

การกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษของไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Criminal Punishment Of Environmental Pollution Crime in Thailand

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
FACULTY OF LAW
Chulalongkorn University
Academic Year 2020
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษของ ไทย
โดย	น.ส.ฐิติพร เจริญสุข
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(นายพงษ์เดช วานิชกิตติกุล)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ณัชพล จิตติรัตน์)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ฐิติพร เจริญสุข : การกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษของไทย. (Criminal Punishment Of Environmental Pollution Crime in Thailand) อ.ที่
 ปริญญาหลัก : ผศ. ดร.ปาริณา ศรีวนิชย์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงการกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย โดยโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดทั้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย อันก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ในวงกว้าง ซึ่งถือได้ว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษดังกล่าวเป็นการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมขั้นแล้ว จึงสมควรแก่การนำโทษทางอาญามาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดมลพิษขึ้น

จากการศึกษาเป็นที่ประจักษ์ว่า ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของทั้งประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาประกอบด้วย 3 ประการ โดยการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการก่อมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะเดียวกันการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นไม่เหมาะสมต่อความรุนแรงของการกระทำความผิดและไม่เป็นไปตามแนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด

ด้วยเหตุตามที่กล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้ประเทศไทยสมควรกำหนดโทษทางปกครองหรือกำหนดค่าปรับเป็นพินัยสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดแทนโทษทางอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายควบคุมมลพิษในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับความร้ายแรงของการกระทำและตามแนวทางของกฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ

สาขาวิชา นิติศาสตร์
 ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6185985034 : MAJOR LAWS

KEYWORD: Environmental Pollution Crime

Thitiphorn Charoensuk : Criminal Punishment Of Environmental Pollution Crime in Thailand. Advisor: Asst. Prof. Pareena Srivanit, Ph.D.

This thesis purposely studies about criminal punishment of environmental pollution crime in Thailand. Industrial pollution such as air pollution, water pollution and hazardous waste pollution causes huge effect on environment and people's health. It can be concluded that industries commit an environmental crime, therefore the effective and appropriate measure to prevent such action is criminal punishment.

From all studied environmental pollution laws, they classified environmental criminal offences as 3 types. Criminalizing to the offence that directly harms to environment and the offence that not follows the environmental standards is suitable, and it can protect environment and people's health from industrial pollution efficiently. Nevertheless, the offence that not follows general regulations or directives of government agents should not be criminalized because it is not harmful to environment and people.

Consequently, Thailand should apply other measures such as administrative sanction or administrative fine to the last offence above instead of criminal punishment for more effectiveness, appropriation of action's severity and according to concept of all studied foreign environmental pollution laws.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2020

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากความเมตตากรุณาของท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ ที่ทำให้ผู้เขียนได้หัวข้อในการศึกษาวิทยานิพนธ์และกรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ตลอดจนถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้คำแนะนำและคำปรึกษา รับฟังปัญหา ให้กำลังใจแก่ผู้เขียนรวมทั้งแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เขียนเป็นอย่างดียิ่งมา โดยตลอด ซึ่งทำให้ผู้เขียนสามารถพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในทุกด้าน ผู้เขียนจึงขอถือโอกาสนี้ กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ได้แก่ ท่านพงษ์เดช วานิชกิตติกูล ซึ่งได้เมตตาตอบรับเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงท่าน อาจารย์ ดร.ณัชพล จิตติรัตน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาชี้แนะแนวทางและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ และการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ อันทำให้ผู้เขียนได้เห็นถึงปัญหาและข้อสังเกตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา พี่ชาย อันเป็นบุคคลที่เคารพรักยิ่งของผู้เขียนซึ่งได้สนับสนุนและมอบโอกาสในการเข้าศึกษาในระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิตในครั้งนี้เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนไปเป็นแนวทางในการประกอบวิชาชีพและช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป ทั้งยังได้ให้กำลังใจแก่ผู้เขียนและทำให้ผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีทุกประการ อีกทั้งผู้เขียนขอขอบพระคุณพี่ๆ เพื่อนๆ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาในเรื่องดังกล่าวไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอยกเป็นกตเวทิตาคุณให้แก่บิดา มารดา อาจารย์และบุคคลอื่นดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ฐิติพร เจริญสุข

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐานของงานวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2	7
การกำหนดโทษสำหรับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดความผิดทางอาญาและโทษทางอาญา.....	7
2.1.1 การจำแนกประเภทความผิดทางอาญา	7
2.1.1.1 ความผิดอาญาในตัวเอง (mala in se)	7
2.1.1.2 ความผิดอาญาเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita).....	9
2.1.2 แนวคิดและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา.....	10

2.1.3	วัตถุประสงค์การลงโทษตามกฎหมายอาญา.....	13
2.1.4	หลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษทางอาญา	18
2.1.5	หลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล	32
2.2	แนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	37
2.2.1	แนวคิดของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม.....	37
2.2.1.1	ลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	40
2.2.1.2	ประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม.....	43
2.3	กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย.....	44
2.4	กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย	47
2.4.1	บทกำหนดโทษทางอาญา.....	51
2.4.2	บทกำหนดโทษทางแพ่ง	52
2.4.2.1	พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ..	52
2.4.2.2	พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	53
2.4.3	มาตรการบังคับทางปกครอง.....	54
บทที่ 3	59
วิเคราะห์กฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ		59
3.1	อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมกับการก่อมลพิษในสหภาพยุโรป.....	59
3.2	การกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	64
3.2.1	ความเป็นมาของกฎหมายควบคุมมลพิษ.....	64
3.2.2	การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	68
3.2.2.1	บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ.....	68
3.2.2.2	บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางน้ำ.....	71
3.2.2.3	กฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย.....	72

3.2.3 การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	74
3.3 การกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	80
3.3.1 ความเป็นมาของกฎหมายควบคุมมลพิษ	80
3.3.2 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	80
3.3.2.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ.....	81
3.3.2.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางน้ำ.....	81
3.3.2.3 กฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษ ที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย	82
3.3.3 การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	83
3.3.3.1 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ .	84
3.3.3.2 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางน้ำ.....	87
3.3.3.3 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษ ที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย	88
3.4 การกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสหรัฐอเมริกา	90
3.4.1 ความเป็นมาของกฎหมายควบคุมมลพิษ	90
3.4.2 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	91
3.4.2.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ.....	91
3.4.2.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางน้ำ.....	95
3.4.2.3 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษเกี่ยวกับ ของเสียอันตราย	97
3.4.3 การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	99
3.4.3.1 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษ ทางอากาศ.....	100
3.4.3.2 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางน้ำ.....	101
3.5 วิเคราะห์ลักษณะการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ	103

3.5.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ..... 103

3.5.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ .. 106

3.5.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ
..... 114

บทที่ 4 119

วิเคราะห์กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย..... 119

4.1 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย 119

4.1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535..... 119

4.1.1.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ.... 120

4.1.1.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ..... 121

4.1.1.3 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวข้อง
ของเสียอันตราย 122

4.1.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535..... 124

4.1.3 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535..... 126

4.1.3.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ.... 127

4.1.3.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวข้อง
ของเสียอันตราย 128

4.1.4 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535..... 130

4.1.4.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ.... 131

4.1.4.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ..... 132

4.1.4.3 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวข้อง
ของเสียอันตราย 132

4.2 ตารางแสดงการแบ่งแยกลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและอัตราโทษที่ปรากฏ
ในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย 135

4.3 วิเคราะห์ลักษณะการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย..... 168

4.3.1	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทย.....	168
4.3.2	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทย.....	169
4.3.2.1	ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของ ประเทศไทย.....	169
4.3.2.2	ความเหมาะสมในการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ	175
4.3.2.3	การพิจารณาหลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏใน กฎหมายควบคุมมลพิษ.....	181
4.3.3	วิเคราะห์การกำหนดอัตราโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทย.....	185
4.3.4	ลักษณะการกำหนดอัตราโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทย.....	188
4.3.4.1	พิจารณาตามประเภทผู้กระทำความผิด.....	188
4.3.4.2	พิจารณาตามเจตนาในการกระทำความผิด.....	192
บทที่ 5	195
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	195
5.1	บทสรุป.....	195
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	198
บรรณานุกรม	201
ประวัติผู้เขียน	212

การกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษของไทย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันรูปแบบของอาชญากรรมมีการเปลี่ยนแปลงไป มิใช่การกระทำความผิดต่อทรัพย์สินหรือต่อชีวิตร่างกายโดยตรงเท่านั้น การก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือที่เรียกว่า “อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม” เป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นใหม่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายมากมาย ซึ่งมิได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อประชากรทั้งในระดับประเทศและระดับโลก¹ โดยผลกระทบที่เห็นได้ชัดประการหนึ่งจากการก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อม คือ การเพิ่มขึ้นของปริมาณมลพิษที่ปรากฏในปัจจุบัน

ทั้งนี้สาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของปริมาณมลพิษ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี รวมทั้งการขยายตัวของวงการอุตสาหกรรม² กล่าวคือ กิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์สามารถก่อให้เกิดมลพิษได้ เช่น คิว้นเสียจากท่อไอเสียของรถยนต์ การใช้ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าวัชพืชหรือกรณีของโรงงานอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ³ เป็นต้น

แม้สาเหตุแห่งการเพิ่มขึ้นของปริมาณมลพิษจะประกอบด้วยหลายสาเหตุข้างต้น แต่จากการศึกษาพบว่าแหล่งกำเนิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อันมาัยของมนุษย์มากที่สุด คือ โรงงานอุตสาหกรรม โดยจากสถิติสะสมจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ณ สิ้นปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 138,807 แห่งทั่วประเทศ⁴ ซึ่งกระจายอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมจำนวน 54 แห่ง

¹ ธนินสา ตันติเจริญ, อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแก้ที่ไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย [ออนไลน์], 24 กันยายน 2557. แหล่งที่มา: <http://oknation.nationtv.tv/blog/LittleLee/2014/09/24/entry-1>

² มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, สาเหตุและผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.rmuti.ac.th/user/thanyaphak/Web%20EMR/Web%20IS%20Environmen%20gr.4/Intro2.html>

³ Diane Boudreau et al., Pollution [ออนไลน์]. Available from: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/pollution/>

⁴ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, สถิติอุตสาหกรรมปี พ.ศ. 2563 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=spss63>

และในทุกปีมีการขอจดทะเบียนจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใหม่จำนวนประมาณ 4,500 แห่ง แต่ในทางกลับกันในแต่ละปีมีการขอจดทะเบียนเลิกประกอบกิจการเพียงจำนวนประมาณ 1,500 แห่งเท่านั้น⁵ ทั้งนี้กล่าวได้ว่าโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากดังกล่าวเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องด้วยการดำเนินกระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นส่งผลกระทบในวงกว้าง⁶ กล่าวคือ ก่อให้เกิดทั้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย

การที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ กรณีมลพิษทางอากาศทำให้สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่อุณหภูมิของโลกที่สูงขึ้น⁷ กรณีมลพิษทางน้ำ โดยเฉพาะน้ำทิ้งซึ่งเป็นน้ำเสียจากกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม เช่น จากกระบวนการหล่อเย็น การล้างวัตถุดิบ การทำความสะอาดเครื่องจักร⁸ นั้นส่งผลกระทบต่อวงจรชีวิตของสัตว์น้ำและการเกษตรกรรม เนื่องจากน้ำที่เป็นกรดหรือเป็นด่างนั้นไม่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์หรือทัศนียภาพ รวมทั้งส่งกลิ่นเหม็น และอาจเป็นแหล่งแพร่ระบาดของเชื้อโรคได้⁹ กรณีมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายส่งผลกระทบต่อน้ำบาดาลและน้ำผิวดินอันทำให้เกิดน้ำเน่าเสียทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพดินอันเป็นการทำลายแบคทีเรียที่ทำให้ดินร่วนซุยรวมถึงก่อให้เกิดดินเปรี้ยวหรือดินเค็มอันทำให้พืชไม่เจริญเติบโต¹⁰

นอกจากมลพิษจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น มลพิษยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ กรณีมลพิษทางอากาศก่อให้เกิดการทำลายปอด และเป็นสาเหตุแห่งการเกิดโรคมะเร็งปอด โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมองและส่งผลต่อการพัฒนา

⁵ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, "มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษตกค้างจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เลิกประกอบกิจการแล้ว : ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี," วารสารการบริหารปกครอง 8 (มกราคม-มิถุนายน 2562)

⁶ Janice Friedman, **Industrial Pollution Causes and Effects and Biggest Culprits of Global Warming** [ออนไลน์], 26 April 2018. Available from: <https://www.conservationinstitute.org/industrial-pollution/>

⁷ Christina Nunez, **Climate 101: Air Pollution** [ออนไลน์], 4 February 2019. Available from: <https://www.nationalgeographic.com/environment/global-warming/pollution/>

⁸ นิษรต์ดี ธงโบราณ, มลพิษน้ำ [ออนไลน์], 18 ธันวาคม 2561. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/wichakarxnuraks/mlphis-na>

⁹ LUX, **สาเหตุและผลกระทบจากมลพิษทางน้ำ** [ออนไลน์], 9 มีนาคม 2558. แหล่งที่มา: https://www.lux.co.th/cpt_blog/cause-and-impact-of-water-pollution/

¹⁰ รังสรรค์ ปิ่นทอง, **สถานการณ์มลพิษและผลกระทบมลพิษจากอุตสาหกรรม** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://infofile.pcd.go.th/pcd/ab_rangsan5.pdf?CFID=185807&CFTOKEN=40135351

สมองในวัยเด็ก¹¹ กรณีมลพิษทางน้ำ น้ำเสียอันเป็นแหล่งสะสมและแพร่เชื้อโรคอันนำไปสู่พาหะโรคหลายชนิด เช่น โรคอหิวาต์ โรคไข้เลือดออก¹² เป็นต้น ส่วนกรณีมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย เช่น อันตรายจากสารปรอททำให้เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนัง ท้องร่วงอย่างร้ายแรง อันตรายจากตะกั่ว เช่น ทำให้เกิดอาการอ่อนเพลีย ตัวซีดและทำให้หมดสติได้¹³ ด้วยเหตุประการทั้งปวงจึงอาจกล่าวได้ว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษถือเป็นการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งด้วย

กล่าวได้ว่าสังคมไทยเผชิญกับปัญหามลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งปัญหามลพิษเป็นปัญหาที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง อันสมควรได้รับการแก้ไขโดยพลัน ซึ่งมาตรการที่จะนำมาใช้ในการปราบปรามและป้องกันมิให้โรงงานอุตสาหกรรมก่อมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การกำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำอันเป็นการก่อมลพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ โดยวัตถุประสงค์ประการสำคัญของการกำหนดโทษทางอาญานั้นเป็นไปเพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผู้ก่อมลพิษเกิดความเกรงกลัวและเข็ดหลาบในการกระทำความผิดและเพื่อรักษาสุขภาพแวดล้อม คุณภาพของสิ่งแวดล้อมรวมถึงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายของมนุษย์ด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การก่อมลพิษถือเป็นการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำต้องกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมดังกล่าว

ดังนั้นจากกรณีข้างต้นจึงนำไปสู่การศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย เพื่อศึกษาให้เข้าใจถึงลักษณะการบัญญัติกฎหมายลักษณะการกระทำความผิด ประเภทและอัตราโทษที่โรงงานอุตสาหกรรมจะได้รับเมื่อก่อให้เกิดมลพิษขึ้น โดยจะมุ่งเน้นศึกษาถึงการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษเป็นสำคัญ เนื่องจากโทษทางอาญาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามการก่ออาชญากรรม ซึ่งเมื่อมลพิษส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์แล้วจึงจำต้องใช้โทษทางอาญาในการลงโทษผู้ก่อมลพิษอันถือเป็นผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

¹¹ Field organization, **How Can Factories Affect the Environment?** [ออนไลน์]. Available from: <http://www.field.org.uk/how-can-factories-affect-the-environment/>

¹² อัจฉรา กองตา, **มลพิษทางน้ำ** [ออนไลน์], 16 กุมภาพันธ์ 2557. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/aundodee/e/mlphisthangna>

¹³ รุ่งสรรค์ ปิ่นทอง, "สถานการณ์มลพิษและผลกระทบต่อมลพิษจากอุตสาหกรรม".

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำผิดในอนาคต ทั้งนี้การลงโทษทางแพ่งตามที่ศาลตัดสินลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย¹⁴ โดยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อเยียวยาความเสียหายให้กับเหยื่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเท่านั้น มิใช่การลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์รวมทั้งมีอาจป้องกันมิให้โรงงานอุตสาหกรรมก่อมลพิษได้แต่อย่างใด

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 4 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยจากการศึกษาพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับพบการกำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ของผู้ก่อมลพิษอันได้แก่ ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด

โดยการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นวิธีการป้องกันการก่อมลพิษที่เหมาะสม เนื่องจากการกระทำผิดทั้งสองลักษณะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างร้ายแรงจึงสมควรได้รับโทษทางอาญาอันเป็นไปตามแนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม แต่ทั้งนี้ปัญหาประการสำคัญในการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยอันจะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายควบคุมมลพิษที่ไม่มีประสิทธิภาพ คือการบัญญัติให้การกระทำผิดเงื่อนไขในกรณีที่มีความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดอันเป็นการกระทำที่ไม่มีลักษณะร้ายแรงและไม่ได้เป็นการทำความผิดอาญาโดยแท้ต้องได้รับโทษทางอาญา ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวผู้กระทำความผิดมิได้มีจิตใจชั่วร้ายและการทำความผิดดังกล่าวมิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรรมเป็นเพียงการฝ่าฝืนระเบียบข้อห้ามในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยที่มีได้ให้เกิดก่อความเสียหายแก่บุคคลโดยตรง อันเป็นความผิดที่มีเนื้อหาทางปกครองในแง่การปกป้องสาธารณสุขประโยชน์และรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของความรับผิดชอบในทางอาญาและแนวคิดของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม จึงเห็นสมควรให้มีการแก้ไขการกำหนดโทษทางอาญาในลักษณะนี้

¹⁴ คดีโรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะ คำพิพากษาที่ 431/2437, คดีการปนเปื้อนสารตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ คำพิพากษาที่ 15219/2558 และคำพิพากษาที่ 10797/2559, คดีลอบทิ้งกากของเสียอุตสาหกรรมในจังหวัดฉะเชิงเทรา คำพิพากษาที่ สว.พ) 1/2559

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา ทั้งเป็นการผลักดันให้เกิดการบังคับใช้โทษทางอาญากับการกระทำอันเป็นการก่อมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์อย่างแท้จริงเท่านั้น อันจะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายควบคุมมลพิษที่ถูกต้องตามแนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ทั้งยังเป็นแนวทางที่ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมลดปริมาณการก่อมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สมมติฐานของงานวิจัย

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในบางลักษณะที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยยังไม่มีความเหมาะสม กล่าวคือ ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นมีลักษณะเป็นเพียงการกระทำความผิดในทางปกครองและมีได้สอดคล้องกับแนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด จึงไม่สมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวและเห็นควรให้กำหนดโทษทางปกครองหรือกำหนดค่าปรับเป็นพินัยแทน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.3.1 เพื่อศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย
- 1.3.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของทฤษฎีการกำหนดโทษทางอาญา โทษทางปกครอง และการกำหนดค่าปรับเป็นพินัย
- 1.3.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาในด้านการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย
- 1.3.4 แสวงหาหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมและกำหนดโทษทางปกครองหรือกำหนดค่าปรับเป็นพินัยสำหรับการกระทำความผิดใดที่มีได้มีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมด้านการก่อมลพิษในแง่การกำหนดโทษ โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดโทษทางอาญามาใช้ในการวิเคราะห์ถึงลักษณะของการก่อมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ อันสมควรได้รับโทษทางอาญาและโทษทางอาญานั้นมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมด้านการก่อมลพิษอย่างไร

อีกทั้งยังศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดโทษทางปกครอง และการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณากำหนดโทษทางปกครอง หรือค่าปรับเป็นพินัยแทนโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดที่มีได้มีลักษณะเป็นอาชญากรรม สิ่งแวดล้อม

พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับบทกำหนดโทษในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ด้านการก่อมลพิษและการนำเอาการกระทำความผิดในบางลักษณะออกจากการเป็นความผิดทางอาญา โดยเห็นควรให้ได้รับโทษทางปกครองหรือกำหนดค่าปรับเป็นพินัยแทนนั้น ได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยวิธีวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) อันได้แก่ หนังสือ ตำรา ผลงานวิจัย ตั๋วบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา บทความและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงความแตกต่างของทฤษฎีการกำหนดโทษทางอาญา โทษทางปกครอง และการกำหนดค่าปรับเป็นพินัย

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาในการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

1.6.4 ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการพิจารณาถึงการกระทำในลักษณะใด ควรกำหนดโทษทางอาญาและการกระทำในลักษณะใดควรกำหนดโทษทางปกครองหรือกำหนดค่าปรับเป็นพินัย

บทที่ 2

การกำหนดโทษสำหรับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยในหัวข้อแรก เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประเภทของความผิดทางอาญาที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความผิดอาญาในตัวเองและความผิดอาญาที่กฎหมายบัญญัติห้าม อันจะนำไปสู่การพิจารณาต่อไปว่าการกระทำที่ถูกกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษนั้นมีลักษณะเป็นความผิดประเภทใด รวมทั้งศึกษาถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความผิดอาญาซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษทางปกครองและค่าปรับเป็นพินัย ประกอบด้วย และยังทำการศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา หลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษทางอาญาและหลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล ในหัวข้อที่สอง เป็นการศึกษาถึงความหมายแนวคิด ทฤษฎีและประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอันนำไปสู่การศึกษากฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในภาพรวม และในหัวข้อสุดท้าย เป็นการศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานของกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทยและศึกษาถึงประเภทของโทษทั้งหมดที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดความผิดทางอาญาและโทษทางอาญา

2.1.1 การจำแนกประเภทความผิดทางอาญา

ความผิดอาญา หมายถึง การกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา ซึ่งความผิดอาญาในแง่ของกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดแบบที่เรียกว่า ความผิดอาญาในตัวเอง (mala in se) และความผิดแบบที่เรียกว่า ความผิดอาญาเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita)

2.1.1.1 ความผิดอาญาในตัวเอง (mala in se)

การกระทำความผิดบางประเภทแม้เกิดเวลาที่ต่างเวลากัน แต่มนุษย์ต่างเห็นว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดเพราะมนุษย์มีมโนธรรมในการพิจารณาว่าสิ่งนั้นเป็นความผิดซึ่งโดยทั่วไปแล้วมโนธรรมดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมชาติ หลักศีลธรรมและหลักการสาธารณะ¹ ซึ่งหลักการเหล่านั้นมักปรากฏในรูปแบบของขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เป็นระยะเวลายาวนานและได้รับการยอมรับกันในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

¹ ญัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิ, **ทฤษฎีความรับผิดทางอาญา** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

(*opinio juris*) หากบุคคลใดไม่ปฏิบัติเช่นนั้น สังคมจะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรืออีกนัยหนึ่งคือ จำเป็นต้องปฏิบัติเช่นนั้น (*opinion necessitates*)² การกระทำที่เป็นความผิดเช่นนี้เรียกว่า *mala in se* ซึ่งความหมายตามตัวอักษรหมายถึง “สิ่งที่เป็นความชั่วร้ายในตัวเอง” (*evil in itself*)³ โดยสังคมถือว่าสิ่งนั้นเป็นความผิดพื้นฐานอันไม่ใช่ความผิดที่กฎหมายกำหนด⁴

ความผิดอาญาในลักษณะนี้ปรากฏตั้งแต่สมัยสังคมดั้งเดิมซึ่งเป็นสังคมที่มีศีลธรรมและกฎหมายเป็นสิ่งเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ การกระทำที่ผิดศีลธรรมจะถูกนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายอาญา โดยจะต้องเป็นการกระทำผิดศีลธรรมที่ร้ายแรงและสังคมเห็นตรงกันว่า การกระทำเช่นนั้นสมควรเป็นความผิดอาญาและผู้กระทำความผิดควรถูกลงโทษทางอาญาเนื่องจากการกระทำเช่นนั้น⁵

ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำลักษณะใดเป็นความผิดอาญาในตัวเอง (*mala in se*) มีดังต่อไปนี้

1. เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนหลักธรรมชาติ หลักศีลธรรมหรือหลักการสาธารณะที่สังคมนั้นถือปฏิบัติเป็นระยะเวลายาวนานอันเปรียบเสมือนเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่ใช้ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสังคม จึงกำหนดให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดอาญา
2. การกระทำที่ผิดหลักธรรมชาติ หลักศีลธรรมหรือหลักการสาธารณะเช่นว่านั้นส่งผลกระทบต่อส่วนรวม ประโยชน์สาธารณะและชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัยของมนุษย์อย่างร้ายแรง
3. การกระทำเช่นนั้นเรียกว่าเป็นความผิดพื้นฐานอันมีลักษณะชั่วร้ายในตัวเอง ทำให้ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษทางอาญาเพราะเป็นการกระทำที่ได้รับกำหนดโทษจากสังคม

² ขำนาถ จันทรเรือง, *สิ่งที่เป็นความผิดในตัวเองกับสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด* [ออนไลน์], 14 ธันวาคม 2554. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/2011/12/38317>

³ เน้ฐฐ์วัฒน์ สุทธิโยธิ, "ทฤษฎีความรับผิดทางอาญา".

⁴ Cornell law school, *Malum in Se* [ออนไลน์]. Available from: https://www.law.cornell.edu/wex/malum_in_se

⁵ ปิยวัฒน์ วิบุรณภรณ์, "ปัญหาในการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อผู้ค้าประเวณี," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560), หน้า 19.

2.1.1.2 ความผิดอาญาเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita)

การกระทำที่เป็นความผิดอาญาเนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด ซึ่งอาจมิได้เกี่ยวข้องกับศีลธรรมแต่อย่างใด เพราะเมื่อสังคมมีความเจริญและมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมเพิ่มมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วชนบทรอบนิยม จารีตประเพณี จึงไม่เพียงพอในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ในสังคม จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว⁶ การกระทำที่เป็นความผิดเช่นนี้เรียกว่า mala prohibita ความหมายตามตัวอักษร หมายถึง “การกระทำความชั่วเพราะสิ่งนั้นสังคมห้ามไม่ให้กระทำ (evil because prohibited)”⁷ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำความผิดในลักษณะนี้เป็นความผิด เพราะมีกฎหมายกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดหรือเป็นความผิดตามที่กฎหมายห้าม (wrong due to being prohibited)⁸

โดยความผิดเช่นนี้อาจถูกบัญญัติขึ้นเพื่อจุดประสงค์เฉพาะเรื่องตามที่กฎหมายมุ่งให้เกิดผลบางประการขึ้นเท่านั้น ทำให้อาจไม่เห็นถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดได้ในตัวเอง⁹ แต่ต้องมีความรับผิดทางอาญาเพราะกฎหมายบัญญัติให้การกระทำเหล่านั้นเป็นความผิดอาญา ซึ่งความผิดในลักษณะนี้ทำให้กฎหมายอาญามีใช้เรื่องศีลธรรมอีกต่อไป เนื่องจากการกระทำไม่ยึดติดกับหลักศาสนา ศีลธรรมหรือหลักธรรมชาติ หลักการสาธารณะหรือชนบทรอบนิยมประเพณี อันทำให้การบัญญัติโทษตามกฎหมายอาญาประเภทนี้จะต้องมีความแน่นอนและความรุนแรง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้การบัญญัติกฎหมายอาญาประเภทนี้ จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบและไม่อาจบัญญัติโดยพร่ำเพรื่อได้¹⁰

ดังนั้นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำลักษณะใดเป็นความผิดอาญา เพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) มีดังต่อไปนี้

1. การกระทำเช่นนั้นมิได้นำหลักธรรมชาติ หลักศีลธรรมหรือหลักการสาธารณะ มาพิจารณาว่าเป็นการกระทำความผิดหรือไม่อีกต่อไป แต่การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดอาญา เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดและกำหนดโทษทางอาญาไว้

⁶ จำนัญ จันทรเรือง, "สิ่งที่เป็ความผิดในตัวเองกับสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด".

⁷ ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิ, "ทฤษฎีความรับผิดทางอาญา".

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, การแบ่งประเภทของความผิดอาญา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/03-1-4.pdf>

⁹ งานุพงศ์ พิมพ์พิพัฒน์, "การบัญญัติความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย: ศึกษากรณีความผิดฐานข่มขืนต่อสู," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556), หน้า 14.

¹⁰ ปิยวัฒน์ วิฑูราภรณ์, "ปัญหาในการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อผู้ค้าประเวณี.", หน้า 21-22.

2. การกระทำเช่นนั้นถูกบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาเนื่องจากกฎหมายต้องการป้องกันหรือควบคุมพฤติกรรมหรือการกระทำใด อันเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่องตามที่กฎหมายประสงค์ให้เกิดผลบางประการขึ้นเท่านั้น กล่าวคือ การบัญญัติให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดอาญาอาจเป็นไปเพื่อต้องการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม สร้างมาตรฐานในการปฏิบัติหรือเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดที่ร้ายแรงกว่าเท่านั้น ซึ่งกล่าวได้ว่าการกระทำเช่นนั้นมิได้มีลักษณะชั่วร้ายในตัวเองโดยสิ้นเชิง

2.1.2 แนวคิดและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา

หากพิจารณากฎหมายอาญานัยอย่างแคบ คือ กฎหมายที่กำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดอาญาและจะลงโทษอย่างไร¹¹ และหลักการสำคัญซึ่งมาจากสุภาษิตกฎหมายละตินว่า “ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ หรือ Nullum Crimen, Nulla Poena Sine Praevia Lege Poenali”¹² อันเป็นหลักการที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายอาญา¹³ จึงเห็นได้ชัดแจ้งว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติทั้งสิ้น แม้ว่าศาสนา ศีลธรรม จารีตประเพณีจะมีส่วนในการก่อให้เกิดกฎหมายและปฏิบัติตามกฎหมายก็ตาม ทั้งนี้มีการกระทำบางประการที่ไม่ผิดศีลธรรมแต่ถูกบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาเช่นกันดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น¹⁴

สำหรับหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา Herbert L. Packer ได้ให้หลักการ 6 ประการ ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นสมควรบัญญัติเป็นความผิดอาญาหรือไม่ มีดังต่อไปนี้¹⁵

1. การกระทำที่เป็นความผิดจะต้องเป็นที่ยอมรับอย่างชัดแจ้งในหมู่ชนส่วนมากว่ากระทบกระเทือนต่อสังคมและหมู่ชนส่วนมากมีอาจให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น

2. การกำหนดว่าสิ่งใดเป็นการกระทำความผิดอาญานั้นมีอาจขัดกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้

3. การปราบปรามการกระทำเช่นนั้น กล่าวคือ การถือว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดอาญาจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลง

¹¹ H.A. Palmer, *Harris's Criminal Law* (London: Swett & Maxwell Ltd., 1960), p. 3.

¹² การใช้กฎหมายอาญา (ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้) [ออนไลน์], 5 สิงหาคม 2560. แหล่งที่มา: <https://wichianlaw.blogspot.com/2017/08/blog-post.html>

¹³ โสภิต วนิชย์ถนอม, *ไม่ผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีการบัญญัติ* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.moesk.go.th/wp-content/uploads/2018/11/11magazine61.pdf>

¹⁴ ปิยวัฒน์ วิฑูราภรณ์, "ปัญหาในการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อผู้ค้าประเวณี.", หน้า 22.

¹⁵ Herbert L. Packer, *The Limits of Criminal Sanction* (Stanford: Stanford University Press, 1968), p. 296.

4. หากเป็นความผิดอาญาจะต้องสามารถทำได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม
5. กระบวนการบังคับใช้กฎหมายต่อสิ่งที่กำหนดว่าเป็นความผิดอาญาจะต้องสามารถทำได้ทั้งในด้านคุณภาพและด้านปริมาณ
6. ไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมมากกว่าการกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา

จากคำอธิบายของ Herbert L. Packer ทำให้มีการอธิบายโครงสร้างของความผิดอาญาขึ้นว่าในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญานั้น “การกระทำจะไม่เป็นความผิด ถ้าผู้กระทำไม่มีเจตนาร้าย” กล่าวคือในการพิจารณาถึงเรื่องความรับผิดทางอาญาของบุคคลจะต้องพิจารณาควบคู่กันทั้งส่วนของการกระทำภายนอกและส่วนภายในจิตใจ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งที่ใช้ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นสมควรบัญญัติเป็นความผิดอาญาหรือไม่และเพื่อป้องกันการบัญญัติความผิดที่เกินความจำเป็นอีกด้วย

โดยในปัจจุบันมีการบัญญัติโทษทางอาญาทั้งต่อการกระทำใดหรือการไม่กระทำการใด การกระทำโดยเจตนาและกระทำโดยประมาท รวมทั้งความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้กระทำจะมีได้มีจิตใจชั่วร้ายก็อาจได้รับโทษทางอาญาได้¹⁶ ทั้งนี้แท้จริงแล้วความผิดทางอาญาจะต้องร้ายแรงเพียงพอที่จะได้รับการตำหนิจากสังคมและที่สมควรได้รับการลงโทษ¹⁷

เมื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญาตามแนวคิดของ Herbert L. Packer แล้วในข้อแรกก็กล่าวว่า “การกระทำที่เป็นความผิดจะต้องเป็นที่ยอมรับอย่างชัดแจ้งในหมู่ชนส่วนมากกว่ากระทบกระเทือนต่อสังคมและหมู่ชนส่วนมากมีอาจให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น” แนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนด้วยหลักว่าด้วยความร้ายแรงของการกระทำ (Harm Principle) ของ John Stuart Mill ด้วยอีกประการหนึ่ง

หลักว่าด้วยความร้ายแรงของการกระทำ (Harm Principle) นี้ John Stuart Mill เห็นว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและควรจำกัดสิทธิเสรีภาพก็ต่อเมื่อมีความจำเป็น

¹⁶ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: จีระการพิมพ์, 2559), หน้า 2-10.

¹⁷ Andrew Ashworth, "Conceptions of Overcriminalization," Ohio State Journal of Criminal Law 5, 407 (2008): 408-409.

ในการป้องกันผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่น ดังนั้นการบัญญัติกฎหมายใดที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจะต้องเป็นกรณีที่การกระทำของบุคคลนั้นก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นเท่านั้น¹⁸

ทั้งนี้ Mill เชื่อว่าบุคคลจำต้องมีสิทธิและเสรีภาพในการกระทำการใดๆของตนได้เท่าที่ไม่ขัดกับสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเว้นแต่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคมส่วนรวม¹⁹ แต่ยังคงมีกฎระเบียบบางประการเพื่อควบคุมการกระทำของสมาชิกในสังคมอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mill ที่รัฐสามารถใช้อำนาจอย่างถูกต้องเหนือสมาชิกในสังคมโดยขัดต่อเจตจำนงของพวกเขาเพื่อป้องกันอันตรายต่อผู้อื่น²⁰ รัฐบาลเสรีนิยมจึงใช้เหตุผลดังกล่าวเมื่อต้องการออกกฎหมายใดมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของสมาชิกในสังคม²¹

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจะพิจารณาว่าการกระทำใดควรถูกบัญญัติให้เป็นความผิดอาญาและสมควรได้รับโทษทางอาญาหรือไม่นั้น การกระทำเช่นนั้นจะต้องร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือต่อสาธารณะประโยชน์เท่านั้น จึงจะสามารถบัญญัติกฎหมายใดที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพบุคคลนั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการใช้กฎหมายอาญาจะต้องเป็นวิถีทางสุดท้ายซึ่งถือเป็นหลักการสากลทั่วโลกด้วย²²

สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไปจากหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา คือ การใช้กฎหมายอาญานั้นเหมาะสมกับการกระทำเช่นนั้นแล้วหรือไม่ โดยจำเป็นต้องพิจารณาถึงหลักการใช้กฎหมายอาญาจะต้องเป็นวิถีทางสุดท้ายด้วย ซึ่ง Nils Jareborg กล่าวว่า การกระทำใดที่ไม่ผ่านหลักเกณฑ์ทั้ง 6 ประการนี้ ยังมีอาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่มีทางอื่นใดนอกจากการใช้กฎหมายอาญาในการแก้ปัญหาได้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้²³

1. จำต้องเป็นการกระทำที่น่าตำหนิและสมควรได้รับโทษทางอาญา ทั้งนี้วิธีการในการวัดความน่าตำหนิของการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับคุณค่าที่ถูกคุกคามรวมทั้งภัยอันตรายที่เกิดขึ้น

¹⁸ J.S. Mill, *Utilitarianism on Liberty, Representative Government* (1977), p. 72-73.

¹⁹ Richrad S. Frase, "Criminalization and Decriminalization," *The Encyclopedia of Crime and Justice* 2 (1983): 441-443.

²⁰ Van Mill David, *Freedom of Speech* [ออนไลน์], 2017. Available from: <https://plato.stanford.edu/entries/freedom-speech/>

²¹ ธอร อนุวัตินิติการ, "หลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดทางอาญา: ศึกษากรณีการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์กับหญิงที่ไม่มีสามีโดยชอบด้วยกฎหมาย," *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์* 12, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2562): 486.

²² รณกรณ์ บุญมี, "The Criminal Law as the Ultima Ratio : The Principle That Needs a Qualification กฎหมายอาญาต้องเป็นวิถีทางสุดท้าย: หลักการที่ต้องปรับปรุง," *นิติธรรมประจักษ์ สุรัสวดี* 60 ปี (2561): 231.

²³ Nils Jareborg, "Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio)," *Ohio State Journal of Criminal Law* 2, 2 (2004-2005): 527-530.

2. มีความจำเป็นในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดเช่นนั้น เนื่องจากมาตรการอื่นที่เบากว่าและที่สิ้นเปลืองงบประมาณมากกว่าไม่สามารถบรรลุผลในการป้องกันการกระทำความผิดได้

3. มีปริมาณที่เหมาะสม กล่าวคือ การตรากฎหมายใดจะต้องตราขึ้นเท่าที่จำเป็น เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงเท่านั้น

4. ความไร้ประสิทธิภาพ กล่าวคือ สังคมมองว่าการกระทำความผิดในบางลักษณะไม่สำคัญ เนื่องจากยากต่อการพิสูจน์การกระทำความผิดจึงทำให้มีผู้กระทำความผิดที่ถูกจับมาลงโทษน้อย

5. การควบคุมค่าใช้จ่าย กล่าวคือ เหตุผลในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดใด ต้องเนื่องมาจากโทษทางอาญาเป็นมาตรการที่จำกัดสิทธิเสรีภาพบุคคลน้อยกว่ามาตรการอื่นหรือการใช้มาตรการอื่นสิ้นเปลืองทรัพยากรมากกว่าการใช้โทษทางอาญา

6. ประโยชน์ของผู้เสียหาย กล่าวคือ ในกรณีกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดใดจะทำให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์ในแง่ที่ว่าผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในเรื่องการสอบสวนและเริ่มต้นดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางศาล

หลักเกณฑ์ที่ปรากฏข้างต้นเปรียบเสมือนเป็นกรอบความคิดที่นำมาใช้ในการพิจารณาว่าการกระทำในลักษณะใดที่สมควรแก่การถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา ทั้งนี้จะต้องคำนึงว่าการใช้กฎหมายอาญาหรือการลงโทษทางอาญานั้นเหมาะสมกับการกระทำเช่นนั้นแล้วหรือไม่ ซึ่งหากการกระทำเช่นนั้นยังสามารถใช้มาตรการอื่นในการลงโทษได้แล้ว การใช้โทษทางอาญาหรือการลงโทษทางอาญาจะเป็นการเกินสมควรและเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นอย่างแน่แท้

2.1.3 วัตถุประสงค์การลงโทษตามกฎหมายอาญา

การลงโทษถือเป็นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของกฎหมายอาญา โดยกฎหมายอาญาจะต้องมีมาตรการในการบังคับให้บุคคลจำต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยวัตถุประสงค์การลงโทษตามกฎหมายอาญานั้นมีทฤษฎีที่มาสันับสนุนและแต่ละทฤษฎีมีนัยสำคัญต่อการกำหนดความผิดอาญา ดังต่อไปนี้²⁴

²⁴ นัทธี จิตสว่าง, วัตถุประสงค์ในการลงโทษ [ออนไลน์], 22 มิถุนายน 2555. แหล่งที่มา:

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่มีมาแต่สมัยสังคมดั้งเดิม ซึ่งมีพื้นฐานความคิดมาจากลัทธิเจตจำนงเสรีหรือ Free will มนุษย์จึงมีอิสระที่จะกระทำการใดๆ แต่หากการกระทำนั้นฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคมจึงสมควรได้รับการตำหนิหรือการลงโทษจากสังคม ซึ่งการใช้การลงโทษจะต้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดเท่านั้น²⁵ ทั้งนี้มีความเชื่อว่าผู้ที่กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้ายจึงสมควรต้องได้รับโทษที่รุนแรง เช่น การเขียนตี การตัดอวัยวะ และการประหารชีวิต ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) เพื่อให้ได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำลงและให้สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหาย และประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกัน จึงจะเกิดความยุติธรรม

การที่รัฐเข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันการแก้แค้นกันเองของประชาชนซึ่งอาจก่อให้เกิดความวุ่นวายได้และเพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบันเนื่องจากเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แต่ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีข้อด้อยหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นการลงโทษที่มองไปที่อดีต กล่าวคือ ไม่ได้พิจารณาว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ในอนาคต ดังนั้นการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจึงมิได้ทำให้เกิดผลตอบแทนกลับคืนมา

2. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนคำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำเท่านั้น ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามอัตราโทษแล้วก็ต้องปล่อยตัวผู้กระทำความผิดออกมาทั้งที่ผู้กระทำความผิดอาจยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่

3. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้นไม่มีเกณฑ์มาตรฐานที่แน่นอนว่าการกระทำในลักษณะเช่นนี้จะต้องลงโทษด้วยอัตราโทษเท่าใดจึงจะสมควรและได้สัดส่วนกับการกระทำ ซึ่งเป็นเรื่องในทางอรรถวิสัยทั้งสิ้น จึงมีข้อพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรม หรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมแล้วหรือไม่ ซึ่งนักอาชญาวิทยามีความเห็นว่าการลงโทษนี้ไม่มีความเหมาะสมและประกอบกับสังคมให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้นทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนถูกลดความสำคัญลงในปัจจุบัน

²⁵ สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ, สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี, and อนิสมา มานะทน, การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา [ออนไลน์], 26 เมษายน 2562. แหล่งที่มา: <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/nation2019/NA19-109.pdf>

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษเช่นนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากการที่คนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์กระทำความผิดโดยเจตนาและการกระทำนั้นผ่านการพิจารณาใคร่ครวญแล้วและเลือกจะกระทำเช่นนั้นเพราะเห็นว่าได้รับประโยชน์มากกว่า ดังนั้นรัฐจึงต้องบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณะ โดยทฤษฎีนี้ใช้วิธีการลงโทษอย่างหนักแน่นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำ ทั้งยังเป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นต่อไปว่าหากกระทำเช่นนั้นจะได้รับโทษเช่นเดียวกัน เป็นกรณีที่ทำให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดอันเป็นการป้องกันอาชญากรรมในสังคมที่เกิดขึ้นในอนาคต²⁶

ทั้งนี้การที่จะลงโทษเพื่อให้เกิดผลในการข่มขวัญและยับยั้งนั้น การลงโทษจะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาคและต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสม ตามแนวคิดของ Ray Jeffery สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. การลงโทษต้องมีความแน่นอน กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วต้องทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสหลุดพ้นจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้โดยง่าย ซึ่งเป็นการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก

2. การลงโทษต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะเกิดผลเช่นไร

3. การลงโทษต้องมีความเสมอภาค กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะหากบางคนได้รับโทษแต่บางคนได้รับการยกเว้นโทษจะทำให้คนไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษและทำให้การลงโทษนั้นไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังทำให้ผู้กระทำความผิดมีข้ออ้างหรือช่องทางในการที่จะไม่ต้องรับโทษ

4. การลงโทษต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด เพราะหากลงโทษเบาว่าการกระทำความผิดจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัวและกล้าที่จะกระทำความผิดต่อไป แต่หากบทลงโทษหนักเกินไปก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดพยายามปกปิดซึ่งอาจทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น

²⁶ Gresham M. Sykes, *Criminology* (Minnesota: Harcourt Brace Jovanovich, 1978), p. 485.

อย่างไรก็ตามแม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษที่รุนแรงก็ยังคงมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป และการมุ่งป้องกันอาชญากรรมโดยการใช้โทษเป็นเครื่องมือนั้นเป็นกรณีที่ทำให้เกิดความเกรงกลัวเท่านั้น มิได้ก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีในการยับยั้งการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากภายในจิตใจของผู้กระทำความผิด อันถือเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation)

การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสังคมให้พ้นจากอาชญากร โดยมีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำความผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง กล่าวคือ เพื่อป้องกันอาชญากรรมแต่การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดมุ่งป้องกันการกระทำความผิดซ้ำโดยการทำให้หมดโอกาสที่จะกระทำความผิดขึ้นได้ ทั้งนี้การจำคุกเป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการจำคุกเป็นวิธีการที่แยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพียงชั่วคราวเท่านั้น และกล่าวได้ว่าการจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์การลงโทษนี้ไม่ได้เป็นวิธีการที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำความผิดยังมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมเนื่องจากการลดโทษหรือได้รับอภัยโทษ ซึ่งเมื่อกลับเข้าสู่สังคมแล้วผู้กระทำความผิดอาจรู้สึกว่ามีตราบาปและอาจปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้นเนื่องจากสังคมไม่ยอมรับ

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School) ซึ่งเน้นการศึกษาผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะเพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไข ทั้งนี้สังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นเพื่อปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำความผิด

แนวคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนได้แก้ไขปรับปรุงตน ทั้งนี้หลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขาโดยการใช้มาตรการอื่นแทนการจำคุก เช่น การรอกการลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ การทำงานสาธารณะ การลดวันต้องโทษ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบในทางลบจากเรือนจำ แต่หากใช้วิธีการจำคุก เรือนจำต้องจัดให้มีการอบรมแก้ไขโดยการการจัดสวัสดิการ ให้การศึกษา ฝึกวิชาชีพ การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการแก้ไขผู้กระทำความผิด

ในปัจจุบันแม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์ แต่การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ยังคงมีอุปสรรคหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. แม้ผู้กระทำความผิดจะใช้เวลาในเรือนจำไม่นานแต่ผู้กระทำความผิดบางส่วน ได้สูญเสียบุคลิกภาพไปเนื่องจากถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้น การแก้ไขฟื้นฟู และการปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

2. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูไม่สามารถใช้ได้กับการกระทำความผิดทุกกรณี แต่เหมาะสำหรับผู้กระทำความผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำความผิดครั้งแรกซึ่งได้กระทำความผิด เพราะอารมณ์ชั่ววูบ โดยพลั้งพลาดหรือกระทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดซื่อสัตย์สำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่เคยกระทำความผิดและถูกลงโทษ มาหลายครั้งหรืออาชญากรนั้นมีโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูได้ยาก

3. ผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเรือนจำจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับทราบไป ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่เป็นวัตถุประสงค์การลงโทษที่ได้รับการยอมรับและใช้ปฏิบัติอยู่ในราชทัณฑ์ของประเทศต่างๆ โดยจะต้องนำมาผสมผสานกับวัตถุประสงค์การลงโทษประการอื่นๆ ด้วย

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ประการข้างต้นยังคงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ที่แพร่หลายในสังคมปัจจุบัน แต่มีการพัฒนาแนวคิดให้เป็นไปตามยุคสมัย กล่าวคือ จากเดิมที่เน้น การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนเท่านั้นไปสู่แนวคิดวัตถุประสงค์ในการลงโทษประการอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในภายหลัง แต่ทั้งนี้วัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนยังคงเป็นวัตถุประสงค์ การลงโทษที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน ซึ่งเห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายอาญาและการกำหนด อัตราโทษทางอาญาที่รุนแรงสืบเนื่องมาจากรัฐยังต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อตอบสนอง ความรู้สึกของประชาชนในกรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันการลงโทษ ยังทำให้ผู้กระทำความผิดเซ็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำและเป็นแบบอย่างให้กับคนทั่วไป เกิดความเกรงกลัวในการกระทำความผิด อันเป็นการป้องกันอาชญากรรมในอนาคตได้ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่ยับยั้ง นอกจากนี้การลงโทษโดยเฉพาะการจำคุก ยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมและตัดโอกาสในการกระทำความผิดด้วย แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการลงโทษผู้กระทำความผิดในรูปแบบอื่น เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การคุมความประพฤติรวมทั้งจัดการฝึกอบรม ฝึกอาชีพให้กับผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไขฟื้นฟูและปรับบุคลิกลักษณะและปรับสภาพก่อนกลับเข้าสู่สังคม ตามวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ทั้งสี่ประการข้างต้นยังคงมีความสำคัญเพื่อเป็นแนวทางในการลงโทษผู้กระทำความผิด

ให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมรวมทั้งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงข้อจำกัดในการลงโทษและหลักสิทธิมนุษยชนของผู้กระทำความผิดด้วยเป็นสำคัญ

ในการบัญญัติกฎหมายอาญาอันเป็นการกำหนดความผิดอาญาและโทษทางอาญานั้น จะต้องพิจารณาเป็นลำดับตั้งแต่ประเภทของความผิดอาญา แนวคิดและหลักเกณฑ์ในการกำหนดความผิดอาญา รวมทั้งวัตถุประสงค์การลงโทษตามกฎหมายอาญาประกอบกัน โดยการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาหรือจะต้องได้รับโทษทางอาญานั้นย่อมส่งผลต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีนัยสำคัญเนื่องจากการสร้างตราบาปและมลทินให้แก่บุคคลนั้น ดังนั้นการกระทำใดที่จะถูกบัญญัติให้เป็นความผิดอาญานั้นจะต้องเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเท่าที่จำเป็น ทั้งจะต้องเป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและกระทบต่อส่วนรวมเท่านั้น ทั้งต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายให้ได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ ทั้งนี้จะต้องมีการวางหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการแยกการกระทำที่เป็นเพียงการฝ่าฝืนระเบียบการปกครองทั่วไปหรือการกระทำที่ไม่มีลักษณะร้ายแรง ไม่เป็นการก่ออันตรายหรือไม่กระทบต่อศีลธรรมจรรยาอันจะไม่ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญา โดยสมควรแก่การกำหนดให้เป็นความผิดไว้ในกฎหมายอื่นและใช้มาตรการอื่นในการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้โทษทางอาญา แต่การกระทำใดที่ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคม บุคคลอื่นหรือส่งผลกระทบต่อสาธารณประโยชน์ ยังคงอยู่ภายใต้กฎหมายอาญาและใช้โทษทางอาญาในการลงโทษผู้กระทำความผิด

2.1.4 หลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษทางอาญา

หลักความได้สัดส่วนเป็นหลักการพื้นฐานที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อันเป็นการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ การที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะบัญญัติกฎหมายใดจำเป็นต้องพิจารณาว่ากฎหมายฉบับนั้นจะต้องไม่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินไป มีความชัดเจน แน่นนอน และการบังคับใช้กฎหมายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง โดยทั้งนี้จะต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อสาธารณะกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย²⁷

ทั้งนี้หลักความได้สัดส่วนปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77²⁸ ซึ่งบัญญัติว่า

²⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ในการตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐ ตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 : รายงานการศึกษาวิจัย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2558), หน้า 101.

²⁸ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560,” ราชกิจจานุเบกษา 134 (6 เมษายน 2560): 20.

“รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้า เพื่อไม่ให้เป็นการแก่ประชาชนและดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชนและนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วรัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็นพึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจนและพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”

โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 77 ได้วางหลักการใหม่ในการเสนอร่างและการบัญญัติกฎหมาย กล่าวได้ว่าโทษทางอาญาเป็นโทษที่ปรากฏในกฎหมายแทบทุกฉบับ อันทำให้ประเทศไทยประสบกับปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ อีกทั้งโทษทางอาญาเป็นโทษที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้กำหนดกรอบในการกำหนดโทษทางอาญาว่า “รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”²⁹

ทั้งนี้หลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 มีดังต่อไปนี้³⁰

1. เกณฑ์ในการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดอาญา (Criminalisation) ได้แก่

1.1 เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวม

1.2 เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

²⁹ อภิวัฒน์ สุดสาว, "การกำหนดโทษทางอาญาตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย," *จลนนิติ* (มีนาคม 2561): 113-114.

³⁰ ปกป้อง ศรีสนิท, "กรอบแนวทางการทำงานของคณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษอาญาตามกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย," ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย (2560): 18-20.

1.3 ความผิดอาญาที่มีเพียงโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกด้วย แต่เป็นความผิดที่สามารถเปรียบเทียบปรับทำให้คดีระงับได้ โดยสภาพมิใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง สมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทน

2. ทำการปรับปรุงแก้ไขความผิดอาญาที่มีอยู่แล้วให้เข้ากับเกณฑ์ในการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดอาญา (Criminalisation) ดังกล่าวข้างต้น

3. ยกเลิกความผิดอาญาในความผิดต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของเอกชนโดยแท้ที่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือต่อส่วนรวม ส่วนความผิดทางเศรษฐกิจอื่นๆ เห็นควรให้ใช้โทษปรับทางปกครอง รวมทั้งการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ไม่กระทบกระเทือนความสงบของสังคม อาจเปลี่ยนเป็นโทษทางปกครองเพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

โดยลักษณะฐานความผิดที่เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่าเป็นเพียงกรณีละเมิดระเบียบสาธารณะ (Public Torts) เท่านั้น คือ การกระทำความผิดฐานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐ อันเป็นการละเมิดคำสั่งของรัฐเท่านั้นจึงทำให้การกระทำความผิดในฐานนี้มีโทษความผิดอาญาโดยแท้ เนื่องจากผู้กระทำความผิดมิได้มีจิตใจชั่วร้ายหรือมิได้มีลักษณะเป็นอาชญากรแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ากำหนดโทษทางอาญา อันได้แก่ โทษปรับและในบางกรณีกำหนดโทษจำคุกด้วยนั้นไม่มีความเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดแต่อย่างใด เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการจำคุก คือ เพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำของอาชญากรและเพื่อปรับปรุงความประพฤติของผู้ต้องขัง ซึ่งหากนำโทษจำคุกมาใช้ในการกระทำความผิดในลักษณะนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ สิทธิ เสรีภาพและการดำรงชีพของบุคคลนั้นเนื่องจากมีประวัติอาชญากรติดตัว จึงเห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดฐานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐนั้นจึงไม่สอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุและหลักความได้สัดส่วน อันเป็นหลักการที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนแต่อย่างใด ทั้งอัตราโทษทางอาญาที่กำหนดไว้สำหรับความผิดฐานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ปรากฏในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นแตกต่างกันเป็นอย่างมากอีกประการหนึ่งด้วย³¹

อย่างไรก็ตามจากแนวความคิดที่ต้องการยกเลิกความผิดอาญาที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงและไม่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของประชาชนและมีข้อเสนอให้ใช้โทษทางปกครองดังกล่าว จึงจำต้องศึกษาถึงความหมาย ลักษณะ

³¹ เรวดี ขวัญทองอิม, "ตัวอย่างการวิเคราะห์กฎหมายที่มีอัตราโทษอาญาที่ไม่เหมาะสม กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ (ความผิดฐานไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่)," เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางอาญาในการตรากฎหมาย (2560): 3.

ประเภทและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างโทษทางอาญา และโทษทางปกครองอย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้

โทษทางปกครอง หมายถึง สภาพบังคับที่ใช้ในกรณีเมื่อมีการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ที่บัญญัติให้ต้องกระทำการใดหรือห้ามมิให้กระทำการใด อันเป็นกรณีที่เกิดกฏระเบียบเล็กน้อย ของสังคมเท่านั้น ซึ่งมีใช้กรณีที่ร้ายแรงอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ³² โดยเจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจกำหนดโทษทางปกครอง ในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามดังกล่าว

โดยประเภทของโทษทางปกครอง ได้แก่ การระงับสิทธิตามกฎหมาย เช่น ผู้ได้รับมอบอำนาจ ให้ประกอบกิจการต่างๆ หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการอนุญาตหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย ฝ่ายปกครองย่อมมีอำนาจลงโทษโดยการสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตและโทษปรับทางปกครอง เป็นต้น³³

แม้ว่าโทษทางปกครองจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับโทษทางอาญา กล่าวคือ มีลักษณะ ที่เป็นการตำหนิหรือปราบปรามหากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือกระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืน กฎหมาย ซึ่งจำต้องพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้³⁴

1. มาตรการเชิงลงโทษ การกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนทำให้มนุษย์ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบ ของกฎหมาย ทั้งนี้การลงโทษจึงเป็นไปเพื่อตอบโต้การกระทำในอดีตของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก โดยโทษที่จะนำมาใช้ อาจเป็นโทษทางอาญาหรือโทษทางปกครองก็ได้ตามลักษณะและความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ ของการกระทำความผิดในแต่ละกรณี โดยการกระทำความผิดใดที่กระทบต่อจริยธรรมทางกฎหมาย กฎหมายจะกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดนั้น แต่หากการกระทำความผิดใด มีผลกระทบต่อภาระหน้าที่ของทางราชการในการจัดทำบริการสาธารณะมิให้สำเร็จลุล่วง กฎหมายจะกำหนดโทษทางปกครองสำหรับการกระทำความผิดเช่นนั้น

2. มาตรการเชิงป้องกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งมิให้การกระทำที่ฝ่าฝืนหรือขัดต่อกฎหมาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะในอนาคต โดยฝ่ายปกครองมีอำนาจ

³² กมลชัย รัตนสากววงศ์, "เกณฑ์ในการกำหนดโทษทางปกครอง," ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "หลักเกณฑ์การ กำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย" (2560): 1.

³³ ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, "เกณฑ์พิจารณาในการเลือกกำหนดโทษทางปกครองแทนโทษทางอาญา," ใน เอกสารประกอบการ สัมมนา เรื่อง "หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย", (2560): 4.

³⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ปัญหาการใช้บังคับ "ค่าปรับทางปกครอง" และ "โทษปรับทางปกครอง" ภายใต้ บริบทของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฉบับใหม่และกฎหมายว่าด้วยความผิดที่มีโทษเป็นพินัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act13416.pdf>

ในการกำหนดมาตรการเพื่อการบีบบังคับให้บุคคลซึ่งมีหน้าที่ในการกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดแก้ไขการกระทำความผิดของตน อันเป็นการควบคุมความประพฤติของบุคคลในอนาคต เช่น กรณีที่กำหนดให้การดำเนินกิจการใดจำต้องมีใบอนุญาตในการประกอบกิจการ ซึ่งหากต่อมาความปรากฏว่าขาดคุณสมบัติหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในใบอนุญาตนั้นจึงได้มีการเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดกรองบุคคลที่อาจกระทำการที่เป็นอันตรายต่อประโยชน์สาธารณะ กรณีดังกล่าวถือเป็นมาตรการเชิงป้องกันซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายปกครองโดยตรง

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามระบบกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะแยกกฎหมายอาญากับกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางปกครองออกจากกัน เพื่อความชัดเจน ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงเนื้อหาของการกระทำความผิดว่าการกระทำในลักษณะใดควรกำหนดโทษทางอาญาและการกระทำลักษณะใดควรกำหนดโทษทางปกครอง อันเป็นการพิจารณาในทางเนื้อหาว่าโทษทางอาญากับโทษทางปกครองมีความแตกต่างกันอย่างไร ในทางวิชาการปรากฏทฤษฎีการแบ่งแยกความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครอง ดังนี้³⁵

1. ทฤษฎีว่าด้วยลักษณะความผิดทางปกครองและความผิดทางอาญา (Die Qualitative Theorie)

James Goldschmidt ได้อธิบายไว้ในหนังสือชื่อ “กฎหมายว่าด้วยโทษทางปกครอง” โดยกล่าวว่าความผิดทางอาญามุ่งที่จะคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิทธิของบุคคลอื่น แต่ความผิดทางปกครองเป็นกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของฝ่ายปกครองหรือกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยความผิดทางปกครองตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “พฤติกรรมที่กระทบต่อหลักกฎหมายด้วยการป้องกันภัยและอันตรายและการบริการสาธารณะ” ดังนั้นความผิดทางปกครองโดยส่วนใหญ่จะปรากฏให้เห็นในลักษณะของพฤติกรรมที่ไม่ร้ายแรง ดังเช่นกรณีดำเนินการหรือกิจการใดโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐหรือกรณีที่บุคคลละเลยไม่แจ้งข้อมูลบางประการให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบหรือมีพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ความผิดทางปกครองจะไม่กระทบคุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครองบุคคลเป็นการเฉพาะ และจะไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่อย่างใด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความผิดทางปกครองมุ่งคุ้มครองสาธารณะประโยชน์เป็นสำคัญ แม้กฎหมายอาญาจะมีฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวมอยู่ก็ตาม แต่ความผิดทางปกครองเป็นความผิดที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมแต่อย่างใด

³⁵ มานิตย์ วงศ์เสรี, "เกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครอง," ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย (2560): 33-39.

2. ทฤษฎีว่าด้วยความร้ายแรงของการกระทำความผิด

ทฤษฎีว่าด้วยความร้ายแรงของการกระทำความผิดไม่อาจแบ่งแยกความผิดทางอาญาออกจากความผิดทางปกครองได้ด้วยลักษณะความแตกต่างของการกระทำของการกระทำความผิด โดยนักวิชาการที่มีความเห็นสนับสนุนในทฤษฎีนี้เห็นว่าลักษณะความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครองไม่ได้มีความแตกต่างกัน ความผิดทางปกครองเป็นเพียงความผิดลหุโทษ ในขณะที่ความผิดอาญาเป็นความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงเท่านั้น แต่เมื่อประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการตรากฎหมายว่าด้วยความผิดทางปกครองขึ้นทำให้มีการแยกความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครองออกจากกันอย่างชัดเจน

ทั้งนี้การพิจารณาว่าการกระทำในลักษณะใดที่ควรลงโทษทางอาญาและการกระทำในลักษณะใดควรใช้เพียงโทษทางปกครองนั้น หากพิจารณาตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งได้วางหลัก “แก่นหรือสาระสำคัญของขอบเขตในการกำหนดความผิดอาญา” หรือ “หัวใจของการกำหนดโทษทางอาญา” ว่าการกระทำของผู้กระทำผิดนั้นกระทบต่อจริยธรรมของสังคมหรือไม่ซึ่งจะสะท้อนอยู่ในการกำหนดพฤติกรรมที่ถือว่าเป็นการกระทำ ความผิดและระวางโทษ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้วเฉพาะองค์กรตุลาการเท่านั้นที่จะมีอำนาจในการกำหนดโทษทางอาญา³⁶ แต่หากเป็นการกระทำความผิดไม่ได้มีลักษณะที่ร้ายแรง มาตรการที่จะนำมาใช้บังคับจะต้องเป็นมาตรการที่ไม่รุนแรงเพื่อให้สอดคล้องกับการกระทำที่บุคคลนั้นได้กระทำลงและเพื่อให้เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน³⁷

โดยทฤษฎีการแบ่งแยกความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครองดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของคณะกรรมการปรับปรุงกฎหมายเพื่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางอาญาและโทษทางปกครอง ไว้ดังต่อไปนี้³⁸

1. โทษทางอาญาเป็นมาตรการสุดท้ายที่ใช้เพื่อปราบปรามการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือต่อสังคมส่วนรวม หรือระบบเศรษฐกิจของประเทศหรือในกรณีที่มีการกำหนดโทษทางปกครองสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองแล้วแต่ไม่อาจทำให้การบังคับการตามคำสั่งทางปกครองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

³⁶ ibid., หน้า 36-38.

³⁷ อารังค์ลักษณ์ ลาพินี, *ทำไมต้องปรับเป็นพินัย* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13778>

³⁸ วรชัย แสนสิริระ, "ประเด็นข้อพิจารณาในการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับค่าปรับทางปกครองหรือโทษปรับทางปกครอง," *มูลนิธิ 6* (พฤศจิกายน 2561): 172.

2. โทษทางปกครองควรใช้แก่กรณีที่บุคคลใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองอันเป็นกรณีที่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าโทษทางปกครองเป็นโทษที่ใช้สำหรับการกระทำในกรณีที่บุคคลใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นการผิดกฎระเบียบเล็กน้อยของสังคมเท่านั้น ซึ่งมีใช้กรณีที่ร้ายแรงอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐแต่อย่างใด โดยเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นฝ่ายปกครองเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดโทษและบังคับโทษได้ด้วยตนเองอันเป็นข้อแตกต่างประการสำคัญจากโทษทางอาญา ทั้งนี้ยังมีข้อพิจารณาความแตกต่างระหว่างโทษทางปกครองและโทษทางอาญาอีกหลายประการเช่นกันตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้อธิบายไปข้างต้น

นอกจากนี้การกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดอาญาตามหลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ยังได้กล่าวไว้ว่าความผิดอาญาที่มีเพียงโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกด้วย แต่เป็นความผิดที่สามารถเปรียบเทียบปรับทำให้คดียุติตามมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในประเด็นปฏิรูปที่ 10 นั้น³⁹ โดยสภาพมิใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงสมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทนนั้น ทำให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายได้ยกย่องพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ..... ขึ้น เพื่อใช้เป็นกฎหมายกลางในการพิจารณาและกำหนดมาตรการในการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว โดยในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้เปลี่ยนความผิดทางอาญาที่สามารถเปรียบเทียบได้ อันมีโทษปรับสถานเดียวเป็นความผิดทางพินัย แต่ไม่ได้กำหนดให้ความผิดทางอาญาที่สามารถเปรียบเทียบได้อันมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับด้วย เป็นความผิดทางพินัยแต่อย่างใด

ทั้งนี้ความผิดทางพินัย หมายถึง การกระทำหรืองดเว้นการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎหมายนั้นบัญญัติให้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย ซึ่งนำมาใช้แทนค่าว่าโทษปรับทางปกครองข้างต้น โดยค่าปรับเป็นพินัยนี้มีใช้โทษทางอาญาและมีโทษทางปกครองแต่อย่างใด ซึ่งผู้กระทำความผิดทางพินัยต้องชำระเงินค่าปรับเท่านั้น ไม่มีการจำคุกหรือการกักขังแทนการปรับรวมทั้งไม่มีการบันทึกลงในประวัติอาชญากรรมหรือทะเบียนประวัติอาชญากรรม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง⁴⁰

³⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ..... [ออนไลน์], 28 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: https://resolution.soc.go.th/PDF_UPLOAD/2564/P_403113_16.pdf

⁴⁰ หลักการและเหตุผลในการยกย่องพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ..... [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.krisdika.go.th/data/comment/bill/bill241-1.pdf>

แม้ค่าปรับเป็นพินัยและโทษปรับทางอาญาต่างกระทบต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เช่นเดียวกัน แต่แท้จริงหากพิจารณาในเชิงลึกค่าปรับเป็นพินัยมีความแตกต่างจากโทษปรับทางอาญา ในแง่มุมดังต่อไปนี้⁴¹

1. วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

ความผิดทางอาญาและความผิดทางพินัยมีลักษณะร่วมกัน คือ เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือข้อบังคับ แต่ทั้งนี้การกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา เป็นการกระทำที่ชั่วร้ายหรือกล่าวได้ว่าเป็นการกระทำที่เป็นความผิดในตัวเองอันเป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การกระทำผิดต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน เป็นต้น ทำให้โทษที่สมควรได้รับจึงเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพของผู้กระทำความผิด ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน

ส่วนการกระทำที่เป็นความผิดทางพินัยเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้กระทำการใด เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ได้มีลักษณะชั่วร้ายหรือกรณีที่มีได้ ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น จึงมิได้มีลักษณะร้ายแรงหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างกรณีการกระทำความผิดอาญา⁴²

2. องค์กรที่มีอำนาจในการลงโทษ

โทษปรับทางอาญา ศาลเป็นผู้มีอำนาจกำหนดโทษปรับและบังคับชำระค่าปรับทางอาญา แต่ในบางกรณีกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายบริหารมีอำนาจในการบังคับใช้โทษปรับทางอาญา ซึ่งได้แก่ การเปรียบเทียบปรับเพื่อให้เกิดความสะดวกในการบังคับใช้โทษปรับ โดยคดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้มี 2 ประเภท คือ 1.) คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามประมวลกฎหมายอาญา 2.) คดีที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ตามกฎหมายอื่น

ค่าปรับเป็นพินัย ศาลมิได้เป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยแต่เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยและบังคับชำระ อันทำให้คดีสามารถยุติได้ในชั้นฝ่ายบริหารและถ้าความผิดในทางอาญานั้นเปรียบเทียบได้และได้มีการเปรียบเทียบความผิดในทางอาญาโดยชอบแล้วให้ความผิดทางพินัยนั้นเป็นอันยุติ⁴³

⁴¹ วรชัย แสนสีระ, "ประเด็นข้อพิจารณาในการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับค่าปรับทางปกครองหรือโทษปรับทางปกครอง.", หน้า 169-171.

⁴² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.....".

⁴³ ibid.

3. วิธีการบังคับโทษ

กรณีโทษปรับทางอาญาตามมาตรา 29⁴⁴ และมาตรา 30⁴⁵ แห่งประมวลกฎหมายอาญา กำหนดว่า หากผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ศาลมีอำนาจในการยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับโดยถืออัตรา 500 บาทต่อหนึ่งวัน

ส่วนค่าปรับเป็นพินัย จะต้องพิจารณาตามมาตรา 21⁴⁶ แห่งร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดทางพินัย โดยส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายซึ่งบัญญัติความผิดทางพินัยได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้เอง ทั้งนี้จำต้องพิจารณาประกอบกับมาตรา 27⁴⁷ แห่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวด้วย กล่าวคือ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วและผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัยไม่ชำระค่าปรับภายในเวลาที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับเป็นพินัยได้

4. พิจารณาตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

แม้โทษปรับทางอาญากับค่าปรับเป็นพินัยจะมีผลกระทบต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกันก็ตาม แต่โทษปรับทางอาญาจะมีผลกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคล

⁴⁴ มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือ มิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระ ค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองของมาตรา 24 มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

⁴⁵ มาตรา 30 บัญญัติว่า “ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปีเว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

ในการคำนวณระยะเวลานั้นให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับโดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ ทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา 22 ก็ให้หักออกเสียก่อนเหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที”

⁴⁶ มาตรา 21 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 18 มีค่าแก้ไขข้อกล่าวหา หรือมิได้แก้ไขข้อกล่าวหา หรือไม่ชำระค่าปรับเป็นพินัยภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสรุป ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย พยานหลักฐานและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายซึ่งบัญญัติความผิดทางพินัยได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้เองให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการฟ้องคดีโดยไม่ต้องส่งให้พนักงานอัยการ”

⁴⁷ มาตรา 27 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัย ไม่ชำระค่าปรับภายใน เวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้อง ในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับเป็นพินัย”

เป็นการตัดสินใจลงโทษที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดที่แสดงต่อพฤติกรรมและการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายของผู้กระทำความผิดในขณะที่ค่าปรับเป็นพินัยเป็นการตักเตือนให้ทราบถึงหน้าที่ของบุคคลหาได้เป็นการกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลไม่ เนื่องจากขาดองค์ประกอบเรื่อง “ความรุนแรงของการลงโทษของรัฐ”⁴⁸

ทั้งนี้หากพิจารณาเพียงผิวเผินค่าปรับเป็นพินัยและโทษปรับทางอาญาต่างกระทบต่อกองทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่โทษทั้งสองประการมีความแตกต่างกันหลายประการดังกล่าวข้างต้น ข้อแตกต่างประการสำคัญนอกจากเรื่องขององค์การที่มีอำนาจในการบังคับโทษแล้วยังปรากฏข้อแตกต่างในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษอีกด้วย กล่าวคือ ค่าปรับเป็นพินัยนั้นขาดองค์ประกอบในเรื่องความรุนแรงของการลงโทษของรัฐ เนื่องจากการลงโทษด้วยค่าปรับเป็นพินัยกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมหรือเพื่อให้การจัดทำบริการสาธารณะเป็นไปตามครรลองหรือในกรณีที่บุคคลใดมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น ซึ่งมีได้มีลักษณะที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยสิ่งที่น่าสนใจพิจารณาในประการนี้ คือ เนื้อหาของการกระทำที่ทำให้ค่าปรับเป็นพินัยมีลักษณะที่แตกต่างไปจากโทษปรับทางอาญาที่มุ่งเน้นลงโทษต่อการกระทำที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง

โดยหลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ทั้ง 3 ประการข้างต้นได้นำหลักการสากลดังต่อไปนี้มาเป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการปรับปรุงกฎหมายด้วย กล่าวคือ⁴⁹

1. หลักความเสมอภาค กล่าวคือ มีการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเสมอภาคกัน ไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย
2. ต้องพิจารณาว่ามีมาตรการอย่างอื่นที่จะใช้บังคับแทนโทษทางอาญาได้หรือไม่
3. ควรกำหนดโทษทางอาญาเฉพาะการกระทำที่ส่งผลกระทบหรือเป็นผลเสียต่อสาธารณะอย่างร้ายแรงหรือกรณีที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งเท่านั้น
4. การกำหนดโทษอาญาต้องพิจารณาถึงสภาพบังคับของกฎหมายด้วย กล่าวคือ หากการฝ่าฝืนกฎหมายก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมจึงจำต้องกำหนดโทษอาญาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและไม่กระทำการนั้นอีก
5. อัตราโทษทางอาญาที่กำหนดต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด

⁴⁸ มานิตย์ วงศ์เสรี, "เกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครอง.", หน้า 38.

⁴⁹ อภิวัฒน์ สุดสาว, "การกำหนดโทษทางอาญาตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.", หน้า 123-124.

เมื่อได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ดังกล่าวข้างต้น สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปคือรายละเอียดที่จะนำมาใช้พิจารณาประกอบในการปรับปรุงกฎหมายที่มีการกำหนดโทษทางอาญา ซึ่งเมื่อพิจารณาตามความในมาตรา 7⁵⁰ แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำใดจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วยเป็นสำคัญ⁵¹

1. การกระทำที่เป็นความผิดร้ายแรงนั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงหรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง

โดยหน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย หากเป็นไปได้เพื่อคุ้มครองสิ่งต่อไปนี้ อาจกำหนดเป็นโทษอาญาได้

1.1 เป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ได้แก่ การกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมืองการปกครอง หรือเป็นการกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของประเทศหรือประชาชนอาจกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามความร้ายแรงของการกระทำนั้นๆ

1.2 เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง (good morals) หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้างซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการพิจารณาดังกล่าวให้ถือหลัก ดังต่อไปนี้

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) คือ กฎเกณฑ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย มุ่งคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมหรือในประเทศชาติเพื่อให้เกิดความมั่นคง (security) ความสงบสุข (tranquility) สันติภาพ (peace) และสุขภาพ (public health) ร่วมกัน

⁵⁰ มาตรา 7 บัญญัติว่า “ในกรณีที่เห็นสมควรคณะกรรมการพัฒนากฎหมายจะเสนอแนะหรือให้ความเห็นแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับ การออกกฎหมาย การกำหนดแนวทางหรือการดำเนินการอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ได้ รวมตลอดทั้งให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามมาตรา 13 มาตรา 14 และมาตรา 16 คณะกรรมการพัฒนากฎหมายจะกำหนดแนวทางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามก็ได้

เมื่อมีเหตุอันสมควรให้คณะกรรมการพัฒนากฎหมายจัดทำรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัตินี้ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา”

⁵¹ “พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562,” ราชกิจจานุเบกษา 136(27 พฤศจิกายน 2562).

ของคนในสังคมการกระทำใดที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายหรือบ่อนทำลาย สุขภาวะ

ศีลธรรมอันดีของประชาชน (good morals) คือ กฎเกณฑ์ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ตามประเพณีหรือศาสนาและถือว่าเป็นเครื่องวินิจฉัยความประพฤติว่าถูกต้องหรือไม่ โดยปกติการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมทำให้นิติกรรมเสียไป แต่การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนจะเป็นความผิดอาญาได้ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้น เป็นเรื่องร้ายแรงและกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอันอาจทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายในสังคมได้ซึ่งศีลธรรมอันดีของประชาชนนี้อาจมีวิวัฒนาการได้ตามยุคสมัยและตามพื้นที่และการกระทำที่กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง ย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามยุคสมัย

การกระทำที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม คือ การกระทำที่ส่งผลร้ายต่อประชาชน ในวงกว้างในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองหรือสิ่งแวดล้อมหรือผลกระทบที่เป็นผลร้าย อื่นที่ไม่เพียงแต่เป็นการกระทบต่อปัจเจกบุคคลเป็นการส่วนตัว

ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ตาม 1.1 และ 1.2 หน่วยงานของรัฐต้องตระหนักว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าว มีลักษณะเป็นพลวัตจึงต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับยุคสมัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรมและประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปรวมตลอดถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และปัจจัยอื่นๆ

ทั้งนี้หลักเกณฑ์ตาม 1.1 และ 1.2 ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Cesar Beccaria ซึ่งได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง An Essay on Crimes and Punishments เกี่ยวกับการพิจารณาว่าอาชญากรรมใดเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงนั้นจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบเรื่องภัยอันตรายที่เกิดแก่สังคมเป็นสำคัญ โดยถือว่าภัยอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดอาชญากรรมในสังคมได้⁵² ทั้งนี้การบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันอาชญากรรมจะต้องได้สัดส่วนกับการที่อาชญากรก่อให้เกิดอันตรายหรือทำลายความปลอดภัยและความสงบสุขของสังคม⁵³ กล่าวคือ การกำหนดให้การกระทำใดหรือการไม่กระทำใดเป็นความผิดอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำเป็นสำคัญ และการกำหนดโทษทางอาญาจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งยวดเท่านั้น⁵⁴

⁵² อุทิศ สุภาพ, "การนำปรัชญาอาชญาวิทยามาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้ายและผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด," (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545), หน้า 41-45.

⁵³ Cesare Bonesana di Beccaria, *An Essay on Crimes and Punishments* [ออนไลน์]. Available from: <https://oll.libertyfund.org/titles/beccaria-an-essay-on-crimes-and-punishments>

⁵⁴ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, "หลักสัดส่วนในการกำหนดโทษ," ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย (2560): 162.

2. เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผล และมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้

การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดและมีโทษทางอาญาเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างจริงจังต้องใช้ในกรณีที่ไม่มีมาตรการอื่นเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ หรือการลงโทษอย่างอื่นที่ไม่ใช่โทษทางอาญานั้นไม่อาจให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวเพราะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าโทษที่ได้รับ หากมีมาตรการอื่นที่ทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ เช่น มาตรการจูงใจเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายหรือการอำนวยความสะดวกให้กระทำการที่รัฐอยากให้กระทำการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครอง เป็นต้น การกำหนดสภาพบังคับทางเศรษฐกิจ เช่น การกำหนดโทษปรับเป็นพินัยหรือการกำหนดให้เอกชนฟ้องร้องดำเนินคดีได้เองเห็นสมควรใช้มาตรการดังกล่าว แต่ถ้ามาตรการดังกล่าวไม่อาจทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอ กรณีนี้จึงกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเป็นความผิดอาญาและมีโทษทางอาญา

3. ความผิดที่บัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด หากบทบัญญัติความผิดที่มีโทษอาญาในพระราชบัญญัติใดมีองค์ประกอบความผิดเหมือนหรือคล้ายคลึงกับความผิดที่กำหนดในภาคความผิดของประมวลกฎหมายอาญา มิให้กำหนดโทษอาญาในร่างกฎหมายนั้น เว้นแต่จะมีเหตุผลความจำเป็นพิเศษว่าเป็นกฎหมายเฉพาะจำเป็นต้องมีโทษสูงกว่าหรือมีโทษอุปกรณ์ เช่น เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

อย่างไรก็ดีในกรณีที่ประสงค์จะกำหนดโทษทางอาญาที่มีโทษน้อยกว่าโดยมิให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับจะต้องระบุในกฎหมายเฉพาะนั้นให้ชัดเจนว่ามิให้นำโทษสำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะนั้น

4. การกระทำใดที่เป็นกรรมเดียวและมีโทษอาญาอยู่แล้วจะกำหนดให้การกระทำกรรมเดียวกันนั้นมีโทษอย่างอื่นด้วยเพื่อจูงใจให้ยอมรับโทษอย่างอื่นนั้นเพื่อระงับคดียอมกระทำมิได้

ทั้งนี้การศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาดังกล่าวข้างต้นนั้นนำไปสู่การพิจารณาเรื่องการกำหนดอัตราโทษหรือระวางโทษต่อไป โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องพิจารณาให้เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนด้วยเช่นกัน ซึ่งหมายถึงโทษทางอาญาที่กำหนดจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดด้วยอันเป็นไปตามหลักการสากล ดังนั้นการกำหนดโทษอัตราโทษหรือระวางโทษนั้นจะต้องคำนึงถึงฐานความผิดซึ่งเป็นการพิจารณาในด้านภาวะวิสัยเป็นหลักและต้องพิจารณาถึงคุณธรรมทางกฎหมายประกอบด้วย⁵⁵

⁵⁵ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556), หน้า 151-157.

โดยต้องมีการเปรียบเทียบว่าเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นมหาชนหรือเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่คุ้มครองเอกชนเป็นหลัก⁵⁶

สำหรับแนวคิดในการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายไทยจะเน้นที่การกำหนดอัตราโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดเช่นกัน โดยมีแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. แนวคิดที่คำนึงถึงผลของการกระทำ

ถ้าผลของการกระทำที่เกิดขึ้นร้ายแรงจำต้องได้รับโทษหนักตามส่วนของผลของการกระทำ แต่หากการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลเล็กน้อยจะกำหนดเพียงโทษสถานเบาเท่านั้น⁵⁷

2. แนวคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ

ถ้าผู้กระทำความผิดมีจิตใจชั่วร้าย โดยความชั่วของจิตใจเป็นการพิจารณาจากเจตนาของผู้กระทำความผิดว่ามีเจตนาให้เกิดผลร้ายมากน้อยเพียงใด ดังนี้จำต้องกำหนดโทษหนักตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญาบางมาตราที่แม้ว่าการกระทำความผิดจะมีลักษณะเหมือนกัน แต่เนื่องจากมีเจตนาที่แตกต่างกันจึงได้รับโทษแตกต่างกัน⁵⁸

3. แนวคิดที่คำนึงถึงภัยอันใกล้จะถึง

ในที่นี้หมายถึง กรณีที่คำนึงถึงผลที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตแม้ว่าเจตนาของผู้กระทำผิดจะไม่มีเช่นนั้นก็ตามแต่ผลอาจเกิดขึ้นได้⁵⁹

ทั้งนี้อัตราโทษหรือระวางโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายนั้นเปรียบเสมือนเป็นบรรทัดฐานให้กับศาลที่ใช้ในการกำหนดอัตราโทษให้กับผู้กระทำความผิด แม้ศาลจะมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราโทษแก่ผู้กระทำความผิดแต่ศาลจะต้องกำหนดอัตราโทษให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ศาลต้องทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าบทลงโทษนั้นรุนแรงได้ขนาดกับความร้ายแรงของการกระทำความผิดในแง่ของวัตถุประสงค์ของพฤติการณ์แวดล้อมซึ่งวัตถุประสงค์ของพฤติการณ์แวดล้อมหมายความว่าความรวมถึงบทลงโทษสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนดระดับความร้ายแรงของความเสียหาย วิธีการที่ผู้กระทำความผิดใช้ในการกระทำความผิดและความรุนแรงของการกระทำของผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าศาลจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการกระทำความผิดและผลกระทบบหรือผลเสียที่เกิดขึ้นต่อสังคม

⁵⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, "หลักสัดส่วนในการกำหนดโทษ.", หน้า 164.

⁵⁷ หยุต แสงอุทัย, "การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา," ตุลพาท 7, 3 (กรกฎาคม 2503): 33.

⁵⁸ *ibid.*

⁵⁹ ศษาพัฒน์ บุญเงิน, "ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมและโทษ: ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 วรรคแรกและมาตรา 277 วรรคแรก," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2560), หน้า 52.

บุคคลอื่นหรือสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ความผิดใดมีความรุนแรงเท่ากันจะต้องได้รับโทษเท่ากัน ส่วนความผิดใดมีความรุนแรงต่างกันจะต้องได้รับโทษทางต่างกัน⁶⁰

2.1.5 หลักความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล

นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายยอมรับว่าเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย แต่ทั้งนี้นิติบุคคลไม่อาจแสดงเจตนาได้ด้วยตนเองโดยจะต้องกระทำการผ่านการแสดงเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการแทนนิติบุคคล อันเป็นไปตามมาตรา 70⁶¹ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งจะได้กำหนดไว้

ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล”

จากบทบัญญัติในมาตรา 70 ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความหมายของผู้แทนนิติบุคคลอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้แทนนิติบุคคลเป็นบุคคลผู้แสดงเจตนาเพื่อให้เกิดการดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลอันเป็นการกระทำขององค์กรหรือสมาชิกของนิติบุคคลตามที่กฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งกำหนดให้เป็นผู้มีอำนาจกระทำการใดๆ ที่มีผลผูกพันกับนิติบุคคล⁶²

เมื่อผู้แทนนิติบุคคลได้ดำเนินกิจการใดไปตามหรือเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลแล้วเกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือต่อสังคมและหากการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดอาญานิติบุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน ทั้งนี้หากพิจารณาตามกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้⁶³

1. กฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคลไว้อย่างชัดเจน

กฎหมายประเภทนี้กำหนดหน้าที่ให้นิติบุคคลให้ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ และเมื่อนิติบุคคลฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติย่อมเกิดความผิดอาญาและต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่อัตราโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนั้น

2. กฎหมายที่กำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคลไว้โดยปริยาย

กฎหมายประเภทนี้มีได้บัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาไว้โดยชัดแจ้งแต่จะบัญญัติถึงตัวผู้รับผิดชอบที่มีฐานะอย่างไรอย่างหนึ่งโดยเฉพาะให้รับผิดชอบ

⁶⁰ คีตงาม คงตระกูล ลี, รายงานเรื่องแนวคิดและประสบการณ์ของศาลสิงคโปร์เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษ [ออนไลน์], 25 กรกฎาคม 2558. แหล่งที่มา:

<https://oia.coi.go.th/th/file/get/file/2019013100a1991bfd938d7f8c97313d7573ace3104416.pdf>

⁶¹ “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์,” ราชกิจจานุเบกษา 169 (8 เมษายน 2535): 15.

⁶² พัชยา น้ำเงิน, “ความรับผิดเพื่อการกระทำผู้แทนของนิติบุคคล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 24-25.

⁶³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 7-8.

3. กฎหมายที่ไม่ได้กำหนดความรับผิดของนิติบุคคลไว้

กฎหมายประเภทนี้ไม่ได้บัญญัติความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้โดยตรงหรือโดยฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่กฎหมายบัญญัติผู้กระทำความผิดว่า “ผู้ใด” แต่ทั้งนี้กฎหมายประเภทนี้มีปัญหาทางวิชาการที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่าคำว่า “ผู้ใด” ในพระราชบัญญัติและประมวลกฎหมายอาญานั้นหมายความว่ารวมถึงนิติบุคคลหรือไม่

แม้จะมีการแบ่งประเภทกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่โดยภาพรวมของกฎหมายไทยมักไม่ได้กำหนดความรับผิดของนิติบุคคลไว้เป็นการเฉพาะแต่ปรากฏในพระราชบัญญัติบางฉบับเท่านั้น อย่างไรก็ตามปรากฏแนวคำวินิจฉัยของศาลอันเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลทั้งในกรณีกระทำความผิดโดยเจตนาและกระทำความผิดโดยประมาท ดังต่อไปนี้

กรณีความผิดซึ่งกระทำโดยเจตนา แม้กฎหมายจะไม่ได้บัญญัติความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้โดยชัดแจ้ง แต่ศาลวินิจฉัยให้นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญาโดยถือเอาการกระทำและเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลไปโดยปริยาย⁶⁴

กรณีความผิดซึ่งกระทำโดยประมาท เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทยแล้วไม่อาจกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในกรณีกระทำโดยประมาทได้⁶⁵

ทั้งนี้เมื่อหลักกฎหมายกำหนดให้ถือเอาการกระทำและการแสดงเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลอันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลเป็นการกระทำและเจตนาของนิติบุคคลแล้วจึงต้องพิจารณาถึงความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลด้วยเช่นกัน จากการศึกษาพบว่าเดิมกฎหมายไทยกำหนดให้กรรมการ ผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลทุกคนร่วมรับผิดทางอาญากับนิติบุคคลเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดหรือได้จัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดเช่นนั้นแล้วจึงไม่ต้องรับผิดทางอาญา โดยจะต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้⁶⁶

1. หลักความรับผิดอาญาเฉพาะตัว (Personal Liability) เป็นหลักการพื้นฐานในความรับผิดของบุคคลที่กระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอาญา ทั้งนี้ได้พิจารณาถึงสถานะหรือความสัมพันธ์ของบุคคลเพื่อให้บุคคลนั้นต้องรับผิด

⁶⁴ *ibid.*, หน้า 76-79.

⁶⁵ *ibid.*, หน้า 80-83.

⁶⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และคณะ, "การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน," *วารสารนิติศาสตร์* 2 (มิถุนายน 2560): 388-389.

หลักการนี้ได้มีการรับรองไว้ในมาตรา 29 วรรคแรก⁶⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 รวมทั้งมาตรา 2 วรรคแรก⁶⁸ และมาตรา 59⁶⁹ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

2. การกำหนดบทสันนิษฐานในคดีอาญา ต้องคำนึงถึงหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาผู้ต้องหาหรือจำเลยยังมีสถานะเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้รับการพิสูจน์เป็นผู้กระทำความผิด โดยหลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ในมาตรา 29 วรรคสอง⁷⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และมาตรา 227 วรรคสอง⁷¹ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม)

หลักความรับผิดอาญาเฉพาะตัวส่งผลให้การกระทำใดในทางอาญาหรือแม้มีส่วนในการกระทำความผิดของผู้แทนนิติบุคคลไม่ว่าจะกระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท หากมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องรับโทษในทางอาญาแล้ว ผู้แทนนิติบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษทางอาญาเป็นการเฉพาะตัวด้วย ทั้งนี้หากการกระทำดังกล่าวได้กระทำไปตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลหรือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลแล้วย่อมทำให้นิติบุคคลต้องได้รับโทษทางอาญาด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้ในคดีอาญาจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้แทนนิติบุคคลไม่มีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดตัดสินว่าผู้แทนนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้แทนนิติบุคคลจึงต้องปฏิบัติต่อผู้นั้นเสมือนว่ามีได้เป็นผู้กระทำความผิดอาญาจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาล

ทั้งนี้หลักกฎหมายอาญาดังกล่าวเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล โดยการพิจารณาขอบเขตความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลตามกฎหมายไทยนั้นสามารถแยกได้ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้⁷²

⁶⁷ มาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

⁶⁸ มาตรา 2 วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

⁶⁹ มาตรา 59 บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

⁷⁰ มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

⁷¹ มาตรา 227 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ไทยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

⁷² สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และคณะ, "การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน.", หน้า 390.

1. กฎหมายบัญญัติให้รับผิดทางอาญาโดยตรง

กฎหมายประเภทนี้กำหนดให้ผู้แทนนิติบุคคลจำต้องรับโทษทางอาญาโดยตรง มิได้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลแต่อย่างใด

ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าต้องเป็นกรณีที่โจทก์สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้แทนนิติบุคคลได้กระทำความผิดอาญาหรือมีส่วนในการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย

2. กฎหมายที่บัญญัติให้รับผิดโดยอาศัยความเชื่อมโยงกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล

กฎหมายประเภทนี้ไม่ได้กำหนดความรับผิดแก่ผู้แทนนิติบุคคลโดยตรงแต่อาศัยความเชื่อมโยงกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล ซึ่งมีข้อสันนิษฐาน 2 ประการดังต่อไปนี้

1.) บทสันนิษฐานให้ผู้แทนนิติบุคคลโดยโจทก์ต้องพิสูจน์ความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคล เมื่อโจทก์พิสูจน์ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลได้แล้ว โจทก์มีหน้าที่พิสูจน์ให้ได้ยิ่งกว่าผู้แทนนิติบุคคลได้กระทำความผิดทางอาญาหรือมีส่วนในการกระทำความผิดอาญาดังกล่าวด้วย ผู้แทนนิติบุคคลจึงจะต้องรับผิดทางอาญาร่วมกับนิติบุคคล

2.) บทสันนิษฐานให้ผู้แทนนิติบุคคลรับผิดเว้นแต่ผู้แทนนิติบุคคลจะพิสูจน์เพื่อให้พ้นผิด

เมื่อโจทก์พิสูจน์ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลได้แล้ว ผู้แทนนิติบุคคลจึงต้องรับผิดทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติโดยอาศัยสถานะตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ผู้แทนนิติบุคคลอาจหลุดพ้นจากความรับผิดได้หากพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้กระทำความผิดทางอาญาหรือมิได้มีส่วนร่วมกระทำความผิดกับนิติบุคคล

ทั้งนี้ข้างต้นเป็นแนวคิดพื้นฐานของความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลและความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคลเท่านั้น โดยแนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาบางประการในการบังคับใช้กฎหมาย ฝ่ายนิติบัญญัติจึงตราพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 กำหนดให้ยกเลิกความในประมวลกฎหมายพระราชบัญญัติและพระราชกำหนดจำนวน 76 ฉบับและให้ใช้ความตามที่ปรากฏในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้แทนตามลำดับ⁷³

โดยหลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อแก้ไขบทบัญญัติอันเกี่ยวกับความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับบทสันนิษฐานความรับผิดของผู้แทนนิติบุคคล

⁷³ “พระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560,” ราชกิจจานุเบกษา 134 (11 กุมภาพันธ์ 2560): 1.

ไม่ให้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ จะต้องเป็นไปตามบทสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหาผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอันเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาที่รัฐให้การรับรองแก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด

ซึ่งได้บัญญัติไว้โดยภาพรวมว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล โดยการกระทำความผิดนั้นเกิดจากการแสดงเจตนา การสั่งการหรือกระทำการของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งถือเป็นตัวการร่วมหรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการ กระทำการหรือดเว้นกระทำการใดจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้แทนนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดด้วย”⁷⁴

จากบทบัญญัติดังกล่าวสรุปใจความได้ว่า เมื่อนิติบุคคลกระทำความผิดอาญาในฐานะผู้กระทำความผิดที่อาจได้รับโทษปรับหรือริบทรัพย์ ผู้แทนนิติบุคคลจึงอยู่ในฐานะตัวการที่อาจได้รับโทษประการชีวิตจำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์ ทั้งนี้เมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่านิติบุคคลกระทำความผิดทางอาญาแล้ว โจทก์จึงมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งหากฟ้องให้ผู้แทนนิติบุคคลรับผิดชอบทางอาญาด้วย โจทก์มีหน้าที่ในการนำสืบว่าผู้แทนนิติบุคคลนั้นได้กระทำความผิดอาญาด้วยอันไม่ใช่หน้าที่ของผู้แทนนิติบุคคลที่จำต้องพิสูจน์ว่าตนมิได้กระทำความผิดหรือมีส่วนในการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นไปตามบทสันนิษฐานว่าผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะมีพยานหลักฐานมานำสืบและศาลตัดสินให้ผู้แทนนิติบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดอาญาจริง อีกทั้งจะต้องเป็นผู้แทนนิติบุคคลที่เป็นผู้สั่งการหรือกระทำการหรือเป็นผู้มีหน้าที่แต่ไม่สั่งการหรือดเว้นกระทำการตามหน้าที่เท่านั้นจึงจะเป็นผู้รับผิดชอบทางอาญา มิใช่กรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลทุกคนจะถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีที่นิติบุคคลกระทำความผิด⁷⁵

เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีข้อดีในประเด็นที่ภาระการพิสูจน์อยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการที่จะต้องพิจารณาหลักฐานตามที่โจทก์กล่าวอ้างและทำให้ผู้แทนนิติบุคคลที่มีได้บริหารงานไม่ต้องถูกฟ้องคดีไปด้วย อีกทั้งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้สร้างมาตรฐานให้นิติบุคคลจำต้อง

⁷⁴ สารสำคัญของพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ.2560 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.thai-iod.com/imgUpload/file/Library/Other2560%20-%20%20IOD%20Boardroom%20Vol_51%20Issue%20_2017.pdf

⁷⁵ กิติพงศ์ อรุณพัฒน์พงศ์, ความรับผิดทางอาญาของกรรมการและผู้แทนนิติบุคคล: กฎหมายใหม่ที่ก้าวเดิมจริงหรือ [ออนไลน์], 18 พฤษภาคม 2560. แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/th/news/download/files/2560/seminar_khun_kitipong_20170518.pdf

มีกฎระเบียบภายในที่ชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการสั่งการ กระทบการหรือตเว้นกระทบการใด ที่อาจเป็นเหตุให้นิติบุคคลมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายได้

2.2 แนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านความสงบเรียบร้อย ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์⁷⁶ ทั้งนี้ความเจริญ หรือการพัฒนาในด้านต่างๆนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้รูปแบบของอาชญากรรม เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย⁷⁷

อาชญากรรมเป็นการกระทำที่สังคมประณามและต้องได้รับการลงโทษโดยปกติจะเป็น รูปแบบของการปรับไปจนถึงการจำคุก ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการกระทำความผิดละเมิด ในทางแพ่งอันเป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน⁷⁸ โดยการลงโทษจะแตกต่างกันไปตามระดับ ความรุนแรงของการกระทำความผิดและการกระทำในลักษณะใดจะเป็นอาชญากรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญและการบัญญัติกฎหมายของแต่ละประเทศว่าจะให้การกระทำใด เป็นอาชญากรรม⁷⁹

2.2.1 แนวคิดของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

คำนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คือ การกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายอันเป็นอันตราย ต่อสิ่งแวดล้อมและยังสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสังคมอย่างร้ายแรง⁸⁰

ทั้งนี้คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปได้ให้คำนิยามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้ว่า “การกระทำ ที่ละเมิดต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมและเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างมีนัยสำคัญ ต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ของมนุษย์”⁸¹

⁷⁶ จอมเดช ตรีเมฆ, "การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอาชญากรรมกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการรักษาความปลอดภัย : การเข้ามามีบทบาทของกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในการรักษาความปลอดภัยและการควบคุมอาชญากรรม," *วารสารกระบวนการยุติธรรม* 6 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2556): 84.

⁷⁷ ปาณิภา สุขสม, "แนวคิดทางสังคมวิทยาการศึกษาอาชญากรรม," *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* 4 (กันยายน- ธันวาคม 2558): 310.

⁷⁸ Legal Service Commission of South Australia, **What Is a Crime?** [ออนไลน์], 6 April 2017. Available from: <https://lawhandbook.sa.gov.au/ch12s01.php>.

⁷⁹ Free advice legal, **What Is a Crime?** [ออนไลน์]. Available from: https://criminal-law.freeadvice.com/criminal-law/criminal-law/crime_law.htm

⁸⁰ Parliamentary Office of Science and Technology, **Environmental Crime** [ออนไลน์]. Available from: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/POST-PN-0547>

⁸¹ European commission, **Combating Environmental Crime** [ออนไลน์], 8 August 2018. Available from: <https://ec.europa.eu/environment/legal/crime/>

จากคำนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปใจความได้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง การกระทำใดที่ฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดอันตรายต่อประโยชน์ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ กล่าวคือ ทำให้สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ทรุดโทรมและเสื่อมสภาพรวมทั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยและชีวิตของมนุษย์อย่างร้ายแรง จึงสมควรกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำเช่นนั้น

ในอดีตอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมักไม่ได้รับความสนใจและประชาชนเพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ความเพิกเฉยดังกล่าวเป็นผลกระทบโดยตรงมาจากความไม่ตระหนักของสังคมถึงอันตรายที่แท้จริงต่อสุขภาพและความปลอดภัยจากอาชญากรรม⁸² อีกทั้งนักอาชญาวิทยามักไม่ให้ความสำคัญกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่สร้างความเสียหายในวงกว้างกว่าอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมิได้เป็นอันตรายเพียงต่อมนุษย์เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย⁸³ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนักอาชญาวิทยาได้ให้ความสำคัญกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยปรากฏการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและนักอาชญาวิทยาได้สร้างวิธีการศึกษาเรื่องดังกล่าวโดยมีชื่อเรียกว่าอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม⁸⁴

โดยแนวคิดอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1990 เพื่ออธิบายการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental crime)⁸⁵ อันเป็นการวิเคราะห์ถึงสาเหตุผลกระทบ ความแพร่หลายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ภัยอันตราย การตอบโต้และการป้องกันอาชญากรรมผ่านระบบกฎหมายโดยหน่วยงานที่มีใช้รัฐบาลและการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement)⁸⁶ ทั้งยังศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏและความล้มเหลวหรือความไม่มีประสิทธิภาพของกฎหมายดังกล่าวอันเกิดจากการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของบริษัท รัฐและบุคคลอันนำไปสู่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม⁸⁷

⁸² Malissa L. Jarrell, *Environmental Crime and the Media* (New York: LFB Scholarly Publishing LLC, 2007), p. 4-5.

⁸³ Ronald G. Burns, Michael J. Lynch, and Paul Stretesky, *Environmental Law, Crime, and Justice* (New York: LFB Scholarly Publishing LLC., 2008), p. 2-3.

⁸⁴ *ibid.*, p. 35.

⁸⁵ Rob White, *Green Criminology* [ออนไลน์], 27 November 2018. Available from: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4614-5690-2_314

⁸⁶ Avi Brisman and Nigel South, "Green Criminology and Environmental Crimes and Harms," *Sociology Compass* 13 (January 2019): 1.

⁸⁷ *ibid.*, p. 3.

อันความล้มเหลวของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏนั้นได้แก่ การที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมด้วยโทษทางปกครองหรือโทษทางแพ่ง จึงทำให้เกิดคำถามว่าเหตุใดการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมจึงไม่ถูกลงโทษในทางอาญา ทั้งที่การกระทำดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหาย ความเจ็บป่วยและความตาย หากอาชญากรรมทั่วไปกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดผลลัพธ์เช่นเดียวกัน เหตุใดจึงมีบทลงโทษที่แตกต่างกัน ทั้งนี้จะต้องพิจารณาว่าเครื่องมือในการควบคุมทางปกครองและทางแพ่งเป็นวิธีที่ได้ประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่าโทษทางอาญาหรือไม่ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านเห็นว่าการใช้โทษทางปกครองและโทษทางแพ่งลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นไม่เหมาะสมเท่าไรนักหากเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ⁸⁸ ทั้งนี้แม้จะลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมด้วยโทษทางอาญา แต่มีผู้กระทำความผิดเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่ถูกลงโทษจำคุกอย่างแท้จริง ทั้งที่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง แต่การบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษกลับไม่เพียงพอที่จะป้องกันการกระทำความผิด⁸⁹

จากนิยามและแนวคิดพื้นฐานของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของแนวคิดในการพิทักษ์ อนุรักษ์หรือการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จากเดิมที่สังคมเพิกเฉยต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม จนต่อมานักอาชญาวิทยาได้สร้างทฤษฎีอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อศึกษาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในเชิงลึก ซึ่งเมื่อสังคมให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจึงทำให้เกิดแนวคิดว่าการกระทำใดที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมนั้นควรลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ความล้มเหลวที่ปรากฏในกฎหมายสิ่งแวดล้อม คือ เดิมกฎหมายสิ่งแวดล้อมมักกำหนดโทษแก่ผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมด้วยโทษทางแพ่งหรือโทษทางปกครอง ซึ่งไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเนื่องจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นสร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์อย่างร้ายแรง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างกว่าอาชญากรรมทั่วไปจึงก่อให้เกิดแนวคิดและเหตุผลที่สนับสนุนให้กำหนดโทษทางอาญาแก่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

⁸⁸ Burns, Lynch, and Stretesky, *Environmental Law, Crime, and Justice.*, p. 4.

⁸⁹ Gerstetter and others, **Synthesis of the Research Project “European Union Action to Fight Environmental Crime” (Efface)** [ออนไลน์]. Available from: https://www.ecologic.eu/sites/files/publication/2016/efface_synthesis-report_final_online.pdf

2.2.1.1 ลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหลายประการ⁹⁰ กล่าวคือ

จากคำนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้างต้นทำให้ทราบเบื้องต้นว่าผู้เสียหายหรือผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในลำดับต้นคือสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ในวงกว้าง มนุษย์ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์หรือพึ่งพิงธรรมชาติจึงได้รับผลกระทบด้วยอย่างมีนัยสำคัญไม่ว่าด้านสุขภาพ อนามัย ด้านอุปโภคบริโภคหรือด้านทัศนียภาพและภูมิทัศน์

ทั้งนี้ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์นั้นจำต้องร้ายแรงในระดับใดจึงจะสามารถเรียกว่าเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอันสมควรได้รับโทษทางอาญานั้นมิได้มีทฤษฎีหรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ชัดเจน แต่ความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ล้วนเป็นความเสียหายที่ร้ายแรง กล่าวคือ จะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง เช่น กรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำสาธารณะทำให้แหล่งน้ำสาธารณะเน่าเสียและต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟู รวมทั้งต้องส่งผลกระทบต่อสาธารณะประโยชน์หรือบุคคลจำนวนมาก เช่น กรณีแหล่งน้ำสาธารณะเน่าเสียทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นไม่มีแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค ส่งผลเสียต่อสุขภาพรวมทั้งไม่มีเส้นทางในการสัญจร เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำต้องเป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนและมีผลกระทบต่อส่วนรวมด้วย

การก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมแม้กระทำเพียงครั้งเดียวก็อาจส่งผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ได้ แต่การก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมักไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรเนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรจึงจะปรากฏความเสียหายและความเสียหายที่เกิดขึ้นมักจะเป็นความเสียหายที่ร้ายแรงดังกล่าวข้างต้น ซึ่งในบางกรณีไม่อาจแก้ไขได้ทันที่หรืออาจต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟูธรรมชาติ ทั้งการรักษาอาการเจ็บป่วยของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นอาจต้องเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นจำนวนมากและใช้ระยะเวลาในการรักษานานเช่นเดียวกัน

นอกจากลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น การก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ด้วย กล่าวคือ⁹¹

⁹⁰ White, "Green Criminology".

⁹¹ Carole Gibbs and Rachel Boratto, "Environmental Crime," *Oxford University Press* (March 2017): 6.

1. ผู้กระทำความผิดรู้ตัวขณะกระทำความผิด ซึ่งศาลได้ตีความไว้ว่าจะต้องกระทำโดยเจตนา โดยอัยการจะต้องแสดงพยานหลักฐานให้เห็นว่าจำเลยมีการตระหนักรู้ในการกระทำของตนซึ่งแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป กล่าวคือ อัยการไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่าจำเลยได้ตระเตรียมการหรือตั้งใจในการกระทำความผิด

2. บุคคลอาจถูกลงโทษในทางอาญาได้หากในสถานการณ์เดียวกันนั้นบุคคลนั้นไม่ได้กระทำเช่นเดียวกับวิญญูชนทั่วไป กล่าวในอีกนัยหนึ่งคือ การลงโทษทางอาญาอาจมาจากการกระทำโดยประมาทหรือปราศจากความระมัดระวังตามสมควร

3. บุคคลอาจถูกลงโทษทางอาญาได้หากการกระทำดังกล่าวใกล้เคียงเป็นอันตรายต่อชีวิตของมนุษย์ถึงขั้นเสียชีวิตหรือได้รับอันตรายสาหัสโดยไม่คำนึงถึงว่าความบาดเจ็บจะเกิดขึ้นแล้วหรือไม่

ทั้งนี้จากการนำเสนอถึงลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างอาชญากรรมทั่วไปและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมหลายประการซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้⁹²

1. อาชญากรในการก่ออาชญากรรมทั่วไป เช่น ทำร้ายร่างกาย ฆาตกรรม ลักทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ อันเป็นการกระทำต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้เสียหาย

ในกรณีของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทุกคน มิใช่ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งและอาจมิใช่ทรัพย์สินของผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายด้วย เช่น การล่าสัตว์ป่า การตัดไม้ทำลายหรือการปล่อยของเสียลงในแหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น⁹³

2. ลักษณะของอาชญากรรมทั่วไป เมื่อมีการประกอบอาชญากรรมแล้วจะปรากฏผลให้เห็นชัดเจน เช่น กรณีที่มีการชิงทรัพย์จะพบร่องรอยการต่อสู้บนตัวของเหยื่อ เป็นต้น

ในกรณีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการปล่อยของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมลงในแหล่งน้ำและการปล่อยสารทำลายชั้นบรรยากาศ ผลมิได้ปรากฏให้เห็นชัดเจนทำให้ประชาชนมิได้สนใจว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการก่ออาชญากรรมอย่างหนึ่ง เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเป็นเพียงการสร้างความเสี่ยง กล่าวคือ เป็นไปในลักษณะสะสมซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาถึงจะเห็นถึงผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจไม่ชัดเจน กล่าวคือ ในบางกรณีอาจต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะเห็นถึงผลกระทบต่อมนุษย์

⁹² เอกชัย ฤทธิภักดี, "อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตรบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 64-67.

⁹³ วินัย เรืองศรี, "ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม," ใน เอกสารประกอบความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม (2561).

และสิ่งแวดล้อม⁹⁴ เช่น กรณีที่คาดว่าจะพบว่าตนเองป่วยเนื่องจากการสูดดมอากาศที่เป็นพิษอย่างต่อเนื่องอาจอยู่ในระยะที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้แล้ว เป็นต้น

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการก่ออาชญากรรมทั่วไปจะส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

ในกรณีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เช่น โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยสารเคมีที่เป็นพิษลงในแหล่งน้ำที่ใกล้กับแหล่งชุมชนจะเห็นได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นเป็นวงกว้างกว่าอาชญากรรมทั่วไปโดยที่เหยื่อมักจะไม่รู้ตัวและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมด้วยซึ่งการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทั้งการเยียวยาเหยื่อใช้เวลานาน⁹⁵

4. การพิสูจน์ความเสียหายในอาชญากรรมทั่วไปนั้นตำรวจมีความชำนาญ ดังนั้นการค้นหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น ร่องรอยการถูกยิงบนร่างกาย อาวุธปืนที่ใช้ในการยิง ของกลางที่ลักทรัพย์ไปมีใช้เรื่องยากนัก

ส่วนอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม กรณีประเทศสหรัฐอเมริกาตำรวจท้องถิ่นและอัยการจะไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะและงบประมาณในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนเนื่องจากความซับซ้อนของคดีจึงต้องอาศัยหน่วยงานระดับชาติที่มีความชำนาญเข้ามาดูแล ซึ่ง the federal Environmental Protection Agency รัฐบาลของมลรัฐและหน่วยงานกฎหมายท้องถิ่นร่วมมือกันสอบสวนในกรณีที่มีการละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม⁹⁶

5. การพิจารณาคดีลงโทษในอาชญากรรมทั่วไป ศาลจะพิจารณาหลายปัจจัยประกอบกัน เช่น อายุ สภาพจิตใจและสภาพแวดล้อมเพื่อนำมาตัดสินใจว่าจะลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างไร รวมทั้งพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาด้วย ซึ่งปัจจุบันจะเน้นที่การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูโดยต้องการให้ผู้กระทำความผิดสำนึกผิดและกลับเข้าสู่สังคมได้เช่นเดิม⁹⁷

ในกรณีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ศาลจะพิจารณาคดีที่แตกต่างไปจากการพิจารณาคดีอาชญากรรมทั่วไป เช่น กรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษต่อนิติบุคคลและขณะเดียวกันจะต้องไม่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้การลงโทษทางอาญาต่อนิติบุคคลจะต้องส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและไม่ละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วย⁹⁸

⁹⁴ ธนินา ตันติเจริญ, "อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแก้ไขที่ไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย".

⁹⁵ Neal Shover and Aaron S. Routhe, "Environmental Crime," *Crime and Justice* 32 (2005): 324, 329.

⁹⁶ *ibid.*, 349.

⁹⁷ เอกชัย ฤทธิศักดิ์, "อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรม.", หน้า 66.

⁹⁸ *ibid.*

2.2.1.2 ประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

องค์กรระหว่างประเทศ อันได้แก่ the UN Interregional Crime and Justice Research Institute, G8, Interpol, EU และ UN Environment Programme ได้ระบุถึงอาชญากรรมเฉพาะที่เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้ดังต่อไปนี้⁹⁹

1. การปล่อยของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมลงในแหล่งน้ำ, การขนส่งและการค้าที่ผิดกฎหมายในของเสียอันตรายอันต้องห้ามซึ่งปรากฏใน Basel Convention 1989 ซึ่งเป็นการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย, วัตถุอันตรายอื่นๆ รวมทั้งการกำจัดของเสียอันตรายนั้นๆ

2. การทำประมงที่มิได้มีการรายงานหรือไม่ชอบด้วยกฎระเบียบ (IUU) ซึ่งเป็นอันต้องห้ามโดยองค์กรที่กำกับดูแลส่วนท้องถิ่น (RFMOs)

3. การขายและการซื้อสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ซึ่งเป็นอันต้องห้ามตาม the Washington Convention on International Trade in Endangered Species of Fauna and Flora (CITES)

4. การปล่อยสารทำลายชั้นบรรยากาศ (ODS) และการค้าสารดังกล่าวที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นอันต้องห้ามตาม The 1987 Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer

5. การลักลอบตัดและการค้าไม้ ในกรณีที่มีการตัดไม้, การขนส่ง, การซื้อขายผิดกฎหมายภายในประเทศ

นอกจากการแบ่งประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมตามองค์กรระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น Carrabine et al. ยังได้แบ่งอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้¹⁰⁰

1. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมปฐมภูมิ (primary crime) กล่าวคือ อาชญากรรมที่เป็นการทำลายทรัพยากรของโลกโดยการกระทำของมนุษย์อันเป็นการกระทำที่เป็นความผิดในตัวเองหรือมีความชั่วร้ายในตัวเอง

⁹⁹ Debbie Banks, *Environmental Crime a Threat to Our Future* [ออนไลน์], October 2008. Available from: https://www.unodc.org/documents/NGO/EIA_Ecocrime_report_0908_final_draft_low.pdf

¹⁰⁰ ibid.

2. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมทุติยภูมิ (secondary crime) กล่าวคือ เป็นกรณีที่ไม่เคารพหรือละเมิดกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการแบ่งประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้นประกอบกันแล้วจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมตามองค์ระหว่างประเทศเป็นการแบ่งประเภทตามลักษณะการกระทำที่เป็นการก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งครอบคลุมทั้งการกระทำที่เป็นการทำลายแหล่งน้ำ อากาศ สัตว์ป่า พืชพันธุ์ธรรมชาติ รวมทั้งการก่อกมลพิษซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อมนุษย์ต่อไปไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจึงกล่าวได้ว่าเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมปฐมภูมิ (primary crime) ตามแนวคิดของ Carrabine et al. แต่ถึงกระนั้น Carrabine et al. ยังได้กล่าวถึงอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมทุติยภูมิ (secondary crime) กล่าวคือ การกระทำเช่นว่านั้นมิได้เป็นการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงแต่เป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือมาตรฐานที่มุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งการกระทำเช่นว่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ด้วยเช่นกัน

2.3 กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

แนวคิดในการคุ้มครองและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบของประเทศไทยปรากฏขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ซึ่งได้มีการบัญญัติหลักการพื้นฐานในการดูแลสิ่งแวดล้อมขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองและกำหนดนโยบายจัดการสิ่งแวดล้อมของรัฐบาลให้เกิดความชัดเจน ภายหลังจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2518 ขึ้น เนื่องจากความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้นประกอบกับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง¹⁰¹ แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีข้อจำกัดหลายประการอันมีอาจบังคับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ขึ้น

ในปัจจุบันพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ถือเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กล่าวคือเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดการ บำรุงรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมรวมถึงปัญหามลพิษอย่างรอบด้าน อันได้แก่ บทบัญญัติเพื่อจัดระบบการบริหารงาน

¹⁰¹ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2518

ด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม บทบัญญัติกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อประสานงานและมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งกำหนดแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในส่วนที่ตนรับผิดชอบ บทบัญญัติที่กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดอากาศ ระบบบำบัดน้ำเสียและเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษและบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษ¹⁰²

นอกจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่ถือเป็นกฎหมายแม่บทในการคุ้มครองทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ยังมีกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับอื่นที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้แผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกาได้จัดกลุ่มกฎหมายสิ่งแวดล้อมไว้ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านมลพิษทั้งสิ้น 24 ฉบับ ดังต่อไปนี้¹⁰³

1. กลุ่มกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่

1.1 กฎหมายคุ้มครองทรัพยากรน้ำและสัตว์น้ำ ได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445), พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485, พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520, พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 และพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

1.2 กฎหมายคุ้มครองทรัพยากรดิน ป่าไม้และสัตว์ป่า ได้แก่ พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543, พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484, พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

1.3 กฎหมายคุ้มครองทรัพยากรแร่และพลังงาน ได้แก่ พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510, พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 และพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535

2. กลุ่มกฎหมายควบคุมมลพิษ อันได้แก่

ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 อันเป็นกฎหมายควบคุมการบรรจุก๊าซปิโตรเลียมเหลว, พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542, พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ

¹⁰² สมชาย ปรีชาศิลปกุล, บทสำรวจ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 สภาปัญหาและแนวทางการแก้ไข (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์, 2547), หน้า 5-8.

¹⁰³ วินัย เรืองศรี, "ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม.", หน้า 7.

พ.ศ. 2504, พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530, พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543, พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2562, พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

ทั้งนี้การพิจารณาถึงกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้นมิอาจจะพิจารณาเพียงชื่อกฎหมายหรือชื่อพระราชบัญญัติเท่านั้นแต่จะต้องพิจารณาถึงตัวบทหรือเนื้อหาของในด้วยเป็นสำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกฎหมายทุกฉบับดังกล่าวข้างต้น ปรากฏบทบัญญัติที่กำหนดมาตรฐานที่ใช้ในการควบคุม กำกับ ดูแลสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ประกอบกับบทกำหนดโทษ ทั้งนี้บทกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้สามารถแบ่งได้ 3 ประการดังต่อไปนี้

1. บทกำหนดโทษทางอาญา

การที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนดโทษทางอาญานั้นเนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่ต้องการจะป้องกันการก่ออันตรายต่อทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเพื่อควบคุมการก่อมลพิษอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ต่อไป ซึ่งแตกต่างจากเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญาทั่วไปที่มุ่งลงโทษผู้กระทำผิดหรือเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

2. บทกำหนดโทษทางแพ่ง

การที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนดโทษทางแพ่งนั้นเนื่องจากกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่ต้องการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำละเมิดให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม ทั้งนี้การเยียวยาความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นในรูปแบบของค่าเสียหายซึ่งหมายถึงจำนวนเงินที่ศาลสั่งให้ผู้กระทำละเมิดชำระอันเป็นการชดใช้ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพหรือสิทธิอย่างอื่นที่มีใช้ทรัพย์สินอันเกิดแก่ผู้เสียหาย ซึ่งศาลจะกำหนดอย่างไรให้พิจารณาตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁰⁴ ทั้งนี้ยังปรากฏการเยียวยาในรูปแบบค่าสินไหมทดแทน ซึ่งหมายถึง จำนวนเงินที่กำหนดขึ้นเพื่อชดเชยความเสียหาย

¹⁰⁴ วราภรณ์ สุมาลี, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม," (การศึกษาอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง), หน้า 5.

รวมถึงการกระทำอย่างอื่นที่สามารถทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนมิได้เกิดการละเมิดขึ้นด้วย¹⁰⁵

3. มาตรการบังคับทางปกครอง

กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมิได้ปรากฏการกำหนดโทษทางปกครอง แต่ทั้งนี้มีการบัญญัติถึงมาตรการบังคับทางปกครองซึ่งเป็นไปในลักษณะที่ควบคุมผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ คำสั่งหรือเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะผู้ได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจการบางประเภท ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐย่อมมีอำนาจลงโทษโดยการดำเนินการตามมาตรการทางปกครองที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายควบคุมมลพิษแต่ละฉบับ

การบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครอง อนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อมมากขึ้นประกอบกับบทบัญญัติที่ปรากฏในกฎหมายนั้นนอกจากจะเป็นการบัญญัติถึงมาตรฐานในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ แล้ว ยังปรากฏบทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำผิดโดยบทกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วยโทษทางอาญา โทษทางแพ่ง และมาตรการบังคับทางปกครองทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะและเนื้อหาของการกระทำความผิดที่แตกต่างกัน

2.4 กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

ตามมาตรา 4¹⁰⁶ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติถึงความหมายของมลพิษไว้ว่า ของเสีย วัตถุอันตรายและมลสารอื่นๆ รวมทั้งกาก ตะกอน หรือสิ่งตกค้างที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษหรือที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งก่อหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือภาวะที่เป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้และให้หมายความรวมถึงรังสี ความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่นๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

มลพิษเกิดขึ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมไม่สามารถดำเนินการกำจัดมลพิษที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์ได้เองตามธรรมชาติหรือกล่าวได้ว่าเนื่องจากในระบบนิเวศน์ไม่มีกระบวนการกำจัด

¹⁰⁵ รัชมีธันย์ แก้วพลสง, "ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 96 และมาตรา 97," (การศึกษาระเบียบวิธีกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561), หน้า 24-25.

¹⁰⁶ "พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535," ราชกิจจานุเบกษา 109 (29 มีนาคม 2535): 2.

สิ่งแปลกปลอมดังเช่นมลพิษและมนุษย์ขาดความรู้ในการกำจัดมลพิษด้วยเช่นกัน จึงจำต้องใช้ระยะเวลาหลายปีกว่าที่ธรรมชาติจะกำจัดมลพิษได้หมดสิ้นไปเสียเอง ซึ่งในกรณีที่ย่ำแย่ที่สุด คือ กรณีสารหรือวัตถุอันตรายอาจต้องใช้เวลาหลายพันปีในการกำจัดสารหรือวัตถุอันตรายดังกล่าวได้จนหมดสิ้น¹⁰⁷

ทั้งนี้ในปัจจุบันปรากฏรูปแบบของการปนเปื้อนมลพิษในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายมากขึ้น แต่อาจกล่าวได้ว่าประเภทหลักของมลพิษซึ่งถูกแบ่งโดยสิ่งแวดล้อมนั้น ได้แก่ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย นอกจากนี้สังคมสมัยใหม่ยังได้แบ่งแยกประเภทเฉพาะของมลพิษออกเป็นมลพิษทางเสียง มลพิษทางแสงและมลพิษที่เกิดจากพลาสติกอีกด้วย¹⁰⁸ ซึ่งมลพิษในทุกรูปแบบสามารถส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ เช่น กรณีมลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์โดยเฉพาะโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจหรือกรณีมลพิษทางน้ำที่ทำให้ประชากรจำนวนกว่า 1,000,000,000 รายไม่มีน้ำสะอาดใช้ในการอุปโภคบริโภคเนื่องจากแหล่งน้ำปนเปื้อนด้วยมลพิษและสารเคมีอันตรายที่สะสมในสัตว์บางสายพันธุ์ส่งผลให้สัตว์จำพวกนั้นไม่ปลอดภัยที่จะรับประทาน อันส่งผลต่อมนุษย์ให้ได้รับอันตรายจากมลพิษเหล่านั้นโดยตรงต่อไป¹⁰⁹ ซึ่งอันตรายจากมลพิษดังกล่าวข้างต้นสร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยต้นกำเนิดของการเกิดมลพิษซึ่งเรียกว่าแหล่งกำเนิดมลพิษ¹¹⁰ อันได้แก่ ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม อาคาร สิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ สถานที่ประกอบกิจการใดๆ หรือสิ่งอื่นใดซึ่งเป็นแหล่งที่มาของมลพิษ

แม้แหล่งกำเนิดมลพิษจะมีหลากหลายประเภทดังกล่าวข้างต้น แต่อย่างที่ได้อธิบายไว้ในที่มาและความสำคัญของปัญหาว่าแหล่งกำเนิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์มากที่สุด คือ โรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้จากสถิติสะสมจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ณ สิ้นปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 138,807 แห่งทั่วประเทศ¹¹¹ โดยจำนวนของโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว

¹⁰⁷ Tanja Folnovic, **Environmental Pollution** [ออนไลน์]. Available from: <https://blog.agrivi.com/post/environmental-pollution>

¹⁰⁸ Jerry A. Nathanson, **Pollution** [ออนไลน์], 2 June 2020. Available from: <https://www.britannica.com/science/pollution-environment>

¹⁰⁹ World Wide Fund for Nature, **Pollution** [ออนไลน์]. Available from: <https://www.worldwildlife.org/threats/pollution>

¹¹⁰ “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535,” ราชกิจจานุเบกษา 109 (29 มีนาคม 2535): 1.

¹¹¹ กรมโรงงานอุตสาหกรรม, “สถิติอุตสาหกรรมปี พ.ศ. 2563”.

สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมุ่งพัฒนาตนให้เป็นประเทศแห่งอุตสาหกรรมและแม้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมจะมีความสำคัญต่อความเติบโตในทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร แต่การดำเนินกิจการดังกล่าวสามารถเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อมนุษย์ได้เช่นกัน¹¹² โดยมลพิษที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Pollution) นั้นล้วนเกิดจากการดำเนินกิจการกระบวนการผลิตและการกำจัดของเสียของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมลพิษดังกล่าวเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญเนื่องจากมลพิษโดยส่วนใหญ่ในสิ่งแวดล้อมนั้นมาจากโรงงานอุตสาหกรรมและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง¹¹³ กล่าวคือ โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดทั้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย แต่อย่างไรก็ตามโรงงานอุตสาหกรรมมิได้ตระหนักถึงอันตรายและผลกระทบของการปล่อยมลพิษจึงเป็นเหตุให้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อควบคุม กำกับดูแล กำหนดมาตรฐานอันเกี่ยวกับมลพิษในด้านต่างๆ และกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำที่เป็นการก่อมลพิษด้วย

โดยกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย มีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 4 ฉบับ ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

ในช่วง พ.ศ. 2535 ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง โดยกฎหมายที่ถือเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เนื่องจากได้กล่าวถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้รอบด้านทั้งมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เสียอีกทั้งถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญที่สุดในการจัดการเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศและมลพิษทางน้ำ กล่าวคือ มีการกำหนดมาตรฐาน คุณภาพอากาศและกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษ ซึ่งจำเป็นต้องมีการควบคุมการปล่อยของเสียหรือน้ำเสียลงสู่แหล่งสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษไม่ให้เกินมาตรฐานที่กำหนด อีกทั้งยังกำหนดให้ต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียหรือของเสียตามที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนดหรือส่งน้ำเสียให้หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนทำการบำบัดด้วย

¹¹² Israel Ministry of Environmental Protection, **Impact of Business and Industry on the Environment** [ออนไลน์], 3 August 2015. Available from:

http://www.sviva.gov.il/English/env_topics/IndustryAndBusinessLicensing/Pages/

¹¹³ Friedman, "Industrial Pollution Causes and Effects and Biggest Culprits of Global Warming".

2. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติฉบับนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น อันได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดนายกเทศมนตรีในเขตเทศบาลและประธานสภาภิบาลในเขตสภาภิบาลรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขน้ำเสีย โดยห้ามมิให้มีการเท ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือขยะมูลฝอยในที่หรือทางสาธารณะ¹¹⁴ นอกจากนี้ตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่ในการควบคุมการกำจัดของเสีย รวมทั้งการควบคุมผู้ประกอบการขนส่งและผู้รับจ้างกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียทั้งหมดที่มีหน้าที่ในการดูแลเรื่องเหตุเดือดร้อนรำคาญที่เกิดจากแสง รังสี เสียง สารอันตราย แสง ฝุ่น ควัน ฟ้าผ่าและความสะดวกที่อันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์¹¹⁵

3. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติฉบับนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้มีการนำเข้าวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่างๆ และวัตถุอันตรายบางชนิดก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม มนุษย์รวมถึงทรัพย์สิน พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมวัตถุอันตรายให้เหมาะสมมากขึ้น ทั้งนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวัตถุอันตรายขึ้นเพื่อกำกับดูแลวัตถุอันตราย กำหนดประเภทของวัตถุอันตราย กรณีการขอใบอนุญาต พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต รวมทั้งการขึ้นทะเบียนและเพิกถอนทะเบียนวัตถุอันตราย¹¹⁶ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีความเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้าย ข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด โดยภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเป็นภาคสมาชิกของอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศไทยจึงใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายหลักในการประกอบกิจการ กำกับ ควบคุมดูแล อันเกี่ยวกับวัตถุอันตรายในทุกกระบวนการตั้งแต่การนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน การผลิต

¹¹⁴ กอบกุล ราชชนะนคร, "กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย," รายงานที่ตีพิมพ์ 19 (ตุลาคม 2540): 12.

¹¹⁵ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 (ชลบุรี), "กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ [ออนไลน์], 25 ธันวาคม 2560. แหล่งที่มา: <http://www.reo13.mnre.go.th/th/news/detail/8533/>

¹¹⁶ สารระคายเคืองของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 [ออนไลน์], 20 ตุลาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.chemtrack.org/News-Detail.asp?TID=1&ID=59>

การขนส่งและการมีไว้ในครอบครองโดยกำหนดการขึ้นทะเบียนและการขออนุญาตก่อนการประกอบกิจการ¹¹⁷

4. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติฉบับนี้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 บทบัญญัติในพระราชบัญญัติฉบับนี้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษในการกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมการดำเนินงานกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมในแง่ของการควบคุมการจัดของเสียอันตรายหรือสารปนเปื้อนอันเกิดจากการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทั้งนี้ได้นำมาตรฐานของ EPA (US Environmental Protection Agency) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้เป็นแนวทางในการออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำจัดของเสีย สิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยกรณีห้ามการปล่อยน้ำเสียและอากาศเสีย แนวทางในการบำบัดของเสียด้วย¹¹⁸

ทั้งนี้จากการศึกษาพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับข้างต้นพบการบัญญัติบทกำหนดโทษไว้ทั้งบทกำหนดโทษทางอาญา บทกำหนดโทษทางแพ่งและมาตรการทางปกครองอันเป็นไปตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.3 ข้างต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.4.1 บทกำหนดโทษทางอาญา

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีการบัญญัติบทกำหนดโทษทางอาญาไว้ทั้งสิ้น โดยพระราชบัญญัติแต่ละฉบับจะปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับควบคุมการก่อมลพิษในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ปรากฏบทกำหนดโทษ ทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางน้ำและบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

¹¹⁷ สุจิตรา วาสนาดำรงดี, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องอนุสัญญาบาเซลฯ: บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์], ตุลาคม 2550. แหล่งที่มา: <http://www.thaifita.com/trade/jtepa/2007-10%20JTEPA%20Study.pdf>

¹¹⁸ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 (ชลบุรี), "กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ".

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ไม่ปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษด้านใดโดยเฉพาะ

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศและบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมทางน้ำและบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย

ทั้งนี้รายละเอียดอันเกี่ยวกับบทกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติแต่ละฉบับนั้นจะอธิบายในบทที่ 4 ว่าด้วยการวิเคราะห์กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยต่อไป

2.4.2 บทกำหนดโทษทางแพ่ง

จากการศึกษาพบบทกำหนดโทษทางแพ่งปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม 2 ฉบับ ดังต่อไปนี้

2.4.2.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 นั้นเปรียบเสมือนเป็นกฎหมายแม่บทในการควบคุมมลพิษ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ปรากฏบทกำหนดโทษทางแพ่งที่สำคัญที่ใช้เป็นหลักในการพิจารณาความรับผิดทางแพ่งของผู้ก่อกมลพิษ อันได้แก่ มาตรา 96¹¹⁹

¹¹⁹ มาตรา 96 “แหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัยหรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้นมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้นไม่ว่าการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่ามลพิษเช่นว่านั้นเกิดจาก

- (1) เหตุสุดวิสัยหรือการสงคราม
- (2) การกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐ
- (3) การกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

โดยมาตรานี้เป็นบทสันนิษฐานเบื้องต้นซึ่งได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ร่วมกับหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ดังนั้นผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ แต่ผู้เสียหายยังคงมีหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อมลพิษนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงและต้องชดใช้ค่าเสียหายตามที่ผู้เสียหายเรียกร้องจริงหรือไม่ โดยผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ 2 ประเด็น กล่าวคือ 1. มีการรั่วไหลของมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ 2. ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขอนามัยหรือทรัพย์สินของผู้เสียหายนั้นเกิดจากสารพิษที่แพร่กระจายจากแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่¹²⁰ ทั้งนี้เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น กล่าวคือ กรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษพิสูจน์ได้ว่าการรั่วไหลของมลพิษนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือการสงครามหรือเป็นการกระทำตามคำสั่งของรัฐบาลหรือเจ้าพนักงานของรัฐหรือเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายเองหรือของบุคคลอื่นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงหรือโดยอ้อมในการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของมลพิษนั้น

ทั้งนี้การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้กับกรณีข้างต้นนั้นทำให้หมดปัญหาการพิสูจน์ความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ก่อมลพิษ อันส่งผลให้การเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนมีประสิทธิภาพมากขึ้น¹²¹

2.4.2.2 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้มีการกำหนดโทษทางแพ่งไว้ชัดเจน กล่าวคือมิได้มีการบัญญัติให้ผู้ก่อมลพิษต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย แต่เป็นการกำหนดหน้าที่ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่งและผู้ครอบครองวัตถุอันตรายต้องใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้รอบคอบ เนื่องจากวัตถุอันตรายดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้¹²² ซึ่งหากผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่งหรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย รวมถึงผู้ขายและผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายได้ก่อให้เกิดความเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน บุคคลเหล่านั้นจำเป็นต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหาย

ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษที่เกิดขึ้นนั้นด้วย”

¹²⁰ สันตชัย เหล่าสันติสุข, "ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้ก่อมลพิษทางสิ่งแวดล้อม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), หน้า 65-66.

¹²¹ ปัญจพร โกศลกิจวงศ์, "ความรับผิดทางแพ่งของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 72.

¹²² มาตรา 59 ถึงมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ที่เกิดขึ้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง¹²³

ทั้งนี้ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ เนื่องจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติวัดฤๅนทราย พ.ศ. 2535 นี้มีได้บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยตรงแต่บุคคลเหล่านั้นย่อมต้องรับผิดชอบหากมีความเสียหายเกิดขึ้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจจำต้องรับผิดชอบแก่ผู้เสียหายมากกว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย โดยมีข้อยกเว้นในกรณีที่ตนสามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

2.4.3 มาตรการบังคับทางปกครอง

นอกจากการกำหนดโทษทางอาญาและการกำหนดโทษทางแพ่งในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยแล้ว ยังปรากฏการกำหนดมาตรการบังคับทางปกครองด้วย โดยมาตรการบังคับทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษจะเป็นไปในลักษณะของการมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่รัฐออกคำสั่งหรือดำเนินการตามมาตรการบังคับทางปกครองอื่นใดเพื่อบังคับฝ่ายเอกชนที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อบังคับ กฎระเบียบหรือกฎหมายนั้นปฏิบัติหรือแก้ไขให้ถูกต้อง ทั้งนี้ใช้การกำหนดโทษทางปกครองแต่อย่างใด

ซึ่งจากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับข้างต้น กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัดฤๅนทราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติมาตรการทางปกครองไว้ทั้งสิ้น ทั้งนี้แม้บทบัญญัติในแต่ละพระราชบัญญัติจะมีความแตกต่างกันในเนื้อความสำคัญ แต่มาตรการบังคับทางปกครองที่ปรากฏในพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับนั้นมีลักษณะร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าไปในอาคารหรือสถานประกอบกิจการของเอกชน

ดังปรากฏในมาตรา 82 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าไปในอาคาร สถานที่และเขตที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมหรือแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือเขตที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียของบุคคล ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบสภาพการทำงานของระบบและอุปกรณ์ รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นของระบบการทำงานดังกล่าว ในกรณีอันเป็นที่สงสัยว่ามีได้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

¹²³ มาตรา 63 และมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติวัดฤๅนทราย พ.ศ. 2535

มาตรา 44 (2) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าไปในอาคารหรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามข้อบัญญัติท้องถิ่นหรือตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งมีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริงหรือเรียกหนังสือรับรองการแจ้งหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสถานที่นั้น

มาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าไปในสถานที่ประกอบการเกี่ยวกับวัตถุอันตราย สถานที่อื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือยานพาหนะที่บรรทุกวัตถุอันตรายเพื่อตรวจสอบวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย

มาตรา 35 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าไปในโรงงานหรืออาคาร สถานที่หรือยานพาหนะที่มีเหตุควรสงสัยว่าจะประกอบกิจการ เพื่อตรวจสอบสภาพโรงงาน อาคาร สถานที่หรือยานพาหนะ สภาพเครื่องจักร

2. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้หยุดหรือปิดกิจการ หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตในการดำเนินกิจการใด

ดังปรากฏในมาตรา 82 (4) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการออกคำสั่งให้หยุดหรือปิดการดำเนินกิจการ ให้บริการบำบัด น้ำเสียหรือกำจัดของเสีย หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตในกรณีที่ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 82 (5) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจออกคำสั่งเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมระบบบำบัดมลพิษในกรณีของผู้ควบคุมนั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการโรงงานนั้นหยุดประกอบกิจการโรงงานทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว และมีอำนาจในการสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงานหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนดได้

3. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการสั่งให้บุคคลกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด

ดังปรากฏในมาตรา 82 (2) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการออกคำสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองผู้ควบคุมหรือผู้ได้รับใบอนุญาตรับจ้างให้บริการระบบบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย ดำเนินการแก้ไข

เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือซ่อมแซมระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียหรืออุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เพื่อควบคุมการปล่อยทิ้งอากาศเสียหรือมลพิษอื่น

มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ผู้ใดก่อเหตุรำคาญรวมทั้งมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือเพื่อระงับ กำจัดและควบคุมเหตุรำคาญนั้นๆ ได้

มาตรา 27 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญนั้น ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในระยะเวลาอันสมควรรวมทั้งมีอำนาจในการกำหนดวิธีการระงับเหตุรำคาญนั้น

มาตรา 44 (1) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจออกหนังสือเรียกบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือให้ส่งเอกสารหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้ผู้ดำเนินกิจการใดที่ไม่ปฏิบัติตามที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด ดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงให้ถูกต้องได้

มาตรา 54 (4) แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจออกหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ มาเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนคำสั่งหรือผู้ประกอบการโรงงานอันมีสภาพที่อาจก่อให้เกิดอันตรายความเสียหายระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนและมีอำนาจสั่งให้ปรับปรุงหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่เหมาะสมได้

4. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการยึด อายัด กัก ตรวจค้นสิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือเก็บวัตถุใดมาเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ

ดังปรากฏในมาตรา 44 (4) และ มาตรา 44 (5) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการยึดหรืออายัดสิ่งของใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีหรือเพื่อนำไปทำลายในกรณีจำเป็น รวมทั้งมีอำนาจในการเก็บหรือนำสินค้าหรือสิ่งของใดๆ ที่สงสัยว่าจะไม่ถูกสุขลักษณะ

หรือจะก่อให้เกิดเหตุรำคาญจากอาคารหรือสถานที่ใดๆ เป็นปริมาณตามสมควรเพื่อเป็นตัวช่วยในการตรวจสอบ

มาตรา 54 (2) และ มาตรา 54 (3) แห่งพระราชบัญญัติวัดอุณหัวย พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจตรวจค้น กัก ยึด หรืออายัดวัดอุณหัวย ภาชนะบรรจุวัดอุณหัวย รวมทั้งวัดอุณหัวยอื่นใดและมีอำนาจในการนำวัดอุณหัวยหรือวัตถุที่สงสัยว่าเป็นวัดอุณหัวยในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวช่วยเพื่อตรวจสอบ

มาตรา 35 (2) และ มาตรา 35 (3) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการตรวจ ค้น กัก ยึดหรืออายัดผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ สมุดบัญชี เอกสาร หรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่าการประกอบกิจการของโรงงานอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงานและมีอำนาจในการนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่สงสัยเกี่ยวกับคุณภาพในปริมาณพอสมควรเพื่อตรวจสอบคุณภาพพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการเข้าดำเนินการแทนหรือแต่งตั้งให้บุคคลใดดำเนินการแทน

ดังปรากฏในมาตรา 27 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ก่อเหตุรำคาญไม่ระงับเหตุรำคาญตามคำสั่ง เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการจัดการเหตุรำคาญตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุรำคาญนั้นอีก โดยให้ผู้ก่อเหตุรำคาญเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

มาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ประกอบกิจการโรงงานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าดำเนินการแก้ไขหรือมอบหมายให้บุคคลใดเข้าดำเนินการจัดการแทนได้ โดยให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

6. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการออกหนังสือสั่งปรับ

ดังปรากฏในมาตรา 82 (3) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการออกคำสั่งเป็นหนังสือสั่งปรับเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือโรงงานอุตสาหกรรมได้

อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวข้างต้นเป็นอำนาจหน้าที่ในทางปกครอง ทั้งนี้การที่กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวขึ้นเพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินการใดอันเกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเพียงมาตรการบังคับทางปกครองเพื่อให้เอกชน

ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่าที่มิใช่กรณีการกำหนดโทษทางปกครองไว้
แต่อย่างไร

บทที่ 3

วิเคราะห์กฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ

3.1 อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมกับการก่อมลพิษในสหภาพยุโรป

ในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมาประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดในเรื่องอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ปรากฏในช่วงปี ค.ศ. 1970 นั้นกล่าวได้ว่าโทษทางอาญาไม่ค่อยมีบทบาทสำคัญมากนัก แต่จะให้ความสำคัญกับการกระทำทางปกครองเสียมากกว่า เช่น กรณีที่กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการต้องขออนุญาตก่อนเริ่มดำเนินการใดๆ ถ้าหากบุคคลนั้นมีได้ดำเนินการขออนุญาตดังกล่าวจะถูกลงโทษทางอาญา ซึ่งเป็นการนำโทษทางอาญามาใช้บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายปกครองเสมือนว่าโทษทางอาญาที่นำมาใช้ในกรณีสิ่งแวดล้อมนั้นมีลักษณะเป็นส่วนเสริมกฎหมายปกครองเท่านั้น เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวนักกฎหมายให้ความสำคัญเพียงอาชญากรรมที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายสิ่งแวดล้อมดั้งเดิม คือ โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือเพียงชนิดเดียวที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปในทางปกครอง เนื่องจากยังไม่มี การกำหนดโทษทางปกครองในลักษณะอื่น เช่น โทษปรับทางปกครองปรากฏในระบบกฎหมาย และอย่างที่ได้อ้างอิงไปข้างต้นว่านักกฎหมายมิได้ให้ความสำคัญกับอาชญากรรมที่สอดแทรก อยู่ในเงื่อนไขในทางปกครอง ดังนั้นในหลายๆ ประเทศจึงมิได้มีการดำเนินคดีกับอาชญากรรม สิ่งแวดล้อมและการละเมิดกฎหมายในหลายกรณีจึงถูกละเลยไปด้วยเช่นกัน¹ จากกรณีที่ได้กล่าวไปข้างต้นทำให้คุณค่าในทางชีววิทยามีได้รับการคุ้มครองโดยตรงจากกฎหมายอาญาและทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจทั้งในการกำหนดเงื่อนไขในการอนุมัติหรืออนุญาตและมีอำนาจในการพิจารณาถึงเงื่อนไข ความรับผิดชอบในทางอาญาด้วย²

ทั้งนี้แม้สหภาพยุโรปจะได้มีการจัดทำแนวทางเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหลายครั้ง แต่กลับพบว่าบทลงโทษที่ปรากฏในประเทศสมาชิกยังไม่เพียงพอที่จะบังคับใช้นโยบายสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในแง่มุมนี้อาจกล่าวได้ว่าการเหยียวย่าที่มีใช้การลงโทษนั้นมีอาจป้องกันการกระทำผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจุดอ่อนประการหนึ่งของระบบการลงโทษ ที่พบในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป คือ มีบทลงโทษที่ปะปนกันระหว่างโทษทางอาญา

¹ Ragnhild Sollund, Christoph H. Stefes, and Anna Rita Germani, *Fighting Environmental Crime in Europe and Beyond* (London: Macmillan Publishers Ltd., 2016), p. 17-19.

² *ibid.*, p. 21.

โทษทางแพ่งและโทษทางปกครองซึ่งก่อให้เกิดความไม่ชัดเจน กล่าวคือ ในขณะที่บางประเทศสมาชิก มีองค์การทางปกครองที่กำหนดมาตรการเฉพาะแต่บางประเทศสมาชิกกลับไม่ปรากฏหรือไม่ได้บังคับใช้โทษทางปกครองเลย

ดังนั้นในปี ค.ศ. 2008 สหภาพยุโรปได้ออกประกาศคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมขึ้นหรือที่เรียกว่า “Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD” ทั้งนี้ ECD ตอบสนองต่อการตระหนักที่เพิ่มขึ้นในระหว่างประเทศสมาชิกว่ารูปแบบการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแบบเดิมโดยการใช้โทษทางปกครองนั้นไม่เพียงพอต่อการป้องกันอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอีกต่อไป โดยคณะกรรมการสิทธิการสหภาพยุโรปได้กำหนดให้มีการลงโทษทางอาญาแก่การกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเท่านั้น โดยโทษทางอาญาจะต้องเพียงพอ (adequate) และสามารถป้องกันยับยั้ง (dissuasive) อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นได้ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและถึงแม้ในบางประเทศสมาชิกจะมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะมีการบังคับใช้ ECD อยู่แล้วก็ตาม แต่คำนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมและอัตราโทษทางอาญานั้นแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทำให้เครื่องมือที่สำคัญที่สุดสำหรับสหภาพยุโรปในการจัดการกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน คือ คำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD)

ในอารัมภบทของ ECD ได้กล่าวไว้ว่า ระบบโทษที่ปรากฏในประเทศสมาชิกนั้นไม่เพียงพอต่อการที่จะปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมอีกต่อไป ควรมีการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นด้วยการกำหนดโทษทางอาญา ซึ่ง ECD ได้ระบุการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปเป็นมาตรฐานในการกำหนดเป็นกฎหมายภายใน และประเทศสมาชิกทุกประเทศจะต้องกำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดอาญา ทั้งนี้ ECD มิได้มีการกำหนดถึงบทลงโทษเอาไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง โดยให้ประเทศสมาชิกเป็นผู้กำหนดบทลงโทษ ซึ่งบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวจำต้องมียุติโทษประกอบ 3 ประการ กล่าวคือ 1. มีประสิทธิภาพ 2. ได้สัดส่วน 3. สามารถป้องกันการกระทำความผิดได้จริง³

โดยเนื้อหาของคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) เป็นเพียงการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้เพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศเท่านั้น ซึ่งในคำชี้แนะจะกำหนด

³ Gerstetter and others, "Synthesis of the Research Project "European Union Action to Fight Environmental Crime" (Efface)".

การกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมไว้ อันจะต้องมีการลงโทษทางอาญาโดยประเทศสมาชิก ทั้งในกรณีที่มีการกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาทอย่างร้ายแรง รวมทั้งกรณีการเป็นผู้ใช้ และผู้สนับสนุนจำต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกมีอิสระที่จะคงมาตรการเดิมหรือนำเสนอมาตรการอื่นๆ ที่เข้มงวดกว่ามาตรฐานที่คำชี้แนะดังกล่าวกำหนด ก็ได้⁴

ทั้งนี้คำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) มีเนื้อหาพอสังเขป ดังต่อไปนี้⁵

ในมาตรา 3 ได้กำหนดไว้ว่าการกระทำดังต่อไปนี้จะต้องได้รับโทษทางอาญา เมื่อได้มีการกระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาทอย่างร้ายแรง

“(a) การปล่อยสารหรือรังสีในอากาศ ดิน น้ำ ซึ่งทำให้บุคคลถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัสหรือก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อคุณภาพของอากาศ คุณภาพของดิน หรือคุณภาพของน้ำรวมทั้งสัตว์หรือพืช

(b) การกักเก็บ การปล่อย การฟื้นฟูหรือการกำจัดของเสียอันตรายรวมทั้งการควบคุมดูแล เกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นและสถานที่ดูแลภายหลังการกำจัดของเสีย รวมถึงการกระทำ ของผู้ที่มีหน้าที่จัดการของเสียที่ทำให้ถึงแก่ความตายหรือเป็นอันตรายสาหัสแก่มนุษย์ หรือต่อคุณภาพของอากาศ คุณภาพดินคุณภาพน้ำหรือสัตว์หรือพืช

(c) การขนส่งของเสียอันตรายอันเป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้มาตรา 2(35) ของ EC Regulation no.1013/2006 แห่งรัฐบาลสหภาพยุโรปและคณะกรรมการสหภาพยุโรป ซึ่งออกประกาศ ณ วันที่ 14 มิถุนายน 2006 อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการขนส่งของเสีย และการดำเนินการที่มีได้ประมาท โดยไม่ว่าจะเป็นการกระทำการขนส่งครั้งเดียวหรือหลายครั้ง ต่อเนื่องกันก็ตาม

(d) การดำเนินการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งก่อให้เกิดสารอันตรายหรือการเตรียม การที่เป็นการเก็บสะสมหรือใช้ภายนอกโรงงาน ซึ่งทำให้ถึงแก่ความตายหรือเป็นอันตรายสาหัส ต่อมนุษย์หรือต่อคุณภาพของอากาศ คุณภาพดิน คุณภาพน้ำหรือสัตว์หรือพืช

(e) การก่อสร้าง การดำเนินการ การใช้ การเก็บสะสม การเคลื่อนย้าย การนำเข้า การส่งออกหรือการกำจัดสารนิวเคลียร์หรือสารกัมมันตรังสีที่เป็นอันตรายอื่นๆซึ่งทำให้

⁴ European commission, "Combating Environmental Crime ".

⁵ Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the Protection of the Environment through Criminal Law [ออนไลน์], 19 November 2008. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0099>

ถึงแก่ความตายหรืออันตรายสาหัสต่อมนุษย์หรือคุณภาพอากาศ คุณภาพดิน หรือคุณภาพน้ำ หรือต่อสัตว์หรือพืช

(f) การฆ่า ทำลาย การครอบครองหรือการเอาไปซึ่งสัตว์ป่าหรือพืชพันธุ์สงวน เว้นแต่กรณี ที่กระทำไปในปริมาณที่ไม่มากนักและมีได้มีผลกระทบต่อสายพันธุ์นั้นๆ

(g) ทำการค้าสายพันธุ์สัตว์หรือพืชสงวนหรือส่วนของพืชหรือสัตว์ เว้นแต่ในกรณีที่กระทำไป ในปริมาณที่ไม่มากนักและมีได้มีผลกระทบต่อสายพันธุ์นั้นๆ

(h) การกระทำใดๆ ที่เป็นการทำลายแหล่งที่อยู่สำคัญภายในบริเวณสถานที่คุ้มครอง

(i) การสร้าง การนำเข้า การส่งออก การวางขายในตลาดหรือการใช้ซึ่งสารทำลาย ชั้นบรรยากาศ”

นอกจากนี้ ECD ยังได้บัญญัติในมาตรา 4 ว่า “การใช้ การร่วมกระทำ ความผิด หรือการช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 3 ข้างต้นจะต้องได้รับโทษทางอาญา เช่นเดียวกัน”

และในมาตรา 5 บัญญัติว่า “ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องมีมาตรการสำคัญเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการกระทำในมาตรา 3 และมาตรา 4 นั้นได้รับโทษทางอาญาที่มีประสิทธิภาพเหมาะสม และปราบปรามการกระทำ ความผิดได้อย่างแท้จริง”

มาตรา 6 เป็นการกล่าวถึงความรับผิดชอบของนิติบุคคล บัญญัติว่า

“1. ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องทำให้เกิดความมั่นใจว่านิติบุคคลจะต้องได้รับโทษทางอาญา ในการกระทำที่ได้กล่าวในมาตรา 3 หรือมาตรา 4 ซึ่งการกระทำนั้นได้กระทำเพื่อประโยชน์ ของนิติบุคคล โดยผู้แทนนิติบุคคลไม่ว่าจะกระทำส่วนบุคคลหรือในนามของนิติบุคคล โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

(a) อำนาจในการเป็นตัวแทนของนิติบุคคล

(b) อำนาจในการตัดสินใจในนามของนิติบุคคล

(c) อำนาจในการบริหารงานภายในองค์กรนิติบุคคล

2. ประเทศสมาชิกต้องทำให้เกิดความมั่นใจว่านิติบุคคลจะต้องสามารถรับผิดชอบ เนื่องจากการไม่ควบคุมดูแลบุคคลที่กล่าวในวรรคแรกอันทำให้บุคคลดังกล่าวกระทำความผิด ที่กล่าวในมาตรา 3 และ 4 สำหรับผลประโยชน์ของนิติบุคคล

3. ความรับผิดชอบของนิติบุคคลภายใต้วรรคแรกและวรรคสองนั้นหมายความรวมถึง การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้กระทำความผิด ผู้สนับสนุน ในความผิดตามมาตรา 3 และมาตรา 4 ด้วย”

และมาตรา 7 ได้กำหนดโทษในการกระทำความผิดของนิติบุคคลไว้ว่า “ประเทศสมาชิก จำต้องมีมาตรการสำคัญเพื่อให้มั่นใจได้ว่านิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบตามที่ได้กล่าวในมาตรา 6

และโทษทางอาญานั้นจะต้องมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและห้ามปรามการกระทำความผิดได้อย่างแท้จริง”

ทั้งนี้จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) นั้นมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมไว้อย่างครอบคลุม กล่าวคือ ในข้อ (a) กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อมลพิษทางอากาศและการก่อมลพิษทางน้ำ ข้อ (b) กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย และ ข้อ (d) กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการดำเนินการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งข้อ (i) ที่กล่าวถึงการใช้สารทำลายชั้นบรรยากาศที่อาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้เช่นเดียวกัน โดยทั้งข้อ (a) (b) (c) (d) และ (i) จะต้องเป็นกรณีที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยมนุษย์ทั้งประเทศสมาชิกจำเป็นต้องดำเนินการตามพันธกรณี 2 ประการ ดังนี้

1. ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องกำหนดให้การกระทำความผิดดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ของคำชี้แนะไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสมาชิกหรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีการกำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำความผิดดังกล่าว

2. ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องกำหนดโทษทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ ได้สัดส่วนและสามารถป้องกันการกระทำความผิดได้จริง

ข้อพิจารณาเพิ่มเติมที่ใช้ในการประเมินการดำเนินการตามพันธกรณี 2 ประการข้างต้นมีดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดทางอาญาจะต้องกำหนดไว้สำหรับทั้งกรณีการกระทำความผิดของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลตามมาตรา 6

2. ความรับผิดทางอาญาจะต้องกำหนดไว้สำหรับผู้ใช้ ผู้ช่วยเหลือหรือสนับสนุนของผู้กระทำความผิดตามมาตรา 3 ด้วย

ทั้งนี้มีการกล่าวว่าการลงโทษทางอาญานั้นควรที่จะนำมาบังคับใช้เมื่อเป็นการกระทำความผิดรุนแรงต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษแก้แค้นทดแทนที่กล่าวว่าเหตุผลเบื้องต้นสำหรับการกำหนดโทษทางอาญา คือ กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดอันตรายและบุคคลนั้นสมควรได้รับการลงโทษ โดยความรุนแรงของการลงโทษทางอาญานั้นจะต้องเหมาะสมกับการกระทำด้วย ทั้งนี้ความรุนแรงของการกระทำความผิดนั้นใช้หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ระดับความเสียหาย
2. ขอบเขตของการกระทำความผิด

เห็นได้ว่าคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) นั้นได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะลักษณะของการกระทำที่เรียกว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเป็นการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างร้ายแรงอันจะต้องได้รับโทษทางอาญานั้นแสดงให้เห็นว่า คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปมุ่งประสงค์ในการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์อย่างแท้จริงจึงต้องการปราบปรามผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเช็ดหลาบด้วยการใช้โทษทางอาญา

ทั้งนี้คำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) เป็นเพียงกรอบกว้างที่ให้ประเทศสมาชิกนำไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในของตน เนื่องจากการก่อมลพิษที่กำหนดให้เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในคำชี้แนะข้างต้นนั้นมิได้เป็นการกระทำความผิดที่กำหนดขึ้นใหม่ หากแต่อาจปรากฏในกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกอยู่ก่อนแล้ว แต่อย่างไรก็ตามประเทศสมาชิกจำต้องกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำใดที่เป็นการก่อมลพิษอันถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมตามที่บัญญัติไว้ดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษทางอาญาที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับการก่อมลพิษดังกล่าว เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ภายหลังจากการศึกษาแนวคิดในการป้องกันการค้าก่อมลพิษอันถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประการหนึ่งตามคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) แล้ว จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปต่อไป ว่ามีการบังคับใช้โทษทางอาญาเพื่อควบคุมการค้าก่อมลพิษหรือไม่และกฎหมายดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) อย่างไร ทั้งนี้จะทำการศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ดังจะได้อีกต่อไป

3.2 การกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

3.2.1 ความเป็นมาของกฎหมายควบคุมมลพิษ

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 จนกระทั่งต้นศตวรรษที่ 19 ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส อยู่ในยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งก่อให้เกิดคำถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากร

และสิ่งแวดล้อมขึ้น วิวัฒนาการในการก่อกมลพิษและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษเป็นความท้าทายสำหรับสังคมที่ให้ความสำคัญกับสุขอนามัยสาธารณะจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านกฎหมายและหน่วยงานที่ดูแลเรื่องดังกล่าว⁶

ทั้งนี้การปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของสหภาพยุโรปซึ่งถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากการอนุวัติการ Environmental Charter ในปี ค.ศ. 2005 นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับประมวลกฎหมายอาญาอันได้บัญญัติในมาตรา 410-1⁷ ซึ่งกล่าวถึงความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมิได้บัญญัติถึงบทกำหนดโทษไว้สำหรับกรณีการทำลายธรรมชาติหรือการก่อกมลพิษไว้แต่อย่างใด โดยกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ถือเป็นหลักของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code)

โดยประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ถูกตราขึ้นในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งเกิดจากความประสงค์ที่จะรวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กระจัดกระจายในกฎหมายหลายๆ ฉบับเข้าด้วยกัน⁸ ทั้งนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ถูกแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ทั้งหมด 7 บรรพ⁹ โดยเป็นการรวบรวมทั้งกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งจะขึ้นต้นด้วยตัวอักษร L ส่วนฝ่ายบริหารจะขึ้นต้นด้วยตัวอักษร R¹⁰ ตามโครงสร้างของประมวลกฎหมาย ภาคที่หนึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม ภาคที่สองเกี่ยวกับแหล่งน้ำและสภาพอากาศ ภาคที่สามเกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติ

⁶ LÓPEZ PIÑERO INTERUNIVERSITY INSTITUTE, *Industrial Pollution and Risk: The Great French Shift, 1750-1850* [ออนไลน์]. Available from: <https://www.uv.es/uvweb/university-institute-history-medicine-science/en/videos/industrial-pollution-risk-great-french-shift-1750-1850-1285901090268/Rekurs.html?id=1285901610101>

⁷ Penal Code, article 410-1 "The fundamental interests of the Nation" in the sense of the present title covers its independence, the integrity of its territory, its security, the republican form of its institutions, its means of defence and diplomacy, the safeguarding of its population in France and abroad, the balance of its natural surroundings and environment, and the essential elements of its scientific and economic potential and cultural heritage.

⁸ Ivano Alogna, *Environmental Law of France* [ออนไลน์]. Available from: <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/AlognaEnvironmentalLawofFrance.pdf>

⁹ พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวาสดี และคณะ, "การจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศฝรั่งเศส," ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็น "โครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม" (2555): 44-47.

¹⁰ กฎหมายเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190913ddff19cbf5db36f782d30a09ffe7b7d2151450.pdf>

ภาคที่สี่เกี่ยวกับพืชพันธุ์และสัตว์ป่า ภาคที่ห้าเกี่ยวกับการป้องกันการก่อมลพิษ ภาคที่หกและภาคที่เจ็ดเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในเขต New Caledonia, French Polynesia, Wallis and Futuna Islands, French Southern and Antarctic Territories, and Mayotte และ Antarctic และในส่วนข้อบังคับ (Regulatory) มีโครงสร้างเช่นเดียวกับส่วนนิติบัญญัติ (Legislative)¹¹

โดยประมวลกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดหลักความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมไว้ 2 ประเภท กล่าวคือ ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติโดยตรงและความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน ทั้งนี้เมื่อคณะรัฐมนตรีแห่งสหภาพยุโรปและรัฐสภายุโรปได้ประชุมลงมติในวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 2004 เพื่อรับรอง “แนวปฏิบัติของสหภาพยุโรป เลขที่ 2004/35/CE ลงวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 2004 ว่าด้วยความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับการป้องกันและการเยียวยาความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม” จึงทำให้เกิดแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติโดยตรงขึ้น

ทั้งนี้การที่ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปในปี ค.ศ.1958 ทำให้ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสต้องปฏิบัติตามกฎหมายของสหภาพยุโรปด้วยเช่นกัน ตามหลักการความเป็นสูงสุดของกฎหมายของสหภาพยุโรป (The Supremacy of European Union Law) ทำให้กฎหมายของสหภาพยุโรปมีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายภายในซึ่งออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหารของประเทศสมาชิกอื่นทำให้ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจำต้องออกกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามมาตรฐานของกฎหมายของสหภาพยุโรปและเพื่อให้มีบรรทัดฐานในระดับเดียวกันกับประเทศสมาชิกอื่นในสหภาพยุโรป¹² ดังนั้นประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงมีพันธะที่จะต้องนำเอาแนวปฏิบัติดังกล่าวมาอนุวัติการเป็นกฎหมายภายในของตน ซึ่งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้อนุวัติการแนวปฏิบัติของสหภาพยุโรปเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมตั้งแต่มาตรา L.160-1 เป็นต้นไป จึงถือว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) เป็นกฎหมายฉบับแรกที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง

โดยความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติโดยตรงเป็นความเสียหายที่เกิดต่อสภาวะแวดล้อม แหล่งน้ำ อากาศ นิเวศวิทยาโดยตรง ซึ่งเมื่อความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น

¹¹ Floriana Bianco, Annalisa Lucifora, and Grazia Maria Vagliasindi, **Fighting Environmental Crime in France: A Country Report** [ออนไลน์]. Available from: https://www.ecologic.eu/sites/default/files/publication/2015/efface_fighting_environmental_crime_in_france.pdf

¹² ชูชีพ ปิณฑะสิริ และคณะ, **หลักความระมัดระวัง หลักการป้องกัน และหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายการ, ปกป้องสภาพอากาศและเครื่องมือในการช่วยปกป้องสภาพแวดล้อมบางประการ** [ออนไลน์], 19 กรกฎาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/201908069313b8dd31c039db5c41ffa60b0daeb2163006.pdf>

จำเป็นต้องมีการเยียวยาหรือฟื้นฟูสภาพแวดล้อมดังกล่าวให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือใกล้เคียงให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ก่อนที่จะมีการเยียวยาหรือชดเชยจำเป็นต้องแสวงหาผู้รับผิดชอบจากการกระทำ โดยอาจให้ชดเชยเป็นจำนวนเงินเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมหรือใช้ในเยียวยาผู้เสียหายในระยะยาว

ส่วนความเสียหายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือเกิดจากการก่อกมลพิษเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขอนามัย จิตใจหรือต่อทรัพย์สินซึ่งความเสียหายประเภทนี้เป็นความเสียหายที่สามารถประเมินค่าได้ เมื่อสามารถกำหนดผู้ที่ต้องรับผิดชอบและจำนวนความเสียหายได้แล้ว กฎหมายว่าด้วยความรับผิดที่ต้องนำมาปรับใช้ คือ หลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดทั่วไปซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ได้โดยตรง¹³

ทั้งนี้การดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายสิ่งแวดล้อมเป็นอำนาจหน้าที่ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น ในระดับประเทศอำนาจหน้าที่เป็นของกระทรวงพลังงาน การพัฒนาที่ยั่งยืน และทะเล ซึ่งกระทรวงนี้ให้ความสำคัญกับการควบคุมภาวะโลกร้อนและเรื่องมลพิษ รวมทั้งนโยบายเกี่ยวกับการจัดตั้งประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ส่วนในระดับท้องถิ่น หน่วยงานส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด) มีอำนาจในการอนุมัติหรืออนุญาตจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามประเภทเพื่อเป็นการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางหนึ่ง กล่าวคือ จำต้องจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามประเภทข้อจำกัดสำหรับกิจการด้านอุตสาหกรรมและกิจการอื่นที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาตรา L.511-1 โดยการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามประเภทดังกล่าวนั้น ผู้ประกอบกิจการต้องมีใบอนุญาตสิ่งแวดล้อมด้วยจึงจะสามารถประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมนั้นได้¹⁴

จากที่ได้อธิบายข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการมีหน่วยงานและกฎหมายที่ควบคุมการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเคร่งครัด ซึ่งนอกจากกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามประเภทที่ผู้ประกอบการต้องขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งประการสำคัญสำหรับการควบคุมการก่อกมลพิษ

¹³ เอกสิทธิ์ จันตะมา, "ความรับผิดของฝ่ายปกครองในความเสียหาย: หลักกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส," ใน รายงานผลโครงการพัฒนาตุลาการศาลปกครองด้านสิ่งแวดล้อม (Green judges) ปี 2555: การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ดินและน้ำอย่างยั่งยืน (2555): 128-142.

¹⁴ Vincent Brenot and Mathieu Werner, *The International Comparative Legal Guide To: Environment Law 2009* (London: Global Legal Group, 2009), p. 189.

ของโรงงานอุตสาหกรรม คือ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ทั้งนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมดังกล่าวมีการแก้ไขปรับปรุงโดยพระราชกฤษฎีกาลำดับที่ 34 ณ วันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2012 (the Ordinance No.34 of 11 January 2012) ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวได้กล่าวถึงการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อมไว้¹⁵ ทำให้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ถือเป็นกฎหมายฉบับสำคัญที่ใช้ในการควบคุมการก่อมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เนื่องจากประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ปรากฏการกำหนดโทษทางอาญา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับการปราบปรามการก่อมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ได้บัญญัติบทกำหนดโทษทางอาญา สำหรับควบคุมการก่อมลพิษที่ครอบคลุม กล่าวคือ ทั้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

3.2.2 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) เปรียบเสมือนเป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงต้องศึกษาการกำหนดโทษทางอาญาในการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม จากประมวลกฎหมายฉบับนี้ อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้¹⁶

3.2.2.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ได้ให้ความหมายของการก่อมลพิษทางอากาศไว้ว่า การกระทำของมนุษย์ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือการปรากฏของสารเคมี สารชีววิทยาและทางฟิสิกส์ทั้งในชั้นบรรยากาศและสถานที่ปิด ซึ่งเป็นอันตรายต่อธรรมชาติอันส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์ ทรัพยากรทางชีววิทยา และระบบนิเวศน์ รวมทั้งยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศทำให้ทรัพย์สินเสื่อมโทรม รวมทั้งทำให้เกิดกลิ่นอันตรายในวงกว้าง¹⁷

โดยประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนดว่าหากโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัท ที่ให้บริการก่อให้เกิดการก่อมลพิษทางอากาศ อันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สภาพอากาศ

¹⁵ Bianco, Lucifora, and Vagliasindi, "Fighting Environmental Crime in France: A Country Report".

¹⁶ Legifrance, **Environmental Code** [ออนไลน์], 1 January 2020. Available from: https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=41750701430EE2AE25BB6A0FEC1BF88E.tplgfr28s_2?cidTexte=LEGITEXT000006074220&dateTexte=20200103

¹⁷ Article L.220 of Environmental Code

และส่งผลต่อสุขภาพ อนามัยและทรัพย์สินของมนุษย์อันเกิดจากการที่มีได้ปฏิบัติตามประกาศอย่างเป็นทางการตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา L.171-7 จำต้องได้รับโทษทางอาญา อันเป็นไปตามมาตรา L.226-9

บทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการปกป้องสภาพอากาศและชั้นบรรยากาศ โดยการกระทำความผิดในมาตรานี้มุ่งไปที่การปล่อยมลพิษและสารที่ก่อให้เกิดมลพิษดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) แต่ทั้งนี้การปล่อยมลพิษสู่อากาศนั้นมิได้ถูกลงโทษทางอาญาด้วยการก่อมลพิษทางอากาศนั่นเอง แต่ผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษทางอาญาเมื่อได้มีการกระทำละเมิดต่อประกาศตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา L.171-7¹⁸ กล่าวคือ ในมาตรา L.171-7 กำหนดให้การจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมหรือการดำเนินกิจการใดที่จำต้องขออนุญาต ผู้ประกอบกิจการจำต้องดำเนินการขออนุญาตก่อนตามที่กฎหมายกำหนด หากผู้ประกอบกิจการมิได้ดำเนินการขออนุญาต ลงทะเบียน ขออนุมัติ รับรองหรือยืนยันด้วยหลักฐานที่จำเป็นตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการให้ถูกต้องภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งระงับการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือระงับการดำเนินกิจกรรมใดๆ รวมทั้งการใช้สิ่งของหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการก่อสร้างได้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีการขออนุญาต ลงทะเบียน ขออนุมัติจนเสร็จสิ้น ซึ่งหากในระหว่างระยะเวลาที่ผู้ประกอบกิจการยังมิได้ดำเนินการขออนุญาตหรือขออนุมัติให้แล้วเสร็จ แต่กลับดำเนินการกิจการโรงงานอุตสาหกรรมต่อไปและโรงงานอุตสาหกรรมนั้นก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศขึ้นย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเพราะการนี้

จากบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา L.226-9 การกระทำที่จะต้องได้รับโทษทางอาญาเกิดจากการไม่ดำเนินการตามมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การไม่ขออนุญาตในการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือการไม่ได้รับการอนุมัติให้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวและโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการนั้นก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศในเวลาต่อมาอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สภาพอากาศ และส่งผลต่อสุขภาพ อนามัยและทรัพย์สินของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นว่ามาตรา L.226-9 เป็นการกำหนดโทษทางอาญาในความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

นอกจากกรณีตามมาตรา L.226-9 ดังกล่าวข้างต้น ยังปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับสารทำลายชั้นบรรยากาศซึ่งอาจก่อให้เกิดการทำลายชั้นบรรยากาศโอโซนอันถือเป็นการก่อมลพิษ

¹⁸ Bianco, Lucifora, and Vagliasindi, "Fighting Environmental Crime in France: A Country Report".

ทางอากาศประการหนึ่ง โดยมาตรา L.521-21 แห่งประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวกับสารทำลายชั้นบรรยากาศไว้ดังต่อไปนี้

กรณีการผลิตหรือการนำเข้าสารทำลายชั้นบรรยากาศ โดยมีได้มีการลงทะเบียนล่วงหน้าหรือกรณีการปนเปื้อนในส่วนผสมหรือกรณีตั้งใจปล่อยสารทำลายชั้นบรรยากาศ โดยมีได้ปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้ใน Regulation (EC) No.1907/2006

นอกจากนี้รวมถึงกรณีการผลิต การนำเข้า การจัดเตรียมไว้สำหรับแจกจ่าย การเสนอขาย การขาย การแจกจ่ายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและการใช้ซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศ โดยที่ไม่ได้รับอนุญาตอันเป็นการละเมิด Title VII, VIII of Regulation (EC) No.1907/2006

ทั้งยังรวมถึงกรณีการนำเข้า การจัดเตรียมไว้สำหรับแจกจ่าย การเสนอขาย การขาย การแจกจ่ายโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายซึ่งสารทำลายบรรยากาศที่เป็นอันตราย โดยไม่ได้มีการติดป้ายฉลากและการบรรจุหีบห่อก่อนตามข้อกำหนดในมาตรา 4(4) และมาตรา 29(3) แห่ง Regulation (EC) No.1272/2008

นอกจากการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการผลิต นำเข้า การแจกจ่าย การเสนอขายและการขายซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศที่มีได้ปฏิบัติตามมาตรการหรือหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วยังปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีบุคคลใดให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง อันนำไปสู่การปฏิบัติที่ละหลวมตามข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการผสมสารทำลายชั้นบรรยากาศ รวมถึงกรณีการปกปิดข้อมูลในรายงานข้อมูลตามที่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในมาตรา 38 แห่ง Regulation (EC) No.1907/2006 และหากผู้ผลิตหรือผู้นำเข้ามิได้จัดเตรียมข้อมูลให้แก่ the European Chemicals Agency ตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 40 แห่ง Regulation (EC) No.1272/2008 ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน

เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ได้กำหนดให้มีการปฏิบัติตามมาตรการ ข้อกำหนดหรือมาตรฐานการปฏิบัติที่เกี่ยวกับสารทำลายชั้นบรรยากาศได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้เกี่ยวกับสารทำลายชั้นบรรยากาศดังกล่าวข้างต้นล้วนเกิดจากการที่ผู้ที่เกี่ยวข้องมิได้ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ดังเช่นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีการผลิต การนำเข้า การจัดเตรียมไว้สำหรับแจกจ่าย การเสนอขาย การขายหรือการแจกจ่ายซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศ โดยมีได้ปฏิบัติตามมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อการนั้น รวมทั้งกรณีผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนิน

การจัดเตรียมข้อมูลหรือเอกสาร ปกปิดข้อมูลให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือมิได้ปรับปรุงข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับสารทำลายชั้นบรรยากาศนั้น ซึ่งการไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่ใช้ในปกป้อง คุ่มครองสิ่งแวดล้อมย่อมอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ต่อไปได้ ดังนั้นกรณีดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.2.2.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) กำหนดให้การทิ้งหรือการปล่อยน้ำที่มีสารเคมีลงบนบริเวณผิวดิน ใต้ดินรวมถึงในแม่น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม อันก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือทำลายพันธุ์สัตว์ป่าหรือสิ่งมีชีวิต รวมทั้งการกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของแหล่งอาหารในน้ำและแหล่งน้ำที่เป็นพื้นที่สำหรับการอุปโภค ต้องได้รับโทษทางอาญาและศาลอาจพิพากษาการลงโทษทางอาญาด้วยการให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางน้ำตามขอบเขตที่ถูกกำหนดไว้ในมาตรา L.173-9

ทั้งนี้ความที่กล่าวข้างต้นไม่นำไปใช้กับกรณีที่ได้รับอนุญาตจากคำสั่งศาล อันเป็นไปตามมาตรา L.216-6

นอกจากบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา L.216-6 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ยังกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่บุคคลใดทิ้ง ขวางหรือเทของเสียอันเป็นสารเคมีไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมลงในแหล่งน้ำ คลองหรือเส้นทางน้ำ โดยของเสียนั้นเป็นอันตรายต่อการอนุรักษ์หรือการเจริญพันธุ์ของสัตว์น้ำ ปลา สัตว์ทะเลประเภทที่มีเปลือก สัตว์ทะเลประเภทหอยและปลาหมึกหรือพืช โดยทำให้สัตว์หรือพืชข้างต้นไม่สามารถบริโภคได้ อันเป็นไปตามมาตรา L.218-73

ทั้งนี้หากนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดดังกล่าว นิติบุคคลนั้นจำต้องระวางโทษปรับตามอัตราที่ถูกกำหนดเอาไว้ในข้อ 2 ถึงข้อ 6 และข้อ 8 และข้อ 9 ตามมาตรา 131-39 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วย นอกเหนือจากที่จะต้องจ่ายค่าปรับตามเงื่อนไขที่ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 131-38 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นไปตามมาตรา L.218-80

แต่อย่างไรก็ตามหากบุคคลนั้นไม่หยุดการกระทำที่เป็นการก่อกมลพิษทางน้ำตามมาตรา L.218-73 ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเพื่อสั่งให้หยุดหรือป้องกันไม่ให้เกิดการก่อกมลพิษดังกล่าวขึ้นอีก รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ซึ่งหากผู้ก่อกมลพิษไม่ดำเนินการตามมาตรการที่ศาลกำหนดอาจต้องระวางโทษปรับ 300 ยูโรต่อวัน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามมาตรการหรือข้อบังคับที่ถูกกำหนดขึ้นและให้นำมาตรานี้มาใช้กับเรื่องการปล่อยทิ้งหรือระบายน้ำเสียออกซึ่งทำให้เกิดการทับถมของสารหรือวัตถุอื่นที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยอีกกรณีหนึ่ง อันเป็นไปตามมาตรา L.218-76

เห็นได้ว่าบทกำหนดโทษทางอาญาทั้งมาตรา L.216-6 และมาตรา L.218-73 ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการก่อมลพิษทางน้ำอย่างแท้จริง กล่าวคือ กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดอันเป็นการทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อนมลพิษและการกระทำความผิดอันเป็นการปล่อยของเสียลงในแหล่งน้ำ โดยการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม สัตว์น้ำ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ ดังนั้นจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

3.2.2.3 กฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ได้ให้นิยามคำว่าของเสียอันตรายไว้ หมายถึง กากของขบวนการในการผลิต การเปลี่ยนแปลงสภาพหรือการไหลสาร วัสดุผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่เคลื่อนย้ายได้ที่ถูกละทิ้งหรือที่จะต้องทิ้งโดยผู้เป็นเจ้าของ อันเป็นไปตามมาตรา L.541-1

ทั้งนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ยังได้กำหนดมาตรการในการดำเนินการอันเกี่ยวข้องกับของเสียอันตรายไว้อย่างครอบคลุมโดยกำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายต้องทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าของเสียอันตรายนั้นต้องได้รับการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในหมวดนี้

โดยผู้ก่อให้เกิดหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายจำต้องรับผิดชอบต่อการจัดการของเสียอันตรายจนกระทั่งขั้นตอนกำจัดหรือบำบัดขั้นสุดท้าย แม้ของเสียอันตรายจะถูกส่งไปดำเนินการโดยฝ่ายที่สามก็ตาม

รวมทั้งผู้ก่อให้เกิดหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายต้องทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าได้รับการอนุญาตในการขนส่งของเสียอันตรายนั้น อันเป็นไปตามมาตรา L.541-2

ทั้งนี้กรณีข้างต้นเป็นการกำหนดกรอบสำหรับผู้ก่อให้เกิดหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายซึ่งจำต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามมาตรการอันเกี่ยวข้องกับของเสียอันตรายที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา L.541-46 อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรา L.541-46 กำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณี ที่ผู้ใด ทั้ง กักเก็บของเสียอันตรายโดยที่ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด รวมทั้งการดำเนินการกักเก็บ ขนส่ง เป็นนายหน้าหรือการค้าของเสียอันตรายโดยมิได้ปฏิบัติตามที่กำหนดในมาตรา L.541-8

รวมถึงกรณีการส่งออก นำเข้าและการผสมของเสียอันตรายในระหว่างการขนส่ง อันเป็นการละเมิด Regulation (EC) No.1013/2006 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2006 หรือดำเนินการขนส่งของเสียอันตรายไปยังผู้ผลิต ผู้รับหรือบริษัทปลายทาง โดยมีได้มีเอกสารและมีได้ระบุไว้ในเอกสารถึงการขนส่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 แห่ง Regulation (EC) No.1013/2006 of the European รวมถึง การดำเนินการขนส่งของเสียอันตรายหรือดำเนินการกำจัดของเสียอันตรายซึ่งละเมิดกฎระเบียบของชาติหรือกฎระเบียบระหว่างประเทศ

นอกจากกรณีดังกล่าวข้างต้น การดำเนินการเกี่ยวกับของเสียอันตรายบางประการ ยังต้องได้รับอนุญาตก่อนการดำเนินการด้วย ซึ่งหากมิได้รับอนุญาตและฝ่าฝืนโดยดำเนินการต่อไป ดังเช่นกรณีการจัดการของเสียอันตรายด้วยวิธีการตามมาตรา L.541-1-1 โดยมีได้รับอนุญาตตามมาตรา L.541-22 และกรณีการดำเนินการขนส่งของเสียอันตรายโดยมิได้แจ้งให้พนักงานที่มีอำนาจรับผิดชอบของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและของต่างประเทศทราบหรือมิได้รับความยินยอมล่วงหน้าจากเจ้าพนักงานดังกล่าวหรือดำเนินการขนส่งของเสียอันตรายโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานที่มีอำนาจรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน

แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อกำกับการดำเนินการเกี่ยวกับของเสียอันตรายไว้ตั้งแต่กระบวนการส่งออก การนำเข้า การขนส่ง การผสม การทิ้ง การกักเก็บ การเป็นนายหน้าหรือการค้าของเสียอันตราย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการของเสียอันตรายเป็นระบบและเพื่อปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยประการหนึ่ง เนื่องจากการจัดการเกี่ยวกับของเสียอันตรายที่ไม่ได้ดำเนินการตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ ดังนั้นกรณีดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

นอกจากการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามมาตรการหรือหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับของเสียอันตรายดังกล่าวข้างต้น ยังกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่ปฏิเสธการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดในมาตรา L.541-9 หรือมาตรา L.541-7 กรณีที่กีดขวางมิให้เข้าถึงข้อมูลและกรณีที่มีได้ดำเนินการตามคำแจ้งเตือนตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา L.541-42 ซึ่งการกำหนดโทษทางอาญาในกรณีนี้เป็นไปเพื่อให้เกิดความสะดวแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมิได้มีวัตถุประสงค์ในการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยตรง ดังนั้นกรณีดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด

ทั้งนี้ นอกจากบทกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับข้างต้น ศาลมีอำนาจสั่งให้ดำเนินการฟื้นฟูสถานที่ที่ถูกทำลายโดยของเสียอันตรายได้ในกรณีที่มีการทิ้ง กักเก็บของเสียอันตราย โดยมีได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือกรณีจัดการของเสียอันตรายโดยมิได้รับอนุญาต หรือดำเนินการขนส่งของเสียอันตรายโดยมิได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบหรือมิได้รับความยินยอมล่วงหน้าจากเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าว และในกรณีที่จัดการของเสียอันตรายโดยมิได้รับอนุญาต ศาลมีอำนาจสั่งให้ปิดสถานที่ดำเนินการจัดการของเสียอันตรายดังกล่าวและสั่งห้ามมิให้ผู้ประกอบกิจการดำเนินกิจกรรมใดๆ ได้

ทั้งนี้ จากการศึกษากฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไว้ 5 ประการ ดังนี้¹⁹

1. การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือต่อมนุษย์โดยตรง หรือเป็นการกระทำที่เป็นการก่อกมลพิษโดยตรง
2. ผู้ประกอบกิจการดำเนินกิจการโดยจำต้องได้รับอนุญาตหรือจำต้องขออนุญาต ก่อนแต่ผู้ประกอบกิจการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ระบุในใบอนุญาต
3. ผู้ประกอบกิจการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเป็นพิเศษ สำหรับกิจการบางประเภท
4. ผู้ประกอบกิจการไม่ปฏิบัติตามบทลงโทษทางปกครอง เจ้าหน้าที่รัฐฟ้องผู้ประกอบกิจการให้รับผิดทางอาญาได้
5. ผู้ประกอบกิจการไม่ดำเนินการตามที่เจ้าหน้าที่รัฐมีคำสั่ง หรือผู้ประกอบกิจการกระทำการใดๆ อันเป็นการขัดขวางการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ

3.2.3 การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสใช้โทษทางปกครองในแง่ของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยพระราชกฤษฎีกาลำดับที่ 34 ณ วันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2012 (the Ordinance No. 34 of 11 January 2012) ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปบทบัญญัติเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่รัฐและการดำเนินการ

¹⁹ นิพนธ์ ใจสำราญ และคณะ, "The Principles of French Environmental Law: Administrative and Criminal Sanctions in Environmental Law," ใน รายงานผลการศึกษาโครงการฝึกอบรมสำหรับข้าราชการตุลาการหลักสูตร "กฎหมายสิ่งแวดล้อม (2562): 29.

ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปรากฏในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) อันเป็นการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการที่เกี่ยวกับระบบการกระทำความผิดทางปกครองต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการบัญญัติ Title VII เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติทั่วไปในการควบคุมและบทลงโทษลงใน Book I ของประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) โดยเป้าหมายของการบังคับใช้กฎหมายปกครองในการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายโอกาสที่สอง (Second chance policy) เช่น หากบริษัทเป็นผู้กระทำความผิดเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจจะให้โอกาสผู้กระทำความผิดภายใต้เงื่อนไขกระบวนการทางปกครองเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นก่อน โดยในขั้นนี้ จะไม่มีการดำเนินกระบวนการทางอาญาแต่อย่างใด จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าจะดำเนินกระบวนการทางปกครองในเบื้องต้นแต่หากดำเนินการไม่สำเร็จจำต้องใช้กระบวนการทางอาญาบังคับในภายหลัง²⁰

ทั้งนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ได้กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐไว้ โดยให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการตรวจสอบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ โดยเจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจเข้าไปยังสถานประกอบการเว้นแต่เคหสถานหรือส่วนของเคหสถาน ในช่วงเวลาตั้งแต่ 8 นาฬิกา ถึง 20 นาฬิกาหรือนอกเวลาดังกล่าวหากสถานที่นั้นเป็นสถานที่สาธารณะหรือเมื่อสถานที่นั้นกำลังดำเนินกระบวนการผลิต บรรจุก๊าซหรือขนส่งตามที่ได้ระบุไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ทั้งนี้รวมถึงสถานที่อื่น ยานพาหนะ เรือและอากาศยานซึ่งใช้ในการขนส่งหรือจัดเก็บสัตว์ พืชผลหรือผลิตภัณฑ์อื่นที่มีลักษณะเป็นการละเมิดข้อห้ามที่ได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่รัฐอาจเข้าไปเคหสถานและส่วนของเคหสถานได้โดยต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของเคหสถาน อันเป็นไปตามมาตรา L.171-1

แต่ถ้าหากเจ้าของสถานประกอบการหรือยานพาหนะขัดขวางมิให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปยังสถานที่หรือยานพาหนะดังกล่าวข้างต้น เจ้าหน้าที่รัฐสามารถฟ้องศาลปกครองเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้สามารถเข้าตรวจสอบได้ในกรณีฉุกเฉิน อันเป็นไปตามมาตรา L.171-2 ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐอาจเรียกหรือขอข้อมูลเพื่อการดำเนินการตรวจสอบได้ อันเป็นไปตามมาตรา L.171-4 แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่รัฐมีอาจเปิดเผยข้อมูลของเอกสารที่ขอเข้าตรวจสอบดังกล่าวได้ อันเป็นไปตามมาตรา L.171-5

²⁰ Bianco, Lucifora, and Vagliasindi, "Fighting Environmental Crime in France: A Country Report".

ทั้งนี้บทบัญญัติที่เปรียบเสมือนหัวใจของกฎหมายปกครองที่มุ่งคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือ มาตรา L.717-7

โดยในมาตรา L.171-7 นั้นกำหนดให้การจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมหรือการดำเนินการใดที่จำเป็นต้องขออนุญาตแต่ผู้ประกอบการมิได้ดำเนินการขออนุญาต ลงทะเบียน ขออนุมัติ รับรอง หรือยื่นยันด้วยหลักฐานที่จำเป็นตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจสั่งให้ดำเนินการให้ถูกต้องภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปี

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจสั่งระงับการดำเนินการโรงงานอุตสาหกรรมหรือระงับการดำเนินกิจกรรมใดๆ รวมทั้งการใช้สิ่งของหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในการก่อสร้างได้เป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีการขออนุญาต ลงทะเบียน ขออนุมัติจนเสร็จสิ้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการออกมาตรการได้ดังต่อไปนี้

1. มีอำนาจออกคำสั่งให้จ่ายค่าปรับอัตรารายวันตามที่กำหนด โดยอัตราสูงสุดที่ 1,500 ยูโร ตามประกาศรวมถึงการชดเชยตามมาตรการด้วย ทั้งนี้การจ่ายค่าปรับตามกำหนดมีอัตราที่แตกต่างกันตามความรุนแรงของการกระทำความผิด โดยจะพิจารณาตามความสำคัญของปัญหาที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

2. มีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมรวมทั้งดำเนินการตามมาตรการที่ถูกกำหนดไว้กับบริษัท รวมทั้งบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการด้วย

หากมิได้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ 2 ประการข้างต้นภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือการดำเนินการหรือกิจการนั้นมิได้รับอนุญาต เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้ปิด รั้วถอน หรือย้ายโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้เลิกใช้หรือให้ทำลายอุปกรณ์หรือเครื่องมื่อดังกล่าวได้

บทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นเป็นมาตรบังคับทางปกครองที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการดำเนินการทางปกครองต่อเอกชนได้ นอกจากประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) จะได้กำหนดถึงมาตรการบังคับทางปกครองอันเป็นการมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่รัฐกระทำการใด อันถือเป็นอำนาจทั่วไปและเพื่อการทั่วไปของเจ้าหน้าที่รัฐแล้ว ยังได้กำหนดถึงโทษทางปกครองในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามหนังสือแจ้งเตือนที่สั่งให้แก้ไขการกระทำใด ที่อาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น ดังที่ปรากฏในมาตรา L.171-8

โดยมาตรา L.171-8 กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ประกอบการหรือบริษัทดำเนินการหรือการดำเนินการก่อสร้าง รวมถึงการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายที่ร้ายแรงต่อสุขภาพ ความปลอดภัยของสาธารณะและสิ่งแวดล้อมแล้ว

เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจกำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายที่ร้ายแรงดังกล่าวได้ ทั้งนี้หากผู้ประกอบการมิได้กระทำตามหนังสือแจ้งเตือน เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการใช้โทษทางปกครองอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. มีอำนาจออกประกาศบังคับให้บุคคลจำต้องยื่นเอกสารอันเกี่ยวกับการดำเนินกิจการ ก่อสร้างและการดำเนินการเพื่อบังคับให้ผู้เกี่ยวข้องแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. มีอำนาจสั่งระงับการดำเนินกิจการหรือดำเนินงานเป็นการชั่วคราว โดยมีให้มีการดำเนินการของโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้ให้มีการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือใดๆ ในการดำเนินงาน ก่อสร้างหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการบังคับตามเงื่อนไขและค่าธรรมเนียมที่ถูกกำหนดขึ้น ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์

3. มีอำนาจสั่งให้ชำระค่าปรับทางปกครองสูงสุด 15,000 ยูโร

ทั้งนี้การกำหนดค่าปรับและระยะเวลาในการปรับนั้นจะต้องเหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำละเมิดต่อเงื่อนไขที่กำหนด โดยพิจารณาว่าการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่และมาตรการที่กำหนดในข้อ 1 ถึง 3 ข้างต้นนั้นจะต้องมีการแจ้งให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายทราบด้วย

ในกรณีที่ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา L.717-7 หรือมาตรา L.717-8 เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจให้เจ้าพนักงานตำรวจติดตราประทับหรือเครื่องหมายไว้ ณ สถานที่ประกอบการ สถานที่ทำงาน หรือเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน ดำเนินการหรือทำกิจกรรมหรือที่ยังคงอยู่ในระหว่างดำเนินการอันเป็นการละเมิดมาตรการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา L.717-7 และมาตรา L.717-8 หรือกรณี que ดำเนินการโดยมิได้รับอนุญาตหรือมิได้ลงทะเบียนได้ อันเป็นไปตามมาตรา L.171-10

จากบทบัญญัติในมาตรา L.717-7 L.717-8 และมาตรา L. 717-10 ข้างต้นสามารถสรุปขั้นตอนก่อนการบังคับใช้โทษทางปกครองได้ดังต่อไปนี้²¹

1. เจ้าหน้าที่รัฐเข้าตรวจสอบสถานประกอบการว่ามีการกระทำที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

2. เจ้าหน้าที่รัฐจัดทำข้อสังเกตและรายงานเกี่ยวกับการประกอบการของเอกชน

3. ส่งรายงานให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้ประกอบการชี้แจงถึงสาเหตุที่ไม่อาจดำเนินการตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

²¹ นิพนธ์ ใจสำราญ และคณะ, "The Principles of French Environmental Law: Administrative and Criminal Sanctions in Environmental Law.", หน้า 26-27.

4. หากผู้ประกอบการสามารถชี้แจงเหตุผลได้เพียงพอ เจ้าหน้าที่รัฐจะไม่ดำเนินการใดๆ ต่อไป แต่หากผู้ประกอบการไม่สามารถชี้แจงเหตุผลได้อย่างเหมาะสม เจ้าหน้าที่รัฐจะส่งรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการประกอบการ ทั้งนี้เพื่อให้มีคำสั่งใดๆ บังคับแก่สถานประกอบการ ทั้งนี้ยังไม่ถือว่าเป็นการลงโทษทางปกครองเป็นแต่เพียงหนังสือแจ้งเตือน เพื่อให้สถานประกอบการนั้นดำเนินการให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยจำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่เกิน 1 ปี

ทั้งนี้ผู้ประกอบการที่ได้รับหนังสือแจ้งเตือนดังกล่าวอาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ โดยศาลปกครองสูงสุดของฝรั่งเศสได้วางแนววินิจฉัยไว้ว่า ตุลาการศาลปกครองมีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งหรือการกระทำของฝ่ายปกครองและยังสามารถพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทกำหนดโทษของฝ่ายปกครองได้ด้วย จึงทำให้ศาลปกครองสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบทกำหนดโทษทางปกครองได้ตามความเหมาะสม

ในกรณีที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายสำหรับสถานประกอบการจึงต้องมีบทกำหนดโทษทางปกครอง ซึ่งบทกำหนดโทษทางปกครองดังกล่าวจะต้องมีการแจ้งอย่างเป็นทางการล่วงหน้าเสียก่อนตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา L.514-4 แห่งประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม

โดยมาตรา L.514-4 กำหนดไว้ในกรณีที่การดำเนินการใดมิได้เป็นไปตามที่ได้กำหนดซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงหรือความไม่สะดวกต่อการดำเนินการตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา L.511-1 เจ้าหน้าที่รัฐจะยื่นคำแจ้งเตือนต่อผู้ประกอบการเพื่อให้ทราบถึงมาตรการเพื่อป้องกันอันตรายหรือความไม่สะดวกดังกล่าว หากผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามคำแจ้งเตือนภายในระยะเวลาที่กำหนดให้นำมาตรการตามมาตรา L.171-8 มาใช้บังคับ

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดเป็นมาตรการบังคับทางปกครองและโทษทางปกครองสำหรับกรณีการปกป้อง คุ่มครองสิ่งแวดล้อมเป็นการทั่วไปมิได้เฉพาะเจาะจงกับการควบคุมมลพิษด้านใดเป็นการเฉพาะ

ทั้งนี้ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ยังได้กำหนดโทษทางปกครองไว้สำหรับกรณีการจัดการของเสียอันตรายด้วย กล่าวคือ ในมาตรา L.541-3 กำหนดว่าการทิ้งหรือการครอบครองของเสียอันตรายที่เป็นการละเมิดบทบัญญัติในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจแจ้งไปยังผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายว่าได้กระทำความผิดและจะต้องถูกลงโทษซึ่งภายหลังจากที่เจ้าหน้าที่รัฐได้แจ้งแล้ว

ผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายจะต้องยื่นข้อมูลหรือให้ข้อมูลภายใน 1 เดือนและเจ้าหน้าที่รัฐอาจแจ้งอย่างเป็นทางการให้ดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนดระยะเวลา

หากผู้ประกอบการไม่ดำเนินการตามข้อบังคับภายในกำหนดเวลา เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งให้อายัดเงินของผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายหรือผู้ครอบครองของเสียอันตรายดังกล่าว แต่ทั้งนี้จะส่งคืนเงินจำนวนดังกล่าวคืนให้เมื่อได้มีการดำเนินการตามมาตรการที่เจ้าหน้าที่รัฐสั่ง ทั้งยังมีอำนาจสั่งหยุดพักสถานประกอบการและการปิดสถานประกอบการจนกว่าจะมีการปฏิบัติตามคำสั่งจนเสร็จสิ้นและใช้มาตรการที่จำเป็น เช่น สั่งให้มีการจ่ายเงินค่าปรับจำนวน 1,500 ยูโร นับแต่วันที่ได้ออกคำสั่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งจนเสร็จสิ้นและปรับสูงถึง 150,000 ยูโร ซึ่งในคำสั่งจะกำหนดระยะเวลาในการจ่ายค่าปรับไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่พบการกระทำละเมิด ทั้งยังสามารถกำหนดเงื่อนไขอื่นใดประกอบด้วย

ทั้งนี้ในกรณีเร่งด่วนเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจอาจกำหนดมาตรการอื่นใดเพื่อป้องกันอันตรายที่ร้ายแรงและใกล้จะถึงอันตรายแก่สุขภาพมนุษย์ ความปลอดภัยสาธารณะหรือสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

เห็นได้ว่าประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสปรากฏการกำหนดทั้งโทษทางอาญาและโทษทางปกครองสำหรับการปกป้อง คัดกรอง สิ่งแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ ทั้งนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ดังกล่าวได้กำหนดโทษทางอาญาและโทษทางปกครองซึ่งมีบทบาทที่แตกต่างกัน และเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์นั้นเป็นไปตามแนวคิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประกอบกับการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติบางมาตราในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยพระราชกฤษฎีกาลำดับที่ 34 ณ วันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2012 (the Ordinance No.34 of 11 January 2012) ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในคำสั่งแนะอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) ส่วนโทษทางปกครองนั้นถูกกำหนดขึ้นสำหรับการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือขัดคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐจะให้เวลาในการดำเนินการตามคำสั่งหรือคำแจ้งเตือนดังกล่าว ซึ่งหากมิได้มีการดำเนินการเช่นนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด บุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษทางปกครองอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจการหรือกิจกรรมใดที่ฝ่าฝืนหรือขัดคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าว

3.3 การกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3.3.1 ความเป็นมาของกฎหมายควบคุมมลพิษ

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่ค่อนข้างซับซ้อนอันประกอบด้วยการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา (Kernstrafrecht) และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมที่กระจายอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Nebenstrafrecht) โดยกฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นตัวอย่างของระบบกฎหมายสมัยใหม่ ซึ่งนำมาใช้ในการปกป้องคุ้มครองและประเมินความเสี่ยง ทั้งนี้กฎหมายอาญาสิ่งแวดล้อมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมีความสอดคล้องกับคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) อันมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยใช้การกำหนดโทษทางอาญา²²

ทั้งนี้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนำความผิดทางอาญาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบัญญัติรวมไว้ในประมวลกฎหมายอาญาในหมวดที่ 29 ซึ่งข้อดีของการนำเอาความผิดทางอาญาไปบัญญัติรวมไว้ในประมวลกฎหมายอาญา คือ ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องบัญญัติองค์ประกอบความผิดให้ชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายอาญาทั้งระบบ²³ แต่อย่างไรก็ตามการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมมิได้ถูกบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาไว้ทั้งหมด เนื่องจากจะสร้างความสับสนให้กับประมวลกฎหมายอาญา หากมีการกระทำความผิดในลักษณะใหม่ถูกรวมเข้าไปในกรอบของกฎหมายที่มีอยู่เดิม ดังนั้นจึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เพิ่มเติมในภายหลังประกอบด้วย²⁴

3.3.2 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาถึงการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำอันเป็นการก่อมลพิษอันมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้²⁵

²² Stephan Sina, **Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report** [ออนไลน์], December 2014. Available from: https://www.ecologic.eu/sites/default/files/publication/2015/efface_fighting_environmental_crime_in_germany.pdf

²³ บุญศรี มีวงศ์ไผ่, **กฎหมายสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบ** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560), หน้า 20.

²⁴ Rudolf Rechtsanwalte, **Nebenstrafrecht** [ออนไลน์]. Available from: <https://www.rudolph-recht.de/nebenstrafrecht/>

²⁵ **Criminal Code (Stgb)**, [ออนไลน์]. Available from: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html

3.3.2.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีและผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่อยู่ภายใต้กฎหมายปกครอง อันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของอากาศ อันสามารถทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ สัตว์หรือพืช ทั้งนี้การพยายามกระทำความผิดและการกระทำความผิดโดยประมาทย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน

รวมถึงกรณีที่ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่อยู่ภายใต้กฎหมายปกครอง โดยปล่อยสารที่เป็นอันตรายจำนวนมากสู่อากาศ ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา ทั้งนี้สารอันตรายดังกล่าวต้องเป็นสารที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์ สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินอื่นที่มีค่า ทั้งต้องก่อให้เกิดการปนเปื้อนหรือส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ อากาศ หรือดินซึ่งหากได้กระทำความผิดด้วยความประมาทย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นเดียวกัน อันเป็นไปตามมาตรา 325

การที่มาตรา 325 ดังกล่าวกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่อยู่ภายใต้กฎหมายปกครองนั้นสามารถอนุมานได้ว่าเป็นมาตรการที่กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมจะต้องปฏิบัติตาม เช่น หน้าที่ในการขออนุญาตในการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือหน้าที่ในการจัดทำเอกสารสำคัญอันเกี่ยวกับการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือเกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมนั้น เป็นต้น ซึ่งหากการฝ่าฝืนหน้าที่ในทางปกครองดังกล่าวก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศหรือก่อให้เกิดการก่อกมลพิษทางอากาศที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพ อนามัย และทรัพย์สินของมนุษย์แล้วนั้น ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา ดังนั้นการกำหนดโทษทางอาญาในกรณีดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.3.2.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่ผู้ใดทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อนหรือส่งผลกระทบต่อคุณภาพของแหล่งน้ำโดยมิได้รับอนุญาต รวมทั้งการพยายามกระทำความผิดและการกระทำความผิดโดยประมาทย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน อันเป็นไปตามมาตรา 324

ทั้งนี้ในกรณีที่ได้กระทำความผิดดังกล่าวและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางน้ำหรือดินหรือบริเวณอนุรักษ์ ซึ่งไม่อาจบำบัดหรือกำจัดได้หรือจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงหรือใช้ระยะเวลาในการบำบัดหรือกำจัดหรือก่อให้เกิดอันตรายต่อแหล่งน้ำสาธารณะหรือก่อให้เกิดความเสียหายอย่างถาวรต่อประชากรสัตว์หรือพืชที่เป็นพันธุ์สงวน

และกรณีที่มีการกระทำความผิดดังกล่าวทำให้บุคคลอื่นตกอยู่ในภยันตรายหรือเสี่ยงต่อภยันตรายที่ร้ายแรงต่อสุขภาพหรือทำให้คนจำนวนมากเสี่ยงภยันตรายต่อสุขภาพหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น อันเป็นไปตามมาตรา 330

โดยบทบัญญัติในมาตรา 324 นั้นได้ถูกบัญญัติขึ้นก่อนที่จะมีการอนุวัติการตามคำชี้แนะอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) กล่าวได้ว่าบทบัญญัติในมาตรา 324 นั้นมีความสอดคล้องกับคำชี้แนะอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) แล้วในระดับหนึ่งเนื่องจากมาตราดังกล่าวได้มีการพิจารณาถึงการทำลายคุณภาพน้ำรวมทั้งยังครอบคลุมการลงโทษสำหรับการพยายามกระทำความผิดด้วย²⁶ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเนื้อความในมาตรา 324 ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อมลพิษทางน้ำอย่างแท้จริง ประกอบกับมาตรา 330 ที่มีการกำหนดโทษทางอาญาที่หนักขึ้นหากการก่อมลพิษทางน้ำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งน้ำ สัตว์ พืชหรือที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของบุคคลอื่นนั้นแสดงให้เห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาในกรณีดังกล่าวเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษโดยตรง

3.3.2.3 กฎหมายที่มีบทกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

ประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่ผู้ใดผลิต สะสม ขนส่ง ใช้ กักตุน ปล่อย กำจัด ขายหรือเป็นนายหน้าในการซื้อขายโดยมิได้รับอนุญาตซึ่งของเสียที่ปนเปื้อนเป็นพิษ หรือสามารถก่อโรคอันเป็นอันตรายต่อสาธารณะ หรือสามารถติดต่อสู่มนุษย์หรือสัตว์ได้ หรือของเสียนั้นทำให้เกิดมะเร็งหรือมีผลต่อพันธุกรรม หรือเป็นผลร้ายต่อการสืบพันธุ์ของมนุษย์ หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนถาวร หรือส่งผลกระทบต่อในทางลบต่อแหล่งน้ำ อากาศหรือดิน หรือเป็นอันตรายต่อประชากรสัตว์หรือพืช ทั้งนี้กรณีที่ได้พยายามกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้นรวมทั้งกรณีที่ได้กระทำความผิดโดยประมาท ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา

ทั้งนี้ยังได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่บุคคลใดนำเข้าหรือส่งออกของเสียอันตรายซึ่งเป็นอันต้องห้ามหรือมิได้รับอนุญาต และหากได้พยายามกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้นรวมทั้งหากได้กระทำความผิดโดยประมาทย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา อันเป็นไปตามมาตรา 326

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการผลิต สะสม ขนส่ง ใช้ กักตุน ปล่อย กำจัด ขายหรือเป็นนายหน้า รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกของเสียอันตรายนั้น มีการกำหนดให้

²⁶ Sina, "Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report".

ต้องได้รับอนุญาตก่อนการดำเนินการดังกล่าว อันถือเป็นมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อความปลอดภัยในการดำเนินการใดอันเกี่ยวกับของเสียอันตราย เนื่องจากการจัดการกับของเสียอันตรายด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องหรือโดยมิได้รับอนุญาตนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งส่งผลกระทบต่อมนุษย์ได้เช่นกัน ดังนั้นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.3.3 การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

นอกจากการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เป็นการก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังนำกฎหมายปกครองมาใช้บังคับสำหรับการกระทำดังกล่าวด้วย โดยกฎหมายปกครองถือว่ามิมีบทบาทสำคัญในการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งปรากฏทั้งในพระราชบัญญัติความผิดทางปกครองที่กำหนดไว้ในลักษณะกฎหมายทั่วไป และในกฎหมายสิ่งแวดล้อมเฉพาะเรื่อง

ระบบกฎหมายปกครองตามพระราชบัญญัติความผิดทางปกครอง (Ordnungswidrigkeitengesetz, OWiG) นั้นเปรียบเสมือนเป็นกฎหมายอาญาลำดับรอง (The secondary criminal law) โดยบทกำหนดโทษทางปกครองนั้นจะปรากฏในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โทษทางปกครอง ได้แก่ โทษปรับ การยึดทรัพย์หรือริบทรัพย์ ซึ่งจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการในการลงโทษทางปกครองได้ตามมาตรา 35 แห่ง OWiG

ทั้งนี้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจถูกนำมาใช้กับกระบวนการลงโทษทางปกครองด้วยเช่นกัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถลงโทษปรับทางปกครองได้แต่จำเป็นต้องใช้เป็นวิธีการสุดท้ายเท่านั้น จึงสามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดในกระบวนการสอบสวนส่วนใหญ่ที่มีการปรับทางปกครองจึงต้องเริ่มต้นกระบวนการที่ตำรวจ

ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมตามที่ปรากฏในมาตรา 3 แห่งคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD) ทำให้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีบทกำหนดโทษในทางปกครองเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับบทกำหนดโทษทางอาญา ซึ่งการกระทำในบางลักษณะอาจถูกลงโทษทั้งทางอาญาและทางปกครองได้ แต่อย่างไรก็ตามหากมิได้มีการกำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำนั้น อาจถูกปรับทางปกครองได้ตามมาตรา 21 แห่ง OWiG²⁷

²⁷ สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, "กฎหมายสิ่งแวดล้อมเยอรมัน," *อุลพาท* 47 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2543): 121.

3.3.3.1 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ

ในมาตรา 62 แห่ง Federal Immission Control Act กำหนดว่าการกระทำดังต่อไปนี้เป็นการกระทำความผิดทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 50,000 ยูโร อันได้แก่²⁸

กรณีที่บุคคลใดสร้างโรงงานอุตสาหกรรมโดยมิได้รับอนุญาตตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4(1) กล่าวคือ การก่อสร้างหรือการดำเนินการติดตั้งใดที่โดยลักษณะแล้วมีแนวโน้มอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรืออาจส่งผลเสียหรือเหตุรำคาญต่อสาธารณะ รวมทั้งการก่อสร้างหรือการดำเนินการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมกำจัดหรือบำบัดของเสียอันตรายนั้น จำต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน แต่มิได้รับอนุญาตให้ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว ทั้งนี้เว้นแต่โรงงานอุตสาหกรรมกำจัดของเสียอันตรายหรือโรงงานอุตสาหกรรมอื่นใด ที่มีได้มีวัตถุประสงค์ในด้านธุรกิจนั้นไม่จำต้องได้รับอนุญาต เว้นแต่โรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว มีแนวโน้มที่อาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศหรือมลพิษทางเสียงที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กรณีที่บุคคลใดฝ่าฝืนคำสั่งที่ออกตามมาตรา 7 หรือคำสั่งที่มีผลใช้บังคับโดยคำสั่งนี้ เกี่ยวข้องกับค่าปรับทางปกครองสำหรับการกระทำเฉพาะ หรือกรณีบุคคลใดมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งที่มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดในมาตรา 8a (2) ประโยคที่สอง กล่าวคือ การอนุมัติ อนุญาตนั้น อาจถูกเพิกถอนได้ทุกขณะ ทั้งนี้เพื่อให้การเป็นไปตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่รัฐอาจกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยในกรณีที่เป็นเพื่อให้เชื่อมั่นว่าผู้ยื่นขออนุญาตนั้นได้ปฏิบัติตามกฎที่กำหนด หรือกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามมาตรา 12(1) กล่าวคือ การให้ใบอนุญาตนั้นอาจมีการกำหนดเงื่อนไขเฉพาะในกรณีที่เป็นเพื่อเป็นการการันตีว่าได้กระทำตามเงื่อนไขสำหรับการขออนุมัติ อนุญาต ดังที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 6 ทั้งนี้อาจกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยสำหรับกรณีโรงงานอุตสาหกรรมกำจัดของเสียตามมาตรา 4 (1) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะได้ปฏิบัติตามข้อบังคับในมาตรา 5(3) แต่ทั้งนี้มิได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวอย่างถูกต้องสมบูรณ์ หรือภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรณีที่เปลี่ยนแปลงสถานที่ สภาพธรรมชาติหรือดำเนินการการติดตั้งที่จำต้องมีการขออนุญาตแต่มิได้รับอนุญาตตามที่กำหนดตามมาตรา 16(1) กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงสถานที่

²⁸ Federal Immission Control Act [ออนไลน์]. Available from: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/ger124330E.pdf>

สภาพธรรมชาติหรือการดำเนินการติดตั้งซึ่งอุปกรณ์ใดที่ต้องได้รับใบอนุญาต ซึ่งอาจนำไปสู่ผลกระทบในทางลบที่เกี่ยวกับมาตรา 6(1) ข้อ 1 แต่มิได้ทำการขออนุญาตก่อนดำเนินการดังกล่าว อย่างไรก็ตามหากผลกระทบทางลบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเพียงส่วนน้อยและเป็นไปเพื่อให้การเป็นไปตามมาตรา 6(1) ข้อ 1 นั้นไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต

กรณีดำเนินการที่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา 25(1) กล่าวคือ หากเจ้าของสถานที่ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางราชการตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 24 เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ดำเนินการทั้งหมดหรือแต่บางส่วนจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นนั้น

รวมทั้งการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างใดซึ่งฝ่าฝืนมาตรา 49(1) ข้อ 2 หรือคำสั่งที่มีผลใช้บังคับภายใต้กฎหมาย กล่าวคือ บุคคลใดทำการก่อสร้างในพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่เฉพาะที่ต้องการความคุ้มครองเป็นพิเศษจากมลพิษทางอากาศหรือมลพิษทางเสียงนั้น

ทั้งนี้การกระทำดังต่อไปนี้ เป็นการกระทำความผิดทางปกครองเช่นกัน และไม่ว่าจะได้กระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 10,000 ยูโร ในกรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 15(1) ซึ่งกำหนดไว้ว่าการดำเนินการเปลี่ยนแปลงสถานที่ สภาพธรรมชาติหรือการดำเนินการติดตั้งซึ่งอุปกรณ์ใดที่มีได้มีใบอนุญาตนั้นจะต้องแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่รัฐภายในกำหนด 1 เดือนก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลง หากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติคุ้มครองตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 1 แต่ทั้งนี้มิได้มีการบอกกล่าวก่อนล่วงหน้าหรือมิได้ทำให้ถูกต้องหรือทำให้สมบูรณ์หรือภายในเวลา

กรณีที่บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 15(3) ซึ่งกำหนดไว้ว่าหากผู้ประกอบการวางแผนที่จะหยุดการดำเนินการติดตั้งอุปกรณ์ใดที่จำเป็นต้องได้รับอนุญาต ผู้ประกอบการจำต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบโดยไม่ชักช้าถึงการหยุดการดำเนินการและระบุถึงวันที่หยุดดำเนินการ แต่ทั้งนี้มิได้มีการบอกกล่าวก่อนล่วงหน้าหรือมิได้ทำให้ถูกต้องหรือทำให้สมบูรณ์หรือภายในเวลา

กรณีที่บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา 27(1) ประโยคแรกรวมทั้งคำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 27 (4) ประโยคแรก กล่าวคือ เจ้าของสิ่งปลูกสร้างที่ต้องได้รับอนุญาตภายในกำหนดเวลาที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดหรือตามที่กฎหมายกำหนดนั้น จำต้องจัดทำข้อมูลแสดงถึงประเภท ขนาด ระยะเวลาในการปล่อยมลพิษทางอากาศจากสถานที่ดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนดเฉพาะ รวมถึงต้องกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยมลพิษดังกล่าว อีกทั้งผู้ดำเนินการก่อสร้าง

จำเป็นต้องปรับปรุงข้อมูลข้างต้นภายในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 27 (4) ด้วย แต่ทั้งนี้มิได้จัดทำหรือปรับปรุงข้อมูลหรือมิได้ทำให้ถูกต้องหรือทำให้สมบูรณ์หรือภายในระยะเวลา

กรณีที่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 ประโยคแรก กล่าวคือ ผู้ดำเนินการก่อสร้างจำเป็นต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่รัฐถึงผลการประเมินที่กำหนดในมาตรา 26 28 และมาตรา 29 และจำเป็นต้องจัดเก็บผลบันทึกการประเมินตามมาตรา 29 อย่างปลอดภัยเป็นระยะเวลา 5 ปี แต่ทั้งนี้มิได้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่รัฐถึงผลการประเมินหรือมิได้เก็บผลบันทึกการประเมินไว้เป็นระยะ 5 ปีดังที่กำหนดข้างต้น

กรณีที่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 52(2) กล่าวคือ เจ้าของสิ่งปลูกสร้างจำเป็นต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่รัฐรวมทั้งบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบหมายเข้าไปยังสถานที่ดังกล่าวและต้องยินยอมให้ทำการตรวจสอบอันเกี่ยวกับการปล่อยมลพิษ ทั้งยังต้องจัดเตรียมข้อมูลรวมทั้งเอกสารอื่นใดให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในการปฏิบัติหน้าที่ด้วย แต่เจ้าของสิ่งปลูกสร้างมิได้แจ้งข้อมูลหรือมิได้ทำให้ถูกต้องหรือทำให้สมบูรณ์หรือภายในระยะเวลาหรือมิได้ระบุถึงวิธีการประเมิน มิได้จัดทำเอกสารหรือฝ่าฝืนกฎเกณฑ์อื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น

กรณีที่ผู้ใดมิได้แจ้งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 67(2) ประโยคที่สอง กล่าวคือ สิ่งปลูกสร้างใดที่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4(1) ถึงการก่อสร้าง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้านวัสดุและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างนั้นจำเป็นต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบภายใน 3 เดือน เว้นแต่ในกรณีตามมาตรา 16 (1) หรือมาตรา 25 (1) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน หรือได้แจ้งไปแล้วตามมาตรา 16 (4) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน แต่ทั้งนี้มิได้ยื่นเอกสารหรือมิได้กระทำให้ถูกต้องหรือให้สมบูรณ์หรือภายในระยะเวลา

ทั้งนี้ในกรณีที่มีได้แจ้งข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือมิได้กระทำให้ถูกต้องหรือทำให้สมบูรณ์หรือมิได้กระทำภายในกำหนดเวลาหรือมิได้แสดงสัญญาที่มีการลงชื่อของบุคคลที่สาม หรือมิได้กระทำภายในกำหนดเวลานั้น 10 เจ้าหน้าที่รัฐอาจแต่งตั้งพนักงานฝ่ายปกครองด้วยวิธีการตามมาตรา 36(1) ข้อ 1 แห่ง Act on Administrative Offences (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten) ขึ้นเพื่อดำเนินการแทนได้

3.3.3.2 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

The Federal Water Management Act กำหนดว่า การกระทำดังต่อไปนี้ เป็นการกระทำความผิดทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ต้องระวางโทษปรับทางปกครอง 50,000 ยูโร อันได้แก่²⁹

กรณีที่บุคคลใดใช้แหล่งน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่มีใบอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8(1)

กรณีที่บุคคลใดสร้าง ดำเนินการหรือเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญอันเกี่ยวกับท่อบำบัดน้ำเสียโดยมิได้มีใบอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 60(3) ประโยคแรก กล่าวคือ มาตรา 60(3) กำหนดไว้ว่า การก่อสร้าง การดำเนินการหรือการเปลี่ยนแปลงสำคัญอันเกี่ยวกับระบบบำบัดน้ำเสียจำต้องขออนุญาตหาก

1. มีข้อกำหนดว่าจำต้องทำการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายกำหนด หรือ
2. น้ำเสียที่ได้รับการบำบัดในระบบบำบัดน้ำเสียนั้นมาจากโรงงานอุตสาหกรรมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาอันเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่จำต้องได้รับอนุญาตก่อนดำเนินกิจการ

แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องมิได้รับอนุญาตให้กระทำการดังกล่าวได้

กรณีที่บุคคลใดสร้าง ดำเนินการหรือกระทำการที่เป็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งขัดกับมาตรา 63(1) กล่าวคือ มาตรา 63(1) กำหนดไว้ว่า โรงงานอุตสาหกรรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการกับสารที่เป็นอันตรายต่อแหล่งน้ำจำต้องจัดตั้ง ดำเนินการและปรับปรุงตามความเห็นชอบของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 13(1) และมาตรา 17 แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องมิได้ดำเนินการตามที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดไว้ดังกล่าว

กรณีที่บุคคลใดไม่มีแผนงานที่ได้รับการอนุมัติตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 68 วรรคแรกหรือวรรคสอง กล่าวคือ มาตรา 68 กำหนดไว้ว่า การพัฒนาทางน้ำจำต้องได้รับการอนุมัติแผนงานจากเจ้าหน้าที่รัฐ แต่แผนงานดังกล่าวมิได้รับอนุญาตให้ดำเนินการจากเจ้าหน้าที่รัฐ

²⁹ The Federal Water Management Act [ออนไลน์]. Available from: <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=326>

ทั้งนี้ การกระทำดังต่อไปนี้ เป็นการกระทำความผิดทางปกครองเช่นกัน และไม่ว่าจะได้กระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 10,000 ยูโร ในกรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ถูกคนใดฝ่าฝืนมาตรา 61(2) กล่าวคือ มาตรา 61(2) กำหนดไว้ว่า บุคคลใดดำเนินกิจการระบบบำบัดน้ำเสียจำเป็นต้องควบคุมสภาพ การทำงาน การดูแลรักษา รวมถึงการดำเนินการ ชนิดและปริมาณน้ำเสีย พร้อมทั้งต้องจัดทำและบันทึกข้อมูลตามที่เจ้าหน้าที่รัฐ กำหนด แต่ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องมิได้กระทำการบันทึกไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ไม่ได้ทำการเก็บบันทึก หรือไม่ได้เก็บบันทึกอย่างน้อย 5 ปี หรือไม่นำมาแสดงภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรณีที่ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 101(2) กล่าวคือ มาตรา 101 กำหนดไว้ว่า ผู้ประกอบ กิจการโรงงานอุตสาหกรรมตามมาตรา 62(1) จำต้องอนุญาตให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปใน โรงงานอุตสาหกรรมทั้งต้องจัดเตรียมข้อมูลเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐทำการตรวจสอบ แต่ผู้ประกอบกิจการ โรงงานอุตสาหกรรมไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปในโรงงานอุตสาหกรรมหรือมิได้จัดหาข้อมูล ให้ถูกต้องหรือกระทำไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้ยื่นภายในระยะเวลาที่กำหนด

3.3.3.3 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษ ที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย

ในมาตรา 18 แห่ง The Waste Shipment Act มีบทบัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้³⁰

การกระทำความผิดดังต่อไปนี้ ซึ่งไม่ว่าจะได้กระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ต้องระวางโทษปรับทางปกครอง 50,000 ยูโร

กรณีฝ่าฝืนมาตรา 4(1) กล่าวคือ ผู้แจ้งจำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ในมาตรา 10 (1) หรือมาตรา 10(2) ประกอบกับมาตรา 35(1) มาตรา 37(2) มาตรา 37(5) มาตรา 38(1) มาตรา 40(3) มาตรา 42(1) มาตรา 44(1) มาตรา 45 มาตรา 46(1) มาตรา 47 หรือมาตรา 48 แห่ง Regulation (EC) No. 1013/2006 อีกทั้งผู้รับตราส่งและผู้ประกอบกิจการ โรงงานอุตสาหกรรมจำต้องกระทำตามเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับตน รวมทั้งผู้ขนส่งต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข เกี่ยวกับการขนส่งของเสียอันตรายด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้มิได้กระทำการตามคำสั่งที่มีผลบังคับใช้

³⁰ The Waste Shipment Act [ออนไลน์]. Available from:

https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/2503/dokumente/abfverbrg_engl.pdf

หรือกระทำไม่ถูกต้อง หรือกระทำโดยไม่สมบูรณ์หรือมิได้กระทำภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือมิได้ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าบุคคลที่มีหน้าที่ได้กระทำตามเงื่อนไขที่กำหนด

กรณีฝ่าฝืนคำสั่งตามมาตรา 6 ข้อ 1. หรือ ข้อ 2. กล่าวคือ มาตรา 6 ข้อ 1. กำหนดไว้ว่า รัฐบาลมีอำนาจที่จะออกกฎเกณฑ์อันเกี่ยวข้องกับข้อตกลงพื้นฐานเพื่อให้การเป็นไปตาม Regulation (EC) No. 1013/2006 และมาตรา 6 ข้อ 2. กำหนดไว้ว่ารัฐบาลมีอำนาจที่จะออกกฎเกณฑ์เพื่อบังคับตามข้อตกลงตามมาตรา 30 แห่ง Regulation (EC) No 1013/2006 แต่ทั้งนี้ มิได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลออกคำสั่ง

ทั้งนี้การกระทำความผิดดังต่อไปนี้ ซึ่งไม่ว่าจะได้กระทำโดยเจตนาหรือโดยประมาท ต้องระวางโทษปรับทางปกครอง 20,000 ยูโร

กรณีฝ่าฝืนมาตรา 4(4) ประโยคที่สอง กล่าวคือ มาตรา 4(4) กำหนดไว้ว่า ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีของเสียอันตรายไว้ในครอบครองจำต้องตรวจสอบของเสียอันตรายดังกล่าวและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งหรือสัญญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 แห่ง Regulation (EC) No. 1013/2006 ทั้งนี้ผู้ดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมจำต้องรายงานข้อมูลให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 14(1) โดยไม่ชักช้า แต่ผู้ดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมมิได้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจหรือมิได้กระทำภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรณีฝ่าฝืนมาตรา 5(1) ข้อ 4 กล่าวคือ 5(1) ข้อ 4 กำหนดไว้ว่า บุคคลซึ่งจัดการเกี่ยวกับการขนส่งและผู้รับตราส่งจำต้องทำสัญญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 18(2) ย่อหน้าแรก แห่ง Regulation (EC) No 1013/2006 อันเนื่องมาจากการขนส่งดังกล่าว ทั้งยังจำต้องจัดเก็บสัญญานั้นไว้อย่างน้อย 3 ปีนับแต่วันที่ทำการขนส่ง แต่ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวมิได้ทำสัญญาหรือกระทำไม่ถูกต้องหรือมิได้กระทำภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรณีฝ่าฝืนมาตรา 12(3) ประโยคแรกประกอบกับมาตรา 47 (3) ประโยคแรก แห่ง the Circular Economy Act กล่าวคือ มาตรา 12(3) กำหนดไว้ว่า จำต้องปฏิบัติตาม มาตรา 47 แห่ง the Circular Economy Act ทั้งนี้เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจอาจนำตัวอย่าง หรือตรวจสอบตัวอย่างของเสียอันตราย รวมถึงตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย ดังต่อไปนี้ 1. เอกสารอันเกี่ยวกับ การขนส่งและคู่มือของเอกสารแจ้งเตือนที่มีความยินยอม เป็นหนังสือจากเจ้าหน้าที่รัฐ 2. เอกสารที่ระบุไว้ใน Annex VII of Regulation (EC) No 1013/2006 แต่ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องมิได้ให้ข้อมูลหรือมิได้ทำให้ถูกต้องหรือทำให้สมบูรณ์หรือภายในระยะเวลาที่กำหนด

จากการศึกษาการกำหนดโทษที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นปรากฏทั้งบทกำหนดโทษทางอาญาและบทกำหนดโทษทางปกครอง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อกมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญา จึงทำให้ต้องศึกษาบทกำหนดโทษทางปกครองในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อกมลพิษเฉพาะด้าน ซึ่งทำให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับโทษทางอาญาและการกระทำความผิดที่ต้องได้รับโทษทางปกครอง โดยการกระทำความผิดที่จำต้องได้รับโทษทางปกครองนั้นมักเป็นการกระทำที่มีได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์แต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายในแต่ละฉบับที่ใช้ในการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของมนุษย์อันพิจารณาตามลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด

3.4 การกำหนดโทษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสหรัฐอเมริกา

3.4.1 ความเป็นมาของกฎหมายควบคุมมลพิษ

ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 เกิดความพยายามในประเทศสหรัฐอเมริกาที่จะลดจำนวนการก่อกมลพิษที่เพิ่มมากขึ้นอันส่งผลให้คุณภาพของอากาศ น้ำหรือดินแย่ง ซึ่งในขณะนั้นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้ในการจัดการกับมลพิษ คือ the Rivers and Harbors Act 1899 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อปกป้องแหล่งน้ำมิให้ปนเปื้อนและให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง (Strict Liability) เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากฎหมายที่ใช้ในการควบคุมมลพิษนั้นไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้ได้มีการพิจารณาว่าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงจะต้องได้รับโทษทางอาญาแต่อย่างใด แม้กฎหมายควบคุมมลพิษจะได้กำหนดโทษจำคุกไว้ แต่ทั้งนี้พนักงานอัยการ ศาล ทนายความหรือโจทก์ต่างมิได้คำนึงถึงโทษทางอาญาที่กำหนดไว้สำหรับการก่อกมลพิษอย่างแท้จริง แม้กระทั่งโทษทางอาญาสถานเบาที่สุดยังมิได้ถูกนำมาใช้ในการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว ส่วนกรณีที่มีการกำหนดโทษปรับนั้นแม้จะกำหนดโทษปรับหลายพันดอลลาร์ก็ตาม แต่จำนวนโทษปรับที่ผู้ก่อกมลพิษต้องจ่ายนั้นมีมูลค่าน้อยกว่าการติดตั้งเครื่องกำจัดมลพิษอยู่มาก³¹

³¹ Michael K. Glenn, "The Crime of "Pollution": The Role of Federal Water Pollution Criminal Sanction," *The American Criminal Law Review* 11 (Fall 1972): 835-836.

ในช่วงปี ค.ศ. 1970 มีความตระหนักถึงการปราบปรามการก่อกมลพิษมากขึ้นเมื่อมีการบังคับใช้ the Clean Air Act ทั้งนี้หนึ่งในลักษณะสำคัญที่สุดของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ก่อมลพิษซึ่งเปรียบเสมือนอาวุธขั้นสูงสุดในการปราบปรามการก่อกมลพิษ แม้จะเป็นการกำหนดให้เป็นเพียงความผิดลหุโทษ แต่แสดงให้เห็นถึงความประสงค์ของสภา Congress ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยในช่วงปี ค.ศ. 1972 สภา Congress ยังได้ผ่านร่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม อันได้แก่ the Clean Water Act และ Ocean Dumping Act ด้วย

ทั้งนี้ในปี ค.ศ. 1987 เกิดความเปลี่ยนแปลงอันเป็นการพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายอาญาในด้านสิ่งแวดล้อมหลายประการ กล่าวคือ ประการแรก มีการบัญญัติโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เรียกว่าเป็นความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ลงใน the Clean Water Act ประการที่สอง มีการออกบรรทัดฐานการตัดสินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้บทลงโทษมีความรุนแรงมากขึ้น³²

ทั้งนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงสุขภาพ อนามัยของมนุษย์อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ปราบกฏทั้งบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตรายและบทบัญญัติเหล่านี้เป็นต้นแบบในการบัญญัติกฎหมายในระดับมลรัฐด้วยเช่นกัน³³

3.4.2 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

3.4.2.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ

The Clean Air Act เป็นกฎหมายที่ควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากมลพิษทางอากาศ ดังกล่าว³⁴ ทั้งนี้กฎหมายฉบับนี้ได้มอบหมายให้ Environmental Protection Agency (EPA) กำหนดมาตรฐานในการควบคุมการปล่อยมลพิษทางอากาศ ซึ่งเรียกว่า National Ambient Air

³² The United States Department of Justice, **Historical Development of Environmental Criminal Law** [ออนไลน์], 13 May 2015. Available from: <https://www.justice.gov/enrd/about-division/historical-development-environmental-criminal-law>

³³ Brickey F. Kathleen, **Environmental Crime** [ออนไลน์], 2020. Available from: <http://www.pollutionissues.com/Ec-Fi/Environmental-Crime.html>

³⁴ Union of concerned scientist, **The Clean Air Act** [ออนไลน์], 1 February 2012. Available from: <https://www.ucsus.org/resources/clean-air-act>

Quality Standards (NAAQS) ขึ้น โดยเป้าหมายประการหนึ่ง คือ ประสงค์ให้ทุกมลรัฐในสหรัฐอเมริกาผ่านมาตรฐาน NAAQS ดังกล่าว³⁵

ทั้งนี้ the Clean Air Act ฉบับที่มีการแก้ไขปรับปรุงในปี ค.ศ. 1990 ได้เริ่มมีการนำเอาแนวคิดการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆ และยกระดับความผิดโทษที่ปรากฏเป็นโทษทางอาญาสถานหนักรวมทั้งกำหนดความผิดอาญาใหม่ขึ้นด้วย ทั้งนี้กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดโทษทางอาญาสถานหนักสำหรับกรณีการก่อมลพิษทางอากาศ อันทำให้บุคคลอื่น ตกอยู่ในอันตรายร้ายแรงต่อร่างกาย ทั้งยังกำหนดโทษทางอาญาในกรณีที่ก่อมลพิษทางอากาศโดยประมาทด้วยเช่นกัน

ตลอดระยะเวลา 15 ปี the Clean Air Act ฉบับที่แก้ไขดังกล่าวได้พัฒนาระบบการพิจารณาคดีเพื่อขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางอาญาอันเป็นการจัดกรอบความคิดเก่าอันเกี่ยวกับเจตนาร้ายในคดีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมจนสิ้น โดยเหตุผลหลักที่เน้นย้ำเรื่องโทษทางอาญาเพิ่มขึ้นนั้นเนื่องจากความเชื่อของบุคคลบางกลุ่มที่ตั้งใจละเมิดกฎหมาย โดยเห็นว่าผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมีมูลค่ามากกว่าบทลงโทษทางแพ่งและโทษทางแพ่งสามารถถูกผลักภาระไปยังผู้บริโภคได้ ดังนั้นโทษทางอาญาจึงเปรียบเสมือนวิธีการที่จะนำมาใช้ในการหักล้างกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ³⁶

ทั้งนี้ the Clean Air Act มีบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้³⁷

กล่าวได้ว่า the Clean Air Act เป็นกฎหมายหลักที่ใช้ควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งกฎหมายฉบับนี้ได้ตระหนักถึงการก่อมลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ประกอบกับแนวคิดของบุคคลบางกลุ่มที่ไม่เกรงกลัวต่อโทษทางแพ่งที่เดิมกำหนดไว้สำหรับลงโทษผู้ก่อมลพิษทางอากาศ ดังนั้น the Clean Air Act จึงได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่บุคคลใดปล่อยซึ่งสารอันตรายสู่ชั้นบรรยากาศตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 7412 แห่ง the Clean Air Act หรือสารที่อันตรายอย่างร้ายแรงตามมาตรา 42 U.S.C.11002(a)(2) ไม่ว่าจะการกระทำดังกล่าวจะได้กระทำโดยเจตนา

³⁵ มณเฑียร สติมานนท์, *มาตรการด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://progreenecon.files.wordpress.com/2017/12/policy-brief-fcs.pdf>

³⁶ Micheal S. Elder, "The Criminal Provisions of the Clean Air Act Amendments of 1990: A Continuation of the Trend toward Criminalization of Environmental Violations," *Fordham Environmental Law Review* 3 (November 2011): 141-143.

³⁷ **U.S. Code** [ออนไลน์]. Available from: <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2010-title42/USCODE-2010-title42-chap85-subchapl-partA-sec7413/context>

หรือโดยประมาท อันทำให้บุคคลอื่นตกอยู่ในภัยอันตรายอันใกล้จะถึงหรือถึงแก่ความตายหรืออันตรายต่อร่างกายอย่างร้ายแรง ทั้งในกรณีที่เกิดความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้นอันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(4) และ (5) ประกอบ 42 U.S.C. §7412(b)(1)

หากการก่อกมลพิษทางอากาศเป็นไปตามมาตรฐานที่เจ้าหน้าที่รัฐได้กำหนดไว้ไม่ถือว่าการละเมิดตามมาตรา 42 U.S.C. 7413(c)(4) และ (5) แต่อย่างไร

The Clean Air Act ยังได้กำหนดให้บุคคลใดที่ดำเนินการเก็บรักษา ซ่อมบำรุง หรือทำลายอุปกรณ์หรือกระทำการอันเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเครื่องเย็น โดยเจตนาปล่อยหรือกำจัดสารที่กำหนดไว้ใน Class I และ Class II อันใช้เป็นสารทำความเย็นในอุปกรณ์หรือในอุตสาหกรรมเครื่องเย็นสู่สิ่งแวดล้อมถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้เว้นแต่กรณีปล่อยสารทำลายชั้นบรรยากาศโดยเจตนาเพื่อทำการรีไซเคิลหรือกำจัดสารทำลายชั้นบรรยากาศอย่างปลอดภัยหรือกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐตัดสินว่าการปล่อยหรือการกำจัดสารดังกล่าวไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม จะไม่นำข้อห้ามดังกล่าวข้างต้นไปใช้บังคับ อันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7671g.

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีปล่อยสารอันตรายสู่ชั้นบรรยากาศข้างต้นเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อกมลพิษทางอากาศโดยตรงอย่างแท้จริง เนื่องจากการปล่อยสารอันตรายนั้นส่งผลกระทบต่อชั้นบรรยากาศเป็นลำดับขั้น ทั้งยังย่อมส่งผลกระทบต่อเป็นอันตรายต่อมนุษย์ต่อไปด้วย ดังนั้นจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ ทั้งนี้แม้จะกำหนดให้กรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยหรือกำจัดสารทำลายชั้นบรรยากาศเป็นการกระทำความผิดกฎหมาย โดยมีได้กำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับกรณีดังกล่าว แต่เห็นว่าการปล่อยหรือการกำจัดสารทำลายชั้นบรรยากาศโดยมิชอบซึ่งเป็นอันตรายต่อชั้นบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและมนุษย์โดยตรงนั้นย่อมถือเป็นการก่อกมลพิษทางอากาศประการหนึ่ง ดังนั้นจึงเห็นควรกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีนี้ด้วยเช่นกัน

แม้ the Clean Air Act จะอนุญาตให้ปล่อยมลพิษทางอากาศได้ดังกล่าวข้างต้น แต่หากผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมได้ปล่อยสารพิษอันตรายหรือมิได้ปฏิบัติตามรูปแบบวิธีปฏิบัติในการดำเนินงานหรือมาตรฐานที่กำหนดใน National Pollutant Discharge Elimination System (NESHAP) ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาและในกรณีกระทำความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้นอันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1)

นอกจากนี้ยังปรากฏข้อบังคับ ข้อห้ามอันถือเป็นมาตรฐานการปฏิบัติ เพื่อควบคุมการก่อกมลพิษอากาศ ทั้งนี้หากบุคคลใดละเมิดข้อห้ามดังกล่าวดังได้กำหนดไว้ในบทที่ 6

แห่ง the Clean Air Act อันประกอบด้วยข้อห้ามอันเกี่ยวกับการควบคุมผลิต การนำเข้า และการบริโภค ข้อบังคับอันเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยควันหรือสารสู่ชั้นบรรยากาศ การกำจัด และโครงการใช้หมุนเวียนสำหรับสารที่ปล่อยออกมาจากเครื่องปรับอากาศในยานพาหนะ ข้อบังคับอันเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยควันหรือสารสู่อากาศ การกำจัดและโครงการใช้หมุนเวียน เครื่องใช้ไฟฟ้าหรือชิ้นตอนการประกอบตู้แช่เย็นในโรงงานอุตสาหกรรม ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา และในกรณีกระทำความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น อันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1)

ทั้งนี้ การปฏิบัติตามมาตรฐานที่ the Clean Air Act กำหนดไว้ข้างต้น ย่อมเป็นการลดการก่อมลพิษทางอากาศประการหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบกิจการ โรงงานอุตสาหกรรมยังมีหน้าที่ในการจัดทำข้อมูลอันเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ ตามที่ the Clean Air Act กำหนดไว้ให้เจ้าหน้าที่รัฐทำการตรวจสอบด้วย ซึ่งหากได้ระบุข้อมูลเท็จ แสดงหรือนำเสนอข้อมูล ปกปิดหรือมิได้ส่งหรือรักษาข้อมูลที่กำหนดให้ต้องมีการส่งข้อมูลดังกล่าว ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาและในกรณีกระทำความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น อันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(2)(A)

เห็นได้ว่าทั้งกรณีละเมิดมาตรฐาน National Emission Standard for Hazardous Air Pollutants (NESHAP) กรณีละเมิดกฎระเบียบอันเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองบรรยากาศ ชั้นสตราโทสเฟียร์และกรณีระบุข้อมูลเท็จในเอกสารดังกล่าวข้างต้นล้วนเป็นการกระทำที่ละเมิดมาตรฐานที่ the Clean Air Act กำหนดไว้เพื่อควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศทั้งสิ้น กล่าวคือ การที่โรงงานอุตสาหกรรมได้ปล่อยสารพิษอันตรายสู่ชั้นบรรยากาศเกินมาตรฐานที่กำหนด ใน NESHAP รวมทั้งการไม่ปฏิบัติตามข้อห้ามที่กำหนดในบทที่ 6 แห่ง the Clean Air Act และการไม่นำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ปกปิดหรือไม่นำส่งข้อมูลอันเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ ตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบนั้น แม้มิได้เป็นการกระทำต่อสิ่งแวดล้อมหรือต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์โดยตรง แต่การละเมิดมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังกล่าวย่อมเป็นสาเหตุแห่งการเกิดมลพิษทางอากาศและย่อมเป็นอันตรายต่อชั้นบรรยากาศ รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อมนุษย์ต่อไปเช่นกัน ดังนั้นจึงจำต้องมีการกำหนดโทษทางอาญา สำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว อันเป็นการกำหนดโทษทางอาญาฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตาม มาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ก่อนที่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมจะดำเนินกิจการและดำเนินการตามมาตรการและมาตรฐานที่ the Clean Air Act กำหนดข้างต้นนั้นจะต้องได้รับอนุญาตในการดำเนินกิจการนั้นเสียก่อนด้วย ซึ่งหากผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมกระทำละเมิดข้อบังคับอันเกี่ยวกับการขออนุญาตดังกล่าว the Clean Air Act กำหนดให้ต้องได้รับโทษทางอาญา และในกรณีกระทำความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น อันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1) ประกอบมาตรา 42 U.S.C. §7661(1)-(2) และมาตรา 42 U.S.C. §7661a(a)

อีกทั้งกรณีที่บุคคลใดละเมิดข้อห้ามหรือข้อบังคับอันเกี่ยวกับกรณีฉุกเฉินซึ่งออกโดยองค์การ EPA ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 303 หรือมาตรา 42 U.S.C. 7603 ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นเดียวกันและในกรณีกระทำความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น อันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1)

จะเห็นได้ว่ากรณีละเมิดกฎระเบียบอันเกี่ยวกับการขออนุญาตการประกอบกิจการและกรณีที่บุคคลใดละเมิดคำสั่งอันเกี่ยวกับกรณีฉุกเฉินนั้นเป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐอันเป็นไปในลักษณะของการใช้อำนาจทางปกครองสั่งให้เอกชนดำเนินการใดเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม the Clean Air Act ได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเท่านั้น

3.4.2.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

The Clean Water Act เป็นกฎหมายฉบับแรกที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหามลพิษทางน้ำ ซึ่งความตระหนักของสาธารณชนถึงการควบคุมมลพิษทางน้ำนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 1972 ทำให้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า the Clean Water Act ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ในการควบคุมเรื่องมลพิษและคุณภาพน้ำ ทั้งนี้วัตถุประสงค์กฎหมายฉบับนี้มีขึ้นเพื่อรักษาระดับคุณภาพของแหล่งน้ำในประเทศ

The Clean Water Act ได้สร้างมาตรฐานและอนุญาตให้มีการปล่อยสารพิษหรือมลพิษลงในแหล่งน้ำได้ ภายใต้ the National Pollution Discharge Elimination System (NPDES) ทั้งนี้ได้มอบอำนาจให้ the Environmental Protection Agency (EPA) สามารถดำเนินโครงการควบคุมมลพิษ อันได้แก่ การกำหนดมาตรฐานน้ำเสียสำหรับโรงงาน

อุตสาหกรรมและมาตรฐานคุณภาพน้ำและหากบุคคลใดปล่อยมลพิษจากแหล่งมลพิษลงสู่แหล่งน้ำ การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเว้นแต่จะเป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน NPDES³⁸

การแก้ไขกฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นอีกครั้งในปี ค.ศ. 1987 โดยสภา Congress ซึ่งได้ละทิ้งแนวคิดเรื่องลหุโทษไปทั้งสิ้นและได้แบ่งแยกการกระทำโดยเจตนาและประมาทออกจากกัน อย่างชัดเจน จึงเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนความผิดจากลหุโทษเป็นโทษอาญาสถานหนักที่ต้องได้รับ โทษปรับและโทษจำคุก³⁹

ทั้งนี้ the Clean Water Act มีบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้⁴⁰

มาตรา 309 (c) แห่ง the Clean Water Act กำหนดว่าหากบุคคลใดฝ่าฝืน มาตรา 301, 302, 306, 307, 308, 311(b)(3), 318 หรือ 405 แห่งกฎหมายนี้ หรือฝ่าฝืนเงื่อนไข ในการอนุมัติ อนุญาตหรือข้อจำกัดในการปฏิบัติซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 402 โดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือรัฐหรือฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ตั้งขึ้นสำหรับกระบวนการก่อนการปฏิบัติงาน ภายใต้มาตรา 402 (a)(3) หรือมาตรา 402 (b)(8) แห่งกฎหมายนี้หรือการอนุมัติอนุญาตที่กระทำ ภายใต้มาตรา 404 แห่งกฎหมายนี้ซึ่งออกโดยเลขาธิการทัพบทหารหรือโดยรัฐ

หากการฝ่าฝืนเงื่อนไข ข้อจำกัด ข้อกำหนดดังกล่าว ซึ่งได้กระทำโดยเจตนา หรือได้กระทำโดยประมาทซึ่งส่งผลให้ระบบท่อน้ำเสียหรือระบบบำบัดสาธารณะก่อให้เกิดมลพิษ หรือสารอันตราย ซึ่งบุคคลผู้นั้นรู้หรือควรที่จะได้รู้ว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคล หรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย ยกเว้นในกรณีที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดแห่งรัฐ มลรัฐหรือท้องถิ่น หรือกรณีที่ปฏิบัติตามการอนุมัติ อนุญาต ซึ่งทำให้ระบบบำบัดละเมิดข้อจำกัดหรือเงื่อนไข ของการอนุมัติอนุญาตที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 402 แห่งกฎหมายนี้ที่ออกโดยเจ้าหน้าที่รัฐ หรือรัฐ จำต้องได้รับโทษทางอาญาและหากผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำต้องได้รับ โทษทางอาญาหนักขึ้น

อีกทั้งบุคคลใดเจตนาฝ่าฝืน 301, 302, 306, 307, 308, 311(b)(3), 318 หรือมาตรา 405 แห่งกฎหมายนี้หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในการอนุมัติอนุญาตหรือข้อจำกัดในการปฏิบัติ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 402 โดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือรัฐ หรือการอนุมัติ อนุญาต ภายใต้มาตรา 404 แห่งกฎหมายนี้ซึ่งออกโดยเลขาธิการทัพบทหารหรือโดยรัฐ ซึ่งหากในขณะนั้น บุคคลใดทำให้ผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายที่ใกล้จะถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส

³⁸ Bureau of Ocean Energy Management, **Clean Water Act** [ออนไลน์]. Available from: <https://www.boem.gov/environment/environmental-assessment/clean-water-act-cwa>

³⁹ Daniel Riesel, "Environmental Enforcement: Civil and Criminal," *Law Journal Press* (2020): 16-17.

⁴⁰ EPA, **The Clean Water Act** [ออนไลน์]. Available from: <https://www.epa.gov/cwa-404/clean-water-act-section-309-federal-enforcement-authority>

จำต้องได้รับโทษ ทางอาญาและหากเป็นการกระทำความผิดซ้ำต้องต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น นอกจากนี้ the Clean Water Act ยังได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่บุคคลใดกล่าวหรือให้ข้อมูลเท็จหรือเจตนาจัดทำเอกสาร นำเสนอหรือทำเอกสารรับรอง อันเป็นเท็จที่เกี่ยวข้องกับการสมัคร การบันทึก การรายงาน การวางแผนหรือเอกสารอื่นใด ซ้ำขึ้นหรือจำต้องมีภายใต้กฎหมายนี้และหากเป็นการกระทำความผิดซ้ำต้องได้รับโทษทางอาญาหนักขึ้น

จากกรณีดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า the Clean Water Act ได้กำหนดเงื่อนไขข้อจำกัด ข้อกำหนดซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายนี้หรือออกโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นมาตรฐานในปฏิบัติในการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ ซึ่งการกำหนดเงื่อนไข ข้อจำกัด ข้อกำหนดดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็นมาตรการสิ่งแวดล้อมที่ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ในการควบคุมดูแลมลพิษทางน้ำ ซึ่งหากบุคคลใดฝ่าฝืนเงื่อนไข ข้อจำกัด ข้อกำหนดดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งน้ำหรือก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำอันส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย และทรัพย์สินของมนุษย์ต่อไป ดังนั้นจึงได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีดังกล่าว ดังนั้นจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.4.2.3 บทกำหนดโทษทางอาญาเกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษเกี่ยวกับของเสียอันตราย

Resource Conservation and Recovery Act of 1976 ถูกตราขึ้นในปี ค.ศ. 1976 อันเป็นการแก้ไขปรับปรุงจาก the Solid Waste Disposal Act of 1965 โดยเป้าหมายหลักของการตรากฎหมายฉบับนี้ คือ เพื่อกำจัดของเสียอันตรายและจัดหาวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติ รวมทั้งปกป้องคุ้มครองสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากอันตรายที่เกิดจากการกำจัดของเสียอันตรายที่ไม่เหมาะสม ลดปริมาณการก่อให้เกิดของเสียอันตรายและทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าของเสียอันตรายนั้นจะได้รับการจัดการโดยวิธีการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม⁴¹

นอกจากนี้สภา Congress ได้ตราบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะกล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินการซึ่งพบในหมวด C อันเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตราย ทั้งนี้ในหมวด C ได้กำหนดแผนการให้กับ EPA เพื่อออกมาตรการหรือมาตรฐานในการควบคุมของเสียอันตรายจากแหล่งกำเนิดไปจนถึงหลุมฝังกลบ ซึ่งรวมถึงการขนส่ง การบำบัด การจัดเก็บ การกำจัด

⁴¹ National Environmental Trainer Inc., Resource Conservation and Recovery Act [ออนไลน์]. Available from: <https://www.natlenvtrainers.com/blog/article/resource-conservation-and-recovery-act>

และการอนุญาต ดำเนินกิจการอันเกี่ยวกับของเสียอันตรายดังกล่าว โดยโรงงานอุตสาหกรรมใด ที่ก่อให้เกิดของเสียอันตรายจำต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ทั้งสิ้น⁴²

ทั้งนี้ EPA มีหน้าที่ในการกำหนดมาตรการเพื่อให้บรรลุผลตามหมวด C ดังกล่าว โดยมาตรการเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางกฎหมายในการได้รับอนุญาตและการกำจัดของเสียอันตรายอย่างถูกวิธีและเมื่อได้ประกาศใช้มาตรการที่ออกตามหมวด C แล้ว ไม่จำเป็นต้องมีมาตรการเสริมอื่นๆ อีกและภายหลังจากการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ทั้งนี้มาตรา ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการและควบคุมการก่อมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย คือ มาตรา 3008(d) เนื่องจากเป็นมาตราที่เป็นบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิด ในลักษณะต่างๆ ที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายถือเป็นบทบัญญัติเพื่อการบังคับการของภาครัฐ⁴³ อันมีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้⁴⁴

กรณีที่บุคคลใดเจตนาขนส่งซึ่งของเสียอันตรายตามที่ระบุไว้ โดยมีได้รับอนุญาต ภายใต้อำนาจแห่งหมวดนี้หรือตามลักษณะ 1 แห่ง the Marine Protection, Research, and Sanctuaries Act หรือกรณีที่ทำกรขนส่งโดยมิได้เปิดเผยให้ชัดแจ้งซึ่งของเสียอันตราย อันมีกฎระเบียบที่กำหนดให้เป็นของเสียอันตรายที่จำต้องเปิดเผย

รวมถึงกรณีที่บุคคลใดจัดเก็บหรือกำจัดของเสียอันตรายตามที่ระบุไว้ในหมวดนี้ โดยมีได้รับอนุญาตตามลักษณะ 1 แห่ง the Marine Protection, Research, and Sanctuaries Act หรือโดยละเมิดเงื่อนไขหรือข้อกำหนดในการขออนุญาตหรือที่ปรากฏในข้อบังคับหรือมาตรฐาน ที่กำหนดไว้เป็นการชั่วคราว

ทั้งยังรวมถึงกรณี ที่ส่งออกของเสียอันตรายซึ่งกำหนดไว้ในหมวดนี้ โดยมีได้รับความยินยอมจากประเทศปลายทางที่รับของเสียอันตรายหรือมิได้ปฏิบัติตามความตกลง ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลของประเทศปลายทางที่รับของเสียอันตราย อันเกี่ยวกับการส่งออกและขั้นตอนในการบังคับใช้สำหรับการขนส่ง การจัดเก็บและการกำจัด ของเสียอันตราย

⁴² EPA, *Summary of the Resource Conservation and Recovery Act* [ออนไลน์]. Available from: <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-resource-conservation-and-recovery-act>

⁴³ Robert A. Weiland, "Enforcement under the Resource Conservation and Recovery Act of 1976," *Boston College Environmental Affairs Law Review* 8 (January 1980): 642-644.

⁴⁴ *Resource Conservation and 42 Usc 6901 Recovery Act of 1976*, [ออนไลน์]. Available from: <https://corpora.tika.apache.org/base/docs/govdocs1/800/800094.pdf>

ทั้งนี้กรณีที่ก่อให้เกิด จัดเก็บ ขนส่ง กำจัด ส่งออกหรือจัดการกับของเสียอันตราย ที่มีได้ระบุไว้ในหมวดนี้โดยเจตนาทำลาย เปลี่ยนแปลง ปกปิดหรือมิได้ส่งบันทึก รายงานหรือเอกสาร อื่นที่จำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามกฎระเบียบที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด และกรณีที่ผู้ใดลบข้อมูล จัดทำหรือเสนอข้อมูลอันเป็นเท็จในบันทึก รายงาน ใบอนุญาตหรือเอกสารอื่นที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การเป็นไปตามกฎระเบียบที่ออกโดยเจ้าหน้าที่รัฐภายใต้บังคับแห่งหมวดนี้ ย่อมเป็นความผิดทางอาญา

โดยหากบุคคลใดขนส่ง จัดเก็บ กำจัด หรือส่งออกซึ่งของเสียอันตราย โดยมีได้ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้รู้ในขณะนั้นว่าอาจทำให้บุคคลอื่น ตกอยู่ในอันตรายอันถึงแก่ความตายหรือได้รับอันตรายสาหัส ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาทั้งสิ้น

เห็นได้ว่าการกระทำความผิดทางอาญาดังกล่าวข้างต้นอันเกี่ยวกับของเสียอันตราย ตามที่ได้กำหนดไว้ใน Resource Conservation and Recovery Act of 1976 นั้น ล้วนเป็นกรณี ที่มีได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือมาตรการที่กฎหมายหรือเจ้าหน้าที่รัฐกำหนดไว้สำหรับการควบคุม การก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย กล่าวคือ ข้อกำหนดอันเกี่ยวกับการอนุมัติหรืออนุญาต หรือข้อปฏิบัติอื่นๆ ที่กำหนดไว้อันเกี่ยวกับการขนส่ง จัดเก็บหรือกำจัดซึ่งของเสียอันตราย รวมถึงข้อกำหนดในการจัดทำหรือการเสนอข้อมูลในบันทึก รายงานหรือเอกสารอื่นใดอันเกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตรายเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบ ทั้งนี้การที่มีได้ปฏิบัติตามข้อกำหนด หรือมาตรการดังกล่าว ย่อมอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมต่อไปรวมถึงอาจทำให้บุคคลอื่น ได้รับความเสียหายด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีดังกล่าว อันถือเป็นการกำหนดโทษทางอาญารฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.4.3 การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

จากการศึกษาการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษข้างต้น พบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาตระหนักถึงอันตรายอันเกิดจากมลพิษที่โรงงานอุตสาหกรรม ได้ก่อขึ้น ประกอบกับแนวคิดในเรื่องอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ว่าเป็นการกระทำที่ร้ายแรงจึงปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาที่ใช้ในการควบคุมการก่อกมลพิษ ที่ครอบคลุมดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้นอกจากการใช้โทษทางอาญาในการลงโทษโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ก่อกมลพิษแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังกำหนดโทษทางปกครองสำหรับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และสุขภาพ อนามัยของมนุษย์จากมลพิษด้วยเช่นกัน อันมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.3.1 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษ

ทางอากาศ

การกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศนั้นปรากฏใน the Clean Air Act เช่นเดียวกับการกำหนดโทษทางอาญา ดังที่ได้กล่าวไว้ว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการควบคุมมลพิษทางอากาศของประเทศสหรัฐอเมริกา

ทั้งนี้ the Clean Air Act กำหนดให้กรณีที่ทำกรมีข้อมูลปรากฏต่อเจ้าหน้าที่รัฐหรือเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐพบว่าบุคคลใดละเมิดข้อกำหนดหรือข้อห้าม เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในออกคำสั่งลงโทษทางปกครองได้ ดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการออกคำสั่งลงโทษปรับทางปกครองต่อผู้ใดที่กระทำละเมิดได้ไม่เกินวันละ 25,000 ดอลลาร์ต่อวัน หากข้อความปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐพบว่าผู้นั้น

1.1 ผ่าฝืนข้อกำหนดหรือข้อห้ามของแผนงานที่ใช้บังคับอยู่ อันได้แก่คำสั่งซึ่งอยู่ในระหว่างเวลาที่มีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการหรือกรณีที่ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลา 30 วันตามที่เจ้าหน้าที่รัฐได้ประกาศแจ้ง

1.2 ผ่าฝืนหรือกำลังฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือข้อห้าม แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงข้อกำหนดหรือข้อห้ามแห่งกฎระเบียบ คำสั่ง ข้อยกเว้นหรือคำสั่งอนุญาตที่ได้แถลงการณ์หรืออนุมัติภายใต้มาตราก่อนหน้า

1.3 พยายามสร้างหรือเปลี่ยนแปลงแหล่งกำเนิดมลพิษที่อยู่กับที่ในบริเวณที่ได้กำหนดไว้

โดยอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐถูกจำกัดไว้ให้ลงโทษปรับทางปกครองไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์และวันที่มีการฝ่าฝืนเกิดขึ้นไม่เกิน 12 เดือนก่อนที่จะเริ่มมีการดำเนินการทางปกครอง เว้นแต่เจ้าหน้าที่รัฐและพนักงานอัยการจะทำการตัดสินใจร่วมกันว่าการฝ่าฝืนนั้นควรลงโทษหนักขึ้นหรือการฝ่าฝืนเป็นระยะเวลานานนั้นสมควรแก่การลงโทษทางปกครอง อันเป็นไปตามมาตรา 42 U.S.C §7413

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการแก้ไขปรับปรุง the Clean Air Act ทำให้ EPA มีอำนาจในการกำหนดโทษปรับทางปกครอง 25,000 ดอลลาร์ต่อวันสำหรับการฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดการอนุมัติ อนุญาตหรือคำสั่งในแต่ละครั้งแต่ทั้งนี้ต้องไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์ โดยการกำหนดโทษจะไม่เกิน 1 ปี หลังจากที่มีการฝ่าฝืนเกิดขึ้น ซึ่งหาก EPA และ the Department of Justice (DOJ) เห็นพ้องกันว่าสมควรให้ต้องรับโทษหนัก จำนวนโทษปรับอาจสูงกว่า 200,000 ดอลลาร์ และการกำหนดโทษอาจเกินกว่า 1 ปี ด้วยเช่นกัน ซึ่งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้

ทำให้ในปัจจุบัน EPA สามารถกำหนดโทษทางปกครองได้ โดยการออกคำสั่งทางปกครองโดยตรง ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้รับคำสั่งแก้ไขการกระทำที่ฝ่าฝืน the Clean Air Act ให้รวดเร็วที่สุด โดยคำสั่งนั้นสามารถสั่งให้ปฏิบัติตามได้เป็นระยะเวลา 1 ปี ภายหลังจากออกคำสั่ง และคำสั่งทางปกครองนั้นจะยังไม่มีผลใช้บังคับจนกว่าผู้ที่ได้รับคำสั่งนั้นจะได้มีการพูดคุย ร่วมกันกับ EPA และในกรณีที่ผู้ฝ่าฝืนมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องได้รับโทษทางปกครอง และโทษทางแพ่งและอาจถูกดำเนินคดีทางอาญาด้วย

ทั้งนี้ผู้ที่ฝ่าฝืนจะจ่ายค่าปรับทางปกครองตามคำสั่งหรือจะฟ้องคดีภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับคำสั่งก็ได้ แต่หากการยื่นฟ้องคดีมิได้กระทำภายในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม ให้โทษปรับทางปกครองที่กำหนดนั้นถือเป็นที่สุด โดยคำวินิจฉัยทางปกครองอาจถูกอุทธรณ์โดย EPA หรือผู้ที่ฝ่าฝืนไปยัง EPA Environmental Appeals Board โดยผู้ที่ฝ่าฝืนอาจอุทธรณ์คำวินิจฉัย ของคณะกรรมการไปยังศาล federal district ได้⁴⁵

3.4.3.2 บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ ปรากฏในมาตรา 309 (g) แห่ง the Clean Water Act จึงกล่าวได้ว่ามาตรา 309 เป็นมาตราสำคัญ ที่ใช้ในการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากได้บัญญัติบทกำหนด ลงโทษไว้ทั้งโทษทางอาญาและโทษทางปกครอง

The Clean Water Act ได้กำหนดไว้ว่าหากเจ้าหน้าที่รัฐพบว่าผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 301, 302, 306, 307, 308, 318 หรือมาตรา 405 แห่งกฎหมายนี้หรือฝ่าฝืนเงื่อนไข การอนุมัติหรือข้อจำกัด ด้านการอนุมัติซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 402 แห่งกฎหมายนี้ ที่ออกโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือรัฐหรือการอนุมัติซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 404 ซึ่งออกโดยรัฐ หรือ

หากเลขาแห่งกองทัพทหารพบว่าผู้ใดฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งการอนุมัติ อนุญาต หรือข้อจำกัดในการอนุมัติอนุญาตซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 404 แห่งกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งออกโดยเลขาแห่งกองทัพทหาร

ซึ่งหากเกิดการฝ่าฝืนหรือละเมิดเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดจะถูกประเมินให้ได้รับโทษ ประเภที่ 1 หรือประเภที่ 2

⁴⁵ "U.S. Code ".

โดยโทษประเภทที่ 1 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ แต่จะต้องไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์ซึ่งก่อนที่จะมีการสั่งให้ลงโทษนั้น เจ้าหน้าที่รัฐหรือเลขาแห่งกองทัพทหาร จำต้องให้ผู้กระทำความผิดประเมินโทษที่เจ้าหน้าที่รัฐหรือเลขาแห่งกองทัพทหารเป็นผู้ออกคำสั่ง ภายใน 30 วันนับแต่วันที่หนังสือเตือนไปถึงผู้กระทำความผิด ทั้งนี้การไต่สวนไม่อยู่ภายใต้มาตรา 554 หรือมาตรา 556 แห่ง United States Code โดยจำต้องจัดหาวันเวลาที่เหมาะสมในการไต่สวน และเพื่อแสดงพยานหลักฐาน

โทษประเภทที่ 2 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ต่อวันในระหว่างที่มีการฝ่าฝืนแต่จะต้องไม่เกิน 125,000 ดอลลาร์ โดยโทษประเภทที่ 2 จำต้องมีการประเมิน เช่นเดียวกันโดยการไต่สวนของโทษประเภทที่ 2 นั้นจะต้องกระทำตามมาตรา 554 แห่ง United States Code โดยเจ้าหน้าที่รัฐและเลขาแห่งกองทัพทหารอาจออกกฎเพื่อกระบวนการ ในการตรวจสอบเอกสารสำหรับการไต่สวนภายใต้ย่อหน้าย่อยนี้⁴⁶

ทั้งนี้แม้โทษทางปกครองที่ปรากฏใน the Clean Water Act ดังกล่าวข้างต้น จะมีความคล้ายคลึงกับโทษทางอาญาที่กำหนดไว้ในมาตรา 309 (c) ในเรื่องการฝ่าฝืนบทบัญญัติ มาตราที่กำหนดหรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขการอนุมัติหรือข้อจำกัดด้านการอนุมัติ อนุญาตที่ออกโดยรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐหรือที่ออกโดยเลขาของกองทัพทหารหรือโดยรัฐก็ตาม แต่ข้อแตกต่างประการสำคัญ ระหว่างโทษทางอาญาและโทษทางปกครอง คือ การฝ่าฝืนเงื่อนไข ข้อจำกัด ข้อกำหนดที่จะต้องได้รับ โทษทางปกครองนั้นเป็นเพียงการฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ อันถือเป็นการกระทำความผิด ในทางปกครองที่มีได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อมนุษย์แต่อย่างไร แต่หากการฝ่าฝืนเงื่อนไข ข้อจำกัด ข้อกำหนดดังกล่าวก่อให้เกิดมลพิษทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม หรือเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่นจำต้องได้รับโทษทางอาญา

จากการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะสำหรับการควบคุม มลพิษในแต่ละด้าน กล่าวคือ the Clean Air Act ใช้ในการควบคุม ควบคุมมลพิษทางอากาศ the Clean Water Act ใช้ในการควบคุม ควบคุมมลพิษทางน้ำ และ Resource Conservation and Recovery Act of 1976 ใช้ในการควบคุม ควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย เห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ทั้งโทษทางอาญาและโทษทางปกครองสำหรับการปกป้อง คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมรวมทั้งสุขภาพ อนามัยของมนุษย์จากมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้โทษทางอาญาและโทษทางปกครองที่ใช้ในการลงโทษสำหรับลักษณะการกระทำความผิดต่าง ๆ นั้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ โทษทางอาญาใช้ลงโทษสำหรับการกระทำ

⁴⁶ EPA, "The Clean Water Act " .

ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์อันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ส่วนโทษทางปกครองมีบทบาทสำคัญสำหรับควบคุมการกระทำของบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติตาม ขั้นตอนหรือปฏิบัติตามคำสั่งที่เป็นระบบและการกระทำนั้นมิได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายของมนุษย์โดยตรงแต่อย่างใด จึงเห็นได้ว่าการกำหนดโทษ ทั้งสองประการนั้นมีส่วนสำคัญในการควบคุมการก่อมลพิษทั้งสิ้นแต่มีบทบาทที่แตกต่างกัน ตามเนื้อหาของการกระทำผิด

3.5 วิเคราะห์ลักษณะการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการก่อมลพิษอันเกิดจาก โรงงานอุตสาหกรรมของต่างประเทศแล้วพบว่าประเทศที่ได้ทำการศึกษา อันได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างมีความตระหนักถึงปัญหามลพิษดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ มีการกำหนดมาตรการ ทางกฎหมายเพื่อควบคุมหรือป้องกันการก่อมลพิษอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมนุษย์ ซึ่งหากพิจารณาถึงบทนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่กล่าวไว้ว่า “การกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายอันเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและยังสามารถส่งผลต่อสุขภาพ ของมนุษย์และสังคมอย่างร้ายแรง” ทำให้กล่าวได้ว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อมลพิษ จากการดำเนินการทางอุตสาหกรรมถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่ง จึงส่งผลให้การปราบปรามหรือการลงโทษผู้ก่อมลพิษดังกล่าวจะต้องใช้มาตรการที่เข้มงวด หรือทำให้เกิดความเกรงกลัวที่จะก่ออาชญากรรมในครั้งต่อไป นั่นคือ การใช้โทษทางอาญา

ทั้งนี้จากการศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศข้างต้นพบว่านอกจาก โทษทางอาญาที่ใช้ในการควบคุมหรือป้องกันการก่อมลพิษแล้วยังมีการนำโทษทางปกครอง มาใช้ประกอบด้วยเช่นกันอันขึ้นอยู่กับลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำที่แตกต่างกันไป

3.5.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

การพิจารณาถึงการกำหนดโทษซึ่งใช้ในการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม จะเป็นการวิเคราะห์และเปรียบเทียบถึงกฎหมายที่บัญญัติบทกำหนดโทษและรูปแบบของบทกำหนด โทษที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษในแต่ละประเทศตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ดังนั้นการตรากฎหมาย ภายในจำต้องคำนึงถึงบทบัญญัติของสหภาพยุโรปด้วยเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในปัจจุบันสหภาพยุโรป

มีการจัดทำคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมหรือที่เรียกว่า Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD ขึ้นเพื่อกำหนดกรอบหรือโครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายสำหรับประเทศสมาชิกอันประกอบด้วยนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ลักษณะการกระทำความผิดและขอบเขตของโทษทางอาญา โดย ECD ได้กำหนดให้การก่อมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3(a) (b) (c) (d) และ (i) จำต้องได้รับโทษทางอาญา

ทั้งนี้ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีกฎหมายสำคัญที่ใช้เป็นหลักพื้นฐานในการพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์รวมทั้งบทกำหนดโทษ กล่าวคือประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หรือ Environmental Code ซึ่งเป็นการบัญญัติขึ้นเป็นประมวลกฎหมายเฉพาะ โดยแบ่งออกเป็น 7 บรรพซึ่งครอบคลุมการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน โดยการก่อมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ การก่อมลพิษทางอากาศและมลพิษทางน้ำปรากฏอยู่ในบรรพที่ 2 มลพิษอันเกี่ยวกับของเสียอันตรายและบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสารทำลายชั้นบรรยากาศปรากฏอยู่ในบรรพที่ 5

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ยังได้กำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติไว้ด้วย โดยโทษที่ปรากฏในประมวลกฎหมายดังกล่าวประกอบด้วยโทษทางอาญาและโทษทางปกครองซึ่งแบ่งตามลักษณะการกระทำความผิดอย่างชัดเจน ทั้งนี้โทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดบางประการถูกแก้ไขให้เหมาะสมโดยพระราชกฤษฎีกาที่ 34 ณ วันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2012 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ใน Environmental Crime Directive หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD ด้วย ส่วนโทษทางปกครองนั้นมีเป้าหมายเพื่อให้โอกาสผู้กระทำความผิดเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขในทางปกครอง ซึ่งหากมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวจะใช้กระบวนการทางอาญาต่อไป

2. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายสำคัญที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์จากมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทั้งนี้เนื่องจากประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป จึงต้องคำนึงถึงบทบัญญัติของสหภาพยุโรปด้วยเช่นเดียวกับประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ดังนั้นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาจึงต้องสอดคล้องกับคำชี้แนะเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หรือ DIRECTIVE 2008/99/EC หรือ ECD ด้วย

อย่างที่ได้อธิบายไปข้างต้นว่า ECD กำหนดให้การก่อมลพิษเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่ง ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการบัญญัติการกระทำความผิดที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจึงมีขึ้นเพื่อใช้โทษทางอาญาลงโทษผู้ก่อมลพิษ

แต่อย่างไรก็ตามประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้นำโทษทางปกครองมาใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน โดยนำลักษณะทั่วไปของกฎหมายปกครองที่ปรากฏในพระราชบัญญัติความผิดทางปกครองมาใช้เป็นบทพิจารณาพื้นฐาน เนื่องจากการกระทำในบางลักษณะอาจต้องได้รับทั้งโทษทางอาญาและโทษทางปกครอง ซึ่งหากการกระทำลักษณะใดมิได้กำหนดโทษทางอาญาไว้จะถูกปรับทางปกครองตามลักษณะหรือเนื้อหาของกรกระทำหรือบางกรณีอาจนำโทษทางอาญามาใช้เสริมประสิทธิภาพให้แก่โทษทางปกครองด้วย ทั้งนี้การกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวข้องกับการก่อกมลพิษของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี นั้นได้บัญญัติแยกไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ กรณีการก่อกมลพิษทางอากาศปรากฏโทษทางปกครองใน Federal Immission Control Act กรณีการก่อกมลพิษทางน้ำปรากฏโทษทางปกครองใน the Federal Water Management Act และกรณีที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตรายปรากฏโทษทางปกครอง the Waste Shipment Act

3. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อควบคุมดูแลเรื่องมลพิษในแต่ละด้านอย่างชัดเจน โดยเริ่มนำโทษทางอาญามาใช้เป็นบทลงโทษผู้ก่อมลพิษครั้งแรกใน the Clean Air Act โดยก่อนหน้านี้ประเทศสหรัฐอเมริกามีได้ให้ความสำคัญต่ออันตรายที่เกิดจากการก่อกมลพิษเท่าไรนัก จึงกำหนดเป็นเพียงลหุโทษเท่านั้น

สำหรับกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมมลพิษของประเทศไทย ได้แก่ the Clean Air Act เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้ในการควบคุมมลพิษทางอากาศ ส่วน the Clean Water Act เป็นกฎหมายฉบับสำคัญที่ใช้ในการควบคุมมลพิษทางน้ำ และ Resource Conservation and Recovery Act of 1976 เป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย ซึ่งแท้จริงแล้วกฎหมายทั้ง 3 ฉบับข้างต้นมีการกำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ โดยบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้องปรากฏอยู่ใน United States Code ซึ่งแบ่งออกเป็นหมวด ดังนี้ the Clean Air Act และ Resource Conservation and Recovery Act of 1976 อยู่ในหมวดที่ 42 Public Health and Welfare ส่วน the Clean Water Act อยู่ในหมวดที่ 33 Navigate and navigable watersและนำบทบัญญัติเหล่านั้นมาบัญญัติแยกในพระบัญญัติรายฉบับต่อไป

นอกจากการกำหนดโทษทางอาญาแล้วประเทศสหรัฐอเมริกายังนำโทษทางปกครองมาใช้ในการควบคุมมลพิษด้วยเช่นกัน ทั้งนี้บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวข้องปรากฏอยู่ใน United States Code ดังต่อไปนี้ the Clean Air Act อยู่ในหมวดที่ 42 Public Health

and Welfare ส่วน the Clean Water Act อยู่ในหมวดที่ 33 Navigate and navigable waters และนำบทบัญญัติเหล่านั้นมาบัญญัติแยกในพระบัญญัติรายฉบับต่อไปเช่นเดียวกับโทษทางอาญา

3.5.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

จากการศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษของทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาพบการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิด 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้⁴⁷

1. ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

กล่าวได้ว่าความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษมีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง เนื่องจากมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างรุนแรงไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมประกอบกับในปัจจุบันทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับปัญหามลพิษมากขึ้นจึงมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมและป้องกันการก่อมลพิษ ทั้งนี้เพื่อลงโทษผู้ก่อมลพิษให้มีประสิทธิภาพจึงใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการปราบปรามโรงงานอุตสาหกรรมผู้ก่อมลพิษ จึงทำให้ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษเป็นการกระทำที่ร้ายแรงจึงถือเป็นความผิดอาญาในตัวเอง (mala in se)

2. ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นไปเพื่อบังคับให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือบุคคลอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดจำต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งดังกล่าวมีขึ้นเพื่อเป็นมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ซึ่งหากการละเมิดหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือคำสั่งดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์ บุคคลนั้นสมควรได้รับโทษทางอาญา อันทำให้การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้มีบทบาทสำคัญ ซึ่งถือเป็นการยกระดับการควบคุมการก่อมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งยังเป็นการสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อใช้สำหรับการป้องกันและควบคุมมลพิษที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากการละเมิดหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

⁴⁷ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, "บทบาทของศาลยุติธรรมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม " มูลนิธิ (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2555): 46.

หรือคำสั่งมิได้เป็นความผิดที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อมหรือต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรง จึงถือว่าเป็นความผิดอาญาเพราะกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด (Mala prohibita)

3. ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษการกระทำผิดในทางปกครองเท่านั้น โดยการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำผิดในลักษณะนี้มีได้มุ่งหมายเพื่อลงโทษทางอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษหรือมิได้เป็นการควบคุมการก่อมลพิษอย่างแท้จริง ซึ่งการใช้โทษทางอาญาในลักษณะนี้ทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวจนต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเท่านั้น⁴⁸ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการกำหนดโทษทางอาญาในลักษณะนี้ไม่ตรงกับเนื้อหาของการกระทำผิดที่มีลักษณะในทางปกครอง ฉะนั้นการกระทำผิดในลักษณะนี้ถือเป็นความผิดอาญาเพราะกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด (Mala prohibita)

ทั้งนี้หลังจากที่ได้ศึกษาถึงลักษณะทั่วไปของการกระทำผิดทั้ง 3 ประการที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษแล้ว จึงจำต้องวิเคราะห์และจำแนกว่ากฎหมายควบคุมมลพิษในแต่ละฉบับของทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำผิดในลักษณะใดบ้าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

จากการศึกษาพบว่ามีกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้ในกฎหมาย 3 ฉบับ ดังต่อไปนี้

1.1 ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) มีลักษณะการกระทำผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีทิ้งหรือปล่อยน้ำเสียที่มีสารเคมีลงบนบริเวณผิวดิน ได้ดินรวมถึงในน้ำ ทั้งทางตรงและทางอ้อม (มาตรา L.216-6)

⁴⁸ ทรงพล พลเยี่ยม, "มาตรการทางอาญากับปัญหาการก่อให้เกิดมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม," (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 209-210.

- กรณีทิ้ง ขว้าง เทของเสียอันเป็นสารเคมีลงในแหล่งน้ำ คลองหรือเสื่อน้ำ (มาตรา L.218-73)

1.2 ประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีทำให้แหล่งน้ำปนเปื้อน (มาตรา 324)

1.3 the Clean Air Act มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีปล่อยสารอันตรายสู่ชั้นบรรยากาศ (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(4) และ (5) ประกอบมาตรา 42 U.S.C. §7412(b)(1))

2. ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้ สามารถแบ่งการกระทำความผิดได้เป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

1.) กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กฎหมายกำหนด

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทที่ให้บริการก่อให้เกิดก่อมลพิษทางอากาศ โดยการฝ่าฝืนประกาศที่กฎหมายกำหนด (มาตรา L.226-9)

- กรณีทิ้ง กักเก็บ ขนส่ง เป็นนายหน้าของเสียอันตรายโดยมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด (มาตรา L.541-46)

- กรณีส่งออก นำเข้า ผสมของเสียอันตรายโดยละเมิดหลักเกณฑ์ที่กำหนด (มาตรา L.541-46)

ประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธรัฐเยอรมัน มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่อยู่ภายใต้กฎหมายปกครอง โดยปล่อยสารที่เป็นอันตรายจำนวนมากสู่อากาศ (มาตรา 325)

The Clean Air Act มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีปล่อยสารพิษอันตรายโดยมิได้ปฏิบัติตามรูปแบบวิธีปฏิบัติในการดำเนินงาน หรือตามมาตรฐานที่กำหนด (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1))

- กรณีผลิต นำเข้าและบริโภคที่ละเมิดข้อห้าม (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1))

- กรณีละเมิดข้อบังคับอันเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยควันหรือสารสู่ชั้นบรรยากาศ การกำจัดและโครงการใช้หมุนเวียนสำหรับสารที่ปล่อยออกมาจากเครื่องปรับอากาศ ในยานพาหนะ ข้อบังคับอันเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยควันหรือสารสู่อากาศ การกำจัดและโครงการใช้หมุนเวียนเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือขั้นตอนการประกอบตู้แช่เย็นในโรงงานอุตสาหกรรม (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1))

- กรณีจัดทำข้อมูลอันเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางอากาศโดยระบุข้อมูลเท็จ มิได้แสดงหรือนำเสนอข้อมูล ปกปิด หรือมิได้ส่งหรือรักษาข้อมูลที่กำหนดให้ต้องมีการส่งข้อมูล ดังกล่าว (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(2)(A))

the Clean Water Act มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้และส่งผลให้ระบบน้ำเสียหรือระบบบำบัด สาธารณะก่อให้เกิดมลพิษหรือสารอันตราย (มาตรา 309 (c))

- กรณีที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกล่าวหรือให้ข้อมูลเท็จหรือเจตนาจัดทำเอกสาร นำเสนอ หรือทำเอกสารรับรองอันเป็นเท็จที่เกี่ยวข้องกับการสมัคร การบันทึก การรายงาน การวางแผนหรือ เอกสาร อื่นใดซึ่งยื่นหรือต้องมีภายใต้กฎหมายนี้ (มาตรา 309 (c))

Resource Conservation and Recovery Act of 1976 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีเจตนาทำลาย เปลี่ยนแปลง ปกปิด หรือมิได้ส่งบันทึกตามกฎหมายระเบียบ ที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด (มาตรา 3008(d))

2.) กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการ เช่นนั้นหรือมิได้ขออนุญาตเสียก่อน

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีจัดการของเสียอันตรายโดยมิได้รับอนุญาต (มาตรา L.541-46)
- กรณีขนส่งของเสียอันตรายโดยมิได้แจ้งให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับผิดชอบทราบ (มาตรา L.541-46)

ประมวลกฎหมายอาญาแห่งสาธารณรัฐเยอรมัน มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีผลิต สะสม ขนส่งใช้ กักตุน ปล่อย กำจัด ขายหรือเป็นนายหน้าในการซื้อขายของเสียอันตราย (มาตรา 326)
- กรณีนำเข้าหรือส่งออกของเสียอันตรายโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 326)

Resource Conservation and Recovery Act of 1976 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีขนส่ง จัดเก็บ กำจัด ส่งออกของเสียอันตรายโดยมิได้รับอนุญาต (มาตรา 3008(d))

3. ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด

จากการศึกษาพบการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะนี้เพียงแต่ในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการกระทำความผิดฐานนี้ได้ออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

3.1 กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (ในใบอนุญาต) ระเบียบ ข้อบังคับหรือตามหนังสือเรียก

The Clean Air Act มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีที่ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมละเมิดข้อบังคับอันเกี่ยวกับการขออนุญาตในการดำเนินกิจการนั้น กล่าวคือ มิได้มีการขออนุญาตในการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมนั้นเสียก่อน (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1) ประกอบมาตรา 42 U.S.C. §7661(1)-(2) และมาตรา 42 U.S.C. §7661a(a))

- กรณีละเมิดข้อห้ามฉุกเฉินภายใต้มาตรา 303 หรือมาตรา 42 U.S.C. 7603 (มาตรา 42 U.S.C. §7413(c)(1))

3.2 กรณีไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิเสธการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่รัฐ (มาตรา L.541-9)

- กรณีกีดขวางเจ้าหน้าที่รัฐมิให้เข้าถึงข้อมูล (มาตรา L.541-7)

ตารางสรุปประเภทฐานความผิดที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษในต่างประเทศ

ประเทศ กฎหมายควบคุม	สาธารณรัฐฝรั่งเศส	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	สหรัฐอเมริกา
มลพิษทางอากาศ	ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	the Clean Air Act ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
มลพิษทางน้ำ	ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ	ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ	the Clean Water Act ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
มลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย	ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	Resource Conservation and Recovery Act of 1976 ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์และจำแนกลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกาทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ประการสำคัญสำหรับการกำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำผิดในลักษณะต่างๆ กล่าวคือ ทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาต่างให้ความสำคัญกับการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมถึงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายของมนุษย์เป็นสำคัญ จึงได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เป็นกรก่อมลพิษโดยตรง กล่าวคือ กรณีความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

ซึ่งการกระทำคามผิดในลักษณะนี้สามารถเห็นได้ชัดว่าก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และมนุษย์ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวด้วยเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าการกระทำคามผิด ในลักษณะนี้เป็นความผิดอาญาในตัวเองและเป็นการกระทำคามผิดที่ร้ายแรงอันถือเป็นอาชญากรรม สิ่งแวดล้อมจึงสมควรลงโทษทางอาญาแก่การกระทำในลักษณะนี้ สำหรับการกำหนดโทษทางอาญา สำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับการป้องกันการก่อมลพิษเนื่องจากการที่กฎหมายควบคุมมลพิษในแต่ละฉบับ ได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในเรื่องต่างๆ ขึ้นนั้นเป็นไปเพื่อป้องกันการกระทำ ที่อาจก่อให้เกิดมลพิษหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมล่วงหน้า ซึ่งมาตรการเหล่านั้นอาจปรากฏ ในรูปแบบของเงื่อนไข หลักเกณฑ์ ประกาศหรือคำสั่งที่กฎหมายกำหนด รวมถึงการขออนุมัติ อนุญาต ในการดำเนินกิจกรรมใดที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทั้งนี้แม้การกระทำคามผิด ในลักษณะนี้จะมีได้ส่งผลเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้เห็นชัดแจ้ง ดังเช่นกรณีความผิด เนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษแต่การละเมิดหรือฝ่าฝืนมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในอนาคตได้เช่นกัน จึงถือว่าการกระทำคามผิดในลักษณะนี้ถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมและสมควรแก่การลงโทษ ทางอาญาสำหรับการกระทำคามผิดในลักษณะนี้

ทั้งนี้ยังปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดด้วย ซึ่งพบในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) และ the Clean Air Act แต่พบการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำคามผิดในลักษณะนี้ เป็นจำนวนน้อยเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าในกฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ มิได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำคามผิดในลักษณะนี้เท่าไรนัก เนื่องจากการกระทำคามผิดในลักษณะนี้มิได้เป็นการกระทำคามผิดที่ร้ายแรงอันจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์แต่อย่างใด อันเห็นได้จากลักษณะการกระทำคามผิดที่ได้จำแนกไว้ข้างต้น นั้นเกี่ยวข้องกับการขออนุมัติ อนุญาตในการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมหรือกรณีที่มีได้ ให้ข้อมูลหรือขัดขวางการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าการกระทำ ความผิดในลักษณะนี้เป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามคำสั่งทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐ อันมีลักษณะเป็นการกระทำคามผิดทางปกครองอยู่ในตัวจึงมีอาจเรียกได้ว่าการกระทำคามผิด ในลักษณะนี้เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมและไม่สมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญาแต่อย่างใด

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการที่ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจาก

การก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นไปตามแนวคิดเรื่องอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้ว่าพบการกำหนดโทษ สำหรับการกระทำความผิดทั้ง 2 ประการดังกล่าวค่อนข้างมาก อันแสดงให้เห็นว่าประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการกระทำที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ เป็นสำคัญ ทั้งยังสามารถสังเกตได้จากการบัญญัติตัวบทที่ปรากฏในกฎหมายแต่ละฉบับที่บัญญัติ เน้นย้ำว่าการกระทำเหล่านั้นจะต้องส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัย ความเป็นอยู่ของมนุษย์ด้วยจึงจะได้รับโทษทางอาญา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นการกำหนดโทษทางอาญา สำหรับการกระทำความผิดที่ส่งผลเสียหรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์โดยตรงเท่านั้น โดยมีอาจบังคับใช้โทษทางปกครองหรือโทษทางแพ่งสำหรับการกระทำความผิดที่ส่งผลเสีย หรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ได้เพราะเป็นมาตรการลงโทษที่เบาเกินไป ซึ่งไม่อาจทำให้ ผู้ก่อมลพิษเกิดความเกรงกลัวและเข็ดหลาบจากการลงโทษ ทำให้ผู้ก่อมลพิษอาจกระทำความผิดซ้ำ ได้โดยง่ายอันจะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์มากขึ้น

3.5.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุม มลพิษ

นอกจากประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศ สหรัฐอเมริกาจะได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการควบคุมการก่อมลพิษดังที่ได้อธิบายข้างต้นแล้ว ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกายังได้ กำหนดโทษทางปกครองไว้เฉพาะสำหรับกรณีการควบคุมมลพิษไว้ด้วยเช่นกัน ดังต่อไปนี้

1. ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสเห็นว่าการลงโทษทางปกครองนั้นมีความสะดวกและรวดเร็วกว่า การลงโทษทางอาญาอยู่มาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐสามารถกำหนดบทลงโทษได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล ทั้งนี้ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนด โทษทางปกครองใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1. กรณีการประกอบกิจการที่ไม่ได้รับอนุญาต จากฝ่ายปกครอง 2. กรณีการประกอบกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตในการประกอบกิจการมิได้ปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับหรือเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตดังกล่าว

โดยการพิจารณาถึงบทกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) นั้นจำเป็นต้องพิจารณาในมาตรา L.717-8 กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกิจการที่ต้องได้รับอนุญาตในการประกอบกิจการมิได้ดำเนินการแก้ไข

ปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมของตนข้างต้นตามหนังสือแจ้งเตือนที่เจ้าหน้าที่รัฐได้กำหนดมาตรการ เพื่อป้องกันอันตรายที่ร้ายแรงต่อสุขภาพ ความปลอดภัยของสาธารณะและสิ่งแวดล้อม จากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวจะต้องได้รับโทษทางปกครอง

นอกจากการกำหนดโทษทางปกครองสำหรับกรณีทั่วไปแล้ว ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ยังได้กำหนดโทษทางปกครองไว้สำหรับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตรายไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าหากผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายหรือ ครอบครองของเสียอันตราย ซึ่งไม่เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมและมีได้ดำเนินการตามกฎหมายเกณฑ์ ที่เจ้าหน้าที่รัฐแจ้งให้ตนทราบภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด เจ้าหน้าที่รัฐอาจสั่งให้อายัดเงิน ของผู้ก่อให้เกิดของเสียอันตรายหรือครอบครองของเสียอันตราย ทั้งบังคับให้มีการกำหนดมาตรการ ที่เกี่ยวกับการจัดการของเสียอันตรายส่งหยุดพักสถานประกอบการและการปิดสถานประกอบการ จนกว่าจะมีการปฏิบัติตามคำสั่งจนเสร็จสิ้นและอาจใช้มาตรการที่จำเป็น เช่น สั่งให้มีการจ่ายเงิน ค่าปรับจำนวน 1,500 ยูโรนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่ง จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งจนเสร็จสิ้น และอาจปรับสูงถึง 150,000 ยูโร ซึ่งในคำสั่งจะกำหนดระยะเวลาในการจ่ายค่าปรับและเงื่อนไขไว้ เป็นต้น

ทั้งนี้สรุปได้ว่าบทกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม มีดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมต้องยื่นเอกสารอันเกี่ยวกับการดำเนินกิจการเพื่อ บังคับให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม แสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ภายในระยะเวลาที่กำหนด
2. ถูกระงับการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรม หรือถูกระงับเป็นการดำเนินกิจการ เป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ให้มีการใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือใดๆ ในการดำเนินกิจการต่างๆ
3. ชำระโทษปรับทางปกครองโดยแบ่งการปรับเป็นรายครั้งสูงสุดครั้งละ 15,000 ยูโร และปรับรายวันสูงสุดไม่เกินวันละ 1,500 ยูโร
4. ผู้กระทำความผิดต้องวางเงินกับหน่วยงานของรัฐ (กรมบัญชีกลาง) เพื่อประกัน ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

โดยบทกำหนดโทษทางปกครองดังกล่าวจะต้องมีการแจ้งอย่างเป็นทางการล่วงหน้า แก่ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมด้วย ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา L.514-4 แห่งประมวล กฎหมายสิ่งแวดล้อม

2. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดโทษทางปกครองไว้เช่นกัน โดยเปรียบเทียบกฎหมายปกครองเสมือนเป็นกฎหมายอาญาลำดับรอง ซึ่งบทกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องได้แก่ โทษปรับ การยึดทรัพย์หรือริบทรัพย์ ทั้งนี้ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการลงโทษทางปกครองได้ตามมาตรา 35 แห่ง Ordnungswidrigkeitengesetz หรือ OWiG ทั้งนี้ยังนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้บังคับกับกระบวนการลงโทษทางปกครองด้วยแต่ต้องเป็นวิธีการสุดท้ายเท่านั้น

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการกำหนดโทษทางปกครองไว้สำหรับการควบคุมการก่อกมลพิษในแต่ละด้านไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ บทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศปรากฏใน Federal Immission Control Act ส่วนบทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำปรากฏใน the Federal Water Management Act และบทกำหนดโทษทางปกครองที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตรายปรากฏใน the Waste Shipment Act ทั้งนี้การกระทำที่เป็นความผิดอันจะต้องได้รับโทษทางปกครองมีลักษณะร่วมกัน ดังต่อไปนี้ 1. จัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมหรือดำเนินกิจกรรมใดๆ โดยมีได้รับอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย 2. มิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐหรือที่กฎหมายกำหนดไว้บางประการให้ถูกต้องสมบูรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด 3. มิได้แจ้งหรือเก็บข้อมูลหรือมิได้ยื่นเอกสารต่อเจ้าหน้าที่รัฐตามที่กฎหมายกำหนด 4. มิได้นำเอกสารที่เกี่ยวข้องไปทำการจดทะเบียน ซึ่งหากบุคคลใดที่ได้กระทำความผิดทางปกครองดังกล่าวจำต้องระวางโทษปรับทางปกครอง

3. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการกำหนดโทษทางปกครองไว้สำหรับการก่อกมลพิษในแต่ละด้านเช่นกัน โดยกรณีการก่อกมลพิษทางอากาศปรากฏการกำหนดโทษทางปกครองไว้ใน the Clean Air Act ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าหากบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีผลใช้บังคับอยู่หรือกรณีบุคคลใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐภายใน 30 วัน หรือกรณีพยายามสร้างหรือเปลี่ยนแปลงแหล่งกำเนิดมลพิษในบริเวณที่ได้กำหนดไว้ เจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจในการกำหนดโทษปรับทางปกครองวันละ 25,000 ดอลลาร์ แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 200,000 ดอลลาร์ โดยกำหนดโทษไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้หาก EPA และ the Department of Justice (DOJ) เห็นพ้องกันว่าสมควรให้ต้องรับโทษหนัก กล่าวคือ จำนวนโทษปรับทางปกครองอาจสูงกว่า 200,000 ดอลลาร์ และการกำหนดโทษอาจเกินกว่า 1 ปี โดยผู้ฝ่าฝืนจำต้องจ่ายค่าปรับตามคำสั่งหรือผู้ฝ่าฝืนจะฟ้องคดี

ภายใน 30 วันหลังจากที่ได้รับคำสั่งก็ได้ แต่หากการยื่นฟ้องมิได้กระทำภายในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม ให้โทษปรับทางปกครองที่กำหนดถือเป็นที่สุด

ส่วนกรณีการก่อกมลพิษทางน้ำนั้นปรากฏการกำหนดโทษทางปกครองไว้ใน the Clean Water Act ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าหากเจ้าหน้าที่รัฐพบว่าบุคคลใดฝ่าฝืนข้อกำหนดตามกฎหมายหรือฝ่าฝืนเงื่อนไข การอนุมัติหรือข้อจำกัด ด้านการอนุมัติ โดยผู้ที่ฝ่าฝืนจำต้องจ่ายค่าปรับทางปกครองไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ต่อวันและจะต้องไม่เกิน 125,000 ดอลลาร์

การกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นสะท้อนให้เห็นว่าการกระทำความผิดที่ถูกกำหนดโทษทางปกครองเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง กล่าวคือเป็นการกระทำความผิดโดยส่วนมากเกี่ยวข้องกับการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ข้อบังคับของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการไม่ได้รับการอนุมัติ อนุญาตให้ดำเนินกิจการหรือกระทำการใด อันเป็นการกระทำในทางปกครองซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับการก่อกมลพิษหรือการก่อให้เกิดผลกระทบหรือผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์โดยตรงแต่อย่างใด ดังนั้นบทกำหนดโทษที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิดในลักษณะนี้จึงเป็นเพียงโทษทางปกครองเท่านั้น อันได้แก่ โทษปรับทางปกครอง การถูกระงับการดำเนินกิจการ เป็นต้น

ทั้งนี้ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ได้รับอนุญาต หรือมิได้ขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการเช่นนั้นหรือมิได้ขออนุญาตเสียก่อน ในความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาเพียงผิวเผินจะพบว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับกรณีที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือมิได้ขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ปรากฏในความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด รวมทั้งคล้ายคลึงกับการกระทำความผิดทางปกครองในกรณีที่ไม่ได้รับการอนุมัติ อนุญาตให้ดำเนินกิจการหรือกระทำการใดในหัวข้อนี้ แต่ข้อแตกต่างประการสำคัญ คือ กรณีที่ไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการใดหรือมิได้ขออนุญาตในการกระทำการนั้นเสียก่อนอันจะต้องได้รับโทษทางอาญานั้นจะต้องเป็นกรณีที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งมนุษย์ได้โดยตรงเท่านั้น หากกรณีที่ได้ขออนุญาตหรือมิได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการใดอันเป็นไปเพื่อให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสังเกตเห็นแล้วว่ามีได้ส่งผลกระทบหรือผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์แต่อย่างใดเห็นสมควรให้ได้รับโทษทางปกครองเท่านั้น

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดที่ปรากฏในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) และ the Clean Air Act ซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับทางปกครอง ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ข้างต้นและเมื่อได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับลักษณะการกระทำความผิดทางปกครองในหัวข้อนี้แล้ว จึงเห็นสมควรว่าควรกำหนดโทษทางปกครองให้กับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดแทนโทษทางอาญาที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 4

วิเคราะห์กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

บทนี้จะเป็นการศึกษาถึงการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ อันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย ทั้งนี้อย่างที่ได้อธิบายในหัวข้อ 2.4 ข้างต้น ว่าการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ดังนั้นจึงต้องทำการศึกษาถึงการกำหนดโทษทางอาญาจากพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับดังกล่าว

4.1 การกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

บทกำหนดโทษทางอาญาถือเป็นมาตรการสำคัญที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาถึงการกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษ อันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทยนั้นจำต้องศึกษาจากพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

ทั้งนี้ในบทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องการวิเคราะห์กฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศซึ่งได้อธิบายถึงลักษณะทั่วไปของการกระทำความผิดที่จำต้องได้รับโทษทางอาญาไว้เบื้องต้น ดังนั้นในหัวข้อนี้จะพิจารณาต่อไปถึงพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษของประเทศไทยในแต่ละฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 นั้นมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะใดบ้าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535¹

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เปรียบเสมือนเป็นกฎหมายแม่บทในการควบคุมมลพิษ กล่าวคือ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียและระบบกำจัดของเสีย

¹ “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535,” ราชกิจจานุเบกษา 135 (29 มีนาคม พ.ศ. 2535).

รวมทั้งเครื่องมือหรืออุปกรณ์อื่นใดเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหามลพิษ ทั้งยังกำหนดหน้าที่ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อมลพิษ อันได้แก่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ และผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดหรือกำจัดมลพิษให้มีความชัดเจน² ซึ่งการกำหนดมาตรการและหน้าที่ความรับผิดชอบดังกล่าวนั้นอาจนำไปสู่ความรับผิดชอบทางอาญาได้หากมิได้ปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติกำหนด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มีบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษที่ครอบคลุม กล่าวคือ ปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ ควบคุมการก่อมลพิษทางน้ำและควบคุมการก่อมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศ

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อมลพิษ ดังเช่นกรณีที่กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมต้องจัดให้มีการว่าจ้างผู้ควบคุมระบบบำบัดอากาศเสีย ซึ่งหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมได้ว่าจ้างบุคคลที่ถูกเพิกถอนจากการเป็นผู้ควบคุมระบบบำบัดอากาศเสียให้ทำหน้าที่ควบคุมระบบดังกล่าวต่อไป จะต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 110 ทั้งนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดอากาศเสียดังกล่าวมีหน้าที่ในการจัดทำบันทึกหรือรายงานเกี่ยวกับการบำบัดอากาศเสีย ซึ่งหากผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดอากาศเสียทำบันทึกหรือรายงานใดที่ตนมีหน้าที่ต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จจะต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน อันเป็นไปตามมาตรา 107

จากบทกำหนดโทษทางอาญาทั้งมาตรา 107 และมาตรา 110 ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมการก่อมลพิษทางอากาศไว้ อันเป็นมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง กล่าวคือ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมได้ว่าจ้างบุคคลที่ถูกเพิกถอนจากการเป็นผู้ควบคุมระบบบำบัดอากาศเสียให้ทำหน้าที่ควบคุมระบบดังกล่าวต่อไปนั้นอาจเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ เนื่องจากผู้ควบคุมนั้นขาดคุณสมบัติในการเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมระบบ ทั้งนี้การที่ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดอากาศเสียได้จัดทำบันทึกหรือรายงานเกี่ยวกับการบำบัดอากาศเสียเท็จ

² เอกชัย ฤทธิภักดิ์, "อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรม.", หน้า 154.

นั้นสามารถเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้เช่นกัน กล่าวคือ หากข้อมูลในบันทึกหรือรายงานเกี่ยวกับการบำบัดอากาศเสียเป็นเท็จแล้วอาจส่งผลต่อการจัดหาวิธีการป้องกันการก่อกมลพิษทางอากาศของโรงงานอุตสาหกรรมต่อไปได้ จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 107 และมาตรา 110 เป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

4.1.1.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

ในด้านการควบคุมมลพิษทางน้ำ พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดความรับผิดทางอาญาในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมไม่จัดส่งน้ำเสียจากการดำเนินกิจการของตนไปทำการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวมที่มีอยู่ภายในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น อันเป็นไปตามมาตรา 104

นอกจากการจัดส่งน้ำเสียไปบำบัดแล้ว เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมยังมีหน้าที่ในการจัดทำสถิติข้อมูลหรือรายงานอันเกี่ยวกับระบบการทำงาน หรืออุปกรณ์ และเครื่องมือในการบำบัดน้ำเสียในแต่ละวันและมีหน้าที่ในการจัดทำบันทึกรายละเอียดเป็นหลักฐานไว้ ณ สถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งยังต้องจัดทำรายงานสรุปผลการทำงานของระบบ หรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวเสนอต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ณ สถานที่โรงงานอุตสาหกรรมนั้นตั้งอยู่อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมมิได้ดำเนินการตามหน้าที่ดังกล่าว ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 106

ทั้งนี้ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมได้ว่าจ้างผู้อื่นให้ทำหน้าที่ในการควบคุมระบบบำบัดน้ำเสียแล้ว ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียจำต้องมีใบอนุญาตในการปฏิบัติหน้าที่ โดยผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียดังกล่าวจะต้องจัดทำบันทึกหรือรายงานอันเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียด้วย ทั้งนี้หากผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียไม่มีใบอนุญาตในการปฏิบัติหน้าที่และหากได้จัดทำบันทึกหรือรายงานอันเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียเท็จ ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 105 ประกอบมาตรา 107

โดยบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 104 เป็นการกำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งแวดล้อม โดยโรงงานอุตสาหกรรมจำต้องบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ดังนั้นบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 104 นี้จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ เพราะหากปล่อยให้โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสีย

ลงในแหล่งน้ำสาธารณะโดยมิได้ทำการบำบัดเสียก่อนย่อมเป็นการก่ออันตรายต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง อันจะส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำสาธารณะ สัตว์และมนุษย์ที่ใช้แหล่งน้ำนั้นในการอุปโภคบริโภคต่อไปได้

ส่วนบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 105 และมาตรา 107 แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำไว้อย่างชัดเจน ซึ่งมาตรการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ การดูแล ปกป้องสิ่งแวดล้อมโดยตรง กล่าวคือ การกำหนดให้ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียต้องมีใบอนุญาตในการปฏิบัติหน้าที่และการกำหนดให้ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียดังกล่าวมีหน้าที่ในการจัดทำบันทึกหรือรายงานอันเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียให้ถูกต้องครบถ้วนนั้นเนื่องจากการขาดคุณสมบัติของผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียและการจัดทำข้อมูลเท็จในบันทึกหรือรายงานอันเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียอาจนำไปสู่การก่อกมลพิษทางน้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 105 และมาตรา 107 นั้นเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

4.1.1.3 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย

นอกจากการกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมต้องจัดส่งน้ำเสียจากการดำเนินกิจการของตนไปทำการบำบัดโดยระบบบำบัดน้ำเสียรวมที่มีอยู่ภายในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้นแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมต้องดำเนินการในลักษณะเช่นเดียวกันกับของเสียด้วย กล่าวคือ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมไม่จัดส่งของเสียที่เกิดจากการดำเนินกิจการของตนไปทำการกำจัดโดยระบบกำจัดของเสียรวมที่มีอยู่ภายในเขตควบคุมมลพิษหรือเขตท้องที่นั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรม ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 104

ทั้งนี้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมยังมีหน้าที่ในการจัดทำสถิติข้อมูลหรือรายงานอันเกี่ยวกับระบบการทำงาน หรืออุปกรณ์และเครื่องมือในการกำจัดของเสียในแต่ละวัน และมีหน้าที่ในการจัดทำบันทึกรายละเอียดเป็นหลักฐานไว้ ณ สถานที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งยังต้องจัดทำรายงานสรุปผลการทำงานของระบบ หรืออุปกรณ์และเครื่องมือดังกล่าวเสนอต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ณ สถานที่โรงงานอุตสาหกรรมนั้นตั้งอยู่อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมมิได้ดำเนินการตามหน้าที่ดังกล่าว ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 106

โดยในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมได้ว่าจ้างผู้อื่นให้ทำหน้าที่ในการควบคุมระบบกำจัดของเสียแล้ว ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการกำจัดของเสีย จำต้องมีใบอนุญาตในการปฏิบัติหน้าที่ โดยผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการกำจัดของเสียดังกล่าว มีหน้าที่ในการทำบันทึกหรือรายงานอันเกี่ยวกับการกำจัดของเสียด้วย ทั้งนี้หากผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้าง ให้บริการกำจัดของเสียไม่มีใบอนุญาตในการปฏิบัติหน้าที่และหากได้จัดทำบันทึกหรือรายงาน อันเกี่ยวกับการกำจัดของเสียเท็จ ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 105 ประกอบมาตรา 107

ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดหน้าที่ให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายสำหรับการป้องกันการ ก่อมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายเช่นเดียวกับการป้องกันการก่อมลพิษทางน้ำดังที่ได้อธิบาย ในหัวข้อ 4.2.1.2 ข้างต้น ดังนั้นบทกำหนดโทษทางอาญาในมาตรา 104 สำหรับกรณีของเสียอันตราย จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ และบทกำหนดโทษ ทางอาญาในมาตรา 105 และมาตรา 107 นั้นเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐาน ละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้นอกจากพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 จะกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษในแต่ละด้านดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังปรากฏบท กำหนดโทษทางอาญาในลักษณะที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ว่าเป็นบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการ ควบคุมมลพิษด้านใดเป็นการเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ เป็นบทกำหนดโทษทางอาญา สำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด อันสามารถแบ่งลักษณะ การกระทำความผิดทางอาญาดังกล่าว ได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐหรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวก ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ดังเช่นกรณีที่ผู้ก่อมลพิษหรือบุคคลอื่นใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐ ที่สั่งให้กระทำหรือร่วมกันกระทำการใดเพื่อควบคุม ระวัง หรือบรรเทาความเสียหายจากมลพิษ หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐห้ามมิให้กระทำการใดอันเป็นการเพิ่มความรุนแรง แก่ภาวะมลพิษดังกล่าว อันเป็นไปตามมาตรา 98

หรือในกรณีที่บุคคลใดขัดขวางมิให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าตรวจสอบในโรงงานอุตสาหกรรมหรือเขตที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียและสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับเหตุที่อาจก่อให้เกิดมลพิษ อันเป็นไปตามมาตรา 108

รวมถึงกรณีที่ผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือของเสียที่เจ้าหน้าที่รัฐเพิกถอนใบอนุญาตแล้วหรือมีคำสั่งให้ปิดหรือหยุดกิจการแต่ยังคงดำเนินกิจการต่อไปด้วย อันเป็นไปตามมาตรา 109

2. กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด (ในใบอนุญาต) ระเบียบ ข้อบังคับ หรือตามหนังสือเรียก

ดังเช่นในกรณีที่บุคคลใดไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้อันเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษในโรงงานอุตสาหกรรมหรือเขตนิคมอุตสาหกรรม อันเป็นไปตามมาตรา 100

ทั้งนี้รวมถึงกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของเจ้าหน้าที่รัฐอันเกี่ยวกับการจัดส่ง บำบัดน้ำเสียหรือจัดส่ง กำจัดของเสียและการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าว อันเป็นไปตามมาตรา 104

รวมทั้งกรณีหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมมิได้ดำเนินการในการจัดทำข้อมูลที่สำคัญและสรุปผลอันเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียเสนอต่อเจ้าหน้าที่รัฐ อันเป็นไปตามมาตรา 106

เห็นได้ว่าการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะข้างต้นมิได้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์โดยตรงแต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นการกำหนดโทษทางอาญาเพื่อให้เกิดความสะดอกและเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น

4.1.2 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535³

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นพระราชบัญญัติที่กล่าวถึงการจัดการปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการจัดการเหตุรำคาญ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุมการก่อกมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมเช่นกัน เนื่องจากการก่อเหตุรำคาญบางประการอาจถือเป็นการก่อกมลพิษได้ ดังเช่นกรณีที่มีการเททิ้งสิ่งใดในแหล่งน้ำ อันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่นเหม็นหรือละอองสารพิษหรือที่อาจก่อให้เกิดความเสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยกรณีเช่นนี้ถือเป็นการก่อกมลพิษทางน้ำประการหนึ่งแต่อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์หลักของพระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้มุ่งเน้นไปในด้านการควบคุมหรือการแก้ไขปัญหามลพิษโดยตรง

³ “พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535,” ราชกิจจานุเบกษา 134(22 มิถุนายน 2560). แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2560

เพียงแต่ต้องการขยายขอบเขตการกำกับ ดูแลสาธารณสุข สุขในท้องถิ่นให้ทั่วถึงเท่านั้น โดยการมอบอำนาจหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่รัฐในการดูแลสุขอนามัยของชุมชน⁴ โดยเฉพาะเรื่องเหตุรำคาญเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมิได้ปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษหรือบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ปรากฏแต่เพียงบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเท่านั้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นเป็นความผิด และต้องรับโทษทางอาญา อันสามารถแบ่งลักษณะของการกระทำความผิดทางอาญาดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ชัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ดังเช่นกรณีที่บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญไม่ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น รวมทั้งกรณีขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการระงับเหตุรำคาญ ดังกล่าวแทน และหากในกรณีที่สถานที่เอกชนเกิดเหตุรำคาญ แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่เอกชนยังใช้หรือยินยอมให้บุคคลอื่นใช้สถานที่นั้น อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น อันเป็นไปตามมาตรา 74

และกรณีที่ผู้ดำเนินกิจการยังคงดำเนินกิจการที่อาจก่อให้เกิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้หยุดการดำเนินกิจการดังกล่าวแล้ว หรือในกรณีที่ผู้ดำเนินกิจการไม่ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นกัน อันเป็นไปตามมาตรา 80

ทั้งนี้รวมถึงกรณีที่บุคคลใดไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการจัดหาข้อมูล เอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวด้วย อันเป็นไปตามมาตรา 79

⁴ ทรงพล พลเยี่ยม, "มาตรการทางอาญากับปัญหาการก่อให้เกิดมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม.", หน้า 190.

2. กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (ในใบอนุญาต) ระเบียบ ข้อบังคับหรือตามหนังสือเรียก ดังเช่นกรณีที่ถูกศาลไต่ไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียก อันเป็นไปตามมาตรา 74 และกรณีที่มีใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดไว้ในใบอนุญาตนั้น อันเป็นไปตามมาตรา 76

เห็นได้ว่าบทกำหนดโทษทางอาญาดังกล่าวข้างต้นเป็นบทกำหนดโทษทางอาญา สำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด อันมิได้มีวัตถุประสงค์ ในการลงโทษทางอาญาเพื่อควบคุม ป้องกันหรือแก้ไขปัญหามลพิษโดยตรง ทั้งที่การก่อเหตุรำคาญ ตามความหมายในพระราชบัญญัตินี้บางประการนั้นจัดเป็นการก่อมลพิษด้วยดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ปรากฏเพียงการกำหนดโทษทางอาญาที่เป็นไปเพื่อให้มีการปฏิบัติตาม มาตรฐาน กฎเกณฑ์ ข้อกำหนดบางประการของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของบ้านเมืองและเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น ซึ่งแท้จริงแล้วควรมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการก่อเหตุรำคาญด้วยโดยตรง มิใช่การกำหนดโทษทางอาญาเพียงกรณีการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าหน้าที่รัฐอันเกี่ยวกับการ ก่อเหตุรำคาญเท่านั้น

4.1.3 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535⁵

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุม วัตถุอันตรายให้มีความเหมาะสมและเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการดำเนินการใดอันเกี่ยวกับ วัตถุอันตราย เนื่องจากวัตถุอันตรายเป็นวัตถุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมได้⁶ โดยพระราชบัญญัตินี้มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจาก โรงงานอุตสาหกรรมในแง่ที่ว่า การดำเนินการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดของเสียอันตราย⁷ หรือกากของเสียอุตสาหกรรมที่มีสารพิษปะปนหรือที่เสื่อมคุณภาพ⁸ อันอาจเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิด

⁵ “พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535,” ราชกิจจานุเบกษา 109(6 เมษายน 2535). แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2562

⁶ **สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย** [ออนไลน์], 20 ตุลาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%c703/%c703-20-9999-update.pdf>

⁷ ของเสียอันตราย เช่น ของเสียประเภทโลหะ และของเสียที่ประกอบด้วยโลหะผสม ซึ่งได้แก่ พลวง สารหนู แคดเมียม ตะกั่ว ปปรอท เป็นต้น หรือชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษที่มีส่วนประกอบ ซึ่งได้แก่ ตัวเก็บประจุไฟฟ้า แบตเตอรี่ สวิตช์ที่มีปรอทเป็นองค์ประกอบในการทำงาน เศษแก้วจากหลอดรังสีแคโทด เป็นต้น

⁸ BOD Thailand, **ของเสียอันตราย** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://bodthai.net>

มลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายได้และของเสียอันตรายหรือกากของเสียอุตสาหกรรมดังกล่าวนั้น จัดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่อยู่ในความควบคุม ดูแลและจัดการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

นอกจากนี้โรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งที่ได้ดำเนินการผลิตสินค้าที่ใช้สารทำลาย ชั้นบรรยากาศ⁹ เป็นส่วนประกอบซึ่งอาจเป็นสาเหตุในการก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ โดยสารทำลายชั้นบรรยากาศดังกล่าวนั้นจัดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่ต้องมีการควบคุม ดูแล และจัดการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เช่นเดียวกัน

ดังนั้นการศึกษาบทบาทกำหนดโทษทางอาญาในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 นี้ จึงเป็นการศึกษาถึงบทกำหนดโทษทางอาญาที่บัญญัติขึ้นสำหรับการควบคุมวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เท่านั้น อันเป็นบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ และมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.3.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กำหนดให้การกระทำได้ต่อไปนี้เป็นความผิดและต้องได้รับโทษทางอาญา กล่าวคือ กรณีที่บุคคลใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศ อันเป็นวัตถุอันตรายปลอม วัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เนื่องจากอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้ หรือเป็นวัตถุอันตรายที่ผิดมาตรฐานหรือถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เนื่องจากไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้หรือเป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพรวมถึงวัตถุอันตรายที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ นั้น อันเป็นไปตามมาตรา 75 ถึงมาตรา 78

โดยการการผลิต นำเข้า ส่งออก มีไว้ในครอบครองหรือการนำผ่านซึ่งสารทำลาย ชั้นบรรยากาศที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐทุกครั้งเสียก่อน อันเป็นไปตามมาตรา 70/2 วรรคสองและมาตรา 73 ทั้งการกระทำได้กล่าวต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบด้วย อันเป็นไปตามมาตรา 72 และมาตรา 70/2 วรรคสาม

ทั้งนี้หากเจ้าของสารทำลายชั้นบรรยากาศที่ถูกเพิกถอนทะเบียนแล้ว แต่ไม่จัดการทำลายหรือดำเนินการกับสารทำลายชั้นบรรยากาศนั้นตามที่เจ้าหน้าที่รัฐมีคำสั่ง ภายในระยะเวลาที่กำหนด ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาอันเป็นไปตามมาตรา 71

⁹ สารเอซีเอฟซี (HCFCs) และสารซีลเฟอรไดออกไซด์

นอกจากกรณีการนำเข้า ส่งออก มีไว้ในครอบครองหรือการไม่ทำลาย ซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศ อันจะต้องได้รับโทษทางอาญาแล้วนั้น ยังกำหนดให้บุคคลใดที่เจตนา ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณหรือสาระสำคัญอันเกี่ยวกับ สารทำลายชั้นบรรยากาศหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความรู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่า อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดรวมถึงกรณีขายสารทำลายชั้นบรรยากาศโดยไม่มีฉลากหรือมีฉลาก แต่การแสดงฉลากไม่ถูกต้องหรือเป็นฉลากที่ถูกสั่งให้เลิกใช้หรือให้แก้ไขแต่ไม่ได้แก้ไขให้ถูกต้อง ก่อนออกขาย ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเช่นเดียวกันอันเป็นไปตามมาตรา 82 และมาตรา 83

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในมาตรา 71 มาตรา 75 ถึงมาตรา 78 มาตรา 82 และมาตรา 83 ถือเป็นกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิด เนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ การผลิต นำเข้า ส่งออก การมีไว้ในครอบครองและการไม่จัดการทำลายซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศที่มีได้เป็นไปตามมาตรการ หรือมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้มีไว้ในครอบครองหรือเจ้าของได้และอาจเป็นอันตรายต่อชั้นโอโซนในชั้นบรรยากาศ อันถือเป็นการก่อมลพิษทางอากาศประการหนึ่งด้วย ทั้งการทำให้เกิดความเข้าใจผิดในข้อมูลสำคัญ ของสารทำลายชั้นบรรยากาศและการจำหน่ายโดยไม่มีฉลากหรือแสดงฉลากไม่ถูกต้องนั้น ย่อมสังเกตเห็นได้ว่าอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของผู้ซื้อหรือผู้มีไว้ในครอบครอง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าการผลิต นำเข้า ส่งออก มีไว้ในครอบครองหรือการนำเข้าซึ่งสารทำลายชั้นบรรยากาศจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐ เสียก่อนในมาตรา 70/2 วรรคสองและมาตรา 73 ทั้งจะต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบในมาตรา 72 และมาตรา 70/2 วรรคสามนั้นเป็นการกำหนดมาตรการในการควบคุม ดูแลและจัดการอันเกี่ยวกับวัตถุอันตรายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการดำเนินการต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม

4.1.3.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับ ของเสียอันตราย

ดังที่ได้อธิบายในข้างต้นว่าของเสียอันเกิดจากกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม หรือที่เรียกว่ากากของเสียอุตสาหกรรมนั้นถือเป็นของเสียอันตรายที่จัดเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3

ตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย ดังนั้นการดำเนินการจัดการที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายดังกล่าว จะต้องพิจารณาตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ด้วยเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ภายหลังจากโรงงานอุตสาหกรรมใดก่อให้เกิดของเสียอันตรายแล้ว โรงงานอุตสาหกรรมแห่งนั้นจำเป็นต้องนำของเสียอันตรายไปทำการบำบัดหรือกำจัดต่อไปให้ถูกต้องตามวิธีการแก้ของเสียอันตรายแต่ละประเภท ซึ่งหากมิได้ดำเนินการให้ถูกต้องและเหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ที่เกิดปัญหา ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย

พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมใด มีไว้ในครอบครองซึ่งของเสียอันตรายเสื่อมคุณภาพ ดังที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 77 กล่าวคือ โรงงานอุตสาหกรรมมิได้นำของเสียอันตรายเสื่อมคุณภาพดังกล่าวไปทำการบำบัดหรือกำจัดตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้การที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดโทษทางอาญา สำหรับกรณีดังกล่าวเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ เพราะหากโรงงานอุตสาหกรรมมิได้ทำการบำบัดหรือกำจัดของเสียอันตรายและลักลอบทิ้งของเสียอันตรายในพื้นที่ที่มีได้จัดเตรียมไว้สำหรับการดังกล่าวซึ่งถือเป็นการก่อมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายและมลพิษนั้นย่อมก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของประชาชนที่อาศัยในบริเวณนั้น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมโดยรอบย่อมเสื่อมโทรมเพราะสารเคมีหรือองค์ประกอบอื่นใดที่พบในของเสียอันตรายที่มีได้รับการบำบัดหรือกำจัดโดยวิธีที่ถูกต้อง

ทั้งนี้นอกจากพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 จะได้กำหนดโทษทางอาญา สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการใดต่อวัตถุอันตราย อันอาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ หรือมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายแล้ว ยังพบการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำ ในลักษณะที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ว่าเป็นบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษด้านใด เป็นการเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ เป็นบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด อันสามารถแบ่งลักษณะการกระทำความผิดทางอาญา ดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ดังเช่นกรณีที่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้นำผ่านหรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ไม่ระงับการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน ไม่แก้ไขปรับปรุงหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นไปตามมาตรา 85 และกรณีที่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า

ผู้ส่งออกหรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายไม่ดำเนินการแก้ไขการประกอบกิจการ อันอาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด อันเป็นไปตามมาตรา 85/1

ทั้งนี้รวมถึงกรณีที่บุคคลใดไม่อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าตรวจค้นสถานที่ ยานพาหนะหรือวัตถุอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตราย หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐ ในการกัก ยึดอายัดซึ่งวัตถุอันตรายหรือวัตถุ สิ่งของอื่นใดที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นตัวอย่าง ในการตรวจสอบ อันเป็นไปตามมาตรา 86

2. กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (ในใบอนุญาต) ระเบียบ ข้อบังคับหรือตามหนังสือเรียก ดังเช่นกรณีที่ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการใดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้ มิได้ยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายในกรณีสูญหาย ลบเลือนหรือชำรุดในสาระสำคัญต่อเจ้าหน้าที่รัฐภายในระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงกรณีที่ได้รับ ใบอนุญาตดังกล่าวมิได้แสดงใบอนุญาตหรือใบแทนไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการ ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น อันเป็นไปตามมาตรา 81

3. กรณีไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน

ดังเช่นในกรณีที่บุคคลใดไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุอันตรายใดๆ ตามที่คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการสั่งหรือที่เจ้าหน้าที่รัฐมีหนังสือเรียกเพื่อประกอบการ พิจารณา อันเป็นไปตามมาตรา 70

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้นนั้นเห็นได้ว่าเป็นไป เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่ง หลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดของเจ้าหน้าที่รัฐและเพื่อให้เกิดความเกรงกลัว ในการปฏิบัติตามที่เจ้าหน้าที่รัฐสั่งเท่านั้น มิได้มีลักษณะเป็นไปเพื่อป้องกันหรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ของสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์โดยตรง

4.1.4 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535¹⁰

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุม ดูแล การก่อกมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม โดยบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดถึงขั้นตอน หลักเกณฑ์ตั้งแต่การจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การดำเนินการรวมถึงการกำกับดูแล

¹⁰ “พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535,” ราชกิจจานุเบกษา 109(9 เมษายน 2535). แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2562

โรงงานอุตสาหกรรมและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ¹¹ โดยบทบัญญัติข้างต้นล้วนมีความสำคัญต่อการควบคุมการก่อกมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้นเนื่องจากหากโรงงานอุตสาหกรรมไม่ดำเนินการตามขั้นตอน หลักเกณฑ์หรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐตามที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดและก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความเสียหายหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัยของประชาชน รวมถึงสิ่งแวดล้อมแล้วย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา ทั้งนี้บทกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นบทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.4.1 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางอากาศ

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้มอบอำนาจให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมมีอำนาจในการออกกฎกระทรวงเพื่อนำมาใช้ในการควบคุมการดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นการศึกษาถึงลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาอันเป็นการก่อกมลพิษทางอากาศนั้นจำต้องศึกษาจากกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535)¹² ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 8 (1)(2) (3) (4) (5) (6) และ (8) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยกฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดห้ามมิให้โรงงานอุตสาหกรรมระบายอากาศเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม เว้นแต่จะได้กระทำการใดที่ทำให้อากาศที่ระบายออกนั้นมีปริมาณของสารเจือปนไม่เกินกว่าค่าที่รัฐมนตรีกำหนด กล่าวคือ โรงงานอุตสาหกรรมจำต้องมีการบำบัดอากาศเสียก่อนปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ ทั้งนี้หากโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยอากาศเสียสู่ชั้นบรรยากาศโดยมิได้ทำการบำบัดเสียก่อน ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 45

กรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยอากาศเสียสู่ชั้นบรรยากาศโดยมิได้บำบัดอากาศเสียขึ้นก่อนถือเป็นการก่อกมลพิษทางอากาศเนื่องจากอากาศเสียนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพอากาศ ชั้นบรรยากาศและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์โดยตรง กล่าวคือ อาจก่อให้เกิดโรคที่เกี่ยวกับทางเดินหายใจได้ดังนั้นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยอากาศเสีย จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

¹¹ พงษ์พิลัย วรณราช, *สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535* [ออนไลน์], มิถุนายน 2547 แหล่งที่มา: http://web.krisdika.go.th/data/lawabout/lawdetail/lawdetail_054.htm

¹² “กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535,” *ราชกิจจานุเบกษา* 133(30 ธันวาคม 2559).

4.1.4.2 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำ

นอกจากกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 8 (1)(2) (3) (4) (5) (6) และ (8) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษอากาศแล้ว ยังปรากฏการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษทางน้ำด้วยเช่นกัน โดยกฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดห้ามมิให้โรงงานอุตสาหกรรมระบายน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรมเว้นแต่จะได้กระทำการใดอันทำให้น้ำเสียนั้นมีลักษณะตามที่รัฐมนตรีกำหนดกล่าวคือ มีลักษณะที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ ทั้งนี้การระบายน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมโดยมิได้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนนั้นย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 45

กรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ โดยมิได้ทำการบำบัดน้ำเสียก่อนนั้นถือเป็นเป็นการก่อกมลพิษทางน้ำโดยตรง เนื่องจากการปล่อยน้ำเสียดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำนั้น รวมถึงสัตว์และมนุษย์ที่อุปโภค บริโภคน้ำจากแหล่งน้ำดังกล่าว ดังนั้นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสีย จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

4.1.4.3 บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย

นอกจากกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 8 (1)(2) (3) (4) (5) (6) และ (8) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษอากาศและมลพิษทางน้ำแล้ว ยังปรากฏการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการควบคุมการก่อกมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย กล่าวคือ กฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดให้โรงงานอุตสาหกรรมต้องแยกเก็บสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้ว ซึ่งมีวัตถุมีพิษปนอยู่ด้วยไว้ในที่รองรับที่เหมาะสมและมีฝาปิดมิดชิดทั้งยังต้องจัดให้มีการกำจัดสิ่งดังกล่าวด้วยวิธีการที่ปลอดภัยและไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ ทั้งนี้ยังกำหนดห้ามมิให้นำสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช่แล้วออกนอกบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งหากโรงงานอุตสาหกรรมฝ่าฝืนโดยไม่ดำเนินการแยกเก็บของเสียอันตรายในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เป็นการเฉพาะหรือกำจัดของเสียอันตรายด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม

รวมถึงหากนำของเสียอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมโดยมิได้รับอนุญาต
ย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา 45

กรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมไม่ดำเนินการแยกเก็บของเสียอันตรายในสถานที่
ที่จัดเตรียมไว้เป็นการเฉพาะหรือกำจัดของเสียอันตรายด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมถือเป็นการก่อกมลพิษ
ที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายเนื่องจากการกระทำดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ
โรงงานอุตสาหกรรมอาจลักลอบทิ้งของเสียอันตรายนอกพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมิได้เป็นพื้นที่
ที่จัดเตรียมไว้สำหรับการกำจัดของเสียอันตรายอันอาจส่งผลกระทบต่อดินและน้ำในดินของบริเวณ
ดังกล่าว รวมถึงสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวด้วย ดังนั้นการกำหนดโทษ
ทางอาญาสำหรับกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมมิได้ดำเนินการจัดการกับของเสียอันตรายให้เหมาะสม
ดังกล่าวจึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อก่อกมลพิษ

ส่วนกรณีที่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐสำหรับการนำของเสียอันตราย
ออกนอกบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมนั้นเป็นการกำหนดมาตรการสำหรับการขนส่งของเสียอันตราย
ซึ่งหากบุคคลใดมิได้รับอนุญาตแต่ยังคงฝ่าฝืนนำของเสียอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม
ถือเป็นการละเมิดมาตรฐานที่กำหนดไว้เพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการกำหนดโทษทางอาญา
สำหรับกรณีนำของเสียอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมโดยมิได้รับอนุญาต
จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้อย่างที่กล่าวไปข้างต้นว่าพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับ
ขั้นตอน หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การดำเนินการรวมถึงการกำกับ ดูแล
โรงงานอุตสาหกรรมโดยการกำหนดบทบัญญัติข้างต้นมีความมุ่งหมายเพื่อควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม
ให้ดำเนินไปตามครรลองที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้
จึงมุ่งเน้นไปที่อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการควบคุมการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมด้วย
เป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่านอกจากบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตาม
มาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่อธิบายไปข้างต้นแล้ว ยังปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับ
บทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด
อันสามารถแบ่งลักษณะการทำความผิดทางอาญาดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ชัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ดังเช่นกรณีบุคคลใดชัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าตรวจค้นโรงงานอุตสาหกรรม ยานพาหนะ สภาพเครื่องจักร หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการกัก ยึด आयัดซึ่งผลิตภัณฑ์หรือวัตถุ สิ่งของอื่นใดที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นอย่างในการตรวจสอบ อันเป็นไปตามมาตรา 56

รวมถึงกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมใดไม่ดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินให้ถูกต้องเหมาะสมภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด อันเป็นไปตามมาตรา 57

2. กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (ในใบอนุญาต) ระเบียบ ข้อบังคับหรือตามหนังสือเรียก

ดังเช่นกรณีผู้ประกอบการโรงงานจำพวกที่ 2 แจ้งการประกอบกิจการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง อันเป็นไปตามมาตรา 49 หรือกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ โรงงานอุตสาหกรรมมิได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเกี่ยวกับการเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักร อันเป็นไปตามมาตรา 51

3. กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่รัฐไม่อนุญาตให้กระทำการใด

ดังเช่นกรณีที่ผู้ที่ประสงค์จะประกอบกิจการ จัดตั้งหรือดำเนินกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 ต่อไปโดยไม่ได้รับใบอนุญาต อันเป็นไปตามมาตรา 50 และมาตรา 51 กรณีที่ผู้ใดขยายโรงงานอุตสาหกรรมโดยไม่ได้รับใบอนุญาตขยายโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว อันเป็นไปตามมาตรา 52

4. กรณีไม่แจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบถึงการแก้ไข การปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังเช่นกรณีที่บุคคลใดประสงค์จะประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 2 โดยไม่ได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบ อันเป็นไปตามมาตรา 48 หรือกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตที่ประสงค์จะเลิกประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมแต่มิได้แจ้งเป็นหนังสือต่อเจ้าหน้าที่รัฐภายใน 30 วันก่อนวันเลิกประกอบกิจการ อันเป็นไปตามมาตรา 51 และกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เครื่องจักรที่ใช้เป็นเครื่องต้นกำลัง เครื่องจักรที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดมลพิษหรือมาตรการป้องกันหรือลดเหตุเดือดร้อนรำคาญหรือพลังงาน

ของเครื่องจักรเป็นอย่างอื่นแต่ผู้รับใบอนุญาตมิได้แจ้งเป็นหนังสือต่อเจ้าหน้าที่รัฐภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีการดำเนินการดังกล่าว อันเป็นไปตามมาตรา 51

เห็นได้ว่าการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวข้างต้น เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนด อันเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม การขยายโรงงานอุตสาหกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงการไม่อำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ จึงเห็นว่าการกำหนด โทษทางอาญาในลักษณะดังกล่าวเพื่อให้การเป็นไปตามแนวปฏิบัติของฝ่ายปกครองเป็นสำคัญเท่านั้น

4.2 ตารางแสดงการแบ่งแยกลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและอัตราโทษที่ปรากฏ ในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

ตารางเปรียบเทียบการกำหนดโทษที่ปรับในกฎหมายควบคุมสิ่งของประเทศไทย

กำหนดโทษทางอาญา		กำหนดโทษทางแพ่ง	มาตราบังคับทางปกครอง
1. โทษทางอาญาสถาน	โทษ/โทษทางอาญาสถาน		
2. กรณีกระทำการก่อ	มลพิษ		
3.กรณีไม่ปฏิบัติตาม	สั่งแหวดล้อม มาตรการเกี่ยวกับ		
4. กรณีไม่ได้รับอนุญาต	จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือไม่ได้ ขออนุญาตเสียก่อน		
5. กรณีไม่ปฏิบัติตาม	เงื่อนไขหรือคำสั่งที่ เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด		
6. กรณีเป็นผู้ใช้หรือ	ผู้สนับสนุนหรือกระทำการไทย ประมาท		
7. กรณีผู้บุกรุกเป็น	ผู้กระทำความผิด		
8. กรณีกระทำความผิดซ้ำ			
9. กำหนดโทษปรับรายวัน			

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางแสดงประเภทของการกระทำตามผิดที่แปดตามลักษณะของการกระทำ

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากกระทำการก่อกมลพิษ						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำได้โดยประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 71 หรือมาตรา 72	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
2. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 71 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 41 กล่าวคือ เจ้าของวัตถุอันตรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียนไม่จัดการทำลายหรือดำเนินการกับวัตถุอันตรายของตนตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 75 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (1) กล่าวคือ ผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายปลอม สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีบำบัดตามควรที่จะป้องกันได้	ไม่เกิน 7 ปี	ไม่เกิน 700,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้าผู้ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท	-
	มาตรา 75 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (5) กล่าวคือ ผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียนสำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีบำบัดตามควรที่จะป้องกันได้	ไม่เกิน 7 ปี	ไม่เกิน 700,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้าผู้ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท	-
	มาตรา 76 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (2) กล่าวคือ ผลิต นำเข้าส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้	ไม่เกิน 5 ปี	ไม่เกิน 500,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้าผู้ส่งออก หรือผู้ไม่มีใบครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากกระทำการก่อมลพิษ						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
2. พระราชบัญญัติว่าด้วยอัตราโทษ พ.ศ. 2535	มาตรา 76 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (5) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้	ไม่เกิน 5 ปี	ไม่เกิน 500,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท	-
	มาตรา 77 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (3) ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	ผู้กระทำโดยประมาทต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท	-
	มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (4) ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ต้องขึ้นทะเบียน แต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้	ไม่เกิน 3 ปี	ไม่เกิน 300,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 82 ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณหรือสาระสำคัญประการอื่นอันเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ไม่ว่าจะตนเองหรือผู้อื่นทำหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นว่านั้น	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	การกระทำผิดซ้ำอีกภายในหกเดือนนับแต่วันกระทำความผิดครั้งแรกก่อน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับ ไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	-
	มาตรา 83 ผู้ใดขายวัตถุอันตรายโดยไม่มีฉลากหรือมีฉลากแต่ฉลากหรือการแสดงฉลากไม่ถูกต้องหรือขายวัตถุอันตรายที่มีฉลากที่คณะกรรมการสั่งเลิกใช้หรือให้แก่เกินตามมาตรา 50	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาท ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท	ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ขายวัตถุอันตราย ดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากกระทำการก่อมลพิษ

ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	<p>มาตรา 45 ผู้ได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตาม มาตรา 8 (1) (2) (3) (4) (5) หรือ (8) หรือประกาศของ รัฐมนตรีที่ออกตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าว</p>	-	ไม่เกิน 200,000 บาท	-	มาตรา 62 ผู้ใดเคยถูกลงโทษเพราะเหตุกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้แล้วครั้งหนึ่ง ถ้าได้กระทำความผิดในบทบัญญัติเดียวกันที่เคยถูกลงโทษแล้วนั้นซ้ำอีก ให้ศาลพิจารณากำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นอย่างน้อยอีก 1 ใน 3 ของอัตราโทษจำคุกหรือเพิ่มโทษอีกกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดนั้น	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 107 ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการผู้ทำบันทึกหรือรายงานใดที่ตนมีหน้าที่ต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ มาตรา 110 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ได้จ้างบุคคลที่ถูกเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมแล้ว ให้ควบคุมการทำงานของระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียซึ่งตนมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
2. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 70/2 วรรคสาม ผู้ได้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20/2 วรรคหก กล่าวคือ ผู้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แห่งมาตรา 20/2 มิได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (1/1) และ (2) มาตรา 72 ผู้ได้นำผ่านมาตรา 23 วรรคสาม กล่าวคือ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (1/1) (2) และ (3)	-	ไม่เกิน 50,000 บาท	-	-	-
		ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	-	-
		ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการแข่งขันหรือมิได้ขออนุญาตเสียก่อน

ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ซื้อ/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 105 ผู้ได้รับจ้างเป็นผู้ควบคุมหรือรับจ้างให้บริการ บำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ตามมาตรา 73	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
2. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 70/2 วรรคสอง ผู้ได้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20/2 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้ได้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ในแต่ละครั้งมิได้รับอนุญาตจาก พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 73 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 36 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมิไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	ผู้ซื้อหรือผู้สนับสนุนในการกระทำ ความผิดตามมาตรา 73 ในส่วนที่ เกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นสารเคมีพิษหรือสารที่ใช้ผลิต สารเคมีพิษที่ระบุในอนุสัญญาห้ามอาวุธ เคมีตามประกาศของรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตามมาตรา 18 ต้องระวางโทษ เช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทพระราชโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 98 ผู้ได้แผ่นดินหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ออกตามมาตรา 9 หรือขัดขวางการกระทำใดๆ ตามคำสั่งดังกล่าว	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา 74 หรือมาตรา 75 วรรคหนึ่ง หรือกฎกระทรวงที่ ออกตามมาตรา 80	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 108 ผู้ได้ขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษในการปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา 82 (1)	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 109 ผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือของเสีย ผู้ใดที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษมีคำสั่งให้หยุด หรือปิดการดำเนินงานบริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของ เสียตามมาตรา 82 (4) หรือผู้ควบคุมผู้ใดที่เจ้าพนักงาน ควบคุมมลพิษมีคำสั่งให้พักถอนการเป็นผู้ควบคุมมลพิษตาม มาตรา 82 (5) ผู้ได้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ควบคุมมลพิษหรือผู้ฝ่าฝืนดำเนินกิจการต่อไป	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
2. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535	มาตรา 74 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา 27 วรรคหนึ่ง โดยไม่มีเหตุหรือขอแก้ตัวอันสมควร กล่าวคือ บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับกรก่อ หรืออาจก่อให้เกิดเหตุร้ายกาจนั้นไม่ระงับหรือป้องกัน เหตุร้ายกาจภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง	ไม่เกิน 3 เดือน	ปรับ ไม่เกิน 25,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 74 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา 28 วรรคสาม โดยไม่มีเหตุหรือขอแก้ตัวอันสมควร กล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือ ห้ามมิให้เจ้าของหรือครอบครองสถานที่เอกชนที่เกิดเหตุ ร้ายกาจขึ้น ให้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือ บางส่วนจนกว่าจะพอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่า ได้มีการระงับเหตุร้ายกาจนั้นแล้วก็ได้ แต่เจ้าของหรือผู้ ครอบครองสถานที่เอกชนดังกล่าวมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของ เจ้าพนักงานท้องถิ่น	ไม่เกิน 3 เดือน	ปรับ ไม่เกิน 25,000 บาท	✓	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
2. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535	มาตรา 74 ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นตามมาตรา 27 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้ใดขัดขวาง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการระงับ เหตุรำคาญ ในกรณีที่เป็นต้นเหตุ หรือเกี่ยวข้องกับ การก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุรำคาญนั้นไม่ระงับหรือป้องกัน เหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรที่ระบุไว้ในคำสั่ง	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 25,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 76 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดไว้ในใบอนุญาต ตามมาตรา 33 วรรคสอง	-	ไม่เกิน 10,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 79 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกหรือไม่ยอมแจ้ง ชื่อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือ ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 44	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 80 ผู้ดำเนินกิจการผู้ใดดำเนินกิจการในระวางที่มี คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้หยุดดำเนินกิจการ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 45 มาตรา 52 หรือมาตรา 65 วรรคสอง โดยไม่มีเหตุหรือขอแก้ตัว อันสมควร	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	ปรับอีกไม่เกินวันละ 25,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังไม่ ปฏิบัติตามคำสั่ง

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 70 ผู้ใดไม่ทำให้ถ้อยคำหรือไม่ใส่เอกสารหรือวัตถุใดๆ ตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการสั่งตามมาตรา 14 หรือที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือเรียกตามมาตรา 54 (4) มาตรา 81 ผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 30 กล่าวคือ ในกรณีใบอนุญาตหรือใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายสูญหายลบเลือนหรือชำรุดในสาระสำคัญ ผู้ที่ได้รับอนุญาตไม่ยื่นคำขอรับใบแทนในใบอนุญาตหรือใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบการสูญหาย ลบเลือนหรือชำรุด	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 81 ผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 31 กล่าวคือ ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งมีอายุใช้ได้เกินสามเดือน มิได้แสดงใบอนุญาตหรือใบแทนไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น	-	ไม่เกิน 10,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 85 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 52 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งวัตถุดิบรายนั้นระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไข หรือปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้อง แต่ผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 30,000 บาท	✓	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 85/1 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 52/1 กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือผู้ไม่มีใบครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ที่ประกอบกิจการอันมีสภาพที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ให้แก่เขตตามเงื่อนไขที่กำหนด แต่ผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 30,000 บาท	✓	-	-
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 86 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา 54	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 48 ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 2 โดยไม่ได้แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 49 ผู้ประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 2 ผู้ใดแจ้ง การประกอบกิจการไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงตามมาตรา 11 วรรคสองหรือไม่ปฏิบัติ ตามมาตรา 11 วรรคห้าหรือมาตรา 33	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 50 ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 โดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง หรือตั้งโรงงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 12 วรรค สอง	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทพระราชวังไทย			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
4. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 19/1 วรรคแรก กล่าวคือ เมื่อผู้รับใบอนุญาตเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เครื่องจักรที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดมลพิษหรือมาตรการป้องกันหรือลดเหตุเดือดร้อนรำคาญหรือพลังงานของเครื่องจักรเป็นอย่างอื่น แต่ผู้รับใบอนุญาตมิได้แจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการดำเนินการดังกล่าว	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 19/1 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้ได้รับอนุญาตในการดำเนินการเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรต้องดำเนินการในโรงงาน มิได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ผู้รับใบอนุญาตที่ประสงค์จะเลิกประกอบกิจการโรงงาน มิได้แจ้งเป็นหนังสือต่อผู้อนุญาตภายในสามสิบวันก่อนวันเลิกประกอบกิจการ	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตซึ่งประสงค์จะเปลี่ยนแปลงโรงงานจำพวกที่ 3 เป็นโรงงานจำพวกที่ 1 หรือโรงงานจำพวกที่ 2 แล้วแต่กรณี มิได้แจ้งการเลิกประกอบกิจการโรงงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 วรรคแรก กล่าวคือ เมื่อโรงงานจำพวกที่ 2 หรือโรงงาน จำพวกที่ 3 หยุดดำเนินการติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งปี ผู้ประกอบการโรงงานจำพวกที่ 2 หรือผู้รับใบอนุญาต ผู้ประกอบการโรงงานจำพวกที่ 3 แล้วแต่กรณี มิได้แจ้งเป็น หนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในเจ็ดวันนับแต่ วันพ้นกำหนดหนึ่งปี	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 วรรค สอง กล่าวคือ ในกรณีที่ใช้ประกอบการกิจการโรงงานจำพวกที่ 2 ประสงค์จะประกอบกิจการโรงงานต่อไป แต่มิได้แจ้ง เป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนเริ่มประกอบกิจการ	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 18/1 วรรคสอง กล่าวคือ การขยายโรงงานตามมาตรา 18 เพื่อวัตถุประสงค์ เฉพาะเจาะจงซึ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องขออนุญาต แต่ผู้นั้นไม่ดำเนินการแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 52 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดขยายโรงงานโดย ไม่ได้รับใบอนุญาตขยายโรงงานตามมาตรา 18	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	-	-

กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 56 ผู้ได้จัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 35	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 20,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 57 ผู้ได้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งสั่งตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 59 ผู้ได้จัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่บุคคล ซึ่งปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้เข้าจัดทำ เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งตามมาตรา 42	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-

กรณีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทพระราชวังไทย			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 111 ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการหรือผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำ ความผิดนั้น	-	-	-	-	-
2. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535	มาตรา 84/1 ในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคล นั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย	-	-	-	-	-

กรณีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทพระราชวังไทย			กรณีเป็นผู้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้ง ปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัดอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 87/2 ในกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัตินี้ กรรมการ ผู้จัดการหรือผู้ช่วยชาว บุคคลากรเฉพาะหรือบุคคลใดซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการกระทำความผิดนั้นต้องรับผิดชอบที่บัญญัติไว้สำหรับ ความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ากรรมการกระทำการนั้นได้ กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย	-	-	-	-	-
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 63 ในกรณีทั้งที่ทั้งส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลอื่น กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการกระทำอันเป็นความผิดนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่ากรรมการกระทำการนั้นได้กระทำได้โดยตนมิได้รู้เห็น หรือยินยอมด้วย	-	-	-	-	-

ตารางแสดงประเภทของการกระทำความผิดที่แบ่งตามอัตราโทษ

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำได้โดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 98 ผู้ได้แผ่นดินหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ออกตามมาตรา 9 หรือขัดขวางการกระทำใดๆ ตามคำสั่งดังกล่าว	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ได้ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 71 หรือผู้ได้ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 72	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ได้ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามมาตรา 74 หรือมาตรา 75 วรรคหนึ่ง หรือกฎกระทรวง ที่ออกตามมาตรา 80	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 105 ผู้ได้รับจ้างเป็นผู้ควบคุมหรือรับจ้างให้บริการ บำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียโดยไม่ได้รับใบอนุญาต ตามมาตรา 73	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทพระราชวังไทย			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535	มาตรา 107 ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการผู้ทำบันทึก หรือรายงานใดที่ตนมีหน้าที่ต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ โดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 108 ผู้ได้ชดเชยหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ เจ้าพนักงานควบคุมพิษในกรปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา 82 (1)	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 109 ผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือของเสีย ผู้ได้ที่เจ้าพนักงานควบคุมพิษมีคำสั่งให้หยุด หรือปิดการดำเนินงานบริการบำบัดน้ำเสีย หรือกำจัดของ เสียตามมาตรา 82 (4) หรือผู้ควบคุมผู้ได้ที่เจ้าพนักงาน ควบคุมพิษมีคำสั่งให้พักก่อนการเป็นผู้ควบคุมพิษตาม มาตรา 82 (5) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ควบคุมพิษหรือฝ่าฝืนดำเนินกิจการต่อไป	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
2. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535	มาตรา 74 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 27 วรรคหนึ่ง โดยไม่เหตุหรือขอแก้ตัวอันสมควร กล่าวคือ บุคคลซึ่งเป็นต้นเหตุหรือเกี่ยวข้องกับการก่อหรืออาจก่อให้เกิดเหตุร้ายกาจนั้นไม่ระงับหรือป้องกันเหตุร้ายกาจภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 25,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 74 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 28 วรรคสาม โดยไม่เหตุหรือขอแก้ตัวอันสมควร กล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นออกคำสั่งเป็นหนังสือห้ามมิให้เจ้าของหรือครอบครองสถานที่เอกชนที่เกิดเหตุร้ายกาจขึ้น ให้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนจนกว่าจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นว่าได้มีการระงับเหตุร้ายกาจนั้นแล้วก็ได้ แต่เจ้าของหรือครอบครองสถานที่เอกชนดังกล่าวมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 25,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทพระราชโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
2. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535	มาตรา 74 ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นตามมาตรา 27 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้ใดขัดขวาง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการระงับ เหตุรำคาญ ในกรณีที่เกิดเหตุหรือเหตุอื่นที่เกี่ยวข้องกับ การก่อหรือออกอื้อให้เกิดเหตุรำคาญนั้นไม่ระงับหรือป้องกัน เหตุรำคาญภายในเวลาอันสมควรตามที่ระบุไว้ในคำสั่ง	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 25,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 80 ผู้ดำเนินกิจการผู้ใดดำเนินกิจการในระหว่างที่มี คำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้หยุดดำเนินกิจการ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 45 มาตรา 52 หรือมาตรา 65 วรรคสอง โดยไม่มีเหตุหรือขอแก้ตัว อันสมควร	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	ปรับอีกไม่เกินวันละ 25,000 บาท ตลอดเวลาที่ยังไม่ ปฏิบัติตามคำสั่ง
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 70/1 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20/1 กล่าวคือ ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรเฉพาะซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการดำเนินการเกี่ยวกับวัตถุอันตราย มิได้ปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบกำหนด โดยความเห็นของคณะกรรมการโดยประกาศในราชกิจจานุ เบกษา	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 70/2 วรรคสอง ผู้ได้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20/2 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ในแต่ละครั้งมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 70/2 วรรคสาม ผู้ได้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20/2 วรรคหก กล่าวคือ ผู้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แห่งมาตรา 20/2 มิได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (1/1) และ (2)	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 71 ผู้ได้ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 41 กล่าวคือ เจ้าของวัตถุอันตรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียนไม่จัดการทำลายหรือดำเนินการกับวัตถุอันตรายของตนตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทพระราชโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 72 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคสาม กล่าวคือ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ไม่ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20 (1) (1/1) (2) และ (3)	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 73 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 23 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ภายใต้งบบังคับบัญญัติมาตรา 36 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำ ความผิดตามมาตรา 73 ในส่วนที่ เกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นสารเคมีพิษหรือสารที่ใช้ผลิต สารเคมีพิษที่จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์หรือ สัตว์ตามประกาศของรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตามมาตรา 18 ต้องระวางโทษ เช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น	-
	มาตรา 75 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (1) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายปลอม สำหรับบริโภคเพื่อกอมนพะเป็นย เพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้	ไม่เกิน 7 ปี	ไม่เกิน 700,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุ อันตรายดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวาง โทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทพระราชโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติวัดอุ้นทราย พ.ศ. 2535	<p>มาตรา 75 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (5) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียนสำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้</p> <p>มาตรา 76 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (2) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีระเบียบตามที่ขึ้นทะเบียนไว้</p> <p>มาตรา 76 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (5) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีระเบียบตามที่ขึ้นทะเบียนไว้</p>	ไม่เกิน 7 ปี	ไม่เกิน 700,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท	-
	<p>มาตรา 76 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (2) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีระเบียบตามที่ขึ้นทะเบียนไว้</p> <p>มาตรา 76 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (5) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีระเบียบตามที่ขึ้นทะเบียนไว้</p>	ไม่เกิน 5 ปี	ไม่เกิน 500,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท	-
	<p>มาตรา 76 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (5) กล่าวคือ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน สำหรับกรณีเพิกถอนทะเบียนเพราะไม่มีระเบียบตามที่ขึ้นทะเบียนไว้</p>	ไม่เกิน 5 ปี	ไม่เกิน 500,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาทของผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายดังกล่าว ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท	-
	<p>มาตรา 77 ผู้ได้ฝ่าฝืนมาตรา 45 (3) ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ</p>	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาท ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 45 (4) ถ้าเป็นการกระทำเกี่ยวกับวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายที่ต้องขึ้นทะเบียน และมีได้ขึ้นทะเบียนไว้	ไม่เกิน 3 ปี	ไม่เกิน 300,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 82 ผู้ใดโดยเจตนาก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณหรือสาระสำคัญของสารอื่นอันเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ไม่ว่าจะเป็นอย่างตนเองหรือผู้อื่นทำหรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเช่นนั้น	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	การกระทำผิดซ้ำอีกภายในหกเดือนนับแต่วันกระทำความผิดครั้งก่อน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ	-
	มาตรา 83 ผู้ใดขายวัตถุอันตรายโดยไม่มีฉลากหรือมีฉลากแต่ฉลากหรือการแสดงฉลากไม่ถูกต้องหรือขายวัตถุอันตรายที่มีฉลากที่คณะกรรมการสั่งเลิกใช้หรือให้แก้ไขตามมาตรา 50	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	การกระทำโดยประมาท ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 40,000 บาท	ในกรณีผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าทำ การขายวัตถุอันตรายดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 100,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
	มาตรา 85 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 52 วรรคหนึ่ง กล่าวคือเมื่อเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มิไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายนั้นระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไข หรือปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องแต่ผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 30,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 85/1 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 52/1	ไม่เกิน 3 เดือน	ไม่เกิน 30,000 บาท	✓	-	-
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 45 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตาม มาตรา 8 (1) (2) (3) (4) (5) หรือ (8) หรือประกาศของ รัฐมนตรีที่ออกตามกฎหมายกระทรวงดังกล่าว	-	ไม่เกิน 200,000 บาท	-	มาตรา 62 ผู้ใดเคยถูกลงโทษเพราะ เหตุกระทำผิดตามพระราชบัญญัติ นี้แล้วครั้งหนึ่ง ถ้าได้กระทำผิดใน บทบัญญัติเดียวกันที่เคยถูกลงโทษ แล้วนั้นซ้ำอีก ให้ศาลพิจารณากำหนดโทษ ที่ลดลงแก่ผู้นั้นอย่างน้อยอีก 1 ใน 3 ของอัตราโทษจำคุกหรือเพิ่มโทษอีกถึง หนึ่งของอัตราโทษปรับสำหรับความผิด นั้น	-
	มาตรา 48 ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 2 โดยไม่ได้แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง	ไม่เกิน 6 เดือน	ไม่เกิน 50,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 50 ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานจำพวกที่ 3 โดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 12 วรรคหนึ่ง หรือตั้งโรงงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 12 วรรคสอง	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานหนัก						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 52 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดขายโรงงานโดย ไม่ได้รับใบอนุญาตขายโรงงานตามมาตรา 18	ไม่เกิน 2 ปี	ไม่เกิน 200,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 56 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงาน เจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 35	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 20,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 57 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งสั่งตามมาตรา 37 วรรคหนึ่ง	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 59 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ให้ความสะดวกแก่บุคคล ซึ่งปลัดกระทรวงหรือผู้ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายให้เข้าจัดทำ เพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งตามมาตรา 42	ไม่เกิน 1 ปี	ไม่เกิน 100,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานเบา						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
1. พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535	มาตรา 106 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ควบคุมหรือผู้รับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสีย ผู้ได้ไม่จัดเก็บสถิติข้อมูลหรือไม่ทำบันทึกหรือรายงานตาม มาตรา 80	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
	มาตรา 110 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ผู้ได้จ้างบุคคลที่ถูกเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมแล้ว ให้ควบคุมการทำงานของระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียหรือระบบกำจัดของเสียซึ่งตนมีหน้าที่ ตามกฎหมายที่จะต้องจัดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้	-	ไม่เกิน 50,000 บาท	-	-	-
2. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535	มาตรา 79 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกหรือไมยอมแจ้ง ขอเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือ ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 44	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 70 ผู้ใดไม่มาให้ยอดขายหรือไม่ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆ ตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการสั่งตามมาตรา 14 หรือที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือเรียกตามมาตรา 54 (4)	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานเบา						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
3. พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	มาตรา 81 ผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 30 กล่าวคือ ในกรณีใบอนุญาตหรือใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายสูญหายลบเปลี่ยนหรือชำรุดในสาระสำคัญ ผู้ที่ได้รับอนุญาตไม่ยื่นคำขอรับใบแทนในใบอนุญาตหรือใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบการสูญหาย ลบเปลี่ยนหรือชำรุด	-	ไม่เกิน 10,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 81 ผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 31 กล่าวคือ ผู้ได้รับใบอนุญาตซึ่งมีอายุใช้ได้เกินสามเดือนมิได้แสดงใบอนุญาตหรือใบแทนไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น	-	ไม่เกิน 10,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 86 ผู้ใดไม่อ่านข้อความประกาศตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 54	ไม่เกิน 1 เดือน	ไม่เกิน 10,000 บาท	✓	-	-

โทษทางอาญาสถานเบา						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการกระทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้ประกอบกิจการโรงงานจำนวน 3 ประสงค์จะประกอบกิจการโรงงานต่อไป มิได้รับอนุญาตจาก ผู้อนุญาตก่อนที่จะประกอบกิจการโรงงานต่อไป	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 19/1 วรรคแรก กล่าวคือ เมื่อผู้รับใบอนุญาตเพิ่มจำนวน เปลี่ยน หรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต เครื่องจักรที่ใช้เป็น เครื่องต้นกำลัง เครื่องจักรที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดมลพิษหรือ มาตรการป้องกันหรือลดเหตุเดือดร้อนรำคาญหรือพลังงานของ เครื่องจักรเป็นอย่างอื่น แต่ผู้รับใบอนุญาตมิได้แจ้งเป็นหนังสือ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในสามสิบวันนับแต่ วันที่มีการดำเนินการดังกล่าว	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 19/1 วรรคสอง กล่าวคือ ผู้ได้รับอนุญาตในการดำเนินการ ที่เป็นการเพิ่มจำนวน เปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรต้อง ดำเนินการในโรงงาน มิได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-

โทษทางอาญาสถานเบา						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดยประมาท/กระทำด้วยความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้งปรับ		
4. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535	<p>มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ผู้รับใบอนุญาตที่ประสงค์จะเลิกประกอบกิจการโรงงาน มิได้แจ้งเป็นหนังสือต่อผู้อนุญาตภายในสามสิบวันก่อนวันเลิกประกอบกิจการ</p> <p>มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 28/1 กล่าวคือ ผู้รับใบอนุญาตซึ่งประสงค์จะเปลี่ยนแปลงโรงงานจำนวนที่ 3 เป็นโรงงานจำนวนที่ 1 หรือโรงงานจำนวนที่ 2 แล้วแต่กรณี มิได้แจ้งการเลิกประกอบกิจการโรงงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง</p> <p>มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 วรรคแรก กล่าวคือ เมื่อโรงงานจำนวนที่ 2 หรือโรงงานจำนวนที่ 3 หยุดดำเนินงานติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งปี ผู้ประกอบกิจการโรงงานจำนวนที่ 2 หรือผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานจำนวนที่ 3 แล้วแต่กรณี มิได้แจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันพ้นกำหนดหนึ่งปี</p>	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-
		-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-

โทษทางอาญาสถานเบา						
ชื่อพระราชบัญญัติ	ลักษณะการทำความผิด	ประเภทระวางโทษ			กรณีเป็นผู้ใช้/ผู้สนับสนุน/กระทำโดย ประมาท/กระทำความผิดซ้ำ	หมายเหตุ
		จำคุก	ปรับ	ทั้งจำทั้ง ปรับ		
4. พระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 51 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 วรรคสอง กล่าวคือ ในกรณีนี้ผู้ประกอบการโรงงานจำนวนที่ 2 ประสงค์จะประกอบกิจการโรงงานต่อไป แต่ไม่ได้แจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อนเริ่มประกอบกิจการ	-	ไม่เกิน 20,000 บาท	-	-	-

4.3 วิเคราะห์ลักษณะการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

ภายหลังจากที่ได้ศึกษาถึงลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและอัตราโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยในหัวข้อ 4.1 และตารางในหัวข้อ 4.2 ข้างต้นพบว่าพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทยทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดทั้ง 3 ลักษณะ กล่าวคือ การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเช่นเดียวกับที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ รวมทั้งกำหนดอัตราโทษสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวในลักษณะต่างๆ ดังนั้นในหัวข้อนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ลักษณะการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยโดยจะวิเคราะห์ถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะต่างๆ แนวคิดที่สนับสนุนในการกำหนดโทษทางอาญาดังกล่าว รวมทั้งอัตราโทษทางอาญาที่กฎหมายกำหนดกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

4.3.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ

ของประเทศไทย

อย่างที่ได้อ้างอิงไปข้างต้นว่าประเทศไทยมีพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้น 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการควบคุมมลพิษอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ ควบคุมมลพิษทางน้ำและควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 บทบัญญัติมิได้เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษด้านใดเป็นการเฉพาะ

พระราชบัญญัติวัดอุภัยอันตราย พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศและควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศควบคุมมลพิษทางน้ำและควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เปรียบเสมือนเป็นกฎหมายแม่บทในการคุ้มครองรักษาสิ่งแวดล้อมในทุกด้าน โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษที่ครอบคลุมทั้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย แต่การพิจารณาว่าการกระทำใดที่เป็นการก่อมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้นจะต้องนำบทบัญญัติจากพระราชบัญญัติอื่นมาพิจารณาประกอบด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการกระทำที่เป็นการก่อมลพิษอาจเข้าลักษณะความผิดตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติอื่นด้วยเช่นกัน ซึ่งบทบัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีอาจบัญญัติครอบคลุมถึงลักษณะการกระทำที่เป็นการก่อมลพิษได้ทั้งหมด

ทั้งนี้พระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับข้างต้นมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมโดยใช้โทษทางอาญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการต่อผู้ก่อมลพิษโดยพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับมีการบัญญัติโทษทางอาญาไว้ในหมวดกำหนดโทษซึ่งกำหนดถึงลักษณะการกระทำอันควรได้รับโทษทางอาญาและอัตราโทษที่ชัดเจน

แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับมิได้บัญญัติโทษทางปกครองไว้เป็นหมวดเฉพาะที่กล่าวถึงลักษณะของการกระทำให้ชัดเจนว่าการกระทำลักษณะใดสมควรได้รับโทษทางปกครองและมิได้กำหนดถึงรูปแบบและอัตราโทษทางปกครองไว้เช่นกัน ทั้งนี้ปรากฏเพียงอำนาจหน้าที่ทั่วไปของเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินการใดในทางปกครองหรือที่เรียกว่ามาตรการบังคับทางปกครองเท่านั้น

4.3.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

4.3.2.1 ลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

บทที่ 3 ในหัวข้อ 3.5.2 ได้อธิบายถึงประเภท ความหมายและลักษณะทั่วไปของการกระทำความผิดที่ถูกกำหนดให้ต้องรับโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ทั้งนี้ได้นำเอาการกระทำความผิดทางอาญาทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์กับการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายควบคุมมลพิษของไทยทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริม

และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ดังในหัวข้อ 4.1 ข้างต้น โดยในหัวข้อนี้จะเป็นการวิเคราะห์และสรุปว่ากฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยในแต่ละฉบับนั้นปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกระทำความผิดในลักษณะใดบ้าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษ

จากการศึกษาพบว่ามี การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้ ในพระราชบัญญัติ 3 ฉบับ ดังต่อไปนี้

1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีไม่จัดส่งน้ำเสียหรือของเสียไปบำบัดโดยระบบบำบัด (มาตรา 104)

1.2 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีไม่จัดการทำลายวัตถุอันตรายภายในระยะเวลาที่กำหนด (มาตรา 71)

- กรณีผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 (มาตรา 75 ถึงมาตรา 78)

- กรณีก่อให้เกิดความเข้าใจในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ และสาระสำคัญของวัตถุอันตรายหรือทำฉลากอันมีข้อความเท็จ (มาตรา 82)

- กรณีขายวัตถุอันตรายโดยไม่มีฉลากหรือฉลากไม่ถูกต้อง (มาตรา 83)

1.3 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีปล่อยอากาศเสียสู่ชั้นบรรยากาศ (มาตรา 45)

- กรณีปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานอุตสาหกรรม (มาตรา 45)

- กรณีไม่แยกเก็บของเสียอันตรายในสถานที่ที่เหมาะสมหรือกำจัดสิ่งดังกล่าวด้วยวิธีการที่ไม่ปลอดภัยหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ (มาตรา 45)

ลักษณะการกระทำความผิดจากพระราชบัญญัติทุกฉบับดังกล่าวข้างต้นเป็นที่ประจักษ์ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการก่อมลพิษซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ทั้งยังส่งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของมนุษย์ด้วย แสดงให้เห็นว่าการกระทำความผิดในลักษณะนี้เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมทั้งตามประเภทอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดขององค์กรระหว่างประเทศและตามแนวคิดอาชญากรรมปฐมภูมิของ Carrabine et al. ดังนั้นการกระทำความผิดในลักษณะนี้จึงสมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญาเพื่อป้องกัน คุ้มครองพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและลงโทษผู้ก่อมลพิษที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและเป็นผู้ก่ออันตรายต่อมนุษย์

2. การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะนี้ สามารถแบ่งการกระทำความผิดได้อีก 2 ประเภท กล่าวคือ

1.) กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กฎหมายกำหนด

จากการศึกษาพบว่ามีกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้ในพระราชบัญญัติ 2 ฉบับ ดังต่อไปนี้

1.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีจัดทำบันทึกหรือรายงานเกี่ยวกับการบำบัดน้ำเสียหรือของเสียเท็จ (มาตรา 107)

- กรณีจ้างบุคคลที่ถูกเพิกถอนจากการเป็นผู้ควบคุมแล้วให้ควบคุมการทำงานของระบบบำบัดอากาศเสีย (มาตรา 110)

1.2 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออกหรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 มิได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ (มาตรา 72)

- กรณีผู้นำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยมีได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ (มาตรา 70/2 วรรคสาม)

2.) กำหนดโทษทางอาญาเนื่องจากไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการเช่นนั้นหรือมิได้ขออนุญาตเสียก่อน

จากการศึกษาพบว่ามีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้ในพระราชบัญญัติ 2 ฉบับ ดังต่อไปนี้

2.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีรับจ้างเป็นผู้ควบคุมหรือรับจ้างให้บริการบำบัดน้ำเสียหรือกำจัดของเสียโดยไม่ได้รับใบอนุญาต (มาตรา 105)

2.2 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีนำผ่านวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยมีได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐก่อนในแต่ละครั้ง (มาตรา 70/2 วรรคสอง)

- กรณีห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 73)

2.3 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏ ดังต่อไปนี้

- กรณีนำของเสียอันตรายออกนอกบริเวณโรงงานอุตสาหกรรมโดยมิได้รับอนุญาต (มาตรา 45)

ลักษณะการกระทำความผิดจากพระราชบัญญัติทุกฉบับดังกล่าวข้างต้นนั้น เห็นได้ว่าได้เป็นการก่อภัยอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง อันเนื่องมาจากการไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การที่ผู้ที่เกี่ยวข้องมิได้ปฏิบัติตามมาตรการที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อมนุษย์ต่อไปได้ ดังนั้นการกระทำความผิดในลักษณะนี้ทั้ง 2 ประเภทข้างต้นเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดอาชญากรรมทุติยภูมิของ Carrabine et al. ดังนั้นจึงสมควรแก่การกำหนด

โทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะนี้ เพื่อยกระดับมาตรฐานในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้วยประการหนึ่ง

3. การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายควบคุมมลพิษของไทยทุกฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะนี้ ทั้งนี้สามารถแบ่งลักษณะการกระทำความผิดฐานนี้ได้ออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

3.1 กรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

3.2 กรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด (ในใบอนุญาต) ระเบียบ ข้อบังคับ หรือตามหนังสือเรียก

ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

3.3 กรณีไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน

ปรากฏในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

3.4 กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่รัฐไม่อนุญาตให้กระทำการใด

ปรากฏในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

3.5 กรณีไม่แจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบถึงการแก้ไข การปรับปรุง หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ปรากฏในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

จากลักษณะการกระทำความผิดทั้ง 5 ประเภทข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเป็นการกระทำ ที่มีเนื้อหาในทางปกครองแต่ถูกกำหนดให้ต้องรับโทษทางอาญา กล่าวคือ การกระทำที่เป็นการฝ่าฝืน ขัดคำสั่งหรือการไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐให้กระทำการใดนั้นเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐ ออกคำสั่งทางปกครองเพื่อสร้างนิติสัมพันธ์กับเอกชนเท่านั้น มิได้เป็นการออกคำสั่งหรือกำหนด เงื่อนไขที่มีวัตถุประสงค์หลักในการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด อันการฝ่าฝืนหรือการขัดคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าวถือเป็นการกระทำความผิดที่มีลักษณะ ละเมิดหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นการกระทำใดเพื่อประโยชน์ ต่อสาธารณะ โดยลักษณะของการกระทำความผิดนี้ไม่มีความร้ายแรงหรือกระทบต่อ ความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด โดยกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทยกำหนดโทษทางอาญาให้กับการกระทำความผิดในลักษณะนี้เพื่อให้เกิด ความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น เนื่องจากการกำหนดโทษทางอาญา ก่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อเอกชนจึงจำต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐดังกล่าว ทั้งนี้เห็นได้ว่าการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะนี้จึงเป็นเพียงการเสริม มาตรการทางปกครองเท่านั้น ทั้งการกระทำความผิดในลักษณะนี้ได้เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม แต่อย่างใด เนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐหรือการมิได้รับอนุญาต ให้กระทำการใดนั้นมิได้ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย ของมนุษย์อย่างป็นรูปธรรมดังเช่นความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้น ไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด จึงไม่สมควรกำหนดโทษทางอาญา ให้กับการกระทำความผิดในลักษณะนี้

ตารางสรุปลักษณะความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

พรบ. มลพิษ	พระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535	พระราชบัญญัติการ สาธารณสุข พ.ศ.2535	พระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ.2562	พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2562
มลพิษทางอากาศ	ความผิดเนื่องจากการ ก่อให้เกิดมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ ปฏิบัติตามมาตรการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	-	ความผิดเนื่องจากการ ก่อให้เกิดมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติ ตามมาตรการเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม	ความผิดเนื่องจากการ ก่อให้เกิดมลพิษ
มลพิษทางน้ำ	ความผิดฐานละเว้นไม่ ปฏิบัติตามมาตรการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	-	-	ความผิดเนื่องจากการ ก่อให้เกิดมลพิษ
มลพิษที่เกี่ยวกับของเสีย อันตราย	ความผิดฐานละเว้นไม่ ปฏิบัติตามมาตรการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	-	ความผิดเนื่องจากการ ก่อให้เกิดมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติ ตามมาตรการเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม	ความผิดเนื่องจากการ ก่อให้เกิดมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติ ตามมาตรการเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม

4.3.2.2 ความเหมาะสมในการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมาย

ควบคุมมลพิษ

เมื่อการก่อมลพิษถือเป็นอาชญากรรมรูปแบบหนึ่ง ฉะนั้นการปราบปรามผู้ก่ออาชญากรรมจึงจำต้องใช้โทษทางอาญาซึ่งเมื่อได้ศึกษาในบทที่ 3 หัวข้อ 3.5.3 และหัวข้อ 4.3.2.1 ถึงลักษณะความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย จึงจำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่าการกระทำในลักษณะใดสมควรได้รับโทษทางอาญาอย่างแท้จริงรวมทั้งพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำในลักษณะดังกล่าวด้วย

ทั้งนี้ฐานความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ การจัดการเกี่ยวกับของเสียอันเกิดจากการดำเนินกิจการโรงงานอุตสาหกรรมและการใช้หรือการปล่อยสารทำลายชั้นบรรยากาศล้วนเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดอันตรายหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วการกระทำที่เข้าลักษณะนี้

จึงเห็นสมควรให้ได้รับโทษทางอาญาเพื่อควบคุมและป้องกันการก่อมลพิษต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรณีความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น แม้มิได้เป็นการกระทำต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่การที่ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมไม่ดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไขหรือคำสั่งตามที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์โดยทางอ้อมได้ ดังนั้นการกระทำความผิดในลักษณะนี้ จึงเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอันสมควรได้รับโทษทางอาญาเช่นเดียวกัน

ส่วนความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้น อย่างไรก็ตามได้กล่าวไปข้างต้นว่าเป็นกรณีที่กำหนดโทษทางอาญาไว้สำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการขออนุญาตใบอนุญาตหรือการไม่ปฏิบัติตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่รัฐเตือนอันเป็นไปเพื่อบังคับการให้เป็นไปในทางปกครองเท่านั้น เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดมีเนื้อหาทางปกครอง แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดจึงกำหนดโทษทางอาญา อีกทั้งการกระทำความผิดในลักษณะนี้มิได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์แต่อย่างใด ซึ่งแท้จริงแล้วเห็นสมควรให้กำหนดโทษทางปกครองหรือกำหนดค่าปรับเป็นพินัยแทนเสีย

ดังนั้นในการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษนั้นจำต้องวิเคราะห์โดยคำนึงถึงความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ส่วนความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นจะอธิบายในหัวข้อ 4.3.3 ต่อไป

โดยการกำหนดโทษทางอาญาจะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นหลักสากล ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญที่ได้รับการยอมรับเป็นการทั่วไปของนักกฎหมายคือ หลักเกณฑ์การกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญาของ Herbert L. Packer ได้ให้หลักการ 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การกระทำที่เป็นความผิดจะต้องเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจนในหมู่ชนส่วนมากว่ากระทบกระเทือนต่อสังคมและหมู่ชนส่วนมากมีอาจให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น

เห็นว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษในด้านต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์เป็นที่เห็นประจักษ์ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม กล่าวคือ

มลพิษทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเป็นอันตรายต่อการดำรงชีพของพืชและสัตว์ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพดินและเสียทัศนียภาพ นอกจากนี้มลพิษยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์อย่างร้ายแรง เช่น มลพิษทางอากาศก่อให้เกิดโรคร้ายแรงที่เกี่ยวข้องกับทางเดินหายใจ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ น้ำที่ถูกปนเปื้อนด้วยสารเคมีหรือวัตถุเจือปนอันเป็นมลพิษทางน้ำ หากน้ำดังกล่าวไหลลงแหล่งน้ำดื่มจะทำให้ผู้บริโภคมีปัญหาเกี่ยวกับระบบขับถ่าย และอาจเป็นไข้ไทฟอยด์ กากของเสียอันตรายหรือกากอุตสาหกรรม เช่น อันตรายจากสารปรอท ซึ่งพบได้จากกากอุตสาหกรรมของโรงงานผลิตหลอดฟลูออเรสเซนต์ หลอดนีออน ยาฆ่าแมลง กระจกส่องหน้า ซึ่งทำให้เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนัง ปวดท้อง ท้องร่วงอย่างรุนแรง มีอาการคัน และกล้ามเนื้อกระตุก เป็นต้น ดังนั้นจึงถือได้ว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษเป็นเรื่องที่ประชาชนโดยส่วนใหญ่ต่างยอมรับหรือเห็นได้ว่าการกระทำดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างแท้จริงและเป็นการกระทำที่ไม่อาจได้รับการให้อภัยจากประชาชนในสังคมได้ ทั้งนี้การก่อมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ดังกล่าวข้างต้นนั้นถือเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่นหรือต่อสาธารณประโยชน์ อันเป็นไปตามหลักว่าด้วยความร้ายแรงของการกระทำ (Harm Principle) ของ John Stuart Mill ด้วย

2. การกำหนดว่าสิ่งใดเป็นการกระทำที่ความผิดอาญานั้นมีอาจขัดกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้

เห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาโดยเฉพาะสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น หากกำหนดโทษได้เพียงพอและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดจะสามารถป้องกันยับยั้งการก่อมลพิษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างร้ายแรง อันถือเป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) ดังนั้นจึงสมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญาแก่ฐานความผิดดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนอันสอดคล้องกับความรุนแรงของการกระทำความผิดและความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการเห็นผู้กระทำความผิดได้รับผลตอบแทนเช่นเดียวกัน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม

ส่วนความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แม้มิได้เป็นการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์โดยตรงก็ตาม แต่ผลกระทบจากการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐที่ออกมาเพื่อให้การเป็นไปตามมาตรฐาน

อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์ได้เช่นกัน ดังนั้นจึงสมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำผิดในลักษณะนี้ด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง เนื่องจากการลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำผิดในลักษณะดังกล่าวเป็นไปเพื่อการป้องกันการก่อมลพิษในอนาคตถือเสมือนเป็นการตัดไฟแต่ต้นลม ซึ่งกล่าวได้ว่าการลงโทษตามวัตถุประสงค์การลงโทษนี้ก่อให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดซึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมในสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทำให้เข็ดหลาบต่อการลงโทษที่ยังตัดโอกาสมิให้กระทำความผิดซ้ำด้วย

3. การปราบปรามการกระทำเช่นนั้น กล่าวคือ การถือว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นความผิดอาญาจะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลง

เห็นว่ากรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษเป็นการกระทำที่เห็นได้ชัดเจน ในปัจจุบันว่าส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง มีผู้เสียหายจากการกระทำดังกล่าวจำนวนมาก ดังนั้นการปราบปรามการก่อมลพิษด้วยการใช้โทษทางอาญาจึงเป็นการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้ก่อมลพิษว่าการกระทำของตนเป็นการกระทำที่ร้ายแรงเสมือนเป็นการก่ออาชญากรรมแม้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจต้องใช้ระยะเวลาก็ตาม ทั้งนี้ยังทำให้ผู้ก่อมลพิษได้คำนึงถึงความสำคัญของคุณค่าในธรรมชาติและคุณค่าของมนุษย์อันสมควรแก่การปกป้องรักษาไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อจากการกระทำดังกล่าว

4. หากเป็นความผิดอาญาจะต้องสามารถทำได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

เห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาแก่กรณีการก่อมลพิษย่อมมีความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดการป้องกันและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ทุกคนจากการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้การลงโทษทางอาญาดังกล่าวสามารถใช้บังคับกับผู้ก่อมลพิษทุกคนอย่างเสมอภาคเช่นกันไม่มีผู้ใดได้รับการยกเว้นโทษจากการกระทำผิดดังกล่าวได้

แต่ทั้งนี้มีข้อสังเกตประการหนึ่ง กล่าวคือ ในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้ก่อมลพิษจึงเป็นกรณีที่นิติบุคคลกระทำความผิดทางอาญา จากการศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษในต่างประเทศ รวมทั้งประเทศไทยต่างกล่าวถึงกรณีดังกล่าวไว้ว่าให้นิติบุคคลเป็นผู้รับโทษทางอาญาเช่นกัน แต่มีข้อจำกัดคือนิติบุคคลไม่อาจรับโทษจำคุกได้ โดยสำหรับกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้ทั้งในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แสดงให้เห็นว่าแม้นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาแต่บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาเสมอ

5. กระบวนการบังคับใช้กฎหมายต่อสิ่งที่กำหนดว่าเป็นความผิดอาญาจะต้องสามารถทำได้ทั้งในด้านคุณภาพและด้านปริมาณ

เห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาแก่การก่อมลพิษย่อมก่อให้เกิดการใช้บทบัญญัติมาตราได้อย่างถูกต้องทั้งทางด้านคุณภาพและด้านปริมาณจึงไม่เป็นการเกินความสามารถของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการดำเนินคดีแต่อย่างใด

ทั้งนี้ในการพิจารณาคดีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ศาลจะพิจารณาคดีที่แตกต่างไปจากการพิจารณาคดีอาชญากรรมทั่วไป เช่น กรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้ก่อมลพิษจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษต่อนิติบุคคล ทั้งนี้การลงโทษทางอาญาต่อนิติบุคคลจะต้องส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและไม่ละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วย

6. ไม่มีมาตรการอื่นใดที่จะใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมมากกว่าการกำหนดให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา

อย่างที่ได้อ้างอิงไปข้างต้นว่าการก่อมลพิษถือเป็นการก่ออาชญากรรมประเภทหนึ่ง ดังนั้นการปราบปรามอาชญากรรมให้ได้ประสิทธิภาพจึงต้องใช้มาตรการที่รุนแรงเพื่อให้ผู้ก่อมลพิษเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดหรือเกรงกลัวที่จะกระทำความผิดซ้ำประกอบกับการก่อมลพิษส่งผลเสียหายในวงกว้าง ดังนั้นแล้วการใช้เพียงโทษทางปกครองหรือโทษในทางแพ่งจึงไม่เพียงพอต่อการปราบปรามการก่อมลพิษอย่างแน่แท้

โดยเหตุผลที่สนับสนุนในการใช้โทษทางอาญาในการปกป้อง คุ่มครองสิ่งแวดล้อมมีดังต่อไปนี้

1. โทษทางอาญาเป็นวิธีการป้องกันที่มีประสิทธิภาพเพราะบทลงโทษที่รุนแรงสามารถลงโทษบุคคลที่ก่อความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งไม่เหมือนกับโทษปรับในทางแพ่ง¹³ ทั้งนี้กล่าวได้ว่าโทษทางอาญาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการปกป้อง คุ่มครองสิ่งแวดล้อมมากกว่าการลงโทษในรูปแบบอื่นๆ¹⁴ และโทษสามารถมุ่งพิจารณาเฉพาะความรับผิดชอบของบุคคลที่ก่ออันตรายและทำลายสิ่งแวดล้อมได้¹⁵

¹³ Susan Hedman, "Expressive Functions of Criminal Sanctions in Environmental Law," *George Washington Law Review* 59 (November 1990): 894.

¹⁴ Jacob Öberg, "Criminal Sanctions in the Field of Eu Environmental Law," *New Journal of European Criminal Law* 2 (2011): 405.

¹⁵ *ibid.*, p. 406.

2. โทษทางอาญามีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีในทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ หากโทษที่ตนจะได้รับนั้นมากกว่าผลประโยชน์ ผู้นั้นจะไม่กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อม¹⁶

3. การประณามของสังคมนั้นถือเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายอาญา เป็นการแสดงให้เห็นว่าสังคมได้รับรู้ถึงปัญหาเหล่านั้น กล่าวได้ว่ากฎหมายอาญามีหน้าตาในการสร้างความตระหนักให้กับคนในสังคมเพื่อต่อสู้กับปัญหา ดังนั้นการชี้ให้เห็นว่าการกระทำในลักษณะใดต่อสิ่งแวดล้อมควรได้รับโทษทางอาญาหรือกล่าวว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นอาชญากรรม สิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างให้สังคมเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น¹⁷

4. โทษทางอาญามีคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์ว่าเป็นวิธีการเยียวยาในขั้นสุดท้าย เนื่องจากโทษทางอาญานั้นเป็นการแจ้งให้สาธารณชนทราบว่าผู้กระทำความผิดสมควรที่จะถูกลงโทษรุนแรงเมื่อละเมิดหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมาย¹⁸ ทั้งนี้ ความเจริญเติบโตของวงการอุตสาหกรรมตลอดทั้งกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษนั้นส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและยังเป็นอันตรายหรืออาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์¹⁹ จึงกล่าวได้ว่าโทษทางอาญาเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการปราบปรามการก่อมลพิษดังกล่าวแล้ว

5. โทษทางอาญาสำหรับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นควรจะใช้สำหรับกรณีที่มีปัจจัยดังต่อไปนี้ 1. การกระทำนั้นเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสาธารณะ 2. การกระทำนั้นเป็นการสร้างความเข้าใจผิด 3. เป็นการกระทำผิดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย 4. เป็นการกระทำผิดซ้ำซึ่งการลงโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่มีปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จะเป็นการช่วยสร้างความชัดเจนว่าการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะใดสมควรที่จะได้รับโทษทางอาญา²⁰

¹⁶ *ibid.*, p. 408.

¹⁷ เอกชัย ฤทธิภักดี, "อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรม.", หน้า 140.

¹⁸ Öberg, "Criminal Sanctions in the Field of Eu Environmental Law.", p. 409.

¹⁹ Antonio Vercher, "The Use of Criminal Law for the Protection of the Environment in Europe: Council of Europe Resolution (77) 28," *Northwestern Journal of International Law&Business* 10 (Spring 1989): 445, 454.

²⁰ David M. Uhlmann, "Prosecutorial Discretion and Environmental Crime," *The Harvard Environmental Law Review*, 38 (2014): 164.

4.3.2.3 การพิจารณาหลักความได้สัดส่วนกับการกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏ ในกฎหมายควบคุมมลพิษ

จากการวิเคราะห์ถึงหลักเกณฑ์การกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญา และเหตุผลสนับสนุนในการใช้โทษทางอาญาในหัวข้อดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นต้องกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เป็นการก่อมลพิษอันก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าการกระทำลักษณะใดสมควรได้รับโทษทางอาญา แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่าการกระทำที่เป็นการก่อมลพิษดังกล่าวจะต้องมีความร้ายแรงเพียงใดถึงจำเป็นต้องกำหนดให้เป็นโทษทางอาญาและใช้สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดอัตราโทษจึงจะเหมาะสมกับความร้ายแรงในการก่อมลพิษดังกล่าว

1. ขอบเขตความร้ายแรงของการก่อมลพิษกับหลักความได้สัดส่วนในการกำหนดโทษทางอาญา

ในปัจจุบันแนวคิดในการนำโทษทางอาญามาใช้ในการลงโทษอาชญากรในพฤติกรรมที่เรียกว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นที่แพร่หลายในนานาอารยประเทศ ซึ่งเปรียบได้ว่าสิ่งแวดล้อมเป็นเหยื่ออาชญากรรมและมนุษย์ที่ได้รับผลกระทบตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมโดยไม่ทันตั้งตนเช่นกัน ซึ่งทั้งสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ต่างเป็นสิ่งมีชีวิตที่สมควรได้รับการปกป้องคุ้มครอง โดยการก่อมลพิษเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและมนุษย์จึงถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ก่อมลพิษมี Mens Rea หรือเจตนาชั่วร้ายในใจโดยไม่ว่าจะเป็นเจตนาประสงค์ต่อผล เจตนาเล็งเห็นผลหรือการกระทำโดยประมาทก็ตาม ทั้งนี้เป็นเหตุผลที่เพียงพอต่อการนำโทษทางอาญามาลงโทษผู้ก่อมลพิษดังกล่าวแล้ว²¹

เห็นได้ว่าการก่อมลพิษส่งผลกระทบต่อชีวิตของเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งนับว่าเป็นผลกระทบที่ร้ายแรง ทั้งนี้ความร้ายแรงของอาชญากรรมมีความสำคัญต่อการบัญญัติกฎหมายเป็นอย่างมากเนื่องจากใช้เป็นมาตรฐานในการกำหนดความผิดทางอาญา และโทษทางอาญาให้เหมาะสมแก่การกระทำหนึ่งๆ ทั้งนี้ตามที่ Cesar Beccaria กล่าวไว้ว่าอาชญากรรมที่ร้ายแรงให้พิจารณาจากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นในสังคม²² ซึ่งดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่าผลกระทบของการก่อมลพิษนั้นเกิดต่อสิ่งมีชีวิตอันได้แก่ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและมนุษย์ จึงนับว่าการก่อมลพิษเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือที่เรียกว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

²¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, "การนำมาตราทางอาญามาใช้ในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม," *กรุงเทพปริทัศน์* 9 (ตุลาคม 2537): 90-97.

²² อุทิศ สุภาพ, "การนำปรัชญาอาญาวิทยาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ร้ายและผู้กระทำผิดโดยพลาด.", หน้า 41-45.

โดยการกำหนดระวางโทษทางอาญานั้น ฝ่ายนิติบัญญัติต้องคำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนด้วย กล่าวคือ ระวางโทษที่กำหนดจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการก่อมลพิษ ซึ่งมีแนวคิดที่นำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายที่สำคัญ 3 ประการ อันได้แก่แนวคิดที่คำนึงถึงผลของการกระทำ หากผลที่เกิดขึ้นร้ายแรงจำต้องกำหนดระวางโทษหนักตามส่วนของการกระทำ²³ แนวคิดที่คำนึงถึงจิตใจของผู้กระทำ โดยพิจารณาจากเจตนาของผู้กระทำ ความผิดว่าประสงค์จะให้เกิดผลร้ายมากน้อยเพียงใดและกำหนดระวางโทษหนักเบาตามเจตนาที่เกิดขึ้น²⁴ และแนวคิดที่คำนึงถึงภัยอันใกล้จะถึง หมายถึง กรณีที่คำนึงถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตแม้ว่าเจตนาของผู้กระทำผิดจะไม่มีเช่นนั้นก็ตามแต่ผลอาจเกิดขึ้นได้²⁵

ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการกำหนดโทษทางอาญาแก่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป กล่าวคือ คณะกรรมาธิการสหภาพยุโรปได้กำหนดไว้ว่าให้กำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรงเท่านั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ความร้ายแรง คือ ระดับความเสียหายและขอบเขตของการกระทำ ความผิดและบทกำหนดโทษจะต้องมีประสิทธิภาพ ทั้งยังต้องได้สัดส่วนกับการกระทำ ความผิดและสามารถป้องกันการกระทำ ความผิดได้จริง

สำหรับประเทศไทยสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาในการกำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำใด คือ หลักการตามมาตรา 77 ประกอบมาตรา 258 ค แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่ารัฐควรจัดให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง ทั้งนี้ พึงกำหนดโทษทางอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรงเท่านั้น เนื่องจากโทษทางอาญาปรากฏในกฎหมายของประเทศไทยแทบทุกฉบับอันทำให้ประสบปัญหากฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization) ดังนั้นการกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดทางอาญาต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้²⁶

1. เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวม

อย่างที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นว่าความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อ

²³ หยุด แสงอุทัย, "การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา.", หน้า 33.

²⁴ ibid.

²⁵ ศษาพัฒน์ บุญเงิน, "ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมและโทษ: ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 วรรคแรกและมาตรา 277 วรรคแรก.", หน้า 52.

²⁶ ปกป้อง ศรีสนิท, "กรอบแนวทางการทำงานของคณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษอาญาตามกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย.", หน้า 18-20.

ต่อสิ่งแวดลอมและมนุษย์ ซึ่งการพิจารณาว่าการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมและมนุษย์ ดังกล่าวสมควรแก่การเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ การกระทำนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่กระทบ ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวมด้วย

โดยการกระทำความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์ที่มุ่งคุ้มครอง สุขภาวะของคนในสังคมอันเป็นบ่อนทำลายสุขภาวะที่ดีของประชาชนในประเทศชาติ ซึ่งเมื่อการกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อธรรมชาติหรือสิ่งแวดลอมในวงกว้าง หรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพหรือการดำรงชีวิตของประชาชนจำนวนมากแล้ว ทั้งยังกระทบ ต่อความเป็นอยู่ร่วมกันของคนในสังคมซึ่งทำให้เกิดความไม่สงบสุข จึงถือว่าความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดลอม เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง และมีผลกระทบต่อส่วนรวมแล้ว

2. เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อการกระทำความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวมแล้ว จึงเห็นสมควรให้ กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำในลักษณะดังกล่าว ซึ่งหากใช้โทษทางแพ่ง หรือโทษทางปกครองในการลงโทษผู้ก่อมลพิษจะเป็นการลงโทษที่อ่อนเกินไปทำให้ผู้ก่อมลพิษ ไม่เกิดความเกรงกลัว เช็ดหลาบและอาจกระทำผิดซ้ำอีก จึงเรียกได้ว่าเป็นการบังคับใช้ กฎหมายที่ไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควรแก่อาชญากรรมสิ่งแวดลอม ทั้งนี้อัตราโทษทางอาญาที่กำหนด ต้องได้สัดส่วนกับการกระทำผิดด้วย

3. ความผิดอาญาที่มีเพียงโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกด้วย แต่เป็นความผิดสามารถเปรียบเทียบปรับทำให้คดีระงับได้ โดยสภาพมิใช่ความผิดต่อ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง สมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทน

ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด โดยจะอธิบายรายละเอียดต่อไปในหัวข้อ 4.3.3 ต่อไป

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการก่อมลพิษ ในกรณีกระทำผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการ เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดลอมและมนุษย์

อันถือเป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง และมีผลกระทบต่อส่วนรวม จึงเห็นสมควรให้ใช้โทษทางอาญาลงโทษผู้ก่อมลพิษที่ได้กระทำความผิด ในลักษณะดังกล่าว

มีข้อสังเกตจากการศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดโทษทางอาญาแก่การกระทำความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษอย่างชัดเจน กล่าวคือ ลักษณะการบัญญัติกฎหมายสามารถเข้าใจได้โดยง่ายว่าการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงหรือการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์โดยตรงสมควรได้รับโทษทางอาญา เช่น ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการบัญญัติว่าการทิ้งหรือการปล่อยน้ำที่มีสารเคมีลงบนบริเวณผิวดิน ได้ดินรวมถึงในแม่น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อมอันก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือทำลายพันธุ์สัตว์ป่าหรือสิ่งมีชีวิตจะต้องได้รับโทษทางอาญา เป็นต้น

แต่กลับพบการบัญญัติโทษทางอาญาแก่ความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยส่วนมากจะเป็นการบัญญัติโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่บุคคลหรือโรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือไม่ปฏิบัติตามหรือไม่ดำเนินการขออนุญาตในการดำเนินการใดๆตามที่กฎหมายกำหนด

2. คุณพินิจของศาลในการกำหนดอัตราโทษทางอาญาต่อผู้ก่อมลพิษ กับหลักความได้สัดส่วน

การใช้คุณพินิจของศาลในการกำหนดอัตราโทษถือเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่ง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการพิจารณาคดี เนื่องจากบทบัญญัติมาตราเป็นสิ่งที่กำหนดว่าการกระทำเช่นไร เป็นความผิด แต่การลงโทษแก่ผู้ก่อมลพิษเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับความผิดที่ผู้ก่อมลพิษได้กระทำความผิดนั้นเป็นการสร้างมาตรฐานความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้โทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษทั้งในต่างประเทศ และของประเทศไทยปรากฏเพียงแต่โทษจำคุกและโทษปรับ ซึ่งการกำหนดอัตราโทษที่เหมาะสมมีส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้อธิบายไปในหัวข้อ 4.3.2.2 ว่าการลงโทษผู้ก่อมลพิษในกรณีที่กระทำความผิดเนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนและในกรณีที่ลงโทษผู้ก่อมลพิษที่กระทำความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง

การกำหนดอัตราโทษทางอาญาให้สอดคล้องกับกฎหมายควบคุมมลพิษ มิได้หมายความว่าเพียงกำหนดโทษภายในระวางโทษที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นแต่ต้องสอดคล้องกับบรรทัดฐานในทางตุลาการด้วย อันได้แก่ อัตราโทษต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หลักการพื้นฐานของกฎหมายอาญาหรือจำต้องได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการก่อมลพิษ เป็นต้น

โดยหลักความได้สัดส่วนในการกำหนดอัตราโทษเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่ศาลต้องคำนึงถึงในการลงโทษผู้ก่อมลพิษซึ่งศาลจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของพฤติการณ์ในการกระทำความผิดด้วย ศาลต้องกำหนดอัตราโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการก่อมลพิษโดยพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมของคดี อันได้แก่ ระดับความร้ายแรงของความเสียหายที่เกิดจากมลพิษ ความรุนแรงของการกระทำความผิดของผู้ก่อมลพิษ วิธีการที่ผู้ก่อมลพิษใช้ในการกระทำความผิดรวมถึงบทลงโทษสูงสุดตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยหลักความได้สัดส่วนของการลงโทษนี้ถือเป็นมาตรฐานที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าโทษที่กำหนดจะมีความเป็นธรรมแก่ผู้ก่อมลพิษอันเป็นการเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้กระทำความผิดด้วย นอกจากนี้จำต้องพิจารณาหลักความแน่นอนของการกำหนดอัตราโทษควบคู่ไปกับหลักความได้สัดส่วนประกอบด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ก่อมลพิษได้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน เช่น กรณีโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำ ทิ้งกากอุตสาหกรรมในสถานที่ใกล้แหล่งชุมชนหรือปล่อยควันเสียโดยไม่ได้รับการบำบัดก่อนสู่อากาศ เป็นต้น ผู้ก่อมลพิษนั้นจะต้องได้รับโทษในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของแต่ละคดี

4.3.3 วิเคราะห์การกำหนดอัตราโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

หลังจากที่ได้ศึกษาถึงลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยในหัวข้อ 4.3.1 แล้ว สิ่งที่ต้องศึกษาต่อไปคืออัตราโทษทางอาญาที่กำหนดในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยตามที่ปรากฏในตารางแบ่งแยกลักษณะการกระทำความผิดทางอาญาและอัตราโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยในหัวข้อ 4.2 ข้างต้น ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทยทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ปรากฏการกำหนดโทษทางอาญา 2 ประเภท กล่าวคือ

โทษจำคุกและโทษปรับ ทั้งนี้อัตราโทษที่กำหนดนั้นขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด กล่าวคือ หากเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม หรือต่อมนุษย์อย่างร้ายแรงย่อมต้องได้รับโทษทางอาญาสถานหนัก แต่หากการกระทำความผิดทางอาญานั้นมิได้เป็นการกระทำที่ร้ายแรงหรือมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้างซึ่งโดยส่วนใหญ่ เป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับบางประการของเจ้าหน้าที่รัฐจึงได้รับโทษทางอาญาสถานเบาเท่านั้น ซึ่งกฎหมายควบคุมมลพิษจะกำหนดเพียงโทษปรับสถานเดียวหรืออาจมีโทษจำคุก ประกอบด้วยแต่โทษจำคุกนั้นไม่เกิน 1 เดือน

นอกจากการกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับแล้วยังปรากฏโทษปรับรายวัน ซึ่งปรากฏในมาตรา 80 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ในกรณีที่ผู้ดำเนินการ ดำเนินกิจการต่อไปในระหว่างที่มีคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐให้หยุดดำเนินการดังกล่าว หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อการใด นอกจากจะต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาทแล้ว หากยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐต้องโทษปรับ อีกไม่เกินวันละ 25,000 บาทตลอดระยะเวลาที่ยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งด้วย ทั้งนี้วัตถุประสงค์ ของการปรับรายวันดังกล่าวเป็นไปเพื่อให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเคร่งครัด และเพื่อความรวดเร็วในการบังคับการให้เป็นไปตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้น

ทั้งนี้จากการศึกษายังพบว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ปรากฏบทบัญญัติการเปรียบเทียบปรับไว้ด้วย ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการเปรียบเทียบปรับนั้นเพื่อให้คดีอาญาเป็นอันเลิกกันในชั้นเจ้าหน้าที่รัฐ หรือในชั้นปกครองทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องดำเนินคดีอาญา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติแต่ละฉบับได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการเปรียบเทียบปรับที่แตกต่างกัน ตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติในแต่ละฉบับ

จากการที่ได้วิเคราะห์ในเรื่องลักษณะการกระทำความผิดที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทยในหัวข้อ 4.3.2.2 โดยเห็นควรให้กำหนดโทษทางปกครองหรือกำหนด ค่าปรับเป็นพินัยแก่การกระทำความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดแทน โทษทางอาญานั้นมีความเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบปรับในแง่ที่ว่าหากการกระทำความผิด ในลักษณะที่เป็นการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดอันเป็นการไม่เชื่อฟัง ฝ่ายปกครองหรือเป็นกรณีที่กระทำฝ่าฝืนต่อการควบคุมหรือกฎเกณฑ์ของรัฐ ซึ่งโดยสภาพ มิใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง

ตามแนวคิดของ James Goldschmidt ซึ่งได้อธิบายไว้ในหนังสือชื่อ “กฎหมายว่าด้วยโทษทางปกครอง” ทั้งนี้การกระทำความผิดในลักษณะนี้ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติอันเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษในแต่ละฉบับดังกล่าวข้างต้นกำหนดให้สามารถเปรียบเทียบปรับได้ โดยหากการกระทำความผิดนั้นต้องโทษปรับสถานเดียว จึงเห็นสมควรให้ทำการเปรียบเทียบปรับ และกำหนดค่าปรับเป็นพินัย ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในมาตรา 77 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ประกอบกับ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.

ทั้งนี้จากการศึกษาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. พบว่า ร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้บัญญัติบททั่วไป กระบวนการพิจารณาตีความผิดทางพินัย และบทเฉพาะกาลไว้อย่างครอบคลุม แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้เนื้อหาในร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับสิ่งที่ได้ทำการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงขอเสนอความหมายของ “ความผิดทางพินัย” ดังต่อไปนี้ “ความผิดทางพินัย หมายความว่า การกระทำหรือการละเว้นไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย โดยการกระทำหรือการละเว้นการกระทำดังกล่าว มิได้ส่งผลกระทบที่ร้ายแรงอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”

อีกทั้งผู้เขียนขอเสนอร่างมาตรา 8 (1) ดังต่อไปนี้ “ในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัย ให้พิจารณาให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้ (1) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางพินัยจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อสังคมหรือสุขภาพของประชาชน อีกทั้งจำต้องพิจารณาพฤติการณ์อื่นอันเกี่ยวกับสภาพความผิดทางพินัยประกอบด้วย”

อย่างไรก็ตามหากการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดซึ่งเป็นการกระทำความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรงอันมีอาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้และการกระทำความผิดนั้นพระราชบัญญัติอันเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษในแต่ละฉบับดังกล่าวข้างต้นกำหนดให้สามารถเปรียบเทียบปรับได้ โดยความผิดนั้นจะต้องได้รับทั้งโทษจำคุกและโทษปรับเห็นควรให้กำหนดโทษทางปกครองในลักษณะอื่นแทน เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและความร้ายแรงของการกระทำความผิด ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของ Nils Jareborg จะเห็นได้ว่าการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้น มิได้เป็นการกระทำที่น่าตำหนิอันสมควรจะต้องได้รับโทษทางอาญา อีกทั้งยังมีมาตรการอื่นที่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ดีกว่าและใช้ทรัพยากรน้อยกว่าการกำหนดโทษทางอาญา ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่นำมาสนับสนุนอีกประการหนึ่งว่าไม่มีความจำเป็นในการกำหนดโทษทางอาญา

สำหรับการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดแต่อย่างใด และควรใช้กฎหมายอาญาเป็นวิธีทางสุดท้ายเท่านั้น

โดยการเสนอให้กำหนดโทษทางปกครองหรือการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยสำหรับการกระทำ ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทยนั้นสอดคล้องกับกรณีการกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมาย ควบคุมมลพิษในต่างประเทศดังที่ได้นำเสนอในบทที่ 3 ด้วย โดยได้กำหนดโทษทางปกครอง สำหรับเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดซึ่งโดยส่วนมาก เกี่ยวข้องกับการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ข้อบังคับของเจ้าหน้าที่รัฐหรือการไม่ได้รับการอนุมัติ อนุญาต ให้ดำเนินกิจการหรือกระทำการใดอันเป็นการกระทำความผิดทางปกครองอันมิได้เกี่ยวข้องกับการ ก่อมลพิษหรือการก่อให้เกิดผลกระทบหรือผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์โดยตรงแต่อย่างใด

4.3.4 ลักษณะการกำหนดอัตราโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ ของประเทศไทย

4.3.4.1 พิจารณาตามประเภทผู้กระทำความผิด

1. กรณีนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด

เนื่องจากในกรณีนี้โรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้ก่อมลพิษ ทั้งมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตราย จึงถือว่าโรงงานอุตสาหกรรม เป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาโดยกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดทางอาญาแก่นิติบุคคลไว้ทั้งสิ้น ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรม จึงต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดด้วย แต่อย่างไรก็ตามโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นมีอาจรับโทษจำคุกได้จึงสามารถลงโทษปรับแก่โรงงานอุตสาหกรรมได้เท่านั้น

2. กรณีบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำความผิด

การดำเนินกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมล้วนเกิดจากการแสดงเจตนา และการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลทั้งสิ้นเพื่อให้การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้ในกรณีที่กฎหมายควบคุมมลพิษของไทยทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีบทกำหนด

ความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับนิติบุคคลดังกล่าวข้างต้นอันทำให้นิติบุคคลต้องรับโทษทางอาญา สำหรับการก่อมลพิษนั้น บทบัญญัติดังกล่าวยังได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับผู้แทนนิติบุคคล ด้วยเช่นกัน

โดยภายหลังจากที่ได้มีตราพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ขึ้น จึงส่งผลให้จำต้องยกเลิก ความอันเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลในพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับ ข้างต้นและให้บังคับตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้แทน ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นเกิดจากการสั่งการ หรือการกระทำของกรรมการหรือผู้จัดการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคล นั้นหรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการ หรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย” ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าผู้แทนนิติบุคคลที่จะต้องรับโทษทางอาญา ตามที่กฎหมายกำหนดในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อมลพิษจะต้องเป็นผู้แทนนิติบุคคลที่สั่งการ หรือกระทำการใด ละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการอันเป็นเหตุให้โรงงานอุตสาหกรรมนั้นก่อมลพิษ เท่านั้น ส่วนบุคคลอื่นแม้เป็นกรรมการหรือผู้จัดการแต่มิได้เป็นเหตุให้โรงงานอุตสาหกรรมก่อมลพิษ ไม่จำเป็นต้องได้รับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ทั้งนี้จากกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งดำเนินกิจการผลิตเม็ดพลาสติก EPS หรือ Expendable Polystyrene ซึ่งจัดเป็นโรงงานประเภทที่ 3 แห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ได้เกิดเหตุถังบรรจุสารเคมีระเบิดและเพลิงไหม้²⁷ สร้างความเสียหายแก่บ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม อพาร์ทเมนต์ในรัศมี 1-2 เมตร ทั้งยังมีผู้ได้รับบาดเจ็บและตาย จำนวนหนึ่งจากเหตุดังกล่าว

จากกรณีข้างต้นพบว่าสารเคมีจากเหตุระเบิดเป็นสารเพนทีนและสไตรีนโมโนเมอร์ ซึ่งเป็นสารตั้งต้นที่ใช้ในการผลิตเม็ดพลาสติก EPS²⁸ อันจัดเป็นวัตถุอันตรายตามประกาศ กระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความ ในมาตรา 5 วรรคสองและมาตรา 18 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535²⁹

²⁷ ประชาชาติธุรกิจ, โศกนาฏกรรม ‘หมิงตี้’ โรงงานกิ่งแก้วไฟไหม้ในวงล้อมชุมชน [ออนไลน์], 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.prachachat.net/economy/news-707547>

²⁸ BBC News Thai, โรงงานกิ่งแก้วไฟไหม้: สารเคมีตกค้าง ปัญหาใหม่หลังเหตุไฟไหม้โรงงานสารเคมี จ.สมุทรปราการ [ออนไลน์], 7 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-57723752>

²⁹ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556

ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ จากเหตุระเบิดดังกล่าวมีไอระเหยของสารสไตรีน และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์กระจายออกไปโดยรอบในรัศมีประมาณ 5 กิโลเมตร ทั้งนี้กรมควบคุมมลพิษยังพบว่าเหตุเพลิงไหม้ที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดมลพิษไกลถึง 9 กม. ซึ่งหากมีฝนตก จะชะล้างสารเคมีและซิมลงสู่แม่น้ำลำคลองที่ประชาชนอาจใช้ในการอุปโภค บริโภคได้ นอกจากนี้สารสไตรีนโมโนเมอร์ดังกล่าวยังเป็นอันตรายต่อระบบประสาท ระบบทางเดินหายใจ ดับ จึงอาจทำให้เกิดอาการวิงเวียน ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย อาเจียนเมื่อสูดดมเข้าไป ทั้งยังมีปฏิกิริยาต่อผิวหนังทำให้ผิวหนังแดง ปวด ระคายเคืองตา ตาแดง เป็นต้น³⁰

เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมมิได้เจตนาก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำหรือมลพิษที่เกี่ยวกับของเสียอันตรายแต่อย่างใด แต่เป็นอุบัติเหตุ อันเกิดจากการรั่วไหลของสารเคมีที่อยู่ในความครอบครองอันเป็นสารตั้งต้นในกระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามการจัดตั้งโรงงานประเภทที่ 3 ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 จำต้องมีการขออนุญาตประกอบกับการพิจารณาตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2³¹ ซึ่งอาศัยอำนาจออกตามความในมาตรา 6 และมาตรา 8 (1) (2) (3) (4) (5) (6) และ (8) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 หมวด 1 “(7) ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย เช่น วัตถุไวไฟ วัตถุระเบิด วัตถุเคมีหรือของเหลวอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคลสัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมที่มีขนาดของภาชนะบรรจุตั้งแต่ 25,000 ลิตรขึ้นไปต้องมั่นคงแข็งแรง เป็นไปตามมาตรฐานที่ยอมรับโดยมีคำรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมหรือบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาและต้องสร้างเขื่อนหรือกำแพงคอนกรีตโดยรอบให้มีขนาดที่สามารถจะกักเก็บปริมาณของวัตถุดังกล่าวได้ทั้งหมด เว้นแต่กรณีที่มีภาชนะบรรจุมากกว่าหนึ่งถังให้สร้างเขื่อนที่สามารถเก็บกักวัตถุอันตรายนั้นเท่ากับปริมาตรของถังเก็บขนาดใหญ่ที่สุดเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของวัตถุที่บรรจุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีเมื่อเกิดอุบัติเหตุกับภาชนะดังกล่าวและต้องจัดให้มีวัตถุหรือเคมีภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการระงับหรือลดความรุนแรงของการแพร่กระจายได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอในกรณีที่ภาชนะบรรจุนั้นตั้งอยู่ในที่โล่งแจ้งต้องมีสายล่อฟ้าให้ เป็นไปตามหลักวิชาการและภาชนะบรรจุที่อาจเกิดประจุไฟฟ้าสถิตย์ได้ในตัวต้องต่อสายดิน”

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาตามกฎกระทรวงฉบับที่ 3³² ออกตามความในมาตรา 6 วรรคหนึ่ง มาตรา 8 วรรคหนึ่ง (7) แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ใน “ข้อ 6 ให้โรงงาน

³⁰ BBC News Thai, “โรงงานกิ่งแก้วไฟไหม้: สารเคมีตกค้าง ปัญหาใหม่หลังเหตุไฟไหม้โรงงานสารเคมี จ.สมุทรปราการ”.

³¹ กฎกระทรวงฉบับที่ 2 ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

³² กฎกระทรวงฉบับที่ 3 ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

ที่มีการผลิต การเก็บหรือการใช้วัตถุดิบอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุดิบอันตราย ต้องจัดทำข้อมูลความปลอดภัยเกี่ยวกับลักษณะอันตรายตามคุณสมบัติของวัตถุดิบนั้นๆ” ประกอบกับกฎกระทรวงฉบับที่ 27³³ ออกตามความในมาตรา 6 วรรคหนึ่ง มาตรา 8 วรรคหนึ่ง (7) และวรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยให้เพิ่มความในข้อ 7 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ว่า “ข้อ 7 โรงงานที่มีสารมลพิษหรือสารเคมีตามที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาไม่ว่าจะเกิดจากการผลิต การครอบครองหรือการใช้หรือเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานต้องจัดทำรายงานข้อมูล (1) ปริมาณการผลิต การครอบครองและการใช้สารมลพิษหรือสารเคมี (3) ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อควบคุมการปลดปล่อยสารมลพิษหรือสารเคมี (5) การตรวจสอบประสิทธิภาพระบบป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (6) การปลดปล่อยสารมลพิษหรือสารเคมีและการตรวจสอบสภาพแวดล้อม”

โดยจะเห็นได้ว่ากฎกระทรวงฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 และฉบับที่ 27 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 นั้นได้กำหนดมาตรฐานในการกำกับ ดูแลโรงงานอุตสาหกรรมที่ครอบครองวัตถุดิบอันตราย ทั้งในเรื่องภาชนะบรรจุวัตถุดิบอันตรายรวมทั้งการจัดทำเอกสารเพื่อใช้ในการตรวจสอบการดำเนินงานของโรงงานอุตสาหกรรมที่ครอบครองวัตถุดิบอันตรายดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามมิได้ปรากฏบทบัญญัติที่กำหนดไว้สำหรับกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมนั้นๆ เกิดอุบัติเหตุจากการดำเนินกระบวนการผลิตหรือแม้กระทั่งกรณีเหตุระเบิดและเพลิงไหม้จากวัตถุดิบอันตรายที่โรงงานอุตสาหกรรมครอบครองโดยเหตุสุดวิสัยข้างต้นนั้น โรงงานอุตสาหกรรมแห่งนั้นจะต้องดำเนินการอย่างไรหรือมีความรับผิดชอบต่อความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างไรหรือจำต้องได้รับโทษทางอาญาหรือไม่สำหรับกรณีดังกล่าว

3. กรณีผู้ใช้ ผู้สนับสนุน

กรณีผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาเป็นหลักการพื้นฐานที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาในมาตรา 84 วรรคสาม³⁴ แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่องของผู้ใช้ที่กำหนดให้ผู้ใช้จะต้องรับโทษเสมือนตัวการเมื่อผู้ใช้ได้กระทำความผิดลง

³³ กฎกระทรวงฉบับที่ 27 ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

³⁴ มาตรา 84 วรรคสาม บัญญัติว่า “ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ และถ้าผู้ถูกใช้เป็นคนคล้อยอายุไม่เกินสิบแปดปี ผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ลูกจ้างหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ใช้ ผู้ที่มีฐานะยากจน หรือผู้ต้องพึ่งพาผู้ใช้เพราะเหตุป่วยเจ็บหรือไม่ว่าทางใด ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้ใช้กึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับผู้นั้น”

และในมาตรา 86³⁵ แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยเรื่องผู้สนับสนุนที่กำหนดให้ผู้สนับสนุน การกระทำความผิดต้องรับโทษสองในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุน

ทั้งนี้ได้ปรากฏการนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาลงโทษแก่ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ในกฎหมายควบคุมมลพิษด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่เป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนในการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งเป็นสารเคมีพิษหรือที่ใช้ในการผลิตสารเคมีพิษ ที่ระบุไว้ในอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีตามประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น” ซึ่งเห็นได้ชัดที่มีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ใช้และผู้สนับสนุนที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้เนื่องจากการกระทำความผิดตามมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 นั้นเป็นการกระทำความผิดที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างร้ายแรงได้จึงกำหนดให้ผู้ใช้และผู้สนับสนุนจะต้องได้รับโทษเช่นเดียวกับตัวการในกระทำความผิดดังกล่าว

4.3.4.2 พิจารณาตามเจตนาในการกระทำความผิด

1. กระทำความผิดโดยเจตนา

บทกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย ทั้ง 4 ฉบับ กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เป็นการกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดทางอาญา โดยเจตนาทั้งสิ้น ทั้งนี้ในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมกระทำความผิดทางอาญานั้น ศาลได้วินิจฉัยให้นิติบุคคลมีความรับผิดชอบทางอาญาโดยถือเอาการกระทำและเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลเป็นการกระทำ และเจตนาของนิติบุคคลไปโดยปริยาย

ทั้งนี้ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ การกระทำความผิดโดยเจตนาที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำจะต้องได้รับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้ปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดซ้ำในมาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 กล่าวคือ กรณีที่บุคคลใดได้กระทำความผิดซ้ำในการก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญอันเกี่ยวกับวัตถุอันตราย หรือใช้ฉลากที่มีข้อความอันเป็นเท็จหรือข้อความรู้

³⁵ มาตรา 86 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสอง ในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น”

หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดภายในกำหนด 6 เดือนนับแต่การกระทำความผิดครั้งแรก บุคคลนั้นต้องได้รับโทษหนักขึ้นจากการกระทำความผิดครั้งแรก

ส่วนในมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้บุคคลใดที่เคยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และได้รับโทษแล้ว หากได้กระทำความผิดนั้นซ้ำอีกศาลมีอำนาจในการพิจารณาเพิ่มโทษแก่บุคคลนั้นอย่างน้อย 1 ใน 3 ของอัตราโทษจำคุกหรือเพิ่มโทษอีกกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดนั้นได้

2. กระทำความผิดโดยประมาท

พบการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีการกระทำความผิดโดยประมาทในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 แต่อย่างไรก็ตามบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำโดยประมาทนั้นสามารถบังคับใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีผู้แทนนิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นนิติบุคคลไม่อาจกระทำความผิดโดยประมาทได้

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายควบคุมมลพิษอันเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ครอบคลุม กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 นั้นปรากฏบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษทางอากาศควบคุมมลพิษทางน้ำและควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย ทั้งนี้ในพระราชบัญญัติแต่ละฉบับปรากฏมาตรการ หลักเกณฑ์หรือขั้นตอนที่สำคัญในการปกป้อง คุ้มครองสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการป้องกันการก่อมลพิษอย่างเป็นระบบประกอบกับปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งเป็นมาตรการที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการก่อมลพิษให้มีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการลงโทษผู้ก่อมลพิษที่ถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประการหนึ่งด้วย

ทั้งนี้บทกำหนดโทษทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยมีการกำหนดโทษทางอาญาที่ครอบคลุมเช่นกัน กล่าวคือ กำหนดโทษทางอาญาสำหรับกรณีที่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลกระทำความผิด กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดโดยเจตนาและการกระทำความผิดโดยประมาท รวมถึงบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดซ้ำและการกระทำความผิดโดยผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน แม้บทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดโดยประมาท การกระทำความผิดซ้ำและการกระทำความผิดโดยผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนจะมีได้ปรากฏในพระราชบัญญัติทุกระดับที่ทำการศึกษา แต่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษของประเทศไทยได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดบางประการที่ปรากฏ

ในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องบางประการ กล่าวคือ กรณีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด เนื่องจากการกำหนดโทษทางอาญาในลักษณะนี้ที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาที่แท้จริงที่มุ่งเน้นลงโทษการกระทำความผิดที่ร้ายแรง กล่าวคือ การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงเป็นการกำหนดโทษที่รุนแรงเกินสมควร อีกทั้งโทษทางอาญามีได้ถือเป็นมาตรการสุดท้ายที่มีอันจะใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด ดังที่ได้วิเคราะห์ในบทนี้ จึงเห็นสมควรให้กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยมีการปรับปรุงการกำหนดโทษทางอาญา โดยกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำที่เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงเท่านั้น ส่วนการกระทำความผิดในลักษณะอื่นใดควรเปลี่ยนรูปแบบการลงโทษเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของการกระทำความผิด ความรุนแรงของการกระทำความผิดและวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่แตกต่างกันด้วย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอันนำไปสู่การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนั้นก่อให้เกิดทั้งข้อดีและข้อเสียแก่ประเทศ ทั้งนี้ข้อเสียประการสำคัญ คือ กระบวนการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและจำต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานหรือยากต่อการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ทั้งยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษนั้นสร้างความเสียหายเช่นเดียวกันกับการก่ออาชญากรรมทั่วไปประเภทอื่นที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของมนุษย์ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นลำดับแรกทั้งมนุษย์ยังเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรงจากการกระทำดังกล่าวด้วยนั้นเป็นการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประการหนึ่ง

โดยแนวคิดเรื่องอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีวิวัฒนาการมาเป็นระยะเวลายาวนานจนเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากทุกประเทศต่างตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นและต้องการที่จะปกป้อง รักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมของมนุษย์ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเครื่องมือหรือมาตรการสำคัญที่จะนำมาใช้ในการปราบปรามกรณีโรงงานอุตสาหกรรมก่อมลพิษอันถือเป็นการก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น คือ การใช้โทษทางอาญาจึงจะเหมาะสมกับความร้ายแรงของการก่อมลพิษที่ส่งผลร้ายต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายของมนุษย์

ทั้งนี้พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษในแต่ละฉบับมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มิได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษด้านใดเป็นการเฉพาะ ส่วนพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้องกับของเสียอันตราย

และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำและมลพิษที่เกี่ยวข้องของเสียอันตราย นอกจากนี้ยังพบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในลักษณะต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าความผิดทางอาญาที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท กล่าวคือ ความผิดเนื่องจากการก่อมลพิษ ความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเช่นเดียวกันกับที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ ที่ได้ทำการศึกษา อันได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ทั้งนี้ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นปรากฏแต่ในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศสหรัฐอเมริกา เท่านั้น

ทั้งนี้ข้อสังเกตประการสำคัญ คือ การกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเนื่องจากการก่อมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการกำหนดโทษทางอาญาที่เหมาะสม กล่าวคือ ความผิดอันเนื่องมาจากการก่อมลพิษเป็นการกระทำความผิดที่เห็นได้ชัดว่าเป็นความผิดอาญาในตัวเองอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์โดยตรง ส่วนความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น แม้มิได้เป็นการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรงดังเช่นความผิดเนื่องจากการก่อมลพิษข้างต้น แต่การที่โรงงานอุตสาหกรรมไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่กฎหมายหรือเจ้าหน้าที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ต่อไปได้เช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าทั้งความผิดอันเนื่องมาจากการก่อมลพิษและความผิดฐานละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ดังนั้นการกำหนดโทษทางอาญาแก่ความผิดทั้งสองลักษณะนี้จึงเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง กับความรุนแรงของการกระทำความผิด อันพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาดังที่ได้อธิบายในบทที่ 4 ข้างต้น

แต่อย่างไรก็ตามความผิดทางอาญาอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย คือ ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้น เป็นเพียงกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรมมิได้ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าหน้าที่รัฐ ระเบียบ ข้อบังคับ กรณีขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ กรณีไม่มาให้ถ้อยคำ ไม่ยอมแจ้งข้อเท็จจริงหรือไม่ส่งเอกสารหรือหลักฐาน กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือเจ้าหน้าที่รัฐไม่อนุญาตให้กระทำการใด รวมถึงกรณีไม่แจ้งให้เจ้าหน้าที่รัฐทราบถึงการแก้ไข การปรับปรุง หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว

ข้างต้นมิได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์แต่อย่างใด เนื่องจากการกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็นเพียงการขัดคำสั่งทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐ อันมิใช่กรณีร้ายแรงในระดับที่จะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐแต่อย่างใด โดยการกำหนดโทษทางอาญาในลักษณะนี้จึงเป็นไปเพื่อให้เอกชนเกิดความเกรงกลัวและปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐโดยง่าย จึงกล่าวได้ว่าเป็นการกำหนดโทษทางอาญาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเท่านั้นและเห็นว่าการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในฐานนี้ไม่เป็นการเหมาะสมกับความรุนแรงของการกระทำความผิดแต่อย่างใด ทั้งนี้ข้อสังเกตประการหนึ่งจากการศึกษากฎหมายควบคุมมลพิษของต่างประเทศ อันได้แก่ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และ the Clean Air Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นปรากฏการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดเช่นกัน แต่ปรากฏบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดในลักษณะนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเมื่อได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับบทกำหนดโทษทางปกครองที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของทั้งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วพบว่ามีการกำหนดโทษทางปกครองสำหรับกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดในการกระทำความผิดที่มีลักษณะเหมือนกันกับการกระทำความผิดที่ต้องได้รับโทษทางอาญา ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่ากรณีกระทำความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นสามารถใช้มาตรการอื่นลงโทษแทนโทษทางอาญาได้ จึงไม่สมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญาแก่ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดในกฎหมายควบคุมมลพิษแต่อย่างใด

อีกทั้งเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษนั้นเป็นนิติบุคคล จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญาด้วยเช่นกัน โดยกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย อันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ต่างปรากฏบทบัญญัติอันเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลไว้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ดังที่ได้ปรากฏในตารางในบทที่ 4 ข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ขึ้น ทำให้บทบัญญัติความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลที่ปรากฏในพระราชบัญญัติทั้ง 4 ฉบับข้างต้นถูกทดแทนด้วยบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดทางอาญา

ของผู้แทนนิติบุคคล พ.ศ. 2560 ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าหากในกรณีที่โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นนิติบุคคลได้กระทำความผิดทางอาญาโดยก่อให้เกิดมลพิษขึ้น อันเนื่องจากสั่งการ หรือกระทำการใด ละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการของผู้แทนนิติบุคคล ในกรณีเช่นนี้โรงงาน อุตสาหกรรมผู้ก่อมลพิษจำต้องได้รับโทษทางอาญา โดยโทษสำหรับโรงงานอุตสาหกรรม มีเพียงโทษปรับเท่านั้น ส่วนผู้แทนนิติบุคคลที่จำต้องได้รับโทษทางอาญาสำหรับ กรณีโรงงานอุตสาหกรรมมลพิษนั้นจะต้องเป็นผู้แทนนิติบุคคลผู้มีอำนาจในการสั่งการเพื่อดำเนิน กิจการของโรงงานอุตสาหกรรมอันเป็นเหตุให้เกิดมลพิษขึ้น โดยโทษสำหรับผู้แทนนิติบุคคล คือโทษจำคุกและโทษปรับที่ปรากฏเป็นการทั่วไปในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการกำหนดโทษทางอาญาในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทย พบว่าปัญหาประการสำคัญ คือ การกำหนดโทษทางอาญาให้กับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด เนื่องจากหากพิจารณาจากลักษณะการกระทำความผิดแล้ว เป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง มิได้กระทบกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนแต่อย่างใด อีกทั้งการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวมิได้ก่อให้เกิดผลเสียหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์โดยตรงเช่นกัน ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมควรแก่การกำหนดโทษทางอาญา สำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดและสมควรแก่การกำหนด โทษในลักษณะอื่นแทนโทษทางอาญาดังที่ได้อธิบายในบทสรุปข้างต้น

ทั้งนี้จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 อันกล่าวไว้ว่าการกำหนดโทษทางอาญา ในความผิดที่เป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ไม่กระทบกระเทือนความสงบของสังคม นั้นอาจเปลี่ยนเป็น โทษทางปกครองเพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมาย ให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสมควรแก่การยกเลิกโทษทางอาญาสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด และเสนอให้ใช้โทษทางปกครองแทนโทษทางอาญาที่ปรากฏ ในกฎหมายควบคุมมลพิษในปัจจุบัน ทั้งนี้ย่อมสอดคล้องกับประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Code) ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส Federal Immission Control Act

The Federal Water Management Act และ The Waste Shipment Act ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี รวมถึง the Clean Air Act และ the Clean Water Act อันเป็นกฎหมายควบคุมมลพิษที่ได้กำหนดโทษทางปกครองไว้สำหรับกรณีที่เอกชนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐหรือไม่ดำเนินการอันใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้การเป็นไปตามระบบขออนุมัติ อนุญาต โดยจะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดในลักษณะกล่าวมาได้ก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ อนามัยของมนุษย์ จึงมิได้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อันสมควรได้รับโทษทางอาญาแต่อย่างใด ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าประเทศไทยสมควรแก่การแก้ไขปรับปรุงการกำหนดโทษที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษ กล่าวคือ ยกเลิกการกำหนดโทษทางอาญาแก่ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดโดยให้กำหนดโทษทางปกครองแก่การกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวแทน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะและความรุนแรงของการกระทำความผิด

นอกจากกรณี que เห็นสมควรให้ยกเลิกการกำหนดโทษทางอาญาและให้กำหนดโทษทางปกครองแก่ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดแทน เพื่อให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังพบข้อสังเกตประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การกำหนดโทษทางอาญาแก่ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดที่ปรากฏในกฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยอันได้แก่พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ล้วนเป็นความผิดทางอาญาที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ร่างกฎหมายควบคุมมลพิษในแต่ละฉบับเล็งเห็นว่าการกระทำความผิดในลักษณะที่เอกชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดนั้นมีได้เป็นความผิดที่ร้ายแรงอันกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนแต่อย่างใด และเมื่อได้พิจารณาประกอบกับมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในประเด็นปฏิรูปที่ 10 ซึ่งได้เสนอแนวคิดในการนำโทษปรับทางปกครองมาใช้บังคับแทนโทษทางอาญาสำหรับความผิดที่สามารถเปรียบเทียบปรับเพื่อให้คดียุติได้ จึงทำให้เห็นว่าข้อเสนอแนะให้ยกเลิกการกำหนดโทษทางอาญา

และให้กำหนดโทษทางปกครองแก่ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด แทนนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิรูปกฎหมายทั้งตามมาตรา 77 และมาตรา 258 ค. แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ทั้งนี้จากกรณีที่ได้วิเคราะห์ข้างต้นนำไปสู่การพิจารณาตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. ประกอบด้วย เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้เปลี่ยนความผิดทางอาญาที่สามารถเปรียบเทียบได้อันมีโทษปรับสถานเดียวเป็นความผิดทางพินัยและกำหนดให้ชำระค่าปรับเป็นพินัย ซึ่งค่าปรับเป็นพินัยถูกนำมาใช้แทนคำว่าโทษปรับทางปกครองข้างต้น ดังนั้นจึงเกิดข้อเสนอแนะให้กฎหมายควบคุมมลพิษของประเทศไทยอันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดให้ความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนดอันมีโทษปรับสถานเดียวเป็นความผิดทางพินัยและกำหนดให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเป็นพินัยแทนโทษทางอาญาที่ปรากฏในปัจจุบัน ทั้งนี้ให้กำหนดโทษทางปกครองประการอื่นสำหรับความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งที่เจ้าหน้าที่รัฐกำหนด ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นสามารถเปรียบเทียบปรับได้แต่บทบัญญัติในพระราชบัญญัติแต่ละฉบับกำหนดให้ความผิดนั้นต้องได้รับทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ

บรรณานุกรม

- Alogna, Ivano. Environmental Law of France [ออนไลน์]. Available from: <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/AlognaEnvironmentalLawofFrance.pdf> [2020, 21 August]
- Ashworth, Andrew. Conceptions of Overcriminalization. Ohio State Journal of Criminal Law 5, 407 (2008): 408-09.
- Baccaria, Cesare Bonesana di. An Essay on Crimes and Punishments [ออนไลน์]. Available from: <https://oll.libertyfund.org/titles/beccaria-an-essay-on-crimes-and-punishments> [2020, 20 July]
- Banks, Debbie. Environmental Crime a Threat to Our Future [ออนไลน์]. 2008. Available from: https://www.unodc.org/documents/NGO/EIA_Ecocrime_report_0908_final_draft_low.pdf [2020, 5 August]
- BBC News Thai. โรงงานกิ่งแก้วไฟไหม้: สารเคมีตกค้าง ปัญหาใหม่หลังเหตุไฟไหม้โรงงานสารเคมี จ.สมุทรปราการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-57723752> [2564, 9 กรกฎาคม]
- Bianco, Floriana, Annalisa Lucifora, and Grazia Maria Vagliasindi. Fighting Environmental Crime in France: A Country Report. [ออนไลน์]. Available from: https://www.ecologic.eu/sites/default/files/publication/2015/efface_fighting_environmental_crime_in_france.pdf [2020, 3 September]
- BOD Thailand. ของเสียอันตราย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://bodthai.net>
- Brenot, Vincent, and Mathieu Werner. The International Comparative Legal Guide To: Environment Law 2009. London: Global Legal Group, 2009.
- Brisman, Avi, and Nigel South. Green Criminology and Environmental Crimes and Harms. Sociology Compass 13 (January 2019): 1.
- Bureau of Ocean Energy Management. Clean Water Act [ออนไลน์]. Available from: <https://www.boem.gov/environment/environmental-assessment/clean-water-act-cwa> [2020, 14 October]
- Burns, Ronald G., Michael J. Lynch, and Paul Stretesky. Environmental Law, Crime, and Justice. New York: LFB Scholarly Publishing LLC., 2008.

- Criminal Code (Stgb). [ออนไลน์]. Available from: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html [2020, 16 September]
- David, Van Mill. Freedom of Speech [ออนไลน์]. 2017. Available from: <https://plato.stanford.edu/entries/freedom-speech/> [2020, 15 July]
- Diane Boudreau et al. Pollution [ออนไลน์]. Available from: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/pollution/> [2020, 22 June]
- Directive 2008/99/Ec of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the Protection of the Environment through Criminal Law [ออนไลน์]. 2008. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0099> [2020, 28 September]
- Elder, Micheal S. The Criminal Provisions of the Clean Air Act Amendments of 1990: A Continuation of the Trend toward Criminalization of Environmental Violations. Fordham Environmental Law Review 3 (November 2011): 141-43.
- EPA. The Clean Water Act [ออนไลน์]. Available from: <https://www.epa.gov/cwa-404/clean-water-act-section-309-federal-enforcement-authority> [2020, 17 October]
- . Summary of the Resource Conservation and Recovery Act. [ออนไลน์]. Available from: <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-resource-conservation-and-recovery-act> [2020, 21 October]
- European commission. Combating Environmental Crime [ออนไลน์]. 2018. Available from: <https://ec.europa.eu/environment/legal/crime/> [2020, 6 August]
- Federal Immission Control Act [ออนไลน์]. Available from: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/ger124330E.pdf> [2020, 20 September]
- The Federal Water Management Act [ออนไลน์]. Available from: <https://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=326> [2020, 30 September]
- Field organization. How Can Factories Affect the Environment?.. [ออนไลน์]. Available from: <http://www.field.org.uk/how-can-factories-affect-the-environment/> [2020, 2 July]
- Folnovic, Tanja. Environmental Pollution [ออนไลน์]. Available from: <https://blog.agrivi.com/post/environmental-pollution> [2020, 10 August]
- Frase, Richrad S. Criminalization and Decriminalization. The Encyclopedia of Crime and Justice 2 (1983): 441-43.
- Free advice legal. What Is a Crime?.. [ออนไลน์]. Available from: <https://criminal->

- law.freeadvice.com/criminal-law/criminal-law/crime_law.htm [2020, 6 August]
- Friedman, Janice. Industrial Pollution Causes and Effects and Biggest Culprits of Global Warming [ออนไลน์]. 2018. Available from:
<https://www.conservationinstitute.org/industrial-pollution/> [2020, 23 June]
- Gerstetter, and others. Synthesis of the Research Project “European Union Action to Fight Environmental Crime” (Efface) [ออนไลน์]. Available from:
https://www.ecologic.eu/sites/files/publication/2016/efface_synthesis-report_final_online.pdf
- Gibbs, Carole, and Rachel Boratto. Environmental Crime. Oxford University Press (March 2017): 6.
- Glenn, Michael K. The Crime of “Pollution”: The Role of Federal Water Pollution Criminal Sanction. The American Criminal Law Review 11 (Fall 1972): 835-36.
- Hedman, Susan. Expressive Functions of Criminal Sanctions in Environmental Law. George Washington Law Review 59 (November 1990): 894.
- Israel Ministry of Environmental Protection. Impact of Business and Industry on the Environment [ออนไลน์]. 2015. Available from:
http://www.sviva.gov.il/English/env_topics/IndustryAndBusinessLicensing/Pages/
 [2020, 17 August]
- Jareborg, Nils. Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio). Ohio State Journal of Criminal Law 2, 2 (2004-2005): 527-30.
- Jarrell, Malissa L. Environmental Crime and the Media. New York: LFB Scholarly Publishing LLC, 2007.
- Kathleen, Brickey F. Environmental Crime [ออนไลน์] 2020. Available from:
<http://www.pollutionissues.com/Ec-Fi/Environmental-Crime.html> [7 October]
- Legal Service Commission of South Australia. What Is a Crime?. [ออนไลน์]. 2017. Available from: <https://lawhandbook.sa.gov.au/ch12s01.php>. [2020, 4 August]
- Legifrance. Environmental Code [ออนไลน์]. 2020. Available from:
https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=41750701430EE2AE25BB6A0FEC1BF88E.tplgfr28s_2?cidTexte=LEGITEXT000006074220&dateTexte=20200103
 [2020, 6 September]
- LÓPEZ PIÑERO INTERUNIVERSITY INSTITUTE. Industrial Pollution and Risk: The Great

- French Shift, 1750-1850 [ออนไลน์]. Available from:
<https://www.uv.es/uvweb/university-institute-history-medicine-science/en/videos/industrial-pollution-risk-great-french-shift-1750-1850-1285901090268/Recurs.html?id=1285901610101> [2020, 21 August]
- LUX. สาเหตุและผลกระทบจากมลพิษทางน้ำ [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา:
https://www.lux.co.th/cpt_blog/cause-and-impact-of-water-pollution/ [2563, 28 มิถุนายน]
- Mill, J.S. Utilitarianism on Liberty, Representative Government 1977.
- Nathanson, Jerry A. Pollution. [ออนไลน์]. 2020. Available from:
<https://www.britannica.com/science/pollution-environment> [2020, 10 August]
- National Environmental Trainer Inc. Resource Conservation and Recovery Act [ออนไลน์]. Available from: <https://www.natlenvtrainers.com/blog/article/resource-conservation-and-recovery-act> [2020, 21 October]
- Nunez, Christina. Climate 101: Air Pollution [ออนไลน์]. 2019. Available from:
<https://www.nationalgeographic.com/environment/global-warming/pollution/> [2020, 23 June]
- Öberg, Jacob. Criminal Sanctions in the Field of Eu Environmental Law. New Journal of European Criminal Law 2 (2011).
- Packer, Herbert L. The Limits of Criminal Sanction Standford: Standford University Press, 1968.
- Palmer, H.A. Harris's Criminal Law. London: Swett & Maxwell Ltd., 1960.
- Parliamentary Office of Science and Technology. Environmental Crime. [ออนไลน์]. Available from:
<https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/POST-PN-0547> [2020, 6 August]
- Rechtsanwalte, Rudolf. Nebenstrafrecht [ออนไลน์]. Available from: <https://www.rudolph-recht.de/nebenstrafrecht/> [2020, 15 September]
- Resource Conservation and 42 Usc 6901 Recovery Act of 1976. [ออนไลน์]. Available from:
<https://corpora.tika.apache.org/base/docs/govdocs1/800/800094.pdf> [2020, 23 October]
- Riesel, Daniel. Environmental Enforcement: Civil and Criminal. Law Journal Press (2020):

16-17.

school, Cornell law. Malum in Se [ออนไลน์]. Available from:

https://www.law.cornell.edu/wex/malum_in_se

Shover, Neal, and Aaron S. Routhe. Environmental Crime. Crime and Justice 32 (2005): 324, 29.

Sina, Stephan. Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report [ออนไลน์].

2014. Available from:

https://www.ecologic.eu/sites/default/files/publication/2015/efface_fighting_environmental_crime_in_germany.pdf [2020, 10 September]

Sollund, Ragnhild, Christoph H. Stefes, and Anna Rita Germani. Fighting Environmental Crime in Europe and Beyond. London: Macmillan Publishers Ltd., 2016.

Syhes, Gresham M. Criminology Minnesota: Harcourt Brace Jovanovich, 1978.

The United States Department of Justice. Historical Development of Environmental

Criminal Law [ออนไลน์]. 2015. Available from: <https://www.justice.gov/enrd/about-division/historical-development-environmental-criminal-law> [2020, 7 October]

U.S. Code [ออนไลน์]. Available from: <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2010-title42/USCODE-2010-title42-chap85-subchapl-partA-sec7413/context> [2020, 11 October]

Uhlmann, David M. Prosecutorial Discretion and Environmental Crime. The Harvard Environmental Law Review, 38 (2014): 164.

Union of concerned scientist. The Clean Air Act [ออนไลน์]. 2012. Available from: <https://www.ucsusa.org/resources/clean-air-act> [2020, 7 October]

Vercher, Antonio. The Use of Criminal Law for the Protection of the Environment in Europe: Council of Europe Resolution (77) 28. Northwestern Journal of International Law&Business 10 (Spring 1989).

The Waste Shipment Act [ออนไลน์]. Available from:

https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/2503/dokumente/abfverbrg_engl.pdf [2020, 30 September]

Weiland, Robert A. Enforcement under the Resource Conservation and Recovery Act of 1976. Boston College Environmental Affairs Law Review 8 (January 1980): 642-44.

White, Rob. Green Criminology [ออนไลน์]. 2018. Available from:

https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-1-4614-5690-2_314 [2020, 11 August]

World Wide Fund for Nature. Pollution. [ออนไลน์]. Available from:

<https://www.worldwildlife.org/threats/pollution> [2020, 15 August]

กฎหมายเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/20190913ddff19cbf5db36f782d30a09ffe7b7d2151450.pdf> [2020, 1 September]

กมลชัย รัตนสากววงศ์. เกณฑ์ในการกำหนดโทษทางปกครอง. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรวจกฎหมาย” (2560): 1.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. สถิติอุตสาหกรรมปี พ.ศ. 2563 [ออนไลน์]. 2563. แหล่งที่มา:

<https://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=spss63> [2563, 25 พฤศจิกายน]

กอบกุล รายนานคร. กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย. รายงานที่ตีอาร์ไอ 19 (ตุลาคม 2540).

การใช้กฎหมายอาญา (ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้) [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา:

<https://wichianlaw.blogspot.com/2017/08/blog-post.html> [2563, 12 กรกฎาคม]

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. การนำมาตราทางอาญามาใช้ในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพปริทัศน์ 9 (ตุลาคม 2537): 90-97.

กิติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์. ความรับผิดทางอาญาของกรรมการและผู้แทนนิติบุคคล: กฎหมายใหม่ดีกว่าเดิมจริงหรือ [ออนไลน์]. 2560. แหล่งที่มา:

https://www.set.or.th/th/news/download/files/2560/seminar_khun_kitipong_20170518.pdf

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2559.

คชาพัฒน์ บุญเงิน. ความสัมพันธ์ระหว่างอาชญากรรมและโทษ: ศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 วรรคแรกและมาตรา 277 วรรคแรก, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2560.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2556.

คิตงาม คงตระกูล ลี. รายงานเรื่องแนวคิดและประสบการณ์ของศาลสิงคโปร์เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษ [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา:

<https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/2019013100a1991bfd938d7f8c97313d7573ace3104416.pdf> [2563, 30 กรกฎาคม]

จอมเดช ตรีเมฆ. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอาชญากรรมกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการรักษาความปลอดภัย : การเข้ามามีบทบาทของกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในการรักษาความปลอดภัยและการควบคุมอาชญากรรม. วารสารกระบวนการยุติธรรม 6 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2556): 84.

ชำนาญ จันทร์เรือง. สิ่งที่มีความผิดในตัวเองกับสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด [ออนไลน์]. 2554. แหล่งที่มา:

<https://prachatai.com/journal/2011/12/38317> [2563, 9 กรกฎาคม]

ชูชีพ ปิณฑะสิริ และคณะ. หลักความระมัดระวัง หลักการป้องกัน และหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายการ, ปกป้องสภาพอากาศและเครื่องมือในการช่วยปกป้องสภาพแวดล้อมบางประการ [ออนไลน์]. 2562. แหล่งที่มา: <https://oia.coj.go.th/th/file/get/file/201908069313b8dd31c039db5c41ffa60b0daeb2163006.pdf>

ณัฐจิววัฒน์ สุทธิโยธิ. ทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

https://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_2.pdf [2563, 9 กรกฎาคม]

ทรงพล พลเยี่ยม. มาตรการทางอาญากับปัญหาการก่อให้เกิดมลพิษของโรงงานอุตสาหกรรม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ธนินสา ดันติเจริญ. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแกที่ไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <http://oknation.nationtv.tv/blog/LittleLee/2014/09/24/entry-1> [2562, 4 ธันวาคม]

ธอร อนุวัตรนิตการ. หลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา: ศึกษากรณีการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์กับหญิงที่ไม่มีสามีโดยชอบด้วยกฎหมาย. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์ 12, 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2562): 486.

ธำรงค์ลักษณ์ ลาพินี. ทำไมต้องปรับเป็นพินัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://web.krisdika.go.th/pdfPage.jsp?type=act&actCode=13778>

นที จิตสว่าง. วัตถุประสงค์ในการลงโทษ [ออนไลน์]. 2555. แหล่งที่มา:

<https://www.gotoknow.org/posts/454719> [2563, 17 กรกฎาคม]

นิชรัตน์ ธงโบราณ. มลพิษน้ำ. [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา:

<https://sites.google.com/site/wichakarxnuraks/mlphis-na> [2563, 26 มิถุนายน]

นิพนธ์ ใจสำราญ และคณะ. The Principles of French Environmental Law: Administrative and Criminal Sanctions in Environmental Law. ใน รายงานผลการศึกษาคำสั่งการฝึกอบรมสำหรับข้าราชการตุลาการหลักสูตร “กฎหมายสิ่งแวดล้อม (2562): 29.

บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ. หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ในการตรวจสอบขอบเขตอำนาจรัฐตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 : รายงานการศึกษาวิจัย กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2558.

บุญศรี มิวงค์อุโฆษ. กฎหมายสิ่งแวดล้อมเปรียบเทียบ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560.

ปกป้อง ศรีสนิท. กรอบแนวทางการทำงานของคณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษอาญาตามกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย (2560): 18-20.

ประชาชาติธุรกิจ. โคกนาฏกรรม ‘หมิงตี้’ โรงงานกิ่งแก้วไฟไหม้ในวงล้อมชุมชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://www.prachachat.net/economy/news-707547> [2564, 9 กรกฎาคม]

ปัญจพร โกลกทิตตวงศ์. ความรับผิดทางแพ่งของผู้ก่อมลพิษในคดีสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปาณิภา สุขสม. แนวคิดทางสังคมวิทยากับการศึกษาอาชญากรรม. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ 4 (กันยายน-ธันวาคม 2558).

ปิยวัฒน์ วิฑูราภรณ์. ปัญหาในการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อผู้ค้าประเวณี, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

พงษ์พิลัย วรรณราช. สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://web.krisdika.go.th/data/lawabout/lawdetail/lawdetail_054.htm (10 กรกฎาคม) 2563]

พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวัสดิ์ และคณะ. การจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศฝรั่งเศส. ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาฯรับฟังความคิดเห็น “โครงการรวบรวมบทบัญญัติกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อจัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม” (2555): 44-47.

พัชยา น้ำเงิน. ความรับผิดเพื่อการกระทำผู้แทนของนิติบุคคล, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. บทบาทของศาลยุติธรรมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม จลนิตี (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2555): 46.

ภาณุพงศ์ พิมพ์พิพัฒน์. การบัญญัติความผิดต่อชีวิตและความผิดต่อร่างกาย: ศึกษากรณีความผิดฐานข่มขืนต่อผู้, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2556.

มณฑิยา สติมานนท์. มาตรการด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://progreenecon.files.wordpress.com/2017/12/policy-brief-fcs.pdf> [2563, 10 ตุลาคม] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. มาตรการทางกฎหมายในการจัดการมลพิษตกค้างจากโรงงานอุตสาหกรรมที่เลิกประกอบกิจการแล้ว : ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี. วารสารการบริหารปกครอง 8 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 375.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. สาเหตุและผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.rmuti.ac.th/user/thanyaphak/Web%20EMR/Web%20IS%20Environment%20gr.4/Intro2.html> [2563, 22 มิถุนายน]

มานิตย์ วงศ์เสรี. เกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครอง. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรากฎหมาย (2560).

รณกรณ์ บุญมี. The Criminal Law as the Ultima Ratio : The Principle That Needs a Qualification กฎหมายอาญาต้องเป็นวิธียุทธสุดท้าย: หลักการที่ต้องปรับปรุง. นิติธรรมประจักษ์ สุรศักดิ์ 60 ปี (2561): 231.

รังสรรค์ ปิ่นทอง. สถานการณ์มลพิษและผลกระทบมลพิษจากอุตสาหกรรม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://infofile.pcd.go.th/pcd/ab_rangsan5.pdf?CFID=185807&CFTOKEN=40135351

[2563, 2 กรกฎาคม]

รัศมีรัตน์ แผ้วพลสง. ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 96 และมาตรา 97, การศึกษาอิสระปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561.

เรวดี ขวัญทองยิ้ม. ตัวอย่างการวิเคราะห์กฎหมายที่มีอัตราโทษอาญาที่ไม่เหมาะสม กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ (ความผิดฐานไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่). เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางอาญาในการตรวจกฎหมาย” (2560).

วรชัย แสนสีระ. ประเด็นข้อพิจารณาในการบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับค่าปรับทางปกครองหรือโทษปรับทางปกครอง. จุลนิติ 6 (พฤศจิกายน 2561): 169-71.

วรภรณ์ สุมาลี. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม, การศึกษาอิสระปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วินัย เรืองศรี. ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม. ใน เอกสารประกอบความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม (2561).

ศุภวัฒน์ สิงห์สุขงษ์. เกณฑ์พิจารณาในการเลือกกำหนดโทษทางปกครองแทนโทษทางอาญา. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษทางปกครองในการตรวจกฎหมาย”. (2560).

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. บทสำรวจ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษากาพิมพ์, 2547.

สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ, สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี, and อนิสา มานะทน. การลงโทษผู้กระทำผิดทางอาญา [ออนไลน์].

2562. แหล่งที่มา: <https://rsucon.rsu.ac.th/files/proceedings/nation2019/NA19-109.pdf>

[2563, 19 กรกฎาคม]

สันต์ชัย เหล่าสันติสุข. ความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้ก่อมลพิษทางสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 [ออนไลน์]. 2558. แหล่งที่มา:

<http://www.chemtrack.org/News-Detail.asp?TID=1&ID=59> [2563, 20 สิงหาคม]

สาระสำคัญของพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางอาญาของผู้แทนนิติบุคคล

พ.ศ.2560 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://www.thai-](https://www.thai-iod.com/imgUpload/file/Library/Other2560%20-%20%20IOD%20Boardroom%20Vol_51%20Issue%20_2017.pdf)

[iod.com/imgUpload/file/Library/Other2560%20-](https://www.thai-iod.com/imgUpload/file/Library/Other2560%20-%20%20IOD%20Boardroom%20Vol_51%20Issue%20_2017.pdf)

[%20%20IOD%20Boardroom%20Vol_51%20Issue%20_2017.pdf](https://www.thai-iod.com/imgUpload/file/Library/Other2560%20-%20%20IOD%20Boardroom%20Vol_51%20Issue%20_2017.pdf) [2564, 15 มีนาคม]

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%c703/%c703-20-9999-update.pdf> [2563, 1

กรกฎาคม]

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. การแบ่งประเภทของความผิดอาญา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

- <http://web.krisdika.go.th/data/outsitedata/article77/filenew/03-1-4.pdf> [2563, 10 กรกฎาคม]
- ปัญหาการใช้บังคับ “ค่าปรับทางปกครอง” และ “โทษปรับทางปกครอง” ภายใต้บริบทของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฉบับใหม่และกฎหมายว่าด้วยความผิดที่มีโทษเป็นพินัย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act13416.pdf>
- ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ..... [ออนไลน์]. 2563. แหล่งที่มา: https://resolution.soc.go.th/PDF_UPLOAD/2564/P_403113_16.pdf [2564, 3 มกราคม]
- หลักการและเหตุผลในการยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ..... [ออนไลน์]. 2563. แหล่งที่มา: <https://www.krisdika.go.th/data/comment/bill/bill241-1.pdf> [2564, 4 มกราคม]
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 13 (ชลบุรี). กฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.reo13.mnre.go.th/th/news/detail/8533/> [2563, 4 สิงหาคม]
- สุจริตรา วาสนาดำรงดี. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องอนุสัญญาบาเซลฯ: บทวิเคราะห์ด้านการเจรจาด้านการค้าและการจัดการสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.thaifita.com/trade/jtepa/2007-10%20JTEPA%20Study.pdf> [2563, 20 สิงหาคม]
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. กฎหมายสิ่งแวดล้อมเยอรมัน. *ดูเฉพาะ* 47 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2543): 121.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- หลักส่วนในการกำหนดโทษ. ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย (2560).
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และคณะ. การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน. *วารสารนิติศาสตร์* 2 (มิถุนายน 2560): 388-89.
- โสภิต วนิชย์ถนอม. *ไม่ผิดและไม่โทษโดยไม่มีกฎหมาย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.moesk.go.th/wp-content/uploads/2018/11/11magazine61.pdf> [2563, 13 กรกฎาคม]
- หยุด แสงอุทัย. การกำหนดโทษสำหรับความผิดในประมวลกฎหมายอาญา. *ดูเฉพาะ* 7, 3 (กรกฎาคม 2503): 33.
- อภิวัฒน์ สุดสาว. การกำหนดโทษทางอาญาตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *จตุรนิติ* (มีนาคม 2561): 123-24.
- อัจฉรา กองตา. *มลพิษทางน้ำ* [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/site/aundodee/e/mlphisthangna> [2563, 4 กรกฎาคม]
- อุทิศ สุภาพ. การนำปรัชญาอาชญาวิทยามาใช้ในการกำหนดโทษของศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้กระทำความผิดที่ เป็นผู้ร้ายและผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด, วิทยานิพนธ์ดุขุฎิบัณฑิต, สาขาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.

เอกชัย ฤทธิรักษ์ดี. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม: ศึกษกรณีโรงงานอุตสาหกรรม, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

เอกสิทธิ์ จันดีตะมา. ความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองในความเสียหาย: หลักกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส. ใน รายงานผล โครงการพัฒนาตุลาการศาลปกครองด้านสิ่งแวดล้อม (Green judges) ปี 2555: การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ดินและน้ำอย่างยั่งยืน (2555): 128-42.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวฐิติพร เจริญสุข
วัน เดือน ปี เกิด	29 พฤษภาคม 2537
สถานที่เกิด	สุราษฎร์ธานี
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2560 ทั้งนี้ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ หมวดวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ณ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2561 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2563
ที่อยู่ปัจจุบัน	660/192 Ideo q Chula-Samyam ถนนพระราม 4 แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 10500